

BENİM KÂBEM ANADOLU

Zeki BÜYÜKTANIR

BENİM KÂBEM ANADOLU

Zeki BÜYÜKTANIR

Basım
Uşşak Matbaası
1464 Sokak No:55/A Alsancak - İZMİR
Tel:464 99 67

Basım Tarihi
Ekim 2000 / İZMİR

Kapak Tasarımı
Harun Pınar

Dizgi
İkbal Pınar

Düzelti
Pelin Güner

Genel Dağıtım
Can Yayınları
Çatalçeşme Molla Fenari Sokak İşcan Hanı
No:16/1 Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel:528 36 09 - 528 36 10

Birtur Yayınları - İZMİR

İÇİNDEKİLER

<u>Sayfa</u>	<u>Başlık Adı</u>
7	Merhaba
10	Barış
11	Sevgi
13	Doğa İnsan Uygarlık
22	Sevgili Mavro
24	Benim Kabem Anadolu
27	Siyasal İslamın Yükselişi Durdu mu?
30	Yanıtınız Ne Ola
41	Eğitim - Felsefe
43	Töre, Ahlak, Etik
48	Eğitim - Çağdaşlık
53	Kuran'ı Zincire Vuranlar
57	Mozaik
60	Canlıların Geçmişine Açılan Tünel
64	Aydınlık Çağı
74	Çelişkiler
75	Raslantılar
97	Sevgi
104	Troya Savaşı'nda Elele
115	Söylev'den Pırıltılar
120	Savaş - Barış
122	Nobel Ödülü
123	Unesco'nun Kararı
123	Meyhaneci Kosta
125	Sevgili Mavro
130	Bozkırdaki Ardıç Ağacı
140	Mozaik
148	Bir Sürgün
152	Kavimler Kapısında Bir Mahalle
155	Gavur Mahallesi (Öykü)
159	Diyab Ağa
161	Eşkiya Memo
163	Benden Selam Söyle Anadolu'ya
167	O Burayı Çok Sevmiş
169	Ali'den Aleko'ya Dimirti'den Aziz'e
175	Biz

<u>Sayfa</u>	<u>Başlık Adı</u>
181	Barışın Adı Mutluluk
183	Kerem ile Aslı
186	Kızılderili Şefin Bildirgesi
187	Doğadan Gelen Doğaya Secde Eder
193	İnsanlık Tarihi ve Gelişim Basamakları
195	Gerçekler
199	Günümüzdeki Göç
201	Uyuyor Kent
207	Yurtta Barış Dünyada Barış
213	Sayılmayız Parmak ile
223	Gerçek
228	Benzerlikler
231	Güzellikler
239	Oluşum
242	Yücelik
246	Hacı Bektaş-ı Veli
247	Hacı Bektaş'lı Olmak
248	Gerçeklerden Üç Kesit
250	Bir Tutam Menevşe
255	Ak Eller
263	Sevgi Bağı Anadolu'nun Tapusu
268	Ozan Ata
269	Belgeler ve Kaynaklar
271	Özgeçmiş ve Yapıtlar

Evrende patlamalar sürerken; doğada canlılar evrimleşip gelişerek yeni oluşumlarla biçimlenirken; toplumlar, kargaşadan düzenli bir yapıya doğru sürükleniyordu. Doğada insandan önce de yaşam vardı. Milyarlarca yıl sürdü bu kargaşalı yaşam. Canlılar evreninin evrimleşmesi kolay gerçekleşmedi. Bu evrimleşmenin son halkası olan insan, bu oluşuma en iyi uyumu sağladı.

İnsanoğlu, anlağı ve bilinci ile bu kargaşa ortamında önce korkuyu yenmeye çalıştı. Yaşamak için savaşım zordu. Sanki bir bilinmeyenler evreninde yaşıyordu; güçsüzdü, deneyimsizdi, bilgisizdi, korkuyordu. Bu korkular onu arayışlara itti. İçgüdülerinden sıyrılan insan anlağına ve bilincine sarıldı. Yıldız kaymasının doğanın ya da evrenin fiziki bir olayı olduğunu, tanrısal bir yanı bulunmadığını binlerce yıl sonra öğrenebildi ancak. Tohumun toprağına koşması, döl yatağında canlının oluşumu, birer bilinmeyendi onun için. Yaratılışın evrimini, doğal olayların gelişimini yüzbinlerce yıl süren bir savaşımın sonuna öğrenebildi. Böylece bilinçlenen insan; düşünen, konuşan, sosyal bir varlık oldu; ama daha alınması gereken uzun bir yol vardı. Süre çok uzun, on bin yılların sözü bile edilemez bu serüvenli yolculukta. Bu uzun sürede dil yaratıldı. Dil, dillere; insan, bölümlere, renklere ayrıldı. Dil, uygarlığı yarattı; uygarlık dili geliştirdi.

Düşünmeye başlayan insan bu iki yaratıdan yararlanarak bugünkü düzenine ulaşabildi. Gelişen dil, düşünceyi etkiledi, böylece toplumlar gelişti. Dillerin, dinlerin ayrışımı sosyal yapının temellerini oluşturdu. Topluluklar ayrı kümelerde yeni yeni arayışlara, değişik düşünce ve yaşam biçimlerine yöneldi. Bu uzun sürede dil düşünceyi geliştirirken sosyal yaşamın da bir düzene girmesi, korkulardan kurtulması gerekiyordu. Bu korkulardan kurtulma süresinde bir boşluk oluştu; bu boşluktan din kavramı doğdu. On binlerce yıldan beri bu sorunu sona erdirebilmiş değil insanlık. Din, korkunun sonucu oluşan bir kavramdır. Doğada bugün bile insanın güçsüzlüğünü anımsatan; deprem, kasırga, sel, yangın gibi doğal yıkımlar karşısında insan, din kavramının bu bilinmezliğine, gizemine sarılır. Böylece dinler dinleri, dinler de bugün bile kurtulamadığımız çıkarıcı asalak rahip sınıfını yarattı. Bu da insanlar ve toplumlar arası eşitlikleri, dengeleri bozdu, kargaşayı artırdı. Ancak; bilinçlenme sürecinin hız kazanması ile diyalektik bir sonuca ulaşmaya çalışan insanoğlu şimdi hem bu asalak sınıftan hem de onların çıkarları için sarıldıkları din kavramından kurtulma savaşımı veriyor.

Yaşam savaşı veren bu insan toplulukları içinde Anadolu insanı, bin yıllardan beri yalnız bilimsellik yönünde değil, her yönde bir öncü olduğunu hep kanıtlamıştır. Önceki korku dönemlerinden sonra Anadolu Bilgeleri, ozanları, Homeros, Hesiodos; dini, Tanrıları, insanlığa indirgeyerek sonsuz Tanrısal güç anlayışını sarsıp gerçeği yansıttığı gibi insanları da Tanrısallığa yücelterek kendi öz benliğine güvenlerini artırmış ve bilimsel araştırma düşüncesinin doğuşunu hazırlamıştır.

Bütün dinlerin, mezheplerin, dillerin, renklerin, değişik düşünce ve görüşlerin on binlerce yıldan beri bu yarımadada bir arada saygıya dayanan bir sevgi içinde yaşam sürdürmeleri ancak böyle açıklanabilir. Bu mozaik desenlerinin güzelliği başka hiçbir toplulukta görülmemiştir.

Bir sanat dehası olarak yaratılmış olan bu mozaik bu toprağın eseridir; sevginin, hoşgörünün, hümanizmanın, birliğin, dirliğin denek taşıdır. Dinlerde bütün tapınaklar bir arada, dillerde sıcak anlaşmalar, kaynaşmalar, yaşam koşusunda ipi göğüsleyenle yarışı kazanamayana aynı ödülle ödüllendiren bir ortam. İşte bu ortamda, bu toprağı, bu toprağın insanını anlatmaya çalıştık. Ozanlardan dizeler, yazarlardan öyküler, bilgilerden belgelerle bu küçücük yapıt ortaya çıktı.

Anadolu sevdası üzerine yazdığım yapıt beşi buldu:

İNSAN SEVGİ ANADOLU

KUTSAL KİTABIMIZ İLYADA

1923 ANADOLU AYDINLANMASI

KURTULUŞA GİDEN YOL - ANADOLU

ve

BENİM KABEM ANADOLU

Yayımlanan öteki yapıtlarımın yanında bunların -benim için- değeri bir başkadır.

Şimdi yine sizinle çağlar içinde bu güzel toprağın, Anadolu mozaığının güzelliklerini sergilemek için bir yolculuğa çıkacağız. Bu yolculuk umuda yolculuktur; sevgiye, güzelliğe, barışa giden Anadolu yolculuğudur.

Sözü uzatmadan; renkleri, mozaığı ile, sevgiye açılan kapıdan sizlere Anadolu cennetini, güzelliği, sevgiyi, saygınlığı sunuyoruz; insanıyla, taşı toprağı doğasıyla, acı tatlı yaşam savaşıyla....

9.9.2000

Karşıyaka

Ne örümcek ne yosun
Ne mucize ne füsün
Kabe Arab'ın olsun
Çankaya bize yeter.

K.Kamı

Ben bir Müslümanım
bir Yahudiyim
bir Hristiyanım
bir Hinduyum
Ben bir İNSANIM

Mahatma GANDHI

BARIŞ

"..Çocuğun gördüğü düştür barış;
Ananın gördüğü düştür barış.
Ağaçlar altında söylenen sevda sözleridir,
Bir tas sıcak süttür,
Ve uyanan bir çocuğun
Gözlerinin önüne tutulan kitaptır.
Başaklar uzanıp, ıfık ıfık
diye fısıldarken birbirine!
Işık taşarken ufkun yalağından
Barış budur işte.."

YANNİS RİTSOS
(Halkevleri Dergisi)

Sevda: Güçlü sevgi, aşk, tutku.
Sevgi: İnsanı bir şeye karşı ya da bir
kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık
göstermeye yönelten duygu.

SEVGİ

Bu tanımlar, insanın tutkuyla bağlandığı, sevdiği kavramlar için söylenmiş. Türkçe sözlük böyle tanımlıyor sevdayı.

Bir tutku derecesindeki bağlılığın konusu olan bu yapıtın da ortaya çıkması bir sevda mıdır, bilemiyorum?

Anadolu sevdasıyla ele aldığım yapıt sayısı beşi buldu.¹ Bunları ~ konusu **Anadolu**; mozaîği, sevdası, güzelliği, geçmişi, geleceği, çağdaş dünya görüşü. Kısacası doğası ve insanıyla bu toprağın öyküsü.

Bu tutkuyu, bu sevdayı ancak yaşayan bilir. Anlayan, duyan, duyumsayan, sevilen, seven bilir. Bu sevdayı aşırı görerek eleştirenler olabilir. Ancak; insanların bağlandıkları, tutku derecesinde sevdikleri, o kadar değişik kavram vardır ki...(2)

1 (İnsan-Sevgi-Anadolu, Kurtuluşa Giden Yol, İlyada, Tılgarimo)

2 Yapıtı yazınsal türlerden haşisine yakın buluyorsunuz? Yapıttaki bölümleri, türü yazıları, değişik konulardaki alıntıları okurken bir karara varabilirsiniz. Sohbet, anlatı, güldeste de diyebilirsiniz. Anadolu mozaîine uygun bir seçke, bir sohbet diye düşünüyorum. Karar Sayın Okyucunun.

Bu da benim tutkum, sevdam, düşkün olduğum konu.

'Homeros'tan çıkıp yolu merhaba diyerek
yürürsek Anadolu toprağında bir uçtan, Yunus'un
Evrensel, Hûmanist kişiliği ile Veysel'in Doğa
Kokan Dizeleri karşılar bizi.'

Demiştim, **İnsan-Sevgi-Anadolu** adlı yapıtımın kapağında.

Karşılayanlar bununla da kalmıyor. Tarihin sözünü ettiği ve edemediği, en eski on bin, yirmi bin yıldan da öte bu güzel doğayla, varıl bitki ve hayvan türüyle, doğurgan verimli toprağıyla, 36 uygarlığın biriktirdiği kültürü, sosyal yaşamı, değişik görüş, ayrı din gibi doğal, sosyal ve moral kavramlar bu topraktan filizlenmiştir. Ayrıca; yıkıntılar, ören yerleri, kalıntılar, güzellikler, birikimlerle gözümüzün önüne serilmiş gerçeker...

Bu benzersiz ve anlatılamayacak kadar güzel varlıklar cenneti yarımadanın güzelliğinde, sevgisinde, varlılığında üstüne yoktur.

Onurda, erdemde, özveride de, düşüncede, devinimde de ve devrimsel düşüncelerde de...

Devrimciler kalkmış ayağa. Hep diri tutmuşlar başkaldırıyı. Hitit'ten akıp gelen yaşam; tabletlere kazılmış onca uygarlığa yol göstermiştir. Binboğa Otlaklarından Nemrut Görkemi'ne ve oradan Ege kıyılarına bir bilgi birikimi olarak yansımış ve dünyanın ilk uygarlık ışığını tutuşturmuştur. Bu aydınlık yaşam; dönem dönem çelişkiler yaşamış ama durmamış, tekniği, uygarlığı geliştirmiş ve adını hep dorukta tutmuştur. Devrimleriyle, bilginleriyle, ozanları, bilgeleri, sade, saygın insanlarıyla Anadolu hep Anadolu olarak kalmıştır. Sonunda yeniden silkinmiş ve büyük bir devrim şahlanması ile çağın en büyük dahisi Mustafa Kemal Atatürk'ün uz ellerinde bugünkü görkemli mutluluğuna kavuşmuştur.

Biz şimdi bu kutsal ve uz ellerden aldığımız emanetin sorumluluğu ve mutluluğuyla birlikte yaşıyoruz. O büyük İnsana, gönül borcumuzu saygılarımızı da sunarak...

Kim ermişse yüce mutluluğuna

Bir dost ile dost olmanın

(SCHILLER)

DOĞA-İNSAN-UYGARLIK

Doğa, İnsan ve uygarlık; bu üç oluşumun gelişim çizgisi hep aynı doğrultuda ve birbirine koşut olarak yürümüş, ussal oluşumunu, düzenli gelişimini sürdürmüştür. Bunu da usuyla, yüreğiyle, yoğunlaştırdığı sevgi ile yaratmıştır. Bu sevgi ortamını da yaratan toprağın doğurganlığıdır, toprak-insan ilişkileridir, geçmişten getirdiği kültürüdür, yüreğinde taşıdığı sevgidir. Kısacası: Anadolu'daki bu sevgi ortamını yaratan da bu topraktır. Bu sıcak sevgiyi, bu hoşgörüyü , bu güzel insan ve kültür mozağini oluşturan olgunluk, **Diogenes**'le başlamış, **Hacı Bektaş**'la olgunlaşmış, **Hoca Nasreddin**'le doruklara çıkmış, günümüzde de bu görkem sürmektedir.

Bu toprak; doğu yaylalarındaki yüce dağ doruklarında yaşamı görkemli kılmış. Dede Korkut'ları yaratmış destan eylemiş.

Batıda; bir güzelin parmakları gibi uzanan nehir kollarıyla **Ege**'nin verimli ovalarını yaratmış, uygarlığı doruklara çıkarmış.

Homer'un yetenekli ellerinden **İlyada** doğmuş. Sevgilinin kolları gibi güneye sarkan Fırat ve Dicle kaynaklarıyla **Sümer** uygarlığını, **Gılgamış**'ı yaratmış. **Zigguratlar**'dan Tanrılara seslenmiş, onlarla söyleşmiş, tartışmış, anlaşmış ve onlarla kavgalara durmuş. (Bu kavgalar da yine yaşama ve barışa yönelik kavgalardır)

Orta yaylada ilki taa **Hititler**'e kadar uzanan köklü geçmişinden getirdiği kültürünü, **Ahilik** kültürüyle kaynaştırmış, **Hoca Nasreddin** felsefesini geliştirmiş. Kuzey Anadolu dağlarından kıyılara doğru yeşilliklerin sergilendiği, bu yeşillikler arasından akan nehirlerin suladığı verimli ovalar, bu ovalara hayat veren Kızılırmak, Yeşilırmak verimli, mutlu, umutlu yaşantılar sergilemiş. Dünyanın en ilginç toplumu **Amazonlar**'ı yaratmış, yaşama geçirmiş. **Anaerkil** aile düzenini, ailede sevgiyi egemen kılan felsefeyi oluşturmuş. Her çağda yaşama , sevgiye, güzelliğe yönelik, ileriye dönük yararlı kurallar yaratmış.

Kısacası **Anadolu**;Anadolu'yu yaratmış, sevgiyi yaymış, çıkarmış doruklara. Bu kavramı doğuran nedenleri, yaratıcı **Ana**'ya bağlamış. Bütün bu oluşumlarıyla öteki anakaralara, ülkelere, insanlara, toplumlara örnek olmuş, yol göstermiştir.

Bu güzellikleri; sevgi sözcükleriyle, içtenlikli yürekle, usla kaynaştırarak bugüne ulaştırmış. Biz de bu güzellikleri, bir sevda şarkısı gibi, bir söyleşi gibi birlikte izleyelim:

İzleyelim; Anadolu'nun yalnız sosyal yapısı, yalnız kültürel gelişimi, yalnız bilimsel yönü değil; doğası da ayrı bir varıllığı, bolluğu, güzelliği simgeliyor. Bunu da bilime, felsefeye, sanata ve doğal varlıklara verdiği değerlerle kanıtlıyor.

Bu bilgi birikimi ilk çağın en önem verdiği konu.

Ancak; Ortaçağın dinsel bağnazlıklarla girdiği karanlık geçitlerde insanlığın geçirdiği bin yıllık acılı ağırlı süre, Anadolu'yu da karanlığa boğmuştur.

İlk çağın o aydınlık dönemini karanlıklara gömen oluşum.

Tek Tanrılı göksel dinler ve bu dinleri yönetme savında olan aracı rahiplerin çıkarıcı ve bencil davranışları, baskılan, ilişkileridir. Özellikle Hristiyanlık bu dönemde çok karanlık bir geçitten geçmiş insanları, toplumları süre içinde dinin güzelliklerine, mutluluklarına kavuşturma yerine bağnazlık tohumları saçarak, diri diri insan yakma acımasızlığına kadar getirmiştir.

Sözü uzatmadan bir tek örneklerle yetineceğiz.

"Adı: Giordano Bruno

İtalyadan filozof, astronom, matematikçi, şair Giordano Bruno, kuşkusuz dünya kültür tarihinin en önemli kişiliklerinden biridir. Adı, düşünce özgürlüğünü simgeleyen adların başında gelir.

Kendisinden iki bin yıl kadar önce yaşayan Atina'lı Sokrates'in erdeminin benzerini onda da görürüz. Dolayısıyla 'Yazgısını' da.

Bruno 52 yaşında 17 Şubat 1600 yılında Enizisyonun kararıyla yakılarak öldürülür. Filozof son ana kadar, hiç korkmadan düşüncelerini söylemeyi sürdürmüştür. Bu yüzden ağız bir tıkaçla kapatılmıştır. Ancak böyle susturulmuş, yakılarak da düşüncelerinin yok olacağı sanılmıştır.

Oysa ki susturmak ve yakmak geçici bir durumdur bir filozof bir sanatçı için. Bruno için de böyle. Bruno, modern eleştirel düşüncenin öncülerinden olmuş, felsefesi, yaşamın akışıyla birlikte akmış, adı hiç unutulmamıştır.¹

Bu karanlıktan nasıl aydınlığa çıkmıştır?

Batı dediğimiz Avrupa Hristiyan dünyası Rönesans ve Reform girişimleriyle 500 yıl önce kurtuluş çabalarına girmiş ve kısmen başarmıştır da.

Bu başarısı tekniğin verdiği olanaklara, ekonomik kalkınmadaki varssılıklara bundan doğan rahat yaşama karşın, bugün bile bir kültürel atılım, düşünsel gelişme geniş kitleleri içine almış tam yaygınlaşmış değil.

İşte böylece Ortaçağda artık uyanış başlamış düşüncede gelişme,

1 Bruno bir papazdır. Teoloji eğitimi görmüştür. Bir tanrıtanımaz değildir. Peki nedir kilise'yi bunca kızdıran? Çünkü Bruno, Kilise'nin çarkına çomak sokmuştur. Kilise'nin benimsediği görüşleri eleştirmiştir. Engizisyon için bu yeterlidir. Ama ölümden kurtulması için ona bir şans verilir. Bilimi lanetleyecek, söylediklerin yalanlayacaktır. Bruno isteneni yapmaz; kendi yaşamı pahasına olsa da yapmaz. onurlu bir biçimde ölümü seçer ve kendisine ölüm hükmünü bildiren heyete söylediği sözler de tarihe yazılır.
"Beni ölüme yollarken siz benden daha çok korkuyor olabilirsiniz."
(Atılabilir Cumhuriyet Gazetesi 20 . Mart .1997)

gerçeğe yönelme sürmüştür. Böylece sanatta da kültürde de yaşamda düşüncede de ilk çağın o gerçekçi felsefesine ulaşmaya çalışılmıştır.

Artık tünelin ışık görünen ucuna doğru insanlık ilerlemeye yönelmiştir.

Bilge Bacon:

"Harekete geçen bilgisizlikten daha korkunç bir şey yoktur."

der.

İşte bu korkulu düşler artık bu uyanışla ve yetişen bilgilerle, sanatçılarla insanlığa tatlı yaşam sunmaya hazırlanmaktadır.

Burada biraz durmak istiyorum:

İlk çağın o yücelmiş, gelişmiş us çizgisindeki yaşamdan, ortaçağın dinsel bağınazlık ve koyu bilgisizlik karanlığına yöneliş, insanlık için hiç de iyi bir not değil.

Ancak; bunu yaratan nice doğal, sosyal oluşumların nedenlerini burada sıralamak konumuzu aşar. Şu kadarını söylemekle yetinmeliyiz ki; Ortaçağ tektanlı dinlerin dünyayı kasıp kavurduğu bağınazlık çukurundan kurtarmaya çalışan Ortaçağ Avrupasının Rönesans uyanışı ile birlikte insanlığın o eski ilk çağdaki aydınlığa doğru yöneldiğini biliyoruz. Bunu; yazarların yapıtlarında, sanatçıların ortaya çıkardığı sanat eserlerinde, filozofların ussal görüşlerinde, düşüncelerinde, konuşmalarında görüyoruz.

Bu konuda bir örnek vereceğim.

Ortaçağ Avrupasının aydınlık yazar ve sanatçılarından yalnız Mikelancelo Usta ile ilgili bir konum, Aydınlanma felsefesinin insanları, sanatı, yaşamı nasıl aydınlığa çıkarmaya yönelik olduğunun göstergelerinden biridir.

Mikelancelo usta **Senksini** Kilisesi'nin tavanına çizdiği iki beyin kesiti var. Bu örnek; uyanışın ussal yönünü, aydınlığı, güzelliği sanatı çağdaş düşünceye yönelmeyi vurgulaması bakımından önemlidir.

Acaba Mikelancelo Usta Tanrı'ya çerçeve olarak neden bu beyin kesitini çizmişti?

"Evreni ve dünyayı kavramaya çalışır ve beyin kıvrımları arasında bir Tanrı yaratır. Tanrının parmağından tekrar Ademin güçlü bedenine ulaşırız. Ve Adem'den de tavanı dolduran bütün o insanlara?

Mikelancelo Usta,insan aklının simgesi olan beynin içine bir Tanrı çizmekle en büyük yaratıcının insan olduğunu göstermiştir.

O da tüm tarihin en yaratıcı insanlarından biriydi."¹

Avrupa bu ussal ve çağdaş görüşe ulaşabilmek için en az 500 yıl uğraş vermiştir. Oysa beri yandan Anadolu insanı bu görüşün, bu çağdaş ussal yaşamın içindedir. Yönetimin bağnaz, dinsel baskısına karşın, bu gerçekçi ussal çizgiden hiç sapmadan yürümüş bugünkü Aydınlik Anadolu devrimini de yaratmıştır.

Buna biz Alevi, Bektaşî felsefesi diyoruz.

Bu konuyu biraz daha açmak istiyorum.

Dinler sosyal bir kuruluştur. Amacı insandır. İnsanın mutlu yaşamını düzenlemektedir.

tektanrılı dinler de bu amaçla çıkmıştır. Hristiyanlığın ilk çıkış amacı da budur. Müslümanlığın yaygınlaşmasının amacı da böyledir.

Ancak bu her iki göksel din süre içinde bozulmuş, bağnazlaşmış yarar yerine zararlı olmaya başlamıştır. Bu bozuluşun çarelerini Hristiyanlıktan önce gören Anadolu Müslümanlığı, Asya Bozkırlarından gelip, Anadolu Uygarlığı ile kaynaşan Anadolu insanıbu kurumu Alevi-Bektaşî Geleneği içinde Hacı Bektaşların kurduğu ussal sistem içinde geliştirmiştir. Daha sonra Hristiyanlık da Luterin Protestanlığı yayması ile Avrupa uyanmışRönesans ve Reformla Hristiyanlık bağnazlıktan kurtulup ussal yönü seçmiştir.

(1) Argos Dergisi sayı: 35
Talat Kırış,Tipve Sanat)

(YARATMAYADAİR)

Bu uyanışla yalnız Avrupa Hristiyanlığı değil insanlığıınaydınlanma dönemi başlamıştır.

Bu konuyu açıklarken bir konunun altını çizelim:

Anadolu'da bu sosyal kurumu evrensel görüş ve ussal çizgiye çeken Anadolu Alev i-Bektaşî topluluğudur. Bu topluluktaki görüşe göre din; insan için, insanın mutluluğu için, umut ve yaşaması içindir. Bu evrensel görüş Anadolu'da bugün de egemendir. Bektaşiler bu yönden de insanlık tarihinde onurlu bir yer edinmişlerdir. Geçmişte de günümüzde de. Çağdaş yaşamı kitlelere yaymaya çalışan, demokratik görüşler içinde paylaşımı öne süren bir görüştür. Feodalizme(derebeylik), kapitalizme (anamalcılık) karşıdır. içindepaylaşımı... Sınıfsal ayrılıkları, toplumlar arasındaki uçurumu bu toplumda göremezsiniz. Birlik, beraberlik, ortak eylem, paylaşmalık kaynaşma yanlısıdır. Çok demokratiktir. Özü ve ilkeleri halkçıdır. Dinleri mezhepler üstü, evrensel görüş doğrultusunda, ayrılık gözetmeyen bir düzenden yanadır.

Bu koşuk, Anadolu insanındaki yaşam ve düşünce felsefesinin yoğunlaşmış bir görüntüsüdür.

Dinsel yapının, sosyal oluşumun, Anadolu yarımadasındaki çağdaş görüntüsünde başka bir yeri ve konumu vardır.

Aynı dinsel yapı ve görüş, örneğin; İslamî yapının anakaralar'ın öteki toplumlardaki değişik yörelerdeki görüşü uygulayışı, düşüncüsü tamamen değişik biçimdedir.

Bu değişik görüşlerin içinde en ussal ve çağdaş olanı yaşama en yakın bulunanı, umut ve mutluluk çağrıştıranı Anadolu dinsel yaşamıdır. Yani Anadolu Müslümanlığıdır.

Bu müslümanlık ne Arabistandaki gibi bağnaz, ne İran'daki gibi gerici bir durumdadır. Ne de öteki müslüman topluluklarına benzer.

Anadolu insanı Taa Hitit'ten gelmiş on bin yıllık bir hoşgörü ortamıyla kaynaşmış, insan sevgisiyle uyuşmuş bir başka görüntü sergiler. Sanki başka bir din, başka bir sosyal oluşum gibidir. Aydınlık, çağdaşlığa açık bir dünya görüşünü yansıtır.

Bundandır bu hoşgörü ortamı. Bir de Anadolu insanının kendine özgü hoşgörüsü taa Diogenes'lerden gelen yaşamsal felsefenin Hoca Nasreddinler'de özümseven sonucudur.

İşte bu ortamı Hacı Bektaşlar, Yunus'lar, Mevlanalar almış yoğurmuş, Ahi esnaf örgütleriyle de yaygınlaştırmışlar. Halka, topluma oyluma, obaya... Böylece Anadolu insanından Anadolu Müslümanlığı doğmuş. Melulileri konuşturun: "İnsan" diyor, Pir Sultanları konuşturun "insan" diyor. Hacı Bektaşları konuşturun, "önce insan" diyor.

Hepsi de aynı görüş aynı felsefi düşünce ve aynı çağdaşlık içinde:

Bu yüzden çağımızdaki aydınlanma felsefesini hemen yakalayan Anadolu; devrimlerin hızı içinde Mustafa Kemal Atatürk şafağıyla aydınlanmış, çağdaşlığa dönük yüzüyle yirmibirinci yüzyıla hazırlanmaktadır. Devrimin yaratıcısı da yukardaki saydığım bilgiler gibi düşünüyor.

"Dünyanın herhangi bir yerinde bir sorun olduğunda ondan soyutlanıp: 'Bana ne' diyemezsiniz. Vücudun bir yerindeki ağrı, bütün vücudu rahatsız eder." (Mustafa Kemal)

Konuyu sürdürelim:

Halk devriminin aydınlattığı, Mustafa Kemal şafağı ile geliştirdiği aydınlanma çağı sürüyor. Karşı devrim denemelerinin baskıcı gücüyle tam hızla yol alamamakla birlikte, yeniden o ilk çağın **Thales** döneminin aydınlık şafağı ile özdeşleşmeye çalışmaktadır.

Bu konuyu bir bilgemizden alıntıyla sürdürelim.¹

..düşüncenin yeniden doğuşuna gereksinim vardır.

Felsefenin ulusal açıdan durumu yukarda özetle belirtilen genel durumdan, elbette, bağımsız değildir.

Ancak bugün bizim için ulusal açıdan taşıdığı önem Avrupa toplumları için taşıdığı önemden daha büyüktür, çünkü eski Yunan ve Avrupa aydınlanma örneklerinin bir benzeri Cumhuriyet'in kurulması ve Atatürk Devrimi ile hızlanmış ve yaygınlaşmış ve geri dönülmez yörüngesine oturmuş olarak Anadolu'da yaşanmaktadır. Acıları sevinçleri, başarıları başarısızlıkları ile; eski-yeni arasında her açıdan yaşanan çatışmaları ve verimli yaratmaları ile Anadolu aydınlanması bugün Rönesans'a özgü bütün çelişkileri içinde taşıyarak sürmektedir.

Ulusal açıdan felsefenin durumu ancak bu sürece bakılarak kavranabilir. Bu süreci adlandırma açısından "**Atatürk Devrimi**", "**çağdaşlaşma**", "**Türk hümanizmi**", "**aydınlanma**" terimleri uygar dünyanın bir üyesi olma anlamını içeren eşanlamlı anlatımdır. Bu çerçevede en çok tartışılan anlatım. "**Batılılaşma**" olmuştur. Bu anlatım da, gerçekte, uygar dünyanın bir üyesi olma anlamını taşır.

Çünkü kültürel açıdan "**Batı**" teriminin kavramsal içeriğini yalnızca Avrupa toplumları ve onların kültür tarihleri ve değerleri oluşturmaz. Avrupa toplumları da, kendilerini uygar kılan değerleri başka kaynaklardan (klasik Yunan ve Roma kültürlerinden)

1 Prof.Dr.Necdet SÜMER, Cumhuriyet Gazetesi, Hacettepe Ü.Ed.Fak., 23 Mart 1997, (Anadolu Aydınlanması ve Felsefesi)

almayı ve benimsemeyi başarmışlardır, tıpkı aynı değerleri Eski çağda başlangıçta köylü toplum olan Roma'nın Yunan kültüründen almayı ve benimsemeyi başardığı gibi.

Doğa felsefesi ve doğa bilimi ile başlayan ve insan felsefesi, sofistler, Sokrates, Platon, Aristoteles ile gelişen eski Yunan aydınlanmasından bu yana Anadolu'da bu kez bütün Anadolu'yu saran bir aydınlanma, bir yeniden doğuş yaşanmaktadır.

Bu nedenle, ulusal açıdan felsefenin durumu yalnızca öğretim ve eğitim kurumları çerçevesinde, işi doğrudan felsefe ile uğraşmak olanların yapıp ettiklerine bakılarak anlaşılamaz. Tüm aydın çevrenin insana ve bu dünyaya dönük etkinlikleri içinde uluslararası toplumun yararına sunulabilecek düşünce üretip üretmediğine bakmak gerekir.

Gerçekte Atatürk Devrimi ile başlayan ve yaygınlaşan Anadolu aydınlanmasının, gizli ve açık, içten ve dıştan tüm engellemelere karşın, küçümsemeyecek boyutta düşünür, bilim adamı ve sanatçı yetiştirdiği kanısındayım. Bu kanıyı kanıtlamanın ise pek zor olmadığını düşünüyorum.

Aydınlanmaya karşı bugün yaşanan ve umut kırıcı, hatta ürkütücü görünen gelişmeler, gerçekte sosyo-ekonomik çıkar kavgalarının sosyo-kültürel çatışma kılıfına sokulması ve toplumun gündemine zorla sürülmesidir. Kanımca, çok kısa ömürlüdür; hele, günümüz dünyasının, ritmi hayli yüksek değişim koşullarında ve Anadolu'nun kendine özgü ve akılcı, insancıl değerlere açık sosyo-kültürel zenginliği içinde...

Atatürk Devrimi'ne ve aydınlanmaya karşı yapılanlardan, bugün, derin acı ve umutsuzluk duyan insanımızın bu gerçeği görmeye gereksinimini olduğunu düşünüyorum"

Sevgi Mavro

"Anadolu" derken kimlere, nasıl seslenecektim?

Anadolu'da yaşayan insana; yani, sana, Eleni'ye, Elif'e, Moiz'e, Meyro'ya, Hıdır'a, Hasan'a, Ali'ye, Hektor'a, Tarkan'a, Temel'e ve ötekilere...

Ege kıyılarının bu geçesinde ben, öte geçesinde sen. Biz iki geçedeki iki komşudan daha çok yakınız birbirimize. Özlemle birbirine bakan bu insanlar, çağlar öncesi kız almış kız vermişler; kan kana, can cana karışmış, genler birleşmiş. Adların ne önemi var ki?...

Ben Mavro diye seslenmeyi yeğledim.

Evet sevgili **Mavro**

O, Göremede'deki kazılmış yüzlerce Kilise, Cami, Korunak ve yapıları, ne büyük bir istençle, güçle yapıldığı ve ne kadar büyük bir enerji ile oluşturulduğunu görüyoruz. Bunlar, insana çok ulaşılmaz şeyler anlatıyor.

Onun için ben seninle sohbeti yeğledim. Bundan dolayı da

Merhaba diyerek başlıyorum.

Çünkü, bu yarımada nice dinler, nice düşünceler, nice uygarlıklar, nice topluluklar ve milyonlarca insanlar gelmiş geçmiş. Kubbede bir hoş sada bile bırakamadan çekip gitmişler. Ses bırakanlar da olmuş, iz bırakanlar da. Bunların da yürekleri çarpıyordu, sevgi tomurcuk-lanıyordu gönüllerinin bir köşesinde. Sevdiklerinin ellerini tuttuklarında coşkuları doruğa çıkıyordu. Adları ne olursa olsun, renkleri, dilleri, dinleri!... Ama bu ülkenin insanı idiler, kısacası insan idiler.

Hep bunu söylüyoruz, müslümanlıktan da, Hristiyanlıktan da önce, çok önceleri Anadolu'da, Ege adalarında insanlar yaşamış ama başka dinlerde, başka görüşleri paylaşmışlar.

O ilk aydınlık dönem ki biz ona ilk çağlar diyoruz, bu dönemi yaratan Anadolu Tanrıları döneminde de başka dinler varmış ama insanlar dinlerine göre değil, boyuna, bosuna, kafasına tasına göre

değil insanlığına, kişiliğine, çarpan yüreğine, sevisinin coşkusuna, üretimine, topluma olan yararına göre değerlendirilir, özgür mutlu yaşarmış.

Ortaçağda da her ne kadar yönetim bağınaz, kültürden yoksun sürmüş, sizin o gecedeki gibi, düzensizlik, gericilik kol geziyormuş ama bu geçede halk kendi yönetimini kuytularda, köşelerde, ısızsızlıklarda kendi kurmuş. Tekkelerinde, dergahlarında sürdürmüş düzenini, tüzmesini...

Konuyu uzatmadan sana ülkemizin yetiştirdiği değerli bilim ve yazın ustası S.Eyüboğlu'nun bu konudaki yazısıyla Merhaba` diyerek konumuzu sürdürebiliriz:

BİZİM ANADOLU

"Bu memleket niçin bizim? Dörtüüz atıyla Orta Asya'dan gelip fethettiğimiz için mi? Böyle diyenler gerçekten benimsemiyor, anayurt saymıyorlar bu memleketi. Gurbette biliyorlar kendilerini yaşadıkları yerde. Hititler, Frigyalılar, Yunanlılar, Farslar, Romalılar, Bizanslılar, Moğollar da fethetmişler Anadolu'yu. Ne olmuş sonunda? Anadolu onların değil, onlar Anadolu'nun malı olmuş.

Bu memleket bizim olduğu için bizim, fethettiğimiz için değil. Aramızda dışarıdan gelme çoğunluk olsa bile -ki değil elbette- kaynaşmış halleşmiş hepsi, fetheden de biziz artık fethedilen de. Eriten biziz, eriyen de. Biz bu toprakları yoğurmuşuz, bu topraklar da bizi. Onun için en eskiden en yeniye ne varsa yurdumuzda öz malımızdır bizim. Halkımızın tarihi Anadolu'nun tarihidir. Paganmışız bir zaman, sonra Hristiyan olmuşuz sonra Müslüman. Tapınakları kuran da bu halkmış, kiliseleri de, camileri de. Bembeyaz tiyatroları dolduran da bizmişiz, karanlık kervansarayları da. Kâh bozkıra çıkmışız, kâh mavi denize. Sayısız devletler, medeniyetler bizim sırtımızda yükselmiş, bizim sırtımızda çökmüş. Yetmiş iki dili konuşmuşuz Türkçede karar kılmazdan önce. Hepsinin tadı kalmış damağımızda. Aylarımızın, günlerimizin, köylerimizin, kentlerimizin adlarına bakın. Ne değişik eller, ne değişik halk oyunlarında tutuşmuş ne horonlara ne halaylara girmişiz. Doğuyla batı sarmaş dolaş olmuş bizim içimizde. Ya o ya bu değil, hem o hem buyuz biz. Anadolu..."

BENİM KABEM ANADOLU

Sevgili Mavro

Yapıtın adı dikkatini çekmiştir. Neden koydum bu adı?

Önce sözcüğün anlamı ve biraz da geçmişini, tarihsel gelişimini irdeleyelim. **Kâbe** sözcük olarak küp, Yunanca bir sözcük.¹

Mekke ve Kâbe Arapların müsiümanlıktan da önce ilk çağlardan beri kutsal saydıkları bir kent. Burada her yıl hac mevsiminde panayır kurulur. Bu aylar Ticaret ayıdır. Hem de kutsal aydır. Kâbe ziyaret edilir, putlara kurbanlar kesilir. Adaklar adanır. Ticaret kervanları en çok bu aylarda görünür. Bir şenlik ayıdır da. Eğlenceler, tartışmalar, yapılır. Ozanlar en güzel şiirlerini yarışmalara kabenin duvarına asarlar.²

1- "...Kybele kültü bir çok çağda dinleri ve gelenekleri etkilemiştir. Efes Artemisi de bir tür evrimleşmiş bir Kybele idi. Onun için Tanrı Anası sayılırdı. (...) Onun için İsa'dan sonra Hristiyan Kilisesinin erkanı, Meryem Ana'nın özelliklerini belirtmek için Meryem Ana'yı da Tanrı Anası saymak zorunda kaldı. Kybele Mekke'ye götürülüp putu Kabe'ye konuldu. Ondan dolayı Kabe yönüne Kybele'nin adından dolayı Kible denildi. Zaten Kybele'nin çevresinde tavaf edilirdi.

Halikarnas Balıkcısı, Anadolu Tanrıları: sayfa 128

"...Anadolu'da Kybele Ana bakiredir. Babasız oğlu hem de aşığı ATTİS'dir. Babil ülkesinin koca anası İhtar Ana bakiredir. Babasız doğan oğlunun adı Temmuz'dur. (Bizim Temmuz adı ile damızlık sözcüğü buradan gelmektedir)

Mısır ülkesinin koca anası İsis Ana'dır. Bakiredir, babasız doğan oğlunun adı Osiris'dir.

Batı Anadolu'da ve Güney Doğu Anadolu bölgesinin koca anası Artemis'dir. Bakiredir, babasız oğlu aynı zamanda sevgilisinin adı Adonis'dir.

Hazreti Meryem de koca anadır bakiredir. Oğlu İsa babasızdır. Adına Meryem Ana da derler."

Turan Dursun: Din Bu: sayfa 29

(tabu can çekiyor) cilt:2, sayfa 39, Sistem Yayıncılık, İst. 1990

2- İslamiyetten önce de Kabe'nin duvarına tanınmış ozanların şiirleri asılır yarışmalar düzenlenirdi. Bunlardan tanınmış olanları vardır. En tanınmışları Muallakat denilen yedi büyük ozanın şiirleri bugün de bilinmektedir.

İslamiyetin yaygınlaşmasıyla bu ticari ve dini değeri aynen smştr. Bugünkü gibi. Aslında hacca gitmek, islamiyetten önce de vardı. Hac, oruç, namaz, bunlar İslam dininden önce de Arabistanda var. İslamiyet bunları biraz daha kendi gr doğrultusunda yaşama daha uygun, çağına daha yatkın biçime getirmeye çalışmıştır.

Musevilerin ve Hristiyanların da hac kenti **Kudüs** değil mi?

Aslında Kudüs Müslümanlar içinde kutsal bir kenttir. Hatta İslamiyet'in ilk yıllarında Muhammet uzun süre kible olarak namaza durduğunda yönünü Kudüs'e dnermi. Sonradan güçlenip devletini tam yerletirince Kâbe'ye yönelmiştir.

Bütün bunların hepsi, bütün bu dinlerin oluşumu bir tek konu için **İnsanın mutluluğu, umudu ve düzenli yaşamı** için. Ancak binlerce yıldan beri, uygulanan yüzlerce dinsel görüşlere karşın gördüğümüz ve yaşadığımız görünüm hiç de i açıcı değil. İnsan; mutluluk, güzellik, sevgi ve dingin bir yaşam ararken ölüm, kan, gözyaşı görüyor.

Bu görünüm bugün de sürüyor.

Sosyal olaylar, politik arenalarda insanın mutluluğuna değil de yaşamına ağu katan bir ortamda sürüyor. Yer yer çıkarılan terör (yılğı) odaklarında karmaşa.kol geziyor. Özellikle kökten dincilik toplumları sarsıyor. İslam kökten dincileri ülkeleri, yönetimleri güçsüz duruma getiriyor. Anımsarsan Hristiyanlık da 1500. yıllarında böylesi bir karmaşanın içine dmt de sonunda aydınlanma, reform ve demokrasi ile kurtulmutu. Şimdi de İslamiyet de 1500 . yıllarını yaıyor. Kökten dincilik de doruğa ulaşmakta. Demek ki toplumlarda, sosyal oluşum böylesi uzun srelerden sonra yeni bir oluşumun ingilerini bu tür kargaşa yoluyla oluurmaya alııyor.

Kilisenin o baskısından, çıkarıcı politikasından aydınlıkla nasıl kurtulduysa Batı Hristiyanlığı; bugünkü bağnaz ve kökten dincilik çıkmazından da yeni bir aydınlanma ile kurtulacaktır İslam dininden olup da geri kalmış olan ülkeler, insanları da.

Bu oluşacak. Bu kaçınılmaz. Böylece İslamiyette de bir rönesans yani aydınlanma dönemi başladığında bugünkü çekilen acılar

kalmayacak. Bugün İslamiyet bir reform ve düzeltme yönüne gitmek zorunda bunu da er geç yapacaklardır. Bakın biz ne güzel aydınlanma şafağının ışıklarını ülkemizde yaygınlaştırdık. İlk İslam aydınlanması aydınlıklar ülkesi olan Anadolu'da yaygınlaştı. Gerçi son yıllarda İslam yıldı ve kökten dincilerinin bağnaz baskıları kendini göstermekte ise de bu geçici oluşumunun gücü toplumun aydınlık ve mutluluğunu etkilemeye gücü yetmeyecektir.²

İşte sevgili Mavro benim Kâbemin neden Anadolu olduğunu bu kadar açıklamadan sonra artık anlamışsındır.

Bu bir yerde İslami bir gelişim, atılım, yenilik ve çağdaşıktır. Ben Anadolu'yu Kâbe kadar kutsal, cennet kadar güzel ve en gelişmiş toplumlardan da mutlu görüyorum.

Gelelim öteki konulara:

Anadolu insanı bu toprağın Kabe kadar kutsal olduğunu türkülerinde de dile getirmiştir.
Benim kabem insandır / Hele nenni nenni dost nenni /
Benim kabem emektir / Hele nenni nenni dost nenni /
Benim kabem sevidir / Hele nenni nenni dost nenni /
Benim kabem dünyadır
Kuran da kurtaran da
Dünyayı insanlardır

(Anonim)

1 Aslında İslam Dininde ilk aydınlanma Abbasiler dönemi'nde başlamış ancak bu aydınlık gidiş uzun sürmemiş ve Gazâli gibi bağnaz görüşlerin elinde din bağnazlaşarak günümüze kadar sürmüştür.

SIYASAL İSLAMIN YÜKSELİŞİ DURDU MU?¹

Mısır ve Afganistan'daki son gelişmeler, Türkiye, İran, Yemen ve Fas gibi ülkelerle birlikte değerlendirildiğinde, siyasal İslamın 1980'lerde başlayan yükselişinin durduğu düşünülebilir.

Mısır'da hükümet 1990'larda siyasal İslama karşı şiddetli bir saldırı başlattı. Yaygın tutuklamalar, silahlı grupların liderlerine birbiri ardına verilen idam cezaları, "yargısız infazlar" siyasal İslamın militan kanadını büyük ölçüde felç etti. Diyanet İşleri Başkanlığı son yıllarda kontrolünden çıkan camileri tekrar denetimine aldı ve özel camileri kapattı. Bu baskı tedbirlerine ek olarak, siyasal İslamın, sağlık hizmetleri ve toplumsal destek sunduğu yoksul bölgelerde, kamu harcamaları ve belediye hizmetleri geliştirilmeye çalışıldı. Bütün bunlar olurken devlet günlük yaşamda laik kültürün desteklenmesine büyük özen gösterdi. Geçenlerde bir mahkeme İslami radikallerin laik bir yazar hakkında açtığı davayı reddetti ve davacılara da "psikolojik tedavi görmelerini" tavsiye etti. Hakime göre "çok az sayıda da olsa bazı akli dengesi bozuk kişiler, Tanrı'nın kendilerine başkalarını cezalandırma veya ödüllendirme yetkisi verdiğini" zannediyorlardı.

Sonuç olarak giysi modasından günlük yaşam etkinliklerine kadar gözle görülür bir değişiklik var. The Economist'in son sayısındaki bir araştırma da benzer bir manzara çiziyor (26.7.97). Kahire'de yaşayan Menas ve The Economist Intelligence Unit için çalışan bir gazeteci dostum da "Siyasal İslamın etkisi günlük yaşamda

artık eskisi gibi hissedilmiyor. Hükümet militanları acımasızca ezdi" diyerek bu duyumları doğruladı ve ekledi: "Ama Mısır'da hayat şimdi herkes için çok zor. Demokratik haklar bu çatışmanın en önemli kurbanı oldu."

Afganistan'da Taleban'ın hızlı yükselişi durmuşa benziyor. Genç ve medrese dışında hemen hiçbir eğitime sahip olmayan Taleban kadrolarının, askeri hatalarının yanı sıra İslam dininin gerektirdiklerini tavizsiz bir şekilde uygulamaya kalkmalarının da zayıflamalarında büyük rol oynadığı bildiriliyor. Kadınları günlük yaşamdan çıkarmaya kalkmaları, kızların okula gitmesini yasaklamaları, sakal zorunluluğu ve şeriat cezalarını uygulamakta ısrar etmeleri, özellikle kentli halkın Taleban'dan uzaklaşmasına yol açtı. Şimdi 9 ay önceki askeri mevzilerine geri çekilmek zorunda kalan (İnternational Herald Tribune, 28.7.97) Taleban, giderek toplumsal desteğini de kaybediyor.

Siyasal İslamın sıcak mücadele içinde olduğu Cezayir, Sudan ve Filistin 'e bakınca da manzara siyasal İslam açısından hoş değil. Cezayir'de iç savaş bir zamandır polisle siyasal İslamın militanları arasında sonu gelmez bir kan davasına dönüşmüştü. Bu iç savaş sırasında siyasal İslamın militanlarının onlarca insanı boğazlarını keserek öldürmeleri, özellikle orta sınıflar ve çarşı esnafı içinde desteklerini zayıflattı. Gençler arasında işsizliğin yüksek olması, siyasal İslamın halâ militan bulmaya devam etmesine olanak sağlıyor. Ancak silahlı mücadelenin artık ivmesini kaybettiği de bir gerçek. Sudan'da iç savaş yakın bir zamanda sonuca ulaşacak gibi değil. Yarı askeri İslamcı cunta hükümetiyse, halkın yaşam koşullarını iyileştirmekten çok uzak görünüyor. Bu ülkede, demokratik hakların olup olmadığını sormak ise gülünç olmayı göze almazsanız, olanaklı değil. Filistin'de Hamas'ın halâ bir etkinliği var. Hamas, resmi hükümete ve İsrail ile uzlaşma politikalarına karşı önemli bir muhalefet odağı. Ancak Filistin halkının savaştan usandığını ve İsrail'in şu andaki katı tutumunu

bırakması halinde, Hamas'ın toplumsal desteğinin zayıflayacağını söylemek yanlış olmaz. Hamas'ın da gelişme potansiyelleri sınırlı.

Kitlelerin siyasal İslamdan uzaklaşma eğiliminde olduğunu gösteren başka örnekler de var. Son başkanlık seçimlerini, İran'da ılımlı, demokratik haklardan, kadın haklarından söz açan bir aday kazandı. Siyasal İslamı benimsemiş partiler, son Yemen ve Fas genel seçimlerinde de beklenenden çok daha kötü sonuçlar elde ettiler. Türkiye'de ise siyasal İslamın kitle partisi Refah, hükümete gelmeyi başarmış olmasına rağmen, "daha iyi ve adil bir şekilde yönetebileceğini" gösteremedi, elde ettiği mevzileri dahi koruyamayarak neredeyse bir "üfürükle" iktidarı terk etti.

Siyasal İslamın uluslararası düzlemde genel yükselme eğiliminin, şu sıralarda, en azından durakladığını söylemek çok yanlış olmaz. Bu duraklamayı bir gerilemenin izlemesi hiç de zayıf bir olasılık değil. Siyasal İslam, sol muhalefet hareketlerinin büyük bir gerileme gösterdiği ortamda yükselmeye başlamış ve yoksul kitlelere, ulusalcı ama Batı kültürünün basıncı ile bir kimlik bunalımına girmiş bazı aydınlara, umut vermişti. Ancak zaman içinde, siyasal İslam, popülist bir kitlesel muhalefet hareketi olarak tabanının beklentilerine cevap veremedi. Kitlelere dayanan bir "kurtuluş ideolojisi" mutlaka sömürüye karşı ve demokratik hakların (kadın hakları, fikir özgürlüğü vb. de dahil) tutarlı bir savunucusu olmalıdır; iktidar olmaya yaklaştığı anlarda da mutlaka kitlelerin yaşam koşullarını iyileştirmeli, ağızından düşürmediği adalet ve dürüstlük ilkelerine sonuna kadar sadık kalmalıdır. Siyasal İslam bunların hepsinde sınıfta kaldı. Örnek aramak için Taleban'a veya Cezayir'deki boğaz kesme olaylarına kadar gitmeye gerek yok... "Bir dakika karanlık" eylemine karşı Refah'ın tutumunu hatırlamak yeter sanırım.

YANITINIZ NE OLA

Sorsam oduna tamunun
yakar mı beni de kızgın, öfkeli
ya da sevap defterime
bir göz atar mı?
Sorsam Arafat'ın yalnızlığını
orada kalan kimsesizlere
Burdakinden daha mutlu, umutlular mı?
Sorsam Huriler hayaliyle uçmağlara giden
akyazılı dostlara
bir dilim sıcak ekmeğin kokusuna
orada da duyuyorlar mı özlem?
Doğunun Budist'i, Brahman'ı
Tanrı Rama'nın buyrukları,
Büyük Tanrı Vişnu'yu
ötekilerden ayıran nedir?
Sorsam Musa'ya on emri kimden aldı?
kimler için uyguluyor yasalar; çarpık, dengesiz?
Ya İsa Efendimiz:
dört incilin hangisine yanayım?
Ben bunlara mı,
yoksa
gerçeği, bir tırtılın kanatlarında titreşen
ipek böceğinin evrimine mi inanayım?
Sorsam;
uruc edip yükselen
Yedi kat göğün SİDRE-İ MÜNTEHAS ma
son yalvacın kutsal dizelerinde yankılanan
"Öldürme, sömürme, sev, yaşat" buyrukları
kimler için uygulanıyor,
çeken kim acıları?

**"Dünyayı verelim çocuklara
Hiç değilse bir günlüğüne
Alı pullu bir balon gibi
verelim oynasınlar
oynasınlar türkü söyleyerek**

...

**Dünyayı çocuklara verelim
Bir günlük de olsun öğreysin
dünya arkadaşlığı."**

Nazım Hikmet

(Halkevi Barış Dergisi)

Milyar yıllık uzun geçmiş içinde dünyada oluşup ortaya çıkan canlının yapısından sonra, insanoğlunun yeryüzündeki serüveni ancak milyon yıllık bir geçmişe uzanabiliyor.

Bu uzun geçmişte insanoğlu bitki ve hayvanların devinimlerine benzeyen bir yaşamı çok uzun süre sürdürdükten sonra yakın tarihlerde ve dünyanın her yöresinde uygarlık birikimini oluşturmaya başlamıştır.

Bu oluşumlar özellikle sosyal çerçevede, insanın o günkü düşünsel yapısı, bugünkü tanımlamaya çalıştığımız (Din) kavramı üstüne oturmuş ve korkunun, bilgisizliğin, umarsızlığın sonucu kendine güç ve dayanak arayarak "yaratıcı" kavramını geliştirmiştir.

Yaşam felsefesinin derinliğine inildiğinde karşımıza insanın **Ben** i çıkar. Bencillik sevgiyi hırsa, hoşgörüyü kine, saygıyı kabalağa yöneltmeye yatkındır.

Bunu ancak kültürüyle olumlu yöne yönlendirebilir. Özellikle içgüdülerinden sıyrılmış olan insan eğitimsel, sosyal çevrenin olumlu yönleriyle yönlendirilmemiştir. e kabalaşır, canavarlaşır.

İşte insanlar Tanrıları da bencillikleri yüzünden, kültürsüzlüğün verdiği çaresizliklerinden yaratmamışlar mıdır?

İlk çağın o mutlu, aydınlık Anadolu yaylasındayız. Binlerce yıl önce Tanrılar insanlarla bir arada, onlarla dost, barışık. Yüce dağ

doruklarında Olympus Tepelerinde yaşamakta düzeni sürdürmektedirler. Zeus bütün görkemi öfkesi ve bencilliğiyle egemenliğini sürdürmektedir.

Kavga Tanrısı **Eris** arada bir karmaşa çıkarır çünkü kavgacıdır.

Sonra nice ırmakların suları nice bin yıllar akar denizlere. Yıllar gelir geçer, çağlar değişir. Bu dönem tarihe karışır. Özellikle Batı Anadolu o görkemli yaşamını türlü nedenler yüzünden yitirmiştir.

Arkasından tektanrılı göksel dinler dönemi yaşanır. Ama insanların dinginliği için gelen bu oluşum da bencilliği, kavgayı, dövüşü durduramaz daha da artar kargaşa.

Kavga kargaşa ilk çağın o görkemli döneminde de vardı. Ancak yeni sosyal oluşum daha büyük bir savla gelmişse de eskisinden daha kanlı kargaşalara sürüklemiştir toplulukları. Ortaçağ dediğimiz bu dönemde üç göksel (Semavi) dinin toplum yapısını sardığını görüyoruz. Her üçü de düzen için, mutluluk için gelmiş ama bir başarı gösterememiştir. Bu üç göksel dinin de hep Ortadoğu'dan çıkışı çok ilginçtir. Verimsiz topraklar, kültürsüz insanlar, ekonomisi kıt toplumlar. (4)

Öteyandan bilgelerin altıncı kıta diye adlandırdıkları Akdeniz yöresinden Akdeniz'e doğru uzanan birkaç tane önemli büyükyarımada var. Bir elin parmakları gibi uzanır bunlar. İlk büyük yarımada İBER yarımadası, İbn-Rüşd'ün bilgece çalışmaları ile aydınlattığı yarımada. Bunlardan İtalyan çizmesi; burada uygarlık gelişirken görkemli Roma İmparatorluğu toplumları sarsmış, hukuk sisteminin temellerini atmış. Yanı başında Yunanistan; Mora Yarımadası, güzel sanatları ve felsefeyi geliştirmiş.

(*) Aslında 4 kutsal kitap ve Semavi din (göksel, tektanrılı) varsa da Davut peygamberin yeryüzünde bir ümmeti (kendisine inananları) olmadığından; üç göksel tektanrılı din diye tanımlanır. (sayfa 146)

Her iki yarımmanın ortak kusurları çoktu. Bu gelişmişlik düzeyine karşın kişi haklarında, sosyal dengede ilkel bir dönem yaşıyorlardı. Birisi insanları arenalarda hayvanlara parçalatmaktan zevk alırken, öteki kızları o görkemli tapınaklarda ateşe atmak ilkelliğini acımasızlığını yaşıyorlardı. Kölelik kurumu bu gelişmiş dediğimiz yörede bile insanlığın ayıbı idi. (O çağda bu anlamda bir kölelik Anadolu'da yoktur. "Ekrem Akurgal"la görüşme" bak syf) Demek ki bu kadar gelişmişliğe ulaştı dediğimiz insan ve bu yöre uygarlıkları bile evrendeki tek üstün zeka kavramını yakalayıp üstün yaratık durumuna ulaşamamıştır.

Burada dördüncü yarımada uzanıyor Akdenizin kuzeyinden batıya doğru. Hani bizim Büyük Ozanımız Nazım Usta'nın:

"Akdenize bir kısrağ gibi uzanan" yarımadası

Burada da bilimsel gelişme o günün ölçülerine göre doruğa ulaşmış Hümanizmanın hamurunu yoğuran ilk bilimsel felsefe sosyal bilginin temellerinin atıldığı yarımada. Güneşin doğduğu yer olarak tanımlanır. THALES gibi bilgeler- ANAKSİMANDROS gibi filozoflar HİPOKRAT gibi doktorlar , DEMOKRİTOS gibi düşünürler HOMEROS gibi ozanlar, HEREDOT, STRABON gibi coğrafyacılar, tarihçiler Akdeniz uygarlığının bu yarımadasında gerçek bilimi, felsefeyi, sevgiyi, sanatı mutlu ve umutlu yaşamı sergileyen tek yarımada. Eskiliği kadar da evrenseldir.

Gerek doğal oluşum gerek süre içindeki yabancı güçlerin saldırıları sonucu değişime uğramış özellikle de Ortadoğu'daki sosyal sorunlar oluşumlar sonucu yeni bir dönem başlamış. Tektanrılı dönemiyle Anadolu eski önemini yitirmeden sosyal çalkantılardan fazla etkilenmeden görkemini sürdürmüştür. Çağlar boyu hoşgörünün sevginin yoğunluğu duyulur burada. SERVANTES de böyle diyor. O batıdaki en uçtan uzanan İBER yarımadasında yetişmiş olan SERVANTES.

Servantes gibi tanınmış bir yazarın Anadolu'yu böylesine güzellikler ülkesi olarak görmesine gerek yok. Bu aslında bir gerçeğin açıklaması gibi birşey. Çünkü buradan başlamış, düşünürler burada boy vermiş, sanat burada yaratılmış, sevgi burada yoğunlaşmıştır. Çağ çağ bu güzel yurt parçasında Diogenes'lerden Hoca Nasreddinler'e, Bedreddinler'den Sinanlar'a değerler yaratmış. (x)

Şimdi asıl çağ değişimi dediğimiz tektanrılı dinler dönemine geldik. İlk önce Musa gelmiş. Kavga döğüş, Firavunlarla savaşımına girmiş. Halkını toplayıp çölde düzeni sağlamaya yönelmişse de becerememiş. Sonra Roma'nın da kıyımına, baskısına dayanamayan toplum İsa'yı yaratmış. O da bir varlık gösteremeden çevresinde kendisine inananların yeteneğine bırakarak göçüp gitmiş. Daha doğrusu Roma'nın kıyıcı baskısı ile çarmıha germişler. Muhammet de gelmiş ama o biraz daha deneyimli, becerikli. Biraz daha hırslı. Olaylar ve oluşumlar da kendisine yardımcı olunca çölden çıkan din yayılmış. Bu yayılma insanın mutluluğuna, yararına olsa! Ne gezer? Hep karmaşa büyümüş, savaşlar savaşları izlemiş, kan gölleri olmuş. Bunların en yürek yakarı 200 yıl süren Haçlı Seferleridir. Burada bir hiç uğruna, yönetici geçinen hırslıların bencilliği yoluna insanlar, milyonlar yok olmuş savaşlarda, kargaşalarda. Bu, Anadoluyu çok sarsmış, sarsıntı yüzyıllarca sürmüştür. Anamalcı para babalarının çıkarlarıyla birleşince din bağınazlarının eylemleri başlamış ve yeni bir sömürü düzeninin dönemine girilmiştir.

Sonunda insanlık artık dayanamayarak bir çıkış yolu aramış ve "Aydınlanma" dediğimiz Avrupa'da Rönesans doğmuş. Ama bir yandan da çıkarlarını koruma konusunda uyanan Avrupa bu kez de dünyayı sömürme yarışına girmiş. Özellikle yeni bulunan Amerika Kıtasından getirilen tonlarca altın Avrupa sömürgeleinin hırsını kamçalamış.

Avrupanın bu sömürü düzenini körükleyen ülkeler ortadoğu ve uzak Asyadaki bütün ülkeleri birer sömürge olarak yüzyıllarca sömürmüş, ezmiş kendi egemenliklerini sürdürmüşlerdir.

Kızılderililerin altınlarının üstüne oturan, Afrikalı karaderili insanların köle pazarlarında yüreğini dağılayan, Asyanın uzak ülkelerindeki beyaz insanların tepesine binen bu sömürü ağı sonunda insanlığın uyanışı ile sarsılmıştır.

Bu gün artık bambaşka bir dünya, değişik ve çağdaş görüşleri benimseyen insanların sayısı süre içinde çoğalmakta ve terazinin mutluluk tarafı ağır basmaktadır.

Sevgili Mavro

İnsan insan diyoruz. İnsan önce insan olmalı diyoruz. Onun rengi boyu bosu, dini, düşüncesi görüşü ne olursa olsun diyoruz. Ama gel gör ki insanların çoğunluğu BEN ine egemen olamıyor. (EGO) ve hırsının tutsağı olunca aksaklıklar her yönde görülüyor. Ancak bu gün artık sömürü yok olma sancılarını yaşıyor. İnsanlar artık sınırlarını bile kaldırmaya, birleşik bir dünya devleti kurmaya yönelmenin sancılarını çekiyorlar.

Değerli yazarımız Yaşar Kemal

(x): BALDAKİ TUZ adlı yapıtının 158. sayfasında Folklor üzerine yazdığı şu görüşler. Anadolu'nun uygarlığının evrenselliğini ve bütün dünyayı etkilediğini gösteriyor mu?

"... Folklor eserleri yüzeyde ne kadar milli ise altta da derinde de o kadar insanlığımızın malıdır. (..)

İnsanlığımızın en büyük yapıtlarından birisi İLYADA, ODİSE ne kadar Grekinse o kadar da insanlığımızın malıdır.

Bir Anadolu kilimindeki nakışın benzerini dünyanın öteki ucundaki Kızılderili'nin kiliminde buluyoruz. Bir Anadolu masalının bir benzerini en kıyıda köşede kalmış bir Hint köyünde dinleyebiliyoruz(..)

Folklorde eskiden bu yana insanlığın el ele tutuştuğu yerdir."x

xx".." Gözlerimizi kapatıp yalnız yaşadığımızı varsayamayız. Ülkemizi bir çember içine alıp dünya ile ilgilenmeksizin yaşayamayız. Tersine gelişmiş, uygarlaşmış bir ulus olarak uygarlık alanının üzerinde yaşayacağız..." 1922, S.D.I. Mustafa Kemal Atatürk'ün söyledikleri)

İşte bu konuda da başı çeken Anadolu'nun büyük devrimcisi Mustafa Kemal Atatürk'ün yıllar önce ortaya attığı sav bu gün gerçekleşiyor. İnsanlık düşüncesi, Birleşik bir Avrupa düşleri, hatta Birleşik Bir Dünya?... Bu düş gerçekleşiyor ama ağır aksak gidiyor.

Burada o Büyük insanın bundan yıllarca önce söylediği bu gün gerçekleşme yönünde adımlar atılan bir sözünü görelim.

"Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yokolacak. Ve yerlerine uluslar arasında hiçbir renk, din ve ırk ayrıcalığı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı egemen olacaktır". Mustafa Kemal

Bir yanda bu gerçekçi ve saygın görüş varken öte yanda halâ taraf tutan, din kaygısı taşıyan, çıkar ilişkilerini düşünen sözde devlet adamları da var.

Biliyorsun bu günlerde Avrupa Birliği konusu gündemde

Politikacılar bu konuda özellikle batı klübü dediğimiz para babaları mızıkçılık yapmadan duramıyorlar.

Bu politikacıları bir yana koyarsak içlerinden adı devlet adamı (!) olarak geçen birisinin sözünü birlikte görelim; "... XIX. Yüzyılın İngiliz Devlet Adamı Lord PALMERSTON ' ın Osmanlılar bahsinde söyledikleri unutulmaya:, TÜRKLER ANCAK HRİSTİYAN OLURLARSA ONLARI AVRUPALI SAYIP ARAMIZA ALABİLİRİZ..."

(Söyleşi Atilla İLHAN
Cumhuriyet 22.08.1997)

Mavro

Görüyor musun?

Bu da devlet adamı?

Peki bu Hristiyanlık ve Müslümanlığın insan gibi, dostça kardeş kardeş bir arada yaşamaya ne gibi engeli var ki?

Evet şimdi de, dün de yarın da Anadolu düşleri, görüşleri, eylemleri, düşünceleri hepsi birlik, sevgi, barış uğruna.

Bak; sana o ölüm kalım günlerinin sıkıntılarında bile o Kuvayı Milliye'nin en zor günlerinde bile Anadolu insanının önderinin, devrimcisinin nasıl bir düşünce taşıdığının küçük bir örneğini anlatacağım.

1919'un o ölüm kalım günlerinde Anadolu kendisini korumak için çırpınışlar içinde iken yer yer, bölge bölge Kuvayı Milliye Demekleri kuruluyordu Bunlardan birisi, KARESİ şimdiki adıyla Balıkesir Kuvayı Milliye Demeği. Bu demek kurulurken Yalnız müslümanları değil azınlıktaki Rumları, Ermenileri de çağırırlar toplantıya. Ne için mi? Kendilerine bir zarar verilmeyeceğine dair güvence vermek için.

Sevgi, hoşgörü , bir erdemdir. Bencil olmadan toplumu düşünmek de... İşte bu erdemleri binyıllardır yaşamının felsefesine amaç edinmiş bu toprağın insanına bu nitelikler bu özellikler bu insanların GEN'lerine mi işlemiş ne?

Onun için bu toprağın insanı kutsanmıştır.

Türküleri kadar azizdir.

Duaları kadar kutsaldır.

Toprağı gibi doğurgan.

İnsanı özverili, erdemli ve onurlu bir toplumdur.

Sen bu toprağın mayasıyla yoğrulmuşsun sevgili Mavro senin de GEN'lerinde bu nitelikler var.

Bu toprağın mayasıyla yoğrulmuş, mozaiği oluşturan insan bu toprağın insanıdır. Sözü noktalarken Anadolu'nun yeteneklerini almış, alçak gönüllüğüyle tanınmış bir AHIRZAMAN DERVİŞİNDEN söz edeceğim kısaca. (x)

"... Kendinizi karşınıza oturtun. Karşınızdakinin gözlerinin içine bakın . Onu iyice tartın. Sınayın bakalım, şunu söyleyebilecek mi?

(x)Aydın ENGİN: Cumhuriyet Dergisi: 24 Ağustos 1997

"TÜM HATA-KUSUR VE HATTA SEVAPLARIMIN HEPSİNİ YARGILADIM
KARARA BAĞLADIM HATTA İNFAZ ETTİM."

Adı.HANRİ BENAZUS

yaşama yoksul bir İzmir yahudisi olarak başladı.

Şimdi 68 yaşında bir genç .

En büyük Tavuk-Yumurta sanayi kuruluşlarından birini yarattı. Özalizm'in fırtınaları ve azgın antisemitizmin saldırılarına yenik düştü. İflas etti. Şimdi bir SSK emeklisi.

Dört kitabı didik didik okudu. sindirdi.

Şimdi ne Musa, ne İsa, ne Muhammed dininden.

O bir ahırzaman dervışı.

Boşuna mozaik demiyoruz. Boşuna, düşüncelerin en gelişmiş, kalkınmış ülkelerden daha ilerde, daha engin ve humanist demiyoruz bu ülkeye.

Üç dini tartışan, felsefelerini içine sindiren ancak Anadolu insanı olabilir.

Hayrına yaptığı nice okul, huzurevi gibi yardıma yönelik güzelliklerden sonra bu gün kendi yaptırdığı bir Huzurevi'nin bir odasında, SSK'dan aldığı aylıkla geçinen ama mutlu olduğunun bilincinde olan bir AHIRZAMAN DERVİŞİ.

Anadolu budur, Anadolu insanı budur işte!

Bu toprağın suyundan mı, insanından mı, havasından mı, bilinmez? Değişik bir özelliği var. Bu bir övgü değil , somut bir gerçek.

Bunu ilk kez 2500 Yıl önce Anadolu'nun büyük ozanı Homeros belirtmiştir.

Denizin iki geçesindeki iki tür düşüncüyü, iki tür yaşamı iki yapıtında ayrı ayrı anlatır. Anlattıkları da tıpkı bu günkü benzeri.

Homeros Ege Denizi'nin iki geçesini ve bu iki geçedeki insanın, yaşamını, yapısını iç dünyasını çok güzel ölçmüştür. Bu ölçüyü iki yapıtında da çok gerçekçi bir yaklaşımla tanıtmaya çalışmıştır

İLYADA da Anadolu insanı ve kadını için hep aynı saygın olumlu güzel sözler eder.

"Ey, insanları yöneten kadınların Ecesi,
Sensin ölüleri diriltlen, sayrıları sağaltan
Dertlerden arındıran senin yüzün." (1)

Kadının sevecenliği, şefkati çok yoğundur.
Savaşa giden Hektor'a Eşi Andromakhe'nin yalvarışı:
'Ne babam var benim ne ulu anam,
Sen bana bir babasın Hektor,
Ulu anamsın benim, kardeşimsin
Arkadaşısın sıcak döşeğimin.
Burada kalede kal, acı bana
Yetim koma yavrumuzu, karını dul koma.' (2)

Buna karşılık Hektor'un yanıtı da içtenlikli, sevecen:
'Ben de düşünüyorum bunları karıcığım
Ama savaştan çekilirim bir korkak gibi
Troya erkeklerinden utanırım
Bakamam uzun entarili kadınların yüzüne.
...Benim üzüntüm sensin asıl.'

Bu geçenin bu sıcak duygularını yansıtan İlyada'ya karşılık Odyseia da karşı geçenin kadınları için:
'Görünme kimseye sakın, güven olmaz kadın soyuna
Sen de ders al bundan, yumuşak olma karına
Güvenip; ona açma tekmiil düşüncelerini...' (3) der.

Özellikle sosyal yaşamda, aile yaşamında değişik yönler var. Kadına bakış açısı böyle olumsuz olduğu gibi sosyal yaşamda da, kölelik konusunda da ayrımlar var.

Özellikle Tanrıça HERA'nın o hırçın, o geçimsiz, o acımasız, kavgacı yapısı o geçedeki topluluğu da etkileyecekti.

Anadolu yakasının Tanrı ve Tanrıcaları uyumlu, hoşgörülüdür. Bu özellikler; insanına, toplumuna, yaşamına da yansımış Anadolu insanının. Kölelik konusu bile sevecen bir yapıya sahip:

(1) M. Esther Harding *Womans' Mysterious*, sayfa: 164-167

(2) İlyada, sayfa: 125-126

(3) Odyseia, sayfa: 202

"KÖLELİK: Anadolu'da bugünkü anladığımız anlamda bir KÖLELİK kavramı yoktu. Hizmetlilerin yasalar karşısında hakları sağlanmıştı. İnsancıl yasalar haklarını veriyordu. Aileler yanında çalıştıkları sürede bütün hakları gözetilirdi. Bugünkü yaşamla karşılaştırırsak, ücretle çalışan hizmetçi ya da ücretli işçi durumunda sayabiliriz..."

(Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın evinde yaptığımız söyleşiden, 2 Ağustos 1997)

Ama İslamiyette bu konu da ayrı ve bağınaz bir tutum uygulanmıştır. Osmanlı'da köleliği sonuna kadar kullanmıştır.

"...İslam ile kölelik ilişkisi tartışmalarında İslamcılar genellikle kaçamak tutumlar alırlar. Köleliği sürdüren ve kurumsallaştıran İslam kaynakları karşısında zor duruma düşerler. Bu durumda, 'İslam, köleye çok merhametli davranmayı istiyor' diyerek, İslamın kölelerin durumunu iyileştirdiğini, köleleri efendilerin seviyesine yükseltmeye çalıştığını vb. öne sürerler. Ancak, İslam şeriatı 'zamandan ve mekandan münezzehtir. Yani tabudur ve değiştirilemez. Kölelik kurumu İslamda kabul edilmiştir.; bu, 'Tanrı emri'dir. İslamcılar, işte bu yüzden, 'kölelik' tartışmalarında 'Takıyyeci' bir tutum alırlar"

(Prof. Dr. İlhan Arsel, Şeriat ve Kölelik, Kaynak Yayınları, sayfa:96)

"Ruhum kitaplarda yeni ile eskiyi aramasına,
ve kılı kırk yarmasına rağmen,
idrak edemedi bir tekini dahi.

Gönlümde binlerce güneş yanarken,
Çözemedim bir zerrenin manasını dahi."

İBNİ SİNA

EĞİTİM - FELSEFE

O günün ilk çağında belki bugünkü anladığımız, düşündüğümüz, uyguladığımız anlamda bir demokrasi yoktu. Ama gelişmiş bir düzen vardı.

Bilgin ALVİN TOFFLER: *"Tarihte; iktidarın, önce kaba kuvvete dayanırken sonra servete, şimdi de bilgiye geçtiğini"* söylüyor.

(Sabah Gazetesi, 25 Temmuz 1997)

Bu tanım bütün çağlar için geçerli genel bir tanımdır.

İlk çağın Hitit, İon ve daha sonraları APOLLON Tanrının çevresinde oluşan o günkü Anadolu yayla kültürü ve uygarlığının güzeli, tüzesi, bugünkü anlamda olmasa bile düzenli ve dengeli idi.

Doğudan ve batıdan gelen göçlerin, göçmen konukların oluşturduğu mozaik güzelliğinin dışında, dıştan gelen yayılma politikalarının baskısından başka bir kaba güç gösterisini göremiyoruz.

Ortaçağa gelince o ilk çağın düzenli, uygun hatta yukarıda bilgenin dediği bilgi dönemi de diyebileceğimiz bu çağda da düzenin, hoşgörünün, tüzenin uygulandığı bir yarımada. Çünkü Anadolu kendisine sığınanları korumuş, göçenlere yurt, yerleşenlere yuva olmuş. İnsanı; sevgiyi düzeni yeğlemiş ve tüzeyi uygulamıştır.

Çalışanları AHİLİK örgütüyle, toplulukları dergahların örtüsüyle dünyaya; insanları çalışmaya, güzelliğe ve sevgiye yöneltmiştir. Çalışmanın kutsallığını, toplumsal sevgiyi, barışın evrensel saygınlığını göstermiş, uygulamış, örnekler oluşturmuştur.

Anadolu o ilk çağda yalnız Anaerkil yapının sevecen yaşamını değil

uygarlığın da temellerini atmış ve nice bilgiler yetiştirmiştir. (x) Kaba kuvvet çağı değil, bilgi çağı olarak sürdürmüştür dönemini.

Felsefeyi ilke edinmiş, kültür yapısını bu seki üzerine kurmuş olan ilk çağ insanının öğretisinde ahlak da, yaşam da, barış da, sevgi de evrensel bir kavramdır ve felsefe ile özdeş olarak tanımlanır.

Bugünkü gibi; özellikle, kültürel, ekonomik, sosyal ve düşünsel gelişmesini tamamlayamamış olan ülkelerde, yerel, bölgesel, düşünsel duygularla değil; ussal ve felsefenin aydınlık yolunda düşünmek gerekir.

Aşağıda bir parçasını aldığımız değerli yazarın belirttiği gibi EVRENSEL BİR KAVRAMDIR AHLAK. İlk çağ da da bu yerini bulmuş ve kültürünü düzeyli yürütmüştür felsefenin gölgesinde çağlar boyu...

(x) Bu aydınlık dönemde bilimde gelişmeler kendini belli etmekte, ilerlemeler göstermektedir. İki örnekle yetinmek istiyorum:

"...Milet'li ANAKSİMENES (iö.550-480) şöyle açıklıyor:'Yıldızlar, kubbeden içeriye doğru SATURN, JÜPİTER, MERİH, GÜNEŞ, VENÜS, MERKÜR, AY için ortalarında DÜNYA olmak üzere yedi yuvar (KÜRE) olduğu'nu ileri sürüyor. Ayrıca; KOPERNİG'in dünyanın güneş çevresinde döndüğü savını KOPERNİG'den 2000 yıl önce ARİSTACHUS söylemiştir.

(Cumhuriyet Bilim Eki, sayı:533)

TÖRE, AHLAK, ETİK

"...55. Hükümetin izlencesinde yer alan AHLAKİ YOZLAŞMAYI DURDURMAK PROGRAMIN en güç, ama en önemli noktasını oluşturuyor kanımca. Bunu başarırlarsa -DİLEĞİMİZ ODUR- yapılabilecek en güç işi gerçekleştirmiş olurlar. Güçlük toplumumuzun derinliklerinde: demokrasi, laiklik, özgürlük vb. pek çok kavram gibi ahlak kavramının da yeterince aydınlanmamış olmasında, ahlaka da gerçek anlamının dışında anlamlar verilmesinde, ilke eksikliğinde, diyebilirim ki, öteden beri toplumumuzda felsefenin olmayışı yatıyor. İlk birbiriyle iç içe olan şu üç kavramı, töre, ahlak, etik kavramlarını kısaca gözden geçirelim. Üçünün de ortak yanı bireylerin birnirlerine karşı davranış kurallarını, birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen davranış ilkelerini içermesi. İnsan, başkalarıyla birlikte yaşayan bir varlık. Ahlak da, ahlak değerlemeleri de, bu başkalarıyla olan ilişkilerimizde ortaya çıkan, beliren bir şey. Yeryüzünde tek başına yaşayan bir insanın ahlaksal davranışlarından söz edilemez. İnsanın bireysel bir yanı olduğu gibi, bir de toplumsal bir yanı var, toplumsal yapısı var. İnsanın başkalarıyla birlikte bulunduğu, bir 'sen'le bağlantı içinde olduğu gözönüne alınırsa, ahlakın temelini de bu sen-ben bağlatısı'nda ortaya çıktığı görülebilir. Çevremizdeki insanları sevir ya da nefret ediyoruz, bir ilgi kuruyoruz çevremizle; onları sevmemiz onlara karşı davranışlarımızı da belirliyor, onlardan da aynı davranışı bekliyoruz. Başkalarını düşünmeyen, onlara saygı göstermeye, onları hesaba katmayan insanlara bencil diyoruz.

Ahlak olayına felsefe açısından baktığımızda bir ayırma yapmamız gerekiyor, yürürlükteki ahlaklarla etik arasında. Ahlak, insan topluluklarında bireylerin törelere uygun davranışlarını düzenleyen kuralların, yasaların toplamı. Yürürlükteki ahlaklar genellikle törelere dayanır, töreler de yerel ve bölgeseldir; geleneklere, göreneklere dayanır. Ahlak denen olayın içeriğinin ve ahlak düşüncesinin çağlara, toplumlara göre değiştiğini görüyoruz. Toplumun yapısı değişince, davranış biçimleri üzerindeki ahlak değerlemeleri de değişiyor..."

"...Ahlak kuralları da çağdan çağa, toplumdan topluma, hatta aynı toplumda bölgeden bölgeye değişiyor..."

"...Oysa etik evrenseldir, bir yandan ahlak üzerine düşünmedir, ahlak üzerine felsefe yapmadır, felsefenin aradığı ise evrensel olanı yakalamadır; iyi-kötü kavramları önemini yitirmiştir bu arayışta. Aranılan ilke önem-

lidir. Öte yandan etik ahlaksal bir tavır almaz aynı zamanda, insana insan olarak yönelmez; ırk, renk, cins, din, mezhep, sınıf ayrımı yapmadan herkese aynı davranmak, herkese insana saygı, insan hakları açısından yaklaşmak. İnsan haklarının başında yaşama hakkı, her bir kimsenin özgür birey olarak kabul edilmesi, hiçbir kimsenin araç olarak kullanılmaması, nesne (obje) olarak görülmemesi gelir. Her insan aynı şekilde bir öznedir, ona bir nesne gibi yönelinemez, insan hiçbir şekilde kullanılamaz.

Ancak ahlaksal tavır belirleyen de insanın içinde bulunduğu çevredir. Çevre büyüklüğü değerlemeleri belirliyor; ilkel bir topluluk için bu çevre, kabilesi ya da bağlı olduğu soy soptur; uygar insan için bu çevre ulus ya da devlete kadar uzanır.

Bir filozof için ise çevre, bütün insanlıktır. Bugün kültür dünyamızda egemen olan etik için de belirgin olan bütün ahlak buyruklarının birlikte yaşanılan insanların istekleri yararına kendi isteklerimizi baskı altına almaya dayanmasıdır. Bu etik başkalarını gözönüne almayı, başkalarına saygı göstermeyi ister ve başkaları için kendine karşı durur; bir özveri ahlakıdır böylece. Bütün kültür dünyasındaki ahlaklarda esas olan, hep başkalarını (bu başka, çevrenin büyüklüğüne göre değişse de) gözönünde tutmadır. 20. yüzyılda bu çevreye hayvanlar, bitkiler, tümüyle doğa da katılmıştır. Hayvan hakları da yasalarla denetim altına alınmıştır uygar ülkelerde. Birlikte yaşanılan insan, toplum ve tüm dünya söz konusudur artık.

İnsanın böyle bir etik tavır alabilmesinin temel koşulu da insanın özgür olmasıdır. Özgürlük, ahlak felsefesinin de temel sorunudur. Özgürlük ve ahlak bağlantısını en iyi işlemiş filozoflar olarak da Kant ve Rousseau'yu buluyoruz karşımızda..."

"...Artık erdem kişisel bir yetkinlikte değil, insanlar arasındaki dürüst ilişkilerde aranmaktadır. Kant'ın Rousseau'dan esinlenerek önerdiği ahlak ilkelerinden kanımca en önemlisi olan "İnsanlığı kendi kişiliğinde olsun, bir başkasının kişiliğinde olsun hep bir erek gibi görerek hiçbir zaman bir araç olarak kullanmayacaksın" sözünde insanlık ilkesi, insanlık onuru vurgulanmış oluyordu. Başlı başına bir erek olan 'insanlık ide'sine saygı göstermenin gerekli olduğu söylenmiş oluyordu. Böylece Rousseau da Kant da insan olmanın özgürlük ve ahlaksal varlık olmakla birlikte gittiğini vurguluyorlar..."

"...Ne yazık ki bizim toplumumuzun büyük çoğunluğunun ahlak

memiş olması ve düşünmenin yasaklanmış olmasıyla açıklayabiliriz. Felsefenin olmadığı yerde kişilik oluşmadığı gibi, etik tavır da alınamaz..."

(Prof. Dr. Bedia Akarsu, Töre - Ahlak - Etik, Cumhuriyet Gazetesi, 26 Temmuz 1997)

**"KARANLIKTAN SIZLANMAK YERİNE
SEN DE BİR MUM YAK"**

KONFÜÇYÜS

Sayın bilgimizin yazılarından aldığımız bölümlerde de belirttiği gibi insanı insan eden üstün niteliklerin başında Eğitim ve Felsefe geliyor.

İlk çağ dönemi bunu. Tiyatro kültürü ile gerçekleştirmiş ve üstün bir felsefe kültürü ile aydınlatmıştır.

Orta çağ bu konularda tamamen karanlığa gömüldüğünden, kurtuluşu da çok zor olmuştur.

Orta çağın bu karanlık döneminde Anadolu insanı ayrı tutulmakla birlikte yönetim, Avrupa'daki karanlık ve çağ dışı gidişten ayrı değildir.

Bu konuyu biraz açmak istiyorum:

Osmanlı'da bilim ve eğitim bir MEDRESE sorunudur.

Fatih Dönemi'nden II. Abdülhamit Dönemi sonuna kadar geçen 450 yıllık sürede bu medreselerde bilim yerine bağnazlık, aydınlık yerine karanlık üretilmiştir. Yarar yerine zararı olmuştur. Çoğunlukla genç öğrenci ayaklanmaları ülkenin düzenini sarsmıştır. (1)

Neden böyle olmuştur?

Çünkü, daha Abbasiler döneminde Mutezile Mezhebi'nin USCU-LUK akımı, batıdaki uyanıştan önce doğuda bir uyanışın kıvılcımları idi. Bir Rönesans başlangıcıydı. Çağının aydınlık kurumları olan bu medreseler süre içinde yozlaşmış, GAZALİ gibi çağ dışı bağnazların baskın gelmeleri ile bu uscu gidiş durdurulmuş ve din, düşünce ussal yönden duygusal yöne yönlendirilmiştir. Din dondurulmuş bağnaz bir yapıya dönüşmüştür.

Bu süreç Fatih'in İstanbul'u aldığı sürede de böyle idi. Fatih, o yiğitce eylemine bir de düşünce yönünden yiğitlik gösterip medreseleri bu bağnaz dinsel yapısından soyutlayıp, dinsel konular yanında felsefe, matematik ve fen bilimlerini de koymayı başarabilseydi Rönesans ve Reform Avrupa'dan önce bizde gerçekleşirdi. Çünkü Anadolu insanı o günkü Avrupa'nın bağnazlığını değil, Anadolu Bektaşiliğinin hoşgörüsünü, sevgiye yönelik yaşamını sergiliyordu.

Fatih'in İtalya'dan BELLİNİ'yi getirip resimlerini yaptırırken birkaç tane de bilgiyi çağırarak bilgitayının temellerini atsaydı (x) tarihin seyri başka türlü gelişirdi. Bu yapılamamış Fatih de öteki padişahlar gibi ulema takımına

(1) Prof. Dr. Mustafa Akdağ, Osmanlıda Öğrenci Ayaklanmaları

(x) Üniversite: Bilgitay

yenik düşmüştür. Ondan sonra gelen Sofu Beyazıt Dönemi karanlık geçmiştir. Daha sonra gelen yönetici padişahlar bu konuya eğilme gereksinimi duymadıklarından devlet karanlığa gömülmüştür. 600 yıl içinde ne bir sanat adamı ne de bir bilim adamı yetişmemiştir. Doğunun o eski İbni Sina'sı, Saadettin ve Seyyid Şerifi ile Batının, Niwton'u Descartes'i vb. bilgeleri Osmanlı yönetiminde hayal bile edilememiştir bu kokuşmuş Medrese eğitimi ile. Ancak, fetva verip baş almakta becerikli Ebussuud Efendiler yetişmiştir. Bunlar da o kadar ileri gitmiş, devletin düzenini o kadar sarsmışlardır ki sonunda devlet batmıştır.

Bir örnekle, öğüt olacak bir olayla konuyu bağlayalım:

13. yüzyılda yaşamış Yunus Emre'nin deyişleri, ilahileri tekkelerde, dergahlarda saz eşliğinde, aydın Anadolu insanınca çalınıp söylenmekte. Bunu bile içine sindiremeyen 16. Yüzyılın bu en tanınmış Şeyhülislamı Ebussuud Efendi, bu deyişlerin dinsizlik olduğu savıyla Yunus Emre'nin idamına ferman eyler. Düşünün 13. Yüzyılda yaşamış ölmüş bir ozanın üç yüz yıl sonra kemiklerini yeniden asmaya yeltenen bir din bilgesi. Böylesi bir bilgeden dine, bilime, insanlığa, yönetime ne kadar yarar sağlanır? Bunu 600 yıl süren imparatorluğun batışı ile birlikte gördük.

Osmanlı İmparatorluğu'nu batıran tek neden eğitimsizliğidir. Bunu gören, bilen, duyumsayan Devrimimizin Büyük Önderi Mustafa Kemal, Anadolu devrimiyle Kurtuluş Savaşı'nı bitirir bitirmez bir Milli Eğitim Bakanı gibi hemen bir eğitim savaşımına girmiştir. (x)

EGİTİM - ÇAĞDAŞLIK

Osmanlı İmparatorluğu döneminde eğitim yoktu dedik. Medreseler kokuşmuş, çağı geçmiş birer miskinler tekkesi ve asker kaçaklarının yatağı durumuna gelmişti. Düzeni bozan öğrenci ayaklanmaları (xx) yönetimi güç durumda bırakıyordu. Bu durumu bilen ve gerçeği gören Devrim Önderi iki konuya hemen el atar. Birisi TEVHİD-İ TEDRİSAT yani Öğretim Birliği Yasası ile Öğretim Birliğini sağlar, bütün okulları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlar ve öte yandan da yine süresini tamamlamış çağ dışı kalmış bir kültür kurumu olan DAR-ÜL FÜNUN-U da bir maddelik yasa tasarısı ile kaldırır:

(x) Bugünkü 8 yıllık eğitim katıştırlarının cami önlerindeki karmaşalarını andırıyor. Kandırılmış, bilinçsiz, bilgisiz yığınlar...

(xx) Prof. Mustafa Akdağ, Osmanlı'da öğrenci ayaklanmaları da yıllarca yönetime büyük sorunlar yaratmış.

(DARULFÜNUN MÜLGADIR) diye. Yerine çağdaş üniversitenin (Bilgitay) temelleri atılır. Bir raslantı ile Hitler'in zulmünden kaçan 150'ye yakın bilim-adamı da bu çağdaş üniversitenin bilimsel gelişimini sağlarlar.

Anadolu toparlanıpkendine gelir gelmez hemen o ilk çağın uscu yönetimi başlamış ve eğitim kazmasını domur domur toprağa vurur gibi vurmaya başlamış bilgiler. Avrupa'dan eğitimciler, uzmanlar getirilmiş -John Dewey gibi gerçek eğitimciler- yol göstermişler, önerilerde bulunmuşlar. O ilk çağ bilgilerinin yapıtları, klasikleri Türkçeye çevrilmiş.

Bir çok deneyimlerle, sinama yanılma yoluyla da bilimsel önerilerle de bazı bilimsel kurum ve kuruluşun kapılarını açmışlar. Köy Enstitüleri bunun en belirgin örneğidir.

Bir yanda bilimsel eğitim kurumlarının temelleri atılmış, çağdaş eğitimi içine sindirmiş eğitimciler yetişmiş.

Geleceğe umutla bakan kuşakları yetiştirecek olan bu eğitimciler bu çağdaş kurumlarda ülkenin aydınlık yolunu açmışlardır. Özellikle Halkevi gibi kurumların uygulaması çok yararlı ve başarılı sonuçlar vermiştir.

"...12 Eylül'den sonra devlet katında geçerli olan TÜRK-İSLAM BİREŞİMİ'nin omurgası da tarih ve tarihsel malzeme oluşturmakta ve bu malzeme çok geniş ölçüde adına medya denilen basın-yayın kuruluşları aracılığıyla işlenerek geniş kitlelere iletilmektedir.

Son günlerde Fatih Sultan Mehmet üzerinde başlayan tartışmaları da bu açıdan değerlendirmek gerekir. (...)

Ortaçağın en büyük adamlarından biri olduğuna kuşku duyulmayan Fatih'in pek çok nitelikleri tamamen gözardı edilerek, onun şeriatı harfi harfine uygulayan bir tip olduğu varsayımını ileri sürmektedirler. (...)

Dönemin önde gelen bürokratlarından ve tarihçilerinden TURSUN BEY eserinde şeriat yanında örfi hukukun savunuculuğunu yapar. Çünkü İmparatorluk genişledikçe, gereksinimler arttıkça şer'i kuralları yeterli olmuyordu. (...)

Fatih bir uygarlık sorunuyla da karşı karşıya bulunuyordu. Batıya yöneldi. Sarayında bulunan pek çok İtalyandan sürekli bilgiler alıyordu..." (a)

(a) Prof. Dr. Zeki Arkan: Tarih ve İdeoloji, Kitap Gazetesi, Eylül 1997, Sayı: 72)

Bilgelere karşı bazı olumsuz eylemlerine karşın (bknz. Sayfa:68) Fatih Sultan Mehmet Osmanlı Padişahları içinde tekdir. Onu deha derecesine çıkaran eylemleri, zekası, büyük bir devlet adamı olma niteliğini kazandırmıştır.

"...İstanbul'u fethettiği zaman ulemanın: 'DUALARIMIZI ALDIN' sözlerine karşılık: 'HAYIR, ASKERLERİMLE ALDIM!' yanıtını vermiştir. Onun bu davranışıyla Sakarya zaferinden sonra Ankara'ya dönen Mustafa Kemal Paşa'nın tutumu arasında büyük bir benzerlik görülmektedir." (a)

Aynı Fatih gibi, Mustafa Kemal'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni dualarla, kurbanlarla, hatim indirerek açmış, ancak; Sakarya zaferinden Ankara'ya dönerken aynı önerilerle karşılaşmıştır. Ankara İstasyonu'nda kendisini karşılayanlar arasında bulunan bir şeyh bozuntusunun, bu büyük zaferin Hacı Bayram Veli'nin kerametiyle kazanıldığını söylemesi üzerine o: 'HAYIR EFENDİ HAZRETLERİ... TÜRK SUBAYI KUMANDA ETMESİNİ, TÜRK ASKERİ ÖLMESİNİ BİLDİ. ZAFERİN SIRRI BURADADIR.' demiştir.

"Osmanlı toplumunda İslam dışındaki dinlere hoşgörülü davranıldığı, onlara bir takım kolaylıklar sağlandığı doğrudur. Topkapı Sarayı'nın birkaç yüz metre ötesinde üç büyük dinin yan yana yaşadığına şaşıyorlardı. Kilise, cami, sinagog, tapınaklar yanyana yükseliyordu. Fakat bu hoşgörü sınırlı idi ve laiklik anlamına gelmiyordu." (a)

Aslında bu hoşgörü dinsel bir hoşgörüdür, yönetimin hoşgörüsünden, humanist düşüncesinden çok, Anadolu insanının geçmişten getirdiği ve mozaik içinde yoğurduğu düşünsel felsefi ve humanist dünya görüşünde ve yoğun insan sevgisinde yatmaktadır.

Ancak gelişmenin ve kültürel savaşımın tam oluşumu sağlanmadan geçilen demokraside, çatlak sesler atılımların hızını kesmiştir. Devrim sürecinde aksaklıklar olacaktır. İşte bu denemeler de yarım bıraktırmış ve onların yerine; geçmişin, çağı geçmiş söylencelerini yansıtan, bilgiye değil söylentiye, usa değil duyguya seslenen, düşüncelerinde kölelik kavramından kurtulamamış, ümmet kalıntısı yıllardan kulluk korkusu çeken köle ruhlu insanlar türetilmeye başlamış.

Bunları yetiştiren imam hatip okulları, din okulları, Kuran kursları

(a) Prof. Dr. Zeki Arıkan: Tarih ve İdeoloji, Kitap Gazetesi, Eylül 1997, Sayı:72)

bütün ülkeyi bir ayırık otu gibi dalamış. Yazgıya boyun eğen, muskalarla, dualarla, edilgen kaderci bir eğitim. Eğitim de değil, çağı geçmiş safsatalarla beyinleri uyuşturan saçmalıklar bileşkesi. Cin, şeytan, melek ve yazgı dörtgeninin içinde sıkışıp kalmış gençler. Kişiliksiz; zavallı, bilgidен, düşünceden yoksun yüksek fakülte diplomalı FADİME'ler. Sümer'den, Mısır'dan, Asur'dan, Babil'den hatta Hitit'den kalma dinsel söylencelerin hala bilimsel veriler gibi kabul edilerek geçerlik kazandığı bir ortam. Ya da çıkarıcıların bu çağ dışı düşünceleri topluma, tek tek aşılamaaya çalıştıkları çıkarıcı planlar. Bu planları uygulamaya çalışan iç ve dış çıkarıcı odaklar. Bu çağdaşlık değil, yaşam değil, eğitim hiç değil. Olsa olsa çağı geçmiş geri kafalı yöneticilerin çıkarıcılarla el ele insanları sürüleştirmeye ve kendi çıkarları doğrultusunda sürüklemeye çalışmalarından başka bir şey değil.

Oysa Anadolu gerek ilk çağda gerekse orta çağda -başka yörelerde adı eğitim olan boş inançlara ve uğraşlara karşın- Anadolu aydınlığının temel-lerini eğitim kurumlarıyla atmıştır. İlk çağda kitaplıklar, tiyatrolar, kültür külliyeleri, orta çağda çalışanları ahilik örgütü içinde yetiştirerek, gençleri dergahlarda ve tekkelerde okutarak (x) yaşama, geleceğe hazırlayan bir iç dinamizmin sürdüğünü görüyoruz. Bu güzel çalışmaların meyvelerini de Anadolu; Köy Enstitüleriyle yaşama geçirecekti. Ancak bu olmadı, bitirilemedi. Demokrasi bahane edilerek politikacıların ve çıkarıcıların baskılarına kurban edildi.

İşte, ülkemizde cumhuriyetle birlikte en çağdaş ve bilimsel eğitim kurumlarını kurduktan sonra bir de böylesi gel gitleri yaşadık. Bu da dar görüşlü çıkarıcı politikacının demokrasi bahanesiyle verdiği ödünler yüzünden oldu. Sözde halka yararlanmak için dinsel ödünler verdiler.

Sonunda geldiğimiz yer ortada.

Bilinçsiz kin ve öfke, eğitimsiz topluluklar camilerden dalga dalga dağılıp sokağa yayılıyor. Bunun tek nedeni, kurulan çağdaş eğitim kurumlarının yerini dinsel ağırlıklı kurumlara bırakmasıdır. Bu da Devrimin çıkar-

(x) TEKKE: Tasavvuf; tarikatlarında yaşama, tapım ve tören evi. Kimi tarikatlarda eş anlamda dergah da denir. Bunlar genellikle Alevi-Bektaşilerin ve Ahilerin eğitim gördüğü Bektaşî tekkeleridir. Tarikatlara gelince: Bunlar Tanrı'lık bilgiyi elde etmenin yolu. Arap ve Acem (İran) kökenli tarikatlar 'ALLAH KORKUSU' üzerine kuruludur. Anadolu kökenli tarikatlar ise TANRI SEVGİSİ' üzerine... Suudi Arabistan'da hala hırsızın kolu kesilir. Oysa Osmanlı bile yüzyıllar boyunca böyle bir ceza uygulamamıştır. Bu da Anadolu insanının yaşam felsefesinin, insana, yaşama olan bakış açısının sevgiye dayandığının göstergesidir.

Bu Alevi-Bektaşî tekkelerinin Medreselerle hiç bir ilgisi yoktur.

dığı, Öğretim Birliği Yasası'nın yara almasından kaynaklanmıştır. Politikacı camiyi, dini kendi çıkarı için kullanmakta bir sakınca görmüyor.

Bir yanda bilimsel eğitim almış çağdaş verilerle donanmış eğitim aydınlığını içine sindirmiş, birey olma mutluluğunu yaşayan geleceğe umutla bakan insanların yetiştiği çağdaş kurumlar Köy Enstitüsü uygulamaları.

Öte yanda geçmişin, çağı geçmiş söylencelerini yansıtan bilgiye değil söylenceye, usa değil duyguya seslenen dinsel öğretiler. Kölelik kavramından kurtulamamış, ümmet kalıntısı yıllarından çektiği kulluk korkusu, muskalarla dualarla yazgıya boyun eğen kadercı bir eğitim. Eğitim de değil çağı geçmiş beyinleri uyuşturan saçmalıklar bileşkesi içinde köle ruhlu insan tipi yetiştirmek.

İşte bu ikilemi yaratanlar devri lambadan çıkardı ve sonuç ortada. Bilinçsiz kin ve öfke, eğitimsiz topluluklar, camilerden dalga dalga sokağa yayılıyor. Bunun tek nedeni o, yukarıda sözünü ettiğimiz eğitim birliği yasasının yaralanması ve o kurumların yerini dinsel ağırlıklı çağ dışı sözde eğitim kurumlarına bırakması.

Konuyu ilginç bir yazıdan izleyelim:

1940'lara kadar bu ülke bütün dünyanın beğeniyle izlediği kalkınmada en önde, kültürde en ilginç ve gelişimde en çağdaş oluşumları yaşıyor ve Anadolu kalkınması hızlı bir ivmeyle yükseliyordu. Bu 1950'de sözde demokrasi uğruna verilen ödünler ihtilalleri, kanlı kıyınları, bağnazlıklar ve yılığları (terör) beraberinde getirdi.

Sivas, Çankırı, Çorum, K.Maraş gene Sivas Madımak zulmü kıyını katliamı yaşandı.

Mutlu olduğumuz yön Anadolu insanı bu tahrikleri hiç gözönüne almadan sağduyusu ve sevgiye yönelik bilinciyle olayları serinkanlılıkla izlemesini sürdürmektedir; çıkarıcı politikacıları da...

KURAN I ZİNCİRE VURANLAR

970 milyon Müslüman var yeryüzünde.

Bunların kutsal kitabı olan Kuran, 1500 yıldan beri okunmakta, yorumlanmakta, eleştirilmekte, saygı duyularak da korunmaktadır. Her müslümanın da evinde bulunan bir kutsal kitap.

Dinler: toplumda sosyal bir olgu olmakla birlikte, süre içinde çıkarıcı rahiplerin görüşleri, bu sosyal ve yararlı kurumu bağınazlığa yöneltip karanlığa sürüklüyor. Her sosyal kuruluşta olduğu gibi, her dine de uzayan süre içinde bu bozulmalar, aksaklıklar görülmektedir.

1500 yıllarındaki Hristiyanlığın böylesi bir bağınazlığa, kargaşaya düşmesi ve sonraki aydınlığa çıkışı gibi.

İşte kaynağından temiz olarak çıkan İslamiyet de 1500 yıl sonra yer yer, bölge bölge terör odağı durumunda rahatsız etmektedir toplumları. Cezayir, İran ve öteki İslam ülkeleri...

Demek ki 1500 yıldan sonra yorulan, bozulan bu sosyal kurumlar bağınazlık dönemine girmekte ve artık bu kurumların yeni bir oluşumla, sosyal bir devrimle su yüzüne çıkması gerekmektedir. Batıda Hristiyanlığın Rönesans Aydınlanması'yla uyandığı, Hristiyanlığa çeki düzen verdiği gibi.

X X

Mustafa Kemal şafağının aydınlattığı, Hacı Bektaş felsefesiyle yoğrulmuş, sağduyulu insanlar ülkesi olan Anadolu Müslümanlığında da bu terör odakları son yıllarda dinci bir partinin de sözcülüğüne soyunmuşlardır. Akıllarınca, bu ülkeyi de karanlığa çekip bildikleri gibi at oynatmak ve bencil çıkarlarını sürdürmek istemektedirler bu güçler. Ne kadar sürdürebileceklerse?

X X

Cuma, CEM olmak, toplanmak, bir arada bulunmak anlamındadır. Toplumun bir arada bulunması, konuşması, görüşmesi, tartışıp anlaşması içindir bu toplantılar. İslam dininin yaygınlaşmaya başladığı Medine'de Peygamberin çevresindekiler, cuma günü onu dinlerlerdi. Dediklerini, öğütle-

rini, buyruklarını dinler; özlemlerini dile getirlerdi. Bu toplantılar yeni gelişmekte olan İslam dini için bir okuldu. Bu içtenlikli toplantılarda insanlar bir mutluluğu yaşıyorlardı. Ne kutsal Kuran yaprakları, yazıları zincire vuruluyor ne de Sivas'ta yapılanlar gibi insanları diri diri yakma planları yapılıyor. Ne Tanrı'nın adını yineleyerek; "Dinsizlere ölüm" bağırırlardı arasın-da salya sümük kara yobaz çeteleri vardı, ne de birbirinin gırtlığını kesmeye yeltenen bağnazlar! Din saygın, insanlar mutlu, umut dolu. Kan, acı, gözyaşı yok. Ama aracı sınıf da yoktu. Süre içinde bu temiz akan suya sular karıştı büyüdü, çoğaldı ve her sosyal, toplumsal olay gibi İslamiyet de yozlaştırıldı. Çıkarıcı din araçlarının oyunağı oldu. Evet, çıkarıcı din araçları politikacının çıkarlarıyla elele, amaçlarını gerçekleştirme yolunu seçtiler.

Ne büyük üzüntü ki bu olay Aydınlanma Çağı'nı yaşamaya yönelmiş ülkemizde de yaşandı. Kahramanmaraşlar, Çorumlar, Çankırılar, Sivaslar, kanlı olaylar biçiminde sürdü. Artık DEVİ LAMBADAN ÇIKARMIŞTI politikacı. Kınayı ellerine yakabilirdi.

Şimdi artık doğal bir olaymış gibi, camilerden çıkan bu kandırılmış, kudurmuş, kıskırtılmış topluluklar; Kuran'ı zincire vurup ellerinde dolaşmakta, tepinmekte, bir sanrı, sayrılık krizi geçirmekteler. Bu kandırılmış gruplar; toplumun, saf temiz Müslüman insanların üstüne üstüne gitmekte, kargaşa yaratmaya çalışmakta ve öfke kusmaktadır. Yerlerde Ayyıldızlı bayraklar... (15 Ağustos 1997 Cuma televizyon görüntüsü) Oysa; din yoluna, İslamiyet uğruna, o bayrağın onuru adına milyonlarca şehidin sanki cesetleri çiğneniyordu. Bunlar çıkarıcı din bezirganlarının, çıkarıcı politikacının maşası. Ama maşa el yakıyor.

Elinizin korunması için maşayı tutarsınız. Ya maşa el yakıyorsa? Evet maşa el yakıyor artık. Tıpkı 1300 yıl önceki acı olaylar gibi...

Evet, bugünkü gibi. Çıkarıcı politikacının çıkarları uğruna kan, gözyaşı, kargaşa. Rahip sınıfının ekmeğine yağ süren bir ortam...

Hız. Ali Halifedir. Şam Valisi Muaviye, Hz. Ali'ye başkaldırmıştır. Hz. Ali onu yola getirmek için ordusuyla Şam üzerine yürür. Başarı için her yolu yasal sayan Kurnaz Muaviye, yenileceğini anlayınca Kuran yapraklarını, mızraklarının ucuna taktırarak askerine saldırı buyruğu verir. Bunu gören Hz. Ali'nin askerleri geri çekilir. Sonuç, 2 Hakeme baş vurma' kararıdır. Ancak; yine Muaviye'nin kendisi gibi kurnaz olan hakemi AMR İBN-EL-AS hileyle

Muaviye'yi halife seçer. Kargaşa bitmez. Aslında İslamiyette ilk kargaşa, ilk ayrılık ve ilk kötülük tohumlarının atıldığı savaş bu Sıffin Savaşı'dır. Yani Hakem Olayı.

Ali ordusunu çeker, Kufe'ye yerleşir. Bir süre sonra hançerlenerek öldürülür. Artık kapı kırılmış, kötülük tohumları saçılmaya başlamış, al ile avlamalar sürmektedir. Muaviye kazanmıştır.

O gün İslamiyet iki büyük kola ayrılır:

Usu, gerçeği, sevgiyi, saygınlığı yeğleyen, insanı, bilimi önde tutan Ali yandaşları.

Çıkarıcılığı, bağnazlığı, ikiyüzlülüğü, hırsı yeğleyen Muaviye yandaşları.

Bu kavgada güzellik, sevgi, mutluluk, dinginlik değil; kan, gözyaşı, kargaşa kazanmıştır. Muaviye'nin hırsı GEN'leriyle aşılana oğlu YEZİT'e geçmiş. Yezit de babasının yolundan gitmiş. Hırs ve kan bürünen acımasız bir yürekle Peygamberin bütün soyunu, kılıçtan geçirmiştir. Hiçbir nedene dayanmayan acımasızlıkla...

İşte bundan sonra, İslam Dini'nde bulunmamasına karşın türetilen rahip sınıfı aracılığıyla, dini ellerinde bir oyuncak gibi kullanmışlardır. Bilimsel, ussal ve felsefi gidiş yönünün tersine, Gazali artıklarıyla din dondurulmuş, bağnazlaştırılmış, bugünkü duruma getirilmiştir. Karanlık bir gidiş. Bilgiden yoksun bilgiler ve deneyimsiz yöneticiler, çıkarlarını ön planda tutan asalak rahip sınıfı...

İslamiyet böylesi gel-gitlerle 1500 yıldan beri, ileri değil hep geriye, gelişmeye değil hep gerilemeye yöneltilmiştir. Tıpkı, bugünkü bağnaz çabayı göstermeye çalışan aymazlar gibi...

Ancak Anadolu insanı bir Arap ya da başka bir ülkenin insanı gibi değildir. On bin yıllık kesintisiz bir kültürün birikiminin getirdiği özelliği, Hacı Bektaş felsefesi içinde yoğurarak insancıl ve humanist bir din anlayışı biçimine sokmuştur. Şamanizm'den aldığı gizemli oluşumları, Anadolu'nun bilime yönelik olgularıyla kaynaştırmış ve kendine özgü, gerçekçi, usa dayalı, yaşamı amaç edinen bir Anadolu Müslümanlığı yaratmıştır. Onun için Anadolu insanında BAĞNAZLIK oluşmamıştır. Özellikle onuncu yüzyıl göçleriyle gelen Türkmen Oymakları ve Hz. Ali taraftarı insanlarımız hep o saygın

durumlarını korumuş, dinin ussal, yaşamsal yönünü yeğlemişlerdir. Sevgiyi rehber, çalışmayı ilke, kültürü amaç edinmişlerdir. Onun için Anadolu müslümanlığı bağnazlığa değil, gerçekçiliğe; bilgisizliğe değil, bilime yöneliktir.

Kışkırtılan bu üç beş kandırılmış, doyumsuz, bilgisiz bağnazla bu kışkırtan politikacılar ve onların çömezi sözde din bilgesi sayılan camilerdeki kışkırtıcı rahip sınıfının yapacakları iki önemli konu var:

Birincisi: Bu aymazların önce toplum önünde yerde çiğnenen bayraklar ve Kutsal Kitap için özür dilemeleri.

İkincisi: Türk halkından, özellikle Anadolu insanından, sünnisi, alevisi ile Müslümanlarından, öteki dinden olanlardan yani bütün bir ulustan özür dilemeleri gerekir.

Bilmem ki; sığ görüşlü, bu ortamı yaratan mal düşkünü, gösteriş meraklısı, kışkırtıcı bu politikacılar bunu göze alabilecekler mi?

Kendini bilen yöneticiden, politikacıdan, bilgeden, din adamından ve saygın halkımızdan özür diler tenzih ederiz hepsini.

Hadi; para, mal hastası, makam hırslısı, gösteriş düşkünü beyler, bu
DEVİ YENİDEN LAMBAYA SOKUN BAKALIM...

15 Ağustos 1997 tarihinde Refah Partisi taraflarının kışkırtmasıyla İstanbul'da oluşan bağnaz kargaşa
(Bunda Kuram zincirle bağlayanlar, bayrakları yerde çiğneyenler, şeriat isteyenler geldiğimiz yerin göstergesiydi.)

BİLİM ÇAĞI

İrk ırk diye tepinenler
Renk renk diye çırpınanlar
Dil dil diye koşturanlar
Din din diye gocunanlar
İnsan insan özlenenler

MOZAİK

Bir tansık gerçekleşse -hani olur a- birgün,
Bütün renkleri birleşirse insanın,
Sarısı, karası, kızılı, beyazı,
Pembede anlaşıp, tutuşsalar el ele,
Kan damlar mıydı kıpkızıl yeryüzünde?

Bir oluşum gerçekleşse, ırk diye tepinenlerde
İnsanlarda aynı kan, genler, DNA'lar
Bir potada yoğrulup girseler hep kol kola
Can yanar, kalır mıydı ağrı sızı yeryüzünde?

Bir değişim ufuklardan,
Çinlisi, Hintlisi, İngilizisi, Zencisi,
Ellerini bastırarak bağrına selam selam
Kaynaşsalar; sesler, sözcükler, ayrılıklar
Gözlerden taştan sevgiye bıraksalar,
Karışıklık olur muydu yer yüzünde?

Hepsi de YARADAN diyor.
Musa, İsa, Muhammet, Buddha'sı Ehreman'ı
Daha da ötekiler.
Birbirinin gırtlığını bırakmış,
Birden bire bir oluşum, yürekler sıcak
Hepsinin düşleri sevgiye, tomurcuğa,
Öç, tiksinti, kıskançlık kalır mıydı yer yüzünde?

Ekmek ekmek çağırırken alınterinin
Kardeş kardeş bölüşürken kutsallığı üleşimin
Açların kalmadığı, ülkelerden kovulduğu yoksulluğun
Sevgiye yaşamak varken yer yüzünde!

Sevgili Mavro;

Gerek sosyal oluşumda, gerekse dinsel yapıda insanlar eğitimini tam almadığında orada gerçekler yerini bağınazlığa bırakır. Tanrı ve yaratılış kavramı da yara alır. Düşünce tam olgunlaşamaz. Bu konu çok geniş, önemli ve anlatılması çok zor olan bir konu. Ancak; konu açıldığına göre ucundan kıyısından biraz görelim.

İnsanlar yaratılış kavramına -ilk çağdan daha da eski günlerde- hiçbir anlam verememişler. Ancak bilgiler bazı ipuçlarını bularak açıklamalara girişmişlerse de bu çaba bugün de bir sonuca ulaşmış değil. Önce dört öğeden yola çıkılmış hava - su - ateş - toprak kavramı dile getirilmiş sonra Anadolu Ege bilgelerinden DEMOKRİTOS maddenin en küçük parçası ATOM demiş, daha da küçük parçalara ayrılamaz anlamında kalmış.

Öte yanda yalnız maddenin değil canlı hücrenin (GÖZE) de üzerinde çok çalışmışlar, ancak; son yüzyıllara kadar bir sonuca ulaşmamışlardır. Yalnız çıplak gözle, elle çalışılan bazı deneyimler eksik ve noksan olduğundan gözenin de gizleri kapalı kalmış.

Son yüzyıllarda mikroskopla birlikte elektronik aletlerin çoğalması ile önemli büyük buluşlar teknik ve uygarlıkta büyük gelişmeler sağlanmıştır.

Ancak; bugünkü bilgilerimizle ne maddenin ne de gözenin tam temeline inmiş ne de ayrıntılarını tamamen anlamışız. Maddeyi parçaladıkça, gözenin temeline inildikçe daha da büyük gizlerle karşılaşyoruz.

İnsan soruyor, bunun sonu yok mudur? Ne zaman bütün bilinmeyenler bilinecek? Madde ve göze konusunda insan bilgilendikçe, DNA kavramının derinliklerine inildikçe, GEN teknolojisi geliştikçe, bugüne kadar öğrendiklerimizden, bilmediklerimizin daha çok olduğu sonucuna varıyoruz.

Şöyle bir açıklama ile konuyu sürdürelim:

İnsanın; düşüncelerinde yarattığı, ancak bugün tam açıklayamadığı TANRI kavramı -Doğanın milyar yıllık evr.ansel sürecinde tamamlamaya çalıştığı- canlı GÖZE'nin 'DNA' sında oluşmuştur. İnsanoğlu; gerek GENİL EVREN, gerek MİNİL EVREN kavramlarının gizliyle ilgili bilgileri, bugüne dek ortaya çıkaramamıştır. Bunun için; yaratıcı güç kavramı olarak kabul ettiği TANRI'yı binlerce yıldan beri. başka biçimlerde, başka yerlerde, başka kavramlarda aramıştır.

Ancak; minil canlı gözenin gizlerinin tam çözüldüğü gün, YARATICI TANRI kavramı da, insanın gelişmiş, çağdaş düşüncelerindeki yerini almaktadır. Bilginin açıklamaya çalıştığı bilgiler gibi:

“(a) DNA'nın sarmal merdivenindeki bükümler. İnsan DNA'sının bir molekülünde bu tür 100 milyon büküm ve yaklaşık 100 milyar da atom var. Buysa ortalama olarak bir galaksideki yıldız sayısına eşittir.

(b) Bükülüş biçimi. İki yeşil iplikten her biri molekülün omurgasını oluşturur. İplikler sırasıyla bir şekerden, bir fosfattan meydana geliyor. Merdivenin sarmal basamakları arasındaki sarı, kahverengi, kırmızı ve haki renkteki payandalar nitrojenli nükleotid'lerdir. Nükleotid bazlarının dizilişi yaşam sözlüğüdür.

Buradaki bilgi birikimi bir kitaplıktaki bilgi birikimine eşittir.

(c) DNA'yı çözücü enzim, DNA'nın üremesini hazırlayan civar nükleotid bazlar arasındaki kimyasal bağların çözülmesini denetler.

(d) Çift sarmallı orijinal her iplik, DNA'nın kendini kopya etmesiyle ürer. Beliren yeni nükleotid, çiftine benzerlik göstermezse, DNA polimerazı onu yok eder. Onun bu işlevine biyologlar "aslına uygunluk görevi" diyorlar. "Aslına uygunluk" konusundaki herhangi bir hatta bir mütasyona, değişime yol açar.”

(Prof. Dr. Carl Sagan, Kozmoz, Evrenin ve Yaşamın Sırları, Çeviri:Reşit Aşçıoğlu, Altın Kitaplar Yayınevi, sayfa:95)

GENİL EVREN	: MAKRO KOZMOZ
MİNİL EVREN	: MİKRO KOZMOZ
GÖZE	: HÜCRE
DNA	: DİOKSİRİBONÜKLEİD ASİT

CANLILARIN GEÇMİŞİNE AÇILAN TÜNEL

Son genetik çalışmalar birçok disiplinde yeni görüşlere yol açtı.

(Doğan Cüceoğlu, Los Angeles)

Her canlı hücrede bulunan çok küçük bir genetik madde yeni bir analiz aracı olarak kullanılıyor ve bazı antropologlar, insan evrimi ile ilgili kuramları yeniden gözden geçirmek zorunda kalıyorlar.

Biyomedikal bilimlerle uğraşanlar şimdiye kadar sır olarak kalan bazı hastalıkların kökenlerini anlamaya başlamakta ve genetik mekanizmaların, hastalıkların ortaya çıkmasını nasıl etkilediğini görebilmekteler.

"Yalnızlıktan kurtuluş"

Birçok bilim adamı mitokondriyal DNA'nın bir zamanlar kendi başına yaşayan bir bakteri olduğuna inanmaktadır. Bu kurama göre 1,5 milyar yıl önce çekirdekli hücreler, kendi başına yaşayan bu bakteriyi sarsarak içlerine almışlar, çünkü bu bakterinin oksijenden enerji üretmesinden yararlanmak istemişler. Buna karşılık, hücrenin çekirdeğinde bulunan DNA, mitokondriyal DNA'nın gereksinimi olan yapısal proteinleri üretir. Böylece karşılıklı bir yardımlaşma ortamı yaratılmış olmakta.

Antropologlara çağrı

Mitokondriyal DNA analizlerinin insan ırklarının birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlamada yararlı olacağını düşünen araştırmacılar, değişik yörelerde araştırma yapan antropologlara, "Araştırma yaptığınız kişilerin saçlarından iki kılı alın ve steril bir tüp içinde saklayın" demektedirler. Her türlü hücreden mitokondriyal DNA elde edilebileceğini söyleyen Pensilvanya Eyalet Üniversitesi Antropoloji Bölümü Doçenti Dr. Mark Stoneking, bu tür araştırmaların çok ilginç sonuçlar vereceğini söylemektedir.

Bu yöntemi kullanarak Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Allan C. Wilson, çağımız insanının kaynağının 200.000 yıl önceki Afrika'da yaşayan bir kadına dayandığını belirtmektedir. Bu kuram büyük ilgi görmesine rağmen doğruluğu henüz tartışmalıdır.

Değişik kıtalara göçlerin nerelerden, hangi tarihlerde yapıldığı da mitokondriyal; DNA araştırmalarıyla saptanmaya çalışılmaktadır. Böylece Amerikan Kızılderelilerin Bering Boğazı'yla Amerika kıtasına geçip geçmediği incelenebilecektir.

Bunun gibi daha birçok ilginç gözlemler mitokondriyal DNA analizleri aracılığıyla yakında bizlere ulaşacağına benzemektedir.

AKIL EVREN BİLİNCİNİN GERİSİNDE

(Prof. Dr. Tolga Yarman)

Kaç milyar ışık yıllık hacimleri tutan şu evrende; ne olduğumuz, nereden gelip nereye gittiğimiz; yeryüzünde ayaklarının üzerinde doğrulmasıyla birlikte, "İnsan aklının" en ürpertili, en gizemli sorununu oluşturmuştur.

Bu sorunun yanıtını; tam, doyumlu olarak gelecek yüzyıllarda da veremeyecek olsak bile; insan aklıyla, onun ürünü bilimle, o arada matematik, fizik, yıldız fiziği (astrofizik) ve evrenbilimle (kozmoji), ne kadar övünsek, azdır.

Önceki yazılarımda; galaksimiz, güneş sistemimiz, gezegenimiz ve hayatietimizin; "kargaşanın", "evrensel kaosun", ürünleri olduğunu açıkladığım, okurun hatırladadır (1- 4).

Bizler "tabiat anadan evvel, "kaos ananın" çocuklarıyız. Tabiat ana. özellikle de "Dünya Doğası"; milyarlarca yıllık süreçlerin uzantısında kaosun, kaos ananın bir yapıtı olduğuna göre; kendimize "kaos ananın torunları" diyebiliriz.

Evrensel kaos, büyük patlamadan (bigbang-den) sonra, milyarlarca yıllık bir uğraşla, galaksileri, o arada milyarlarca galaksiden biri olan bizim galaksimiz Samanyolu'nu, bu arada da, yuvarlak iki yüz milyar yıldızdan biri olan güneşimizi var etmiştir. Güneşimiz etrafında gezegenleri, dünyamızı, bu sırada "tabiat ana" yı oluşturmuş. "Tabiat ana" ise birkaç milyar yıllık uğraşla bizi doğurmuş.

İşte, onun için yeryüzündeki insanı, kendimizi, "kaos ananın torunu" sayabileceğimizi belirtiyorum.

KAYNAKLAR

1. T.Yarman, "İnsan Kendi Özü Kaosa Geri mi Dönüyor?", Cumhuriyet Bilim Teknik, 29 Aralık 1990
2. T.Yarman, "Temel Parçacıklardan Canlıya, Düşünceye, Duyguya, Maddenin Halleri", Cumhuriyet Bilim Teknik, 29 Haziran 1991.
3. T.Yarman, "Çevre Kirliliği Kaçınılmazlık Değildir", Cumhuriyet Bilim Teknik, 11 Ocak 1992
4. T.Yarman "Uzaysal Düzen, İyilik, Kötülük", Cumhuriyet Bilim Teknik. 29 Şubat 1992

“İnsan aklı”, henüz, kendisini var eden evrensel doğrultuları, kaostan düzen üretme mekanizmalarını, tam sezinleyememekte, idrak edememekte ve yaşama bir türlü geçirememektedir.

İnsan aklı, henüz doğanın “kusurlu bir malı” gibidir. O kadar böyledir ki; insanın dokusu kendisini kaostan var eden süreçlere rağmen, doğa düzenini kaosa dönüştürmenin hababam tetiğini çekme dramını geliştirmekten, sanki kendini alamamaktadır!

Böyle bir dram, zaten yüzyıllardır, çok çeşitli boyutlarda yaşanagelmıştır. Harpler, taammüden cinayetler, her cins kötülük; silahlanma yarışının ve çevre kirliliğinin berisinde, anımsanası, temel olumsuz gelişmelerdir.

İnsan aklının gelecek yüzyıllardaki aşaması; evren bilincinin, “bir-birinden mutlu şiirselliklerin” kaynağı, “kaos - düzen doğrultusunda” gelişecek “üst akıl”, olabilecek gibi durmaktadır. Eğer insan bu süreçte, kendi kendini mahvedebilecek “dahiyane çılgınlıkların” önünü, “yok etme” ve “yok olma” isterisinden kurtulup alabilirse, tabii....

Evren bilinci koastan; galaktik, atomistik, moleküler boyutlarda “maddesel düzenlemeler” uzatısında, “eğilimleri” ve “güdülüleriyle” bitkileri ve hayvanları var etmiştir. Daha sonra insanı ve insan aklını yoğurmuştur.

Biz, evren bilincinin; insan aklından, insan aklıyla “üst akıl” ördüğü, bir süreçte yaşıyoruz.

İşte böyle... Dehşetli, değil mi?..

X X

EİNSTEİN de buna benzer tümcelerle tanımlamaya çalışıyor. Tanrı ve yaratıcı kavramını.

Ne diyor EİNSTEİN:

“... Benim dinim; kendini güçsüz zihinlerimizde anlayabileceğimiz küçük ayrıntılarda gösteren, sonsuz ve üstün ruha, alçak gönüllü hayranlık duygusudur.

Anlaşılmayan evrende görülen üstün bir uslamlama gücünün varlığına olan derin, duygusal inanç; benim TANRI düşüncemdir.”

İnsan; etten, kemikten oluşan, ruhsal bir yapıya sahiptir. Dirimbilim yönünde; sevgi, coşku, ürkü, korku gibi ruhsal kavramlar içinde bir yaşam sürdürmeye çalışmaktadır. Bu on binlerce yıldan beri böyledir.

Bu arada korkuların, yılgıların, coşkuların ortaya serdiği bir gerçek de var. O da şu; kendinden güçlü bir varlığın olduğunu varsaymak. Bunu; taa korku döneminden bu yana hep böyle düşünmüştür insanoğlu.

Bu yaratıcı güç kavramı, önce korkularından, sonra da alışkanlıklarından gelişerek bu günlere ulaşmış, bu da on binlerce yıl sürmüş, insanın GEN'lerine işlemiştir. (x)

Dönem dönem, çağ çağ, türlü toplumlarda, değişik ülkelerde, başka başka adlar altında Tanrılar yaratılmış.

Bunların ilkini yazılı kaynaklarından elde ettiğimiz Sümerler'de görüyoruz. Oradan Mısır'a atlamış. Firavunlar döneminin binlerce yılda geliştirdiği uygarlıktan ve düşüncelerden sonra Ege Uygarlığı'nın Tanrılar dönemini yaratmış.

Bu, çoktanrılı dinler dönemi en parlak, en güzel, en mutlu ve bilimsel gelişmelerin en doruğa çıktığı çağ, çağın insanların yaşadığı çağdır. Özellikle Batı Anadolu kıyıları, İonya, Lidya, Likya, Karya, Frigya, Urartu... Bütün bu devletler Hitit İmparatorluğunun, Anadolu Uygarlık mozaikini koruması, kalkındırması ve geliştirmesi altında oluşmuş, gönenmiş aydınlık yıldız devletlerdir.

Bu çağa biz AYDINLIK ÇAĞI diyoruz. Özellikle Anadolu Uygarlığı Thales'in koyduğu bilimsel kurallar, Asya'dan gelen göçler yoluyla Şaman Baba'nın gizemli uygarlığı ile kaynaşp. aynı potada eriyince işte bu aydınlık, bu ülke uygarlığı bir yerlere getirmiştir. Bu konuyu biraz daha açalım:

(x) Bakınız:

Bilim ve Ütopya: Kasım/1999 Sayfa 14-17

Prof. Dr. Korkut Yaltkaya

DİNLERİN VE TEMEL DÜRTÜLERİN BEYİNDEKİ KAYNAĞI

YÜKSELİŞ

Muhammet yedi kat göğe tımanmış
Tanrı'yla buluşmaya
Oysa gönüllerdeydi aradığı
Kendisi kadar yakın
Sevgiyle yoğrulan
yüreklerdeki tahtında
yanıbaşında

AYDINLIK ÇAĞI

Felsefeye, sanata, aydınlığa, kültüre, sevgiye ve güzelliğe yer veren ilk çağın o aydınlık Tiyatro kültürünü oluşturan dengeli, bilimsel, ussal yaşam; binlerce yıllık sürede Ege Uygarlığı'nı yaratmıştır. Sanata ve yaşama yönelik Arenalar, Partenonlar, Kitaplıklar, Sayrıevleri bütünlüğü içinde... (x)

Bu gerçeğe yönelik görüş ve uygulama daha sonra yerini Sinagok-Kilise - Cami gibi dinsel tapınakların, bağınaz, çıkarıcı Tanrı kavramlarının almasından doğan ussal yaklaşım yerini duygusal yaklaşıma bırakmış. Sonuçta bütün insanlık düşüncede, yaşamda karanlık bir çıkmaza girmiştir.

Sosyal yapısıyla, kültürel, ekonomik ve düşünsel yönüyle bu karanlık çıkmazdan insanlığın kurtuluşu çok uzun sürmüş, iki bin yıldan çok süren acılar yaşanmış. Aydınlanma ile (Rönesans) tünelin ucunda ışık görünmüştür. Ama tüm insanlığı kucaklayamamıştır.

Bugün; teknikte de, uygarlıkta da, bilimsel ve düşünsel yapıda da, sanatta da gelişmeler sürmektedir. Ancak; şunu açık olarak biliyor ve görüyoruz ki; iki bin yıl öncesinin felsefe, tiyatro ve sanat kavramlarını yaşayan, sevgi ve güzellik kavramlarını yansıtan düşünce yapısı, doğaya, yaşama, sanata, güzelliğe ve sevgiye yönelikti. O günkü insanın; toplumun yaşamı genelde bugünküaydınlanmış dediğimiz toplumların düşünce yapısından daha da gerçekçi ve aydınlıktı.

Bugünkü gelişmeler; dış oluşum ve görüntülerde, tekniktedir. İnsanlık ne zaman beynindeki bağınaz ve yargıcı görüş zincirini kırıp, tünelin ucundaki aydınlık ışığı görürse, işte o zaman, çağdaş, aydınlık düşünceye ve aydınlık (x) Ortaçağda doğru dürüst bir tiyatro kültürü oluşmamış. Felsefe dışlanmıştır. İlk çağdan alınan temel, yaşadığımız aydınlanma çağını geliştirmiştir. Çünkü ortaçağ bir tiyatro - kültür - gelişme-uyaniş - aydınlanma - çağdaşlık sürecini yaşamamıştır. Bu kavramlar yerini dinsel dogmalara bırakmış karanlık bir yaşam sürmüştür yüzyıllarca.

yarınların yaşamına kavuşmuş olacaktır. Evet o zaman beynindeki bu bağınazlık zincirini kırmış olacak, yerini bilgi çağının gerçek verileri alacaktır. Bilmem ki; bu görüş doğrultusundaki gidişte insanlık öylesi bir aydınlık düşüncelere sahip olabilecek mi? Bu; kilise yapımı, cami yarışı, sinagog, Budist tapınakları sayılarının çoğaltılması, umutları biraz kırıyor gibi.

O günün (ilk çağın) tatlı yaşamını karartan yalnız insan, yalnız savaşlar, hırslı yöneticilerin açtığı yaralar değil, biraz da doğanın yıkımıdır. Ege kıyılarındaki nehirlerin ovalardaki alıvyon birikimi, bataklıklar ve kıyıda ki yaşam koşullarının bozulması... Ayrıca depremlerin yıkımı. Bu yıkımın, doğal nedenlerine geçmeden bir bilgimizin konumuza değinen düşüncelerini görelim:

"19. yüzyılın büyük düşünürlerinden biri olan FEUERACH: 'Ben Tanrısız bir dindarım.' derdi. 20. yüzyılın aynı çapta bir başka düşünürü sayılan EİNSTEİN: 'Ben inanmayan koyu bir dindarım' diye eklerdi. Ayrıca EİNSTEİN bir dostuna yazdığı mektubunda: "Sen zarla oynayan bir Tanrı'ya inanıyorsun, ben sonsuz bir gücün varlığına." Bu sözler, Batı dünyasını bir uygarlıktan bir başka uygarlığa götüren ve insanlığı sınırsız gelişmelere doğrultan düşünür ve bilgelerinin, bir bakıma 'yazıt'ı (Düştur'u) sayılır ki kökenini 'Usun' yüceliği (egemenliği) ve bunun oluşturduğu 'insan sevgisi' duygusunda buluruz.

Bundan 2500 yıl önceleri, Tanrı düşüncesini, 'Kutsal' bilinen kitaplara ters düşercesine, 'sevgi denizi' biçimindeki bir tanıma oturtan Aristolar'dan başlayıp, Batı dünyasını 1500 yıllık karanlık çağdan 'aydınlığa' ve sınırsız bir uygarlık aşamasına doğrultmak üzere, 'Tanrı'yı 'Us' ve 'Usu' 'Tanrı' ile yer değiştiren ve böylece: 'Kutsal' kitaplara ve kitaplardaki Tanrı anlayışına karşı çıkanlar, (örneğin Voltaire ve benzerleri) ve onları bugüne dek izleyenler (örneğin Bertrand Russell'ler v.b.) hep bu 'yazıt' ın insanları olmuşlardır. Daha başka bir deyimle uygarlık gelişmesi tarihi, inanmayan bu tür dindarlarla doludur ki, sayıları çok az olmakla birlikte, Batı dünyası bakımından birbirinden parıltılı simalar kapsar."

"...Eğer siz Tanrı'nın keyfi ve gaddar olacağına inmiyorsanız; eğer siz Tanrı'nın öfkeye kapılıp insanlara küfürler savuracağına inanmıyorsanız; eğer siz Tanrı'nın her ne suretle olursa olsun olumsuzlukta bulunabileceğine yer veremiyorsanız, bu demektir ki siz de 'inanmayan dindarlardansınız'."

(Prof. İlhan Arsel, Cumhuriyet Gazetesi, Kitap Eki 26 Eylül 1996, sayı: 345)

Yani siz, aracıyı, bilinmeyeni değil, usunuzu kılavuz etmişseniz diyecek yok. Ama, özellikle; elçilerin, rahiplerin önünüze serdiği din ve Tanrı kavramına bu ussal pencereden bakıyorsanız, o zaman bu elçiler ve rahipler sınıfını karşınıza almışınız demektir ki asıl kargaşa da burada çıkıyor. Çünkü, onların çıkarlarına, yararlarına karşı çıkmış oluyorsunuz.

Bu da karşılıklı savaşıma ortaya seriyor. Tarih boyu bütün din savaşları hep bu ikilem yüzünden çıkmıştır. Çıkarları bozulmaya yüz tutan rahip sınıfı ile, usunu kullanan toplumlar arasında. Bugün de süren bu kavga.

Batı Anadolu'nun bu gelişmişliğini, bilimsel ilerlemelerini durduran yalnız dış güçler, saldırılar değil oluşan doğal yıkımlar da bu gelişmenin durmasına neden olmuştur.

Binlerce yıllık sürede doğal gelişim ağır da olsa bazı yıkımlara ya da değişmelere neden oluyor. Dağlardan gelen toprak nehirlerin taşmasıyla deniz kıyılarında uzun ve verimsiz bataklıklar oluşturuyor. Gerçi bu çok uzun yıllarda oluşmuştur ama bin yılın iki bin yılın insanlık tarihinde sözü mü olur? Bu sürede böylesi doğal değişim batı Anadolu kıyılarındaki yaşamı etkilemiş, uygarlığı durdurmuş, kıyı kentler birer bataklıkla çevrelenmiştir. Böylece, bu ilk çağın aydınlık günleri sona ermiş. Doğudan gelen Pers akınlarını da, depremleri de eklersek, bu aydınlık çağın neden sona erdiği anlaşılır.

Burada yaşanan bu kargaşa ile birlikte Mısır'daki uygarlıkta da değişiklikler gözlenmektedir. Musa'nın Firavun'la olan ilişkileri ve sonunda Mısır'ı terkederek çölde Tek Tanrılı yeni bir dini oraya çıkarması, dünyada, ortadoğu ve akdeniz ülkelerinde yeni bir düşüncenin doğmasını sağlamıştır. Beraberinde bir kargaşanın çıkmasını da...

TEK TANRILI DİNLER DÖNEMİ

Bu; aslında Mısır'da ATON denilen yeni tek tanrılı din kavramının Musa Peygamber tarafından geliştirilmiş biçimidir. (bkz. sayfa:149)

Musa Turisina Dağı'nda Tanrı ile konuşur; ondan buyruklar alır ve kendi ulusunu yönetmeye girişir. Bu buyruklar ON EMİRDİR. Aslında bu buyruklar, Sümerlerin tabletleriyle yazıya geçirdikleri düşüncelerdir.

Sümer Kültürünün Ortadoğuya, Arabistan Yarımadasına yayılması

ve bu kültürden esinlenen üç göksel dinin, oluşumunu sağlamıştır. (MUHAMMET'İN TEYEMMÜM TAŞINI DÜŞÜNELİM) (x)

Ancak; insanlar yeni düşüncelere sapsmışlar. Musa kargaşayla başa çıkamadan gitmiş, yerine kargaşayı düzeltmek için İSA gelmiş.

Bu dönem artık Roma İmparatorluğu'nun da en zorba dönemidir. İnsanlar köle olarak kullanılıyor, toplumlar eziliyor, yönetimler çıkış yolları arıyor. İsa; böylesi karmaşık bir dönemde gelir. Çevresindeki gençleri aydınlatmak için çaba harcarsa da Roma onu çarمیha germek sureti ile cezalandırır. Ancak; çevresindeki gençler (HAVARİLERİ) onun düşüncelerini gizli gizli yaymayı sürdürürler. Roma bu insanları her yerde izler. İşte Anadolu güvenlik yönünden en dingin yer olması bakımından Göreme'ye gelip orada gizli yer altı kiliseleri kurarak dinlerini yaygınlaştırmayı sürdüren Hristiyanlar burada huzura erebilmişlerdir.

Ancak; geçen beşyüz yıla yakın sürede ortalık yine durulmadan bu kez de Muhammet gelmiş. Yine tek Tanrılı bir din düşüncesiyle. Onun öğretisi de Musa'ninkinden başkası değil. Bu karmaşalar, arayışlar, oluşumlarla bile o ilk çağın gelişmiş düzeyine ulaşılammıştır.

Osmanlı İmparatorluğu Arabistan Yarımadasını ele geçirdikten sonra oradaki kutsal emanetleri de İstanbul'a taşımıştı. Bunların arasında bir de Sümer tableti var ki Peygamber bu tableti teyemmüm taşı olarak kullanıyormuş. Tableti inceleyen Muazzez İlmiye Çığ; bu taşın (tabletin) Sümerler zamanındaki istihbarat örgütünden bir elemanın düşman tarafında gördüğü bilgileri rapor ettiğini yazıyor.

Üç göksel dinin ilki Musa'nın öğretisi olan Museviliğin Sümer kültürünün etkisinde olduğu, Hristiyanlık ve Müslümanlığın da ondan etkilendiği bugün bilinmektedir. Burada bunu kanıtlayan yüzlerce örnekten birini görelim:

"Eyüb Peygamberin öyküsü (Sümer şiirinden): Bana durmadan yeni üzüntüler verdin / Eve girdim ruh ağır / Sokağa çıktım kalp sıkıntılı. / Tanrım önünde durmak istiyorum / İniltili sözlerimi söylemek istiyorum / Acılanımı bildirmek istiyorum"

"Kuran, Enbiya - Sad Sureleri: Eyüb'e gelince: O rabbine 'başıma bir dert geldi, sen merhametlilerin en merhametlisisin, Şeytan bana bir yorgunluk ve azap verdi.'

(Muazzez İlmiye Çığ, Sümer Uygarlığı)

(x) Muazzez İlmiye Çığ, Sümer Uygarlığı

Din kavramı ve DİNSİZLİK savını yanlış algılıyoruz. Yaratıcı bir gücün varlığını kimse yadsımıyor. Ancak; bugünkü bilgilerimizin ulaşamadığı bu gerçeği tam açıklayamıyoruz.

En dinsiz dediğimiz kimseler bile ussal varlığı ile bu gerçeği algılayabiliyor. (Ateist)

Din; sosyal ve toplumsal bir kavram olarak insanın düşsel yapısında oluşan bir imgenin dışavurumudur.

Ortaçağ İslam dünyasının gözde bilgin ve filozofu İBN-İ RÜŞD (x) "Felsefeyi yasaklamak, sosuzluktan başka bir şey değildir." diyor. O çağlar Arapların yayılma dönemidir. Çağın karmaşasından da yararlanarak, kanlı kıyımlarla, Arap düşünce ve egemenliğinin uygulandığı yıllar. Girdikleri ülkelerde çıkarıcı yöneticilerle amaçları birleşince, Ortadoğuyu yüzyıllarca kana boyama pahasına bu kıyın ve yıkımı sürdürmüşlerdir. Ancak; etkinlikleri sürekli olamamıştır.

Ortaasya'da zorla İslamlaştırılan Türk illerinde kan gövdeyi götürmüş, gene de Araplar tam amaçlarına ulaşamamışlardı. Özellikle Anadolu'da.

Ortaasya'daki dingin yaşam ve uygarlık, göçler kanalıyla Anadolu'ya kaymış ve burada bulduğu köklü ve üstün uygarlığı, kendi getirdikleriyle kaynaştırmış, böylece yerleşik kültürle kaynaşan Türk boyları görkemli ANADOLU UYGARLIĞI'nı oluşturmuştur. Ancak Araplar egemenlik kurdukları her yerde İslamiyeti koz olarak kullanıp toplumları sindirmeye çalışıyordu. Çünkü; bu Anadolu'ya göre geri, çağ dışı bir kültürdü. Daha üst düzeydeki ulusların kabullenmesi biraz zordu.

Anadolu'nun İslamlaşması daha çok Selçuklular dönemindedir. Gerek Selçuklular, gerekse Osmanlılar döneminde, yöneticilere de bağınaz Arap düşüncesinden yana çıkınca, halk istemeyerek, yeni dini, kendi kültürü içinde eritmeyi yeğledi. Ya da öyle göründü. Selçuklu'nun resmi dili bile Arapçadır. Yönetici; Arap görüşünden, düşüncesinden yanadır. Bu görüşlerin, yaşama yönelen baskısını biraz azaltmak için Türkler; Şamanizm törenlerini, Müslümanlık törenleriyle kaynaştırma yollarını denemeye koyuldular.

Anadolu humanist bir ülke. Burada ceza değil, sevgi egemendi. Oysa

(x) İbn-i Rüşd: 1126-1198 Endülüs - Kurtuba'da doğmuş ünlü bilgin.

yeni din hep ceza ve yasaklar öneriyordu. RECM - ÖLDÜRME - EL KOL KESME - KADINI KÖLELEŞTİRME ve İÇKİ FAİZ YASAĞI gibi. Çok acımasız din buyrukları Anadolu'nun hoşgörülü ortamında bütün baskılara karşın etkin olmamıştır.

Örneğin FAİZ: Göz ardı edilmiş çünkü, ticaret kurallarını iyi işleten Anadolu insanı ve Ahi esnafı faizin bir ticari işlem ve yasaklanan şeyin RİB'A denilen tefecilik olduğunu bilmektedir.

İslamda RESİM yasak deniyordu. Anadolu insanı bunun da kolayını bulmuş, güzel yazılar, hattatlık, çiçek, gül, kuş gibi bitki ve hayvan resimleriyle minyatürlerle, bu yeteneğini de geliştirmeye çalışmıştır.

MÜZİK günah sayılıyordu. Mevlana, Hacı Bektaş gibi ulu bilgeler degahlarında; ilahiler, semahlar, oyunlar (raks) ney eşliğindeki oluşumları yaşama geçirmişler. Mevlit; müzik eşliğinde, ilahilerle sesli okunarak bu gereksinim de bir dereceye kadar giderilmeye çalışılmıştır. RECM hiç uygulanmamış, KADINA SAYGI, bugün de olduğu gibi o günkü Anadolu'da anaerki aile yaşamının etkisiyle bir Tanrıça gibi saygı gören Kybele kültürü geleneğini sürdürmüştür. Böylece bütün bu yasaklara, Anadolu'nun sağduyulu, sevecen insanı ussal bir yorum getirmiştir.

Bu, pek kolay olmamıştır. Dini alet eden çıkarıcı ile yetkili; kurban istiyordu. Halk ise buyrukları, söylenenleri, kuralları anlayamıyordu. Çünkü, Kuran ve kurallar Arapça idi. Bu anlaşılmazlıktan çıkan karmaşadan da çıkarıcı yaralanıyordu. Çünkü; işine böylesi geliyordu. Böylece, anlamayan bilinçsiz halkı sömürüyor, baskısını da sürdürüyordu.

13. hatta 10. yüzyıldan günümüze kadar bu böyle sürdü. Önce Selçuklu, sonra Osmanlı yönetimi Anadolu halkını dışladı. Türkmeni hiçe saydılar, Arapları ve Araplığı yeğlediler. Medreselerde öğrenim Arapçaydı, felsefe yasaktı. Bu, düşünceyi dondurdu. Halk düşünemez duruma geldi. Bu durum ozanların şiirlerine konu oldu:

“Midye gibi kapalı ve suskun,
Sürüye katılıp salhaneye mağrur giden.” (x)

Karşı gelenler, acımasızca sindirildiler. Yüzbinlerin kafaları kesildi.

(x) Nazım Hikmet

Halk KAÇGUN diye dağlara, orman kuyutuluklarına, ıssız koyaklara sığındı. Toplum susturulmuş, bilim dondurulmuştu.İbn-i Rüşd'ün dediği gibi felsefe unutuldu. Çünkü unutturulması gerekiyordu. Düşünce gelişmemeliydi. Kafası çalışan bir toplum istemeyen bağınaz, çıkarıcıyla birlikte böylesi koyun sürüleri istiyordu.(x)

İbn-i Rüşd'ün dediği düşünce akımını, felsefi aydınlık içinde uygulamaya geçiren MÜTEZİLE mezhebinin aydınlık bilgeleri; bu aydınlık (xx) gelişimi bir süre sürdürmüşlerse de bu çıkarıcı bağınazlarla, yetkililerin GAZALİLERİ öne çıkarıp düşünce yerine tevekkül, (xxx) us yerine duyguyu; eleştiri yerine susmayı, susturmayı yeğlemeleri, yazgı görüşünü egemen kılmıştır. Beyinler betonlaşmış, bu felsefesiz medrese eğitimi 800 yıl sürmüştür. Bu, eğitim değildi. Öyle olsaydı 800 yılda bir tane bilim ya da sanat adamı yetişirdi. Anadolu o eski aydınlık çağın çok gerisinde kalmış, Avrupa'nın da uyanış (Rönesans) dönemini görememiştir. Mütezile akımı susturulmuş, çıkarıcı ve kökten dinciler, ağababaları Gazali baskısı ile toplum körletilmiş ve sert bir yönetim çöreklenmişti toplumun, ülkenin üstüne.

Bu baskı ve bağınazlık yalnız Anadolu'da değil, bütün İslam ülkelerinde -şimdi de olduğu gibi- kol geziyordu. Bu gün de başka çıkarıcı güçler aynı oyunları oynamaktadırlar. Dün Muaviye'nin çıkarları söz konusu idi. Bu gün de çıkarları için yeşil kuşak kavramını ortaya atan Amerika Yayılımcılığının baskı ve oyalamaları milyonlarca Müslüman topluluğunun koyun gibi mağrur yürütmesine yol açıyor.

x x

Bu kısa gezintiden yalnız 1920 şafağını Anadolu Aydınlanmasını ayrı düşünmek gerek:

O gün, İbn-i Rüşd'ü kaygılara sürükleyen, Mütezile akımının aydınlık yolunu karartan çıkarıcı Gazali yandaşları, bugün de (1920'lerdeki Mustafa Kemal karşısında Ali Galipler gibi) 1920'lerde aydınlanan Mustafa Kemal şafağını karartmaya çalışıyorlar.

(x) insanla sürüdeki koyun gibi suskun olmak, düşünce gelişmemeliydi. İşte, din diye ortaya çıkarılan ya da aracı sınıfın ortaya çıkardığı görüş buydu. Bugünkü 8 yıllık zorunlu eğitim kavramında da İSTEMEZÜK diye ülkeyi kargaşaya sürükleyen Refahlı, ya da o günkü sözde din bezirganlarına (savunucularına) ne kadar da benziyorlar.

(xx) VIII. yüzyılda Vasil bin Ata'nın kurduğu İslamda usculuğu savunan felsefe akımı.

(xxx) Tevekkül: Adam sen de diyerek her işi oluruna bırakmak.

Önce şunu bilmek zorundayız. 800 yıldır bir baskı ögesi olarak yöneticiler, her yolu denemelerine, baskılara, kıyımlara, kitlesel öldürmelere karşın Anadolu halkını sindirememişlerdir. Ne diline ne de gerçeğe yönelen düşüncesine ve yaşamına etki edebilmişlerdir. Çünkü, Anadolu halkının ayrı bir yapısı, değişik bir dünya görüşü vardır. 10 bin yılın birikimiyle getirdiği görkemli kültür ve humanist dünya görüşü, müslümanlığı da ANADOLU MÜSLÜMANLIĞI biçimine dönüştürmüştür. Çünkü; Hoca Nasreddin'in yaşam felsefesiyle yetişmiş bir halktır Anadolu halkı.

Anadolu İslamlığı kendine özgüdür dedik. Evet: Asya Şaman'ından aldığı bilgeliği, geçmişteki Anadolu uygarlığının doruktaki hoşgörü ve humanist yaşamına dayanan kültür hamuruyla yoğurmuş ve bugünkü yaşam biçimini yaratmıştır. Onun için Anadolu'nun dinsel yaşamında ne Arap'ın bağnaz müslümanlığı ne de İran'ın sert kökten dinciliği vardır.

Özellikle de Anadolu insanının düşünce yapısında bu sosyal kavram her zaman çağının ilerisinde olmuş ve bağnazlığa ödün vermemeye çalışmıştır; özellikle Anadolu Alevi Bektaşî kültürü.

Bugün yozlaşan acımasız kanlı terör olgusunun simgesi duruma gelen İslam ülkerinde de artık sızlanmalar artmış ama uyanış da başlamıştır: İslam dininde de bir yenileşme olmalıdır diye.

Ancak; Anadolu zaten çağdaş ve laik bir ülke, Anadolu insanı ise Bektaşî felsefesi ile bu konuyu yüzyıllar içinde kendine özgü yönemiyle çağının önüne geçmiş yani reformu gerçekleştirmiştir. Günde beş vakit namaz mı, bir ay oruç mu, hacca gitmek mi; hümanist ve çağdaş kültür içinde eritmiştir Bektaşî kültürü. Bektaşinin kabesi insanın gönlüdür. İnsana insan gözüyle bakar; kadına da erkeğe de hümanist bir anlayışla, saygıyla yaklaşır.

Göreme; coğrafyada bir yöre, Orta Anadolu'da bir kent, bir bölge değil, bir kavram! Tarihsel akış içinde özellikle o ortaçağ karanlığının ve insan kıyımının, karayıkımların olduğu dönemde bu yöre eğer size bir çiçek buketi sunuyor ve kucak açıyorsa, tanımadığı insanlara el uzatabiliyorsa, bunda, bu oluşumda bir üstünlük, bir içtenlik ve bir sevecenlik var demektir.

İşte sana hep anlatmaya çalıştığım da bu konu. Anadolu hep böyle-
si zeytin dalları sunmuş. Toprağının verimi mi, insanının sevimliği mi, uygar-
lığının yüceliği mi? Nedir bu oluşumu sağlayan?

Ortaçağda o günlerden sonra yine aynı oluşumlar sürüyor. Bu kez de
Hacı Bektaş felsefesi aynı sıcak havayı, aynı sevecen ortamı yaratıyor.

**Arap gezgini İBN-İ BATUTA: "ANADOLU'DA KONUK
OLDUĞU BÜTÜN AHI ZAVİYELERİNDE GÖSTERİLEN SUNULAN HİZMET
VE KONUKSEVERLİK OLGUSUNU" belirtir.**

Bu olgu bir yılda, yüz yılda oluşacak bir olay değil. Ahi örgütünün
kurucularından AHİ EVRAN ise Ahi'lik kuruluş felsefesini şu özetle sunmak-
tadır:

**"HER KİM BİZİ ŞEYH EDİNİRSE ONUN ŞEYHİ, HACI BEKTAŞ
HÜNKARDIR. VE HER KİM BİZİ GÖRMEK İSTERSE, HACI BEKTAŞ
HÜNKARI GÖRSÜN."** Diyen Ahi Evran 1200'lü yıllarda yaşamıştır.

Bu yıllarda batıda; halk Bizans'ın zorba yönetiminden, kilisenin
baskısından bunalmıştı. Günah bağışlatmalar, cennete girmek için satılan
endülüjanslar (CENNET BAĞIŞLAMA KAĞIDI), din sömürüsü ekonomik
bunalımlar son kertede idi. Öyleyse nedir Anadolu'daki bu hoşgörü, sevecen-
lik düzen. Bu konuyu biraz açmak için Sayın Halikarnas Balıkcı'sının AHİLİK
ile ilgili görüşünü birlikte görelim:

*Anadolu'nun insanı; bu yaşamı; tüze ve sevgi üstüne kurmuş, toplum
sevgisiyle örgütlenmiş, eşitlik ve kardeşlik içindeki yaşama AHİLİK demiş.
Yüzyıllar öncesinden, daha; sosyal sigortalar kurumlarının adının bilin-
mediği çağlarda sosyal bir kuruluş olarak Anadolu insanının örgütsel yapısını
geliştirmiş, insanının sıcaklığını korumuş, kollamış yarın güvencesini, yaşam
güvencesini, sağlık-sayrılık güvencesini vermiş, bir kuruluş. Bu kurum zorba-*

lığa uğrayan güçsüzleri koruma bakımından bir tür Şövalyeliği andırır. Konuyu biraz daha açarak yetkili bir kaleminden okuyalım: "...Anadolu'da Yunan deyimiyle 'PHYLE'ler yani arkadaşlar ve 'PHRATRİA'lar yani kardeşlikler vardı. Bunların sonradan yani Anadolu'ya İslamiyetin gelmesinden sonra Ahilik denilen topluluklara dönüşmüş olmaları olasılığı vardır." (1) Ahilik hiç şüphesiz (DİONİSYAK) bir örgüttür. Anlatayım. Bektaşiler onların bir koludur. (2) Tavaif-i Mülük ve Selçuklu Devletlerinde İsviçre'nin Kantonlar Cumhuriyetleri kokusunu veren bir Ahilik Kurulu, bir teşkilat-ı ittihadı gibi bir şey var. Burnu olan koklar. Anadolu'da bir sanatla mı uğraşacaksın, mutlaka bir ahi zaviyesine katılacaksın. Bir usta - çırak - yamak mutlaka bir zaviyenin terbiye ve disiplini ile yetiştirilir. (3) Kuralları vardır sıkı, çalışmaları vardır sıkı. Örneğin öfkelenince yumuşak davranmak, kendisi için istemediği bir nesneyi başkasına da istememek, bir nesneyi gereksinim duyanı yeğliyerek yürekten istemek.v.b..."

(1) Halikarnas Balıkcısı: Bütün Eserleri: Bilgi Yayınevi.1981sayı: 36

(2) Halikarnas Balıkcısı: Bütün Eserleri: Bilgi Yayınevi.1981sayı: 40

(3) Halikarnas Balıkcısı: Bütün Eserleri: Bilgi Yayınevi.1981sayı: 41

ÇELİŞKİLER

Sevgili Mavro;

Bütün bu oluşumlar içinde taa o günlerden yani onbinlerce yılın geçmişinden serüven dolu, aydınlık ve karanlık geçen günlerin içinden geçip günümüze ulaşan, uzanan bir yol var.

Sana hep anlatmaya çalıştığım konu şu:

İnsan, her yerde, her dönemde, her zaman insandır.

İster; bilimin, biyoloji yasasının öğretisi olan, insan yaratılışını evrim yasalarına bağlayan görüşten;

İstersen; Adem ile Havva söylencesine inanarak yola çık.

Her ikisinde de varılan sonuç bugünkü kanıtlanan GEN biliminin ortaya serdiği gerçeklere uymak zorunluluğudur. Böyle olunca da bugünkü GEN o, ilk atalarımızın taşıdığı GEN dir. Bugün altı milyar insana dağılmıştır. Kimi sarı, kimi kara, kimi kumral renkleriyle, kimi; uzun boyu çekik gözleriyle, kimi; öfke yüklü hırçınlığıyla, kimi; dinginliğiyle hepsi de o günlerden milyon yıllık bir geçmişten gelen oluşumlardır. Hepimizin o günlerden getirdiğimiz kanlarımız kırmızı. Alyuvarları akyuvarlarıyla aynı damarlara pompalanan kan enerji sağlıyor yüreklere, ateşli, azıcık da hırçın. Alt ve üst beyindeki yüz milyarca hücresiyle yol gösteren beyniyle insanın bu ateşi dinginliğe, hırçınlığa, sevgiye yönelik olursa orada insan daha mutlu yaşayabilir, daha da mutlu olabilir.

Ama ya bir de savaş çılgınlığının, bomba gürültülerinin, tam tam seslerinin ya da kılıç kalkan acımasızlığının gürültüleri arasındaysanız? Ama bunda Adem babamızın da Havva anamızın da ne suçu var ki diyeceksiniz? Doğru söze ne denir. O günleri, o çağları yaşamadık, görmedik. Onların doğadaki yaşam zorlukları, tehlikelerin doğurduğu kargaşaların genlerine işlediği öfke, hırs, korku ve bencillik kavramları genlerinde kuşaklar boyu sürmüş gelmiştir günümüze kadar. İşte bu gerçekten yola çıkarsak görürüz ki; o günden bugüne çağlar çağları hep savaşlarla, acılarla, ağrılarla, sancılarla yaşamış, sonunda gelmişiz bugünlere.

Bu uzun geçmiş ve karmaşık süre içinde de insanlık durulmamış. Kavga dövüş, ağrı acı sürmüş. Kısacası insanlık bir durulup dinginleşmemiş. Ama bütün oluşumlar, tatlı acı serüvenler içinde yaşam sürmüş.

ÇELİŞKİLER- RASTLANTILAR

Doğa kaostan düzen yaratıyor. İnsan bu düzeni %15lik bir bölümünü çalıştırabildiği beyin denilen mucize organla sürdürebilecek mi? Yoksa, %100'ünü çalıştırmayı başardığında, bugüne kadar tarihte çok örneğini gördüğümüz dengesizlikler, terslikler, düzensizlikler kısacası kendini, doğayı yok eden çılgınlıklar yapabilecek mi? Evet: yaratıcı bir güç olan bu beyni insanoğlu gerçekçi, yararlı ve doğru yönde bilimsel kullanıp çalıştırabilecek mi? Yoksa: rastlantıların, kaprislerin, yıkıcı amaçların, dâhi diye tanımlanan çılgınların, delillerin elinde oyuncak edip, korkulu anlar geçirterek yaşamı; insana, canlıya, doğaya zehir mi edecek? İşte alınması gereken sorunun yanıtı bu!.. Bu yanıt da şimdiye dek olumlu alınamamış ve insan rastlantıların oyuncağı olmuş çoğu zaman, düzen kaosa dönüşmüştür.

Fatih'in ölüm haberine şehzadelerine ulaştırmak gerek ki yeni padişah seçilsin ve devletin sürekliliği sağlansın. Bunun için ivedi iki atlı çıkarılır yola, gecenin ıssızlığında. Biri Manisa'ya, biri Amasya'ya gidecektir. Birinde Cem, birinde Beyazıt. Leylek takma adlı sipahi birine, tilki takma adlı sipahi de ötekine hızla at koştururlar. Leyleğin ya da tilkinin bir gün önce ulaşması, şehzadelerden birinin şansını doruğa, ötekinin ölümünden ölüm beğenmesini sergileyecektir.

Timur'un karıştırıp kaos yarattığı Anadolu'da savaşımı Çelebi Mehmet yerine Musa başarsaydı, Kazaskeri Şeyh Bedreddin ile nasıl bir yönetim kuracaklardı ve Osmanlı'nın, Anadolu'nun yazgısı nasıl yönlenip gelişecekti? Sosyalist Devrim önderlerinden Kerensky: "Lenin'le aramda 20 dakika" dermiş. Kışlık saraya Lenin 20 dakika önce girmiş. Tarihi değiştirecek olan 20 dakika. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. *"Yaşam kaousun ürünüdür. Doğa kaostan düzen yaratageldi. Kaostan gerek sonsuz büyükteki, gerek sonsuz küçükteki kuvvetleri bir bakıma bilinç sayesinde madde, kademe kademe türlü örgütlük halleri peydahlıyor. Atomdan, molekülden yola çıkıyor. Galaktik ve atomistik serüvenleri uzantısında canlıya, erkeğe, kadına kadar varabiliyoruz. Daha da kadın erkek bütünleşmesi, duygu ve düşünceye ulaşabiliyoruz. Duygu ve düşünce, sonuçta beyindeki öğelerin belli biçimde örgütlenmesi değil de nedir?.. İlahilik kim bilir belki de budur?..."*(1) Evet beyindeki örgütlenme? Bu mucize organın tam ayırımına vardığı gün, ne gibi işler yapabileceğinin de önemini kavramıştır. Hatta insanoğlunu Tanrılaştıran bu organın çalışmalarını -bugün bile- tam, bilimsel tanımlı yapılamamaktadır. Bugün, bilim evreni çözölemeyen bu düğümler karşısında, çözüm üretmek çabalara girmiştir.(2)

(1) T. Yarmar, 29 Haziran 1992, Cumhuriyet Bilim ve Teknik Eki.

(2) M. Kadioğlu, 28 Haziran 1992, Cumhuriyet Bilim ve Teknik Eki.

İNSANLAR HER YERDE HER KONUDA İNSANDIR

(Cumhuriyet Kitap sayı:391)

Duyguları vardır. Kişisel ve toplumsal çıkarını ön planda tutmayı yeğler. Bunun bilimsel konumda da böyle olduğunu nice deneyimlerden biliyoruz. Örneğin Anadolu Uygarlığı ile Yunan Uygarlığı konusunda bugüne kadar Avrupa bilim adamları hep YUNAN UYGARLIĞI savını ileri sürmüş, Anadolu konusunu görmezlikten gelmişlerdir. Şimdi ilişik iki yazı bu konuya ışık tutuyor:

Akdeniz Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Fahri Işık Anadolu uygarlığına yönelik Hellen hayranı bilim adamlarının söylediklerinin tersini söyleyerek ve sağlam kanıtlarıyla Yedinci Kıta Akdeniz'in yaratıcısı rahmetli Halikarnas Balıkcısı'nın savlarını doğrularak, "Pamfilya ve Anadolu Gerçeği" başlığını taşıyan yazısına şu cümlelerle başlıyor: "İlk Hellen oymaklarının Anadolu toprağına göçmen geldikleri ve azın çoğı karıştığı İ.Ö. 11. yüzyılda günümüze tarih, Panhellenizm'in burğacında gerçeğinden saptırılmış, bu bitek toprağın deniz kıyılarında emekle yaratılan göz kamaştırıcı uygarlıkların adı sandırılmıştır ki, kökende "Hellen uygarlığı" dır. Bu sanı, Anadolu'ya sayısal azınlıktaki göçten 400 yıl sonra yazılan ilk yazıyla birlikte işlenmeye başlar belleklere. Anadolu kıyı kentlerinin birer "Hellen kuruluşu" olduğunu inandırmaya yönelik, birbirleriyle çelişen "kent kurucu Hellen yiğidi masalları" yla başlar. Sanki onlar binlerce yıl önceden Anadolu yerlisinin yurtlandığı yerleşimlere "muhacir" olarak gelmemişler gibi... Sanki o azınlık göçü öncesi Hitit dilinde örneğin Truva'nın adı Taruisa, Ephesos'un ki Aphasas olmamış, Miletos'a Milavanda, Patara'ya Patar, Perge'ye Parha denmemiş gibi...Sanki o topraklarda hiç yerli kültürler doğmamış, Luvi soyundan gelen halklar Anadolu'nun güney ve batı kıyıları boyunca bir ortak Tunççağ kültürünün yaratılışında paydaş olmamışlar gibi... Sanki bir 'en arı Hellen tanrıçası' bellenen Hera bile bir Kubaba'dan türeme 'Anadolu Bacıları'ndan olmamış gibi..."

Belirtilen araştırmayı, dil bilgini Prof. Dr. Sencer Şahin'in "Perge Şehrinin Kurucuları ve Planica Magna" başlığını taşıyan araştırması hem tamamlıyor hem de doğruluyor.

Gıpta ile izlediğimiz Avrupalı bilimsel dergileri hiçte aratmayan ve

titiz bir çalışmanın ürünü olduğu ilk bakışta anlaşılan Yıllık'ta, siyah - beyaz resimlerin - çizimlerin yanı sıra, her araştırma yazısının İngilizce özetleri de verilmiş.

YUNAN MUCİZESİ (!) ÜZERİNE BİR MEKTUP

(Hikmet Uğurlu, Emekli İngilizce Öğretmeni - Antalya,
26 Ekim 1996, Kutsal Kitabımız İyada, sayfa:21)

Segili Martin Bernal; (x)

Deden Mısırolog (Ejiptolog) imiş, sen de Çinolog (Sinolog) olmuştun. Ne güzel! Uzun yıllar Çin'i, Çin Hindi'ni incelemiş, yazıp çizmiş, profesör de olmuştun. Harika! Sonra ne diye dönüp geldin oralardan Tanrı aşkına. Hadi döndün diyelim, ne gereği vardı "Şu Yunan Uygarlığı ne menem bir şeymiş?" diye ortalığı karıştırmanın. Batılı bilim çevreleri, romantik şairler, (Goethe, pek çok İtalyan ozanı, İngiliz Byron, Shelley, Keats ve diğerleri, Fransız Viktor Hugo ve öteki Fransızlar) (xx) kendilerine ne güzel(!) bir temel yaratmışlardı. Avunup duruyorduk, "Her şey Yunanla güzel; her şeyi Yunanlı yarattı" sözleriyle. On yıl çalışıp binlerce yapıt inceledikten sonra 1250 sayfalık (devamı da gelecekmış) dev bir incelemeyle bu hayranlığımızı (!) yıkmanın ne alemi vardı? Aşk olsun, vallahi çok gücendim Martin. Yunanlılar hop otumuş hop kalkmış, Batılı Yunancılar, beyazdan mora renk değiştirmişlerdir. Türkler ya da Asya, Afrika kökenliler böyle bir şeyler yazsaydı hiç kaale almazlar, bir zamanlar Halikarnas Balıkcısı'na yaptıkları gibi büyük altından gülerlerdi. Amma sen Batılısın, profesörsün, üstelik de yapıtın bir üniversite yayını olarak piyasaya çıktı. Ne yapacaklarını şaşırdılar Martin. Oldu mu bu? Önce Yunan dilini incelemişsin. Diyorsun ki: "İlk çalışmalarım da İbranice ile Yunanca arasında çarpıcı benzerlikler buldum." Dört yıl Ortadoğu dilleri ve sözcükleri üzerinde çalıştıktan sonra, şu kaniya varmışsın: "Yunancadaki sözcüklerin yüzde 20-25'i semitik, yüzde 40-50'si Hint-Avrupa dillerinden, geri kalan kısmı ise henüz açıklanamıyor." 1979'larda eline Cerny'nin "Coptic Etymological Dictionary" sini (xxx) almışsın. Hay almaz olaydın! Açıklanamayan 20-25 oranındaki sözcüğün Mısır'da konuşulan bu

(x) Martin Bernal : "Blek Athena-The Afroasiatic Roots of Classical Civilization" Vol I: The Fabrication of Ancient Greece 1785-1985. ("Kara Atina - Klasik Uygarlığın Afrika Asya Kökenleri") Cilt I-Eskil Yunanın Uydurulması 1785-1985) Vol II: "The Archaeological and Documentary Evidence" (Cilt II-Arkeolojik ve Belgesel Kanıtlar) I. Cilt 575. II. Cilt 736. Sayfa. Rutgers University Press- New Brunswick, New Jersey - USA

(xx) Helenizimi göklere çıkaran bu ozanlar ve öbürleri arasında Yunanistan'ı gezip gören ve Yunanlıyı tanıyan tek ozan Lord Byron'dı. Diğerleri "Helenizim" modasına kapılmış gayretkeşlerdi. (Halikarnas Balıkcısı - Hey Koca Yurt - Bilgi Yayınevi).

(xxx) Coptic dili (Kıptice) MS 15-16 yüzyıllara değin Mısır'da Hristiyanlarca konuşulmuş bir dildir. Bugün Koptik kiliselerde dua dili olarak halen kullanılmaktadır. (Kıpti Sözcük Kökenleri Sözlüğü).

Kipti dilinden gelebileceğini ortaya koymuşsun. Üstüne üstlük pek çok Yunan tanrısının ve bir sürü yer adının da o yanlardan aktarılmış olabileceğini saptamışsın. Eline sağlık Martin kardeşim de, bunları yayımlayıp ne demeye ortalığı allak bullak ettin!

Uygarlık gelişimini anlatagelen bir "Ancient Model" (Eski Model) varmış, 18 yüzyıl sonlarına değin yürürlükte olan. Buna göre MÖ 2 binlerde Mısırlılar ve Fenikeliler Yunanistan'da koloni kurmuşlar. Daha sonraki çağlarda, akli başında, aydın Yunanlılar da dahil herkes, Yunan Uygarlığının bu kolonizasyon sonucu oluşan kültürel karışımdan çıktığını, daha sonraki dönemlerde de Doğu Akdeniz'den pek çok şeyin alındığını, aktarıldığını kabul etmiş. 1785'lerden sonra ortaya atılan Avrupa merkezci "Aryan Model " (Ari ırka ait model) tüm geçmişi yadsımış; Mısırı'ı Fenike'yi, Kenan'ı, İbraniceyi, Kipticeyi bir yana itmiş, yani Afrika ve Asya kökenli ne varsa temizleyerek yerine "beyaz Hristiyan ve Avrupalı" bir söylem getirmiş.

Sevgili Martin, ne işin vardı da bozdun bu Avrupalı düzeni! Tüm dünyayla birlikte, Yunan üstünlüğü (!) ile ne güzel yaşayıp gidiyorduk. Yunanlı, tüm uluslararası platformlarda bu 'model'den kaynaklanan (kaynaklandırılan) güçle çalımını sürdürüyordu. On yıllık çalışma ile büyük bir deprem yarattın. Yunan fanatizmi sana kim bilir neler çektirmeye çabalıyordur. Biz çektiğimiz için anlarız Martin'ciğim.

Dileriz bu dev yapıt kısa sürede Türkçeye çevrilir. Böylece önemli kaldırım taşlarından pek çoğunun dōşeneceğı 'tarih yolu' önümüzde açılmış olur. Üniversiteye, bilim çevrelerine ve konu ile ilgilenenlere yoğun bir tartışma ortamı doğar. Doğrular kabul edilir, yanlışlar varsa çürütölür. Biz de nereye yürüyeceğimizi daha iyi görürüz.

Dünya tatlısı balıkçımız yaşıyor olsaydı, bir zamanlar sırf "Anadolu, Akdeniz" dediğı için Batılıların kendisine kıs kıs güldüğünü söyleyen Batı hayranlarına ve Batılı dostlarımıza (!) bu ilginç yapıtı göstererek o güzelim kahkahalarını arka arkaya koyuverir, sana da bir sıcacık "Sağol" çekerdi Martin'ciğim.

Neden hep ANADOLU diyoruz?

Batı yakasını binlerce yıldır YUNAN Uygarlığı diye ileri sürdükleri savların gerçeğe ilgisi olmadığı için, gerçeği yansıtmadığı için, yeni belgeler karşısında gerçeği kanıtlamak için.

Özetlersek: Bugün Anadolu'da yaşayan halk o ilk klasik uygarlığı kuran insanların torunlarıdır. O günden kalan belgeler, söylenceler, gelenekler dağına taşına sinmiş, Anadolu insanının yaşamına yön vermiştir. Tarih, coğrafya, kültürel açıdan yurdu olmuş. Bugün bile en ulaşılmaz dağ köyüne gidin başındaki kalpak üç bin yıl öncesinin Hitit kabartmalarındaki yontuların aynısı. Köylünün kullandığı çarık, kağı bin yıllar ötesinde bizlere bakıyor. Çarık deyip de geçmeyin. Daha önce de deyinmiştik. Başkaları yalınayak, başıkabak sürünürken. Lidya'lı yurttaşlarımız ayakkabı giymeye başlamış ve çevredekilerin de Yumusak Tabanlı diye alay konusu olmuştur. Barbarlar, Yurttaşlarımız olan Kimmeri'lere hakaret etmek için 'Sizin tarihiniz bile yok.' demişler. Onların yanıtıda ilginç: "Savaşmadık ki tarihimiz olsun."(x) Gemi yapının yurttaşımız Karya'lılar öğretmiştir. Deniz demirine yelkene ait pek çok şeyi de Foçalı'lar bulmuşlardır. Bugünün çağdaş moder kent düzeni ve plan yapımı dünyada ilk kez Anadolu'da geliştirilmiştir. Kentin sokaklarında ve evlerinde, merkezi bir düzenlemeyle dolaşan akarsu vardır. Kentin bir yerinden denize kanalizasyon iniyordu. Başka yerlerde şehirciliği bırak, evler lağım içinde yüzüyordu. Herkes gereksinimini sokak köşelerine yapıyor. Suyun öte yakasındaki Yunanistan'da SOKRATES bile entarimsi kilotunu(xx) kaldırıyor ve KEYO diyerek sokakta yapıyordu küçüğünü de büyüğünü de. Bu yüzden kimi kentlerde ara sıra başgösteren veba gibi bulaşıcı hastalıklar halkı kırıp geçiriyordu. Ünlü Perikles bile bu salgınlardan kurtaramamıştır. Ruhun ölümsüzlüğü herşeyden önemliydi. Ruh Gerekçe PNEVMA yani soluk, Latince'de SPİRİTUS da öyle. Uçucu hava demek... Bu nedenle PLATONCU'lar ruh yanlış delikten çıkmasın diye kuru fasülye bile yemiyorlardı. Anadolu'lu düşünürlerse FÜZYOLOG diyorlardı kendilerine. Ruhlarla ilgilenmek yerine, kent alanlarına ve ceplerinde taşımak için güneş saati bulmuş, yaşamı dengeli, süreyi iyi kullanmak için yararlanıyorlardı. Kitabın ilk yurdu Anadolu'dur. Parşömen önce Anadolu'da bulundu, yani Bergamon'da. Bu günkü Bergama'da daha önce papirüs kullanılıyordu. Ama ne acıdır ki Bergama'nın yüzbinlerce ciltlik kitaplığını Marc Antonius, o sıralar aşığı olduğu Kleopatra için gemilerle İskenderiye'ye taşıttı. O güzel uygarlık anıtı kitaplar Hristiyan barbarlarca yakılıp yokedildi.(xx)

(x) M.S. Aslankara: Bir ben vardır bende benden içeri, sayfa:26-27-28

(xx) Halikarnas Balıkcısı (C. Şakir Kabağağaçlı) Anadolu Tanrıları "...Avrupa'lıların İsa'dan iki bin yıl önce bir uygarlık ya da kültür yaratmış olmaları olanaksızdı. Çünkü onlar ancak Rönesans çağında uyanabildiler..."

Büyük İskender'den söz etmiştik. Makedonya'dan çıktığı dünya turuna Anadolu'dan başlayarak İran, Suriya, Mezapotamya, Mısır taa Hindistan'a ve Kuzey Afrika'ya kadar gitmiş, büyük bir imparatorluk kurmuştur. Hiç beklenmeyen bir hastalıkla birden bire ölümü ile imparatorluk parçalanmış ve yerine yeni devletler, krallıklar doğmuştur. Bu dönem göç dalgaları da yine yoğundur. Anadolu'ya yeni insanlarmış yeni kentler kurulur ve uygar yaşam düzeyi, eskilerin yenilere katkısıyla yükselmeyi sürdürür, yeni kitaplıklar, yollar, kervansaraylar kurulur, anıtlar dikilir büyük sanatçılar yetişir. Büyük İskender'in ölümünden sonra kurulan bu krallıklardan biri Bergama Krallığı . Daha önce de sözünü etmiştik. Burada kağıdın bulunuşu bilimi geliştirmiş, uygarlığa büyük hizmet etmiştir. O günlerde 300 sayfalık bir kitap cepte taşınıyordu. Oysa buna denk papürüs tomarı ile yazılan bir kitap en az iki deve yükü yer kaplıyordu. Kentlerdeki bugünkü şehirciliğin, gelişmiş mimarlığın, her yöreyi kuşatan tiyatro arenalarının, kitaplıkların bolluğu kendini gösteriyordu. Hitit'lerin dizi dizi tabletleri devlet belgeleri (arşiv) odalar dolusu yazılı belgeler böylece Anadolu'nun kıyı bucak bütün kentlerine yayılmış ancak, sonra gelen Roma'nın baskıcı yöntemi ve katı yöntemi bu güzelim varlıklara değer vermemiş ve bu gelişmeyi en az bin yıl geriye götürmüştür.

Anadolu'da Roma İmparatorluğu ve daha sonra da Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans İmparatorluğu dönemindeki büyük etkilerini, bağınazlıkları yanında bilim ve uygarlığa hizmetlerini biliyoruz. Bu çağlarda da Anadolu büyük çalkantılar yaşamış gerek bilim ve felsefe, edebiyat, gerek sanat, mimari konularında kendi damgalarını vurmuşlar. Çünkü bin yıllar yönetmiş,bin yıllar etkisini göstermiştir.

O çağlarda Anadolu bilgeleri hep gerçeği araştırmış, us yolunda yürüyerek bilimsel çalışmaların temelini atmıştır. Bilimi söylenceden ayırıp gözlem ve deneye dayanan, bilimselliğe yönelik uygarlığın gelişimini sağlamışlardır. Bu çağlara eş yüyıllarda yaşayan Uzak Doğunun ilginç yaşamı ve bilimsel gelişimleri de dikkati üzerine çekmektedir. Bunların başında KONFÜÇYÜS geliyor. Bu konuda yalnız bir Filozofun iki dizesiyle yetineceğiz: TZUSSU'nun anlamlı şiiri:

"Boşa, könsül şeylere ya da şaraba harcamadık günleri
derin bilgeliği aradık,
sus, güzel şeyleri ve şiiri
çünkü dostum, aşığı olduğum sanatlar seninkilerdi..."

Anadolu ile Uzakdoğu arasındaki bu yapısal benzerlik, bu düşünsel yakınlık o günkü bilgi düzeyinin göstergesidir. Bu benzerlik kişinin dikkatini çekiyor değil mi?... (1)

Pers karabelasından önceki bu bilgelerin yarattıkları uygarlık düzeyi son çağlarda gerçek yönünden saptırılarak bir Anadolu uygarlığı değil Yunan uygarlığı adı altında duyurulmaya çalışılmış, bunda da başarılı olunmuştur. Ama gerçekler karşısında gerçekbilim adamlarının inceleme ve savları bu ciddi olmayan görüşleri çürüterecek boyutlardadır. (2)

Sevgili Mavro;

Sen denizin öte geçesinde ben bu kıyıda .Oysa bu kıyıların oluşturduğu uygarlığın iki köşe taşıyız biz ikimiz.

Seninkiler daha çok savaşa (biraz daha istekli) benimkiler de biraz barışa dönük düşler kurarlar. Ama ikisinde bu uzun uygarlık süresi içinde bazen anlaşmazlığa düşmüşlerse de, çoğu kez birbirine yardımcı esirgememişlerdir.

.. sayfada Savaş Barış başlıklı yazı)

Seninkiler: Pek çoğu kuzeyden Balkan dağlarından inmiş gelmişler. Mekadonya yaylalardan ovalara aşağı. Sonra güneyden gelmiş bir bölük karaderili. Karışmış, uygarlığın mozaigini oluşturmuşlar.(x)

Bizimkiler ise hep doğudan gelmişler. Gelmiş kaynaşmışlar yerli halkla. Güneyden gelmiş çok azı da. Bir de Kafkas dağlarının eteklerinden inmişler Küçükasya bozkırlarına.Daha sonra güneyden gelenler;(Araplar) bizim dingin, sevgiye yönelik, aydınlık yaşamımızı karartmıştır. Din demişler, savaş demişler, üstünlük taslamış ÜSTÜN SOY savı ile bizi küçük görmeye kalkmışlar. Oysa ben ne güzel ŞAMAN BABA'nın gizemli törelerini ve törenlerini THALES ustamın bilgece öne sürdüğü öngörülerıyla bir potada yoğurup yürütüyordum yaşamı, uygarlığı ve de sevgiyi. Geliştiriyordum uygarlığımı da yaşamımı da. Ne güzel sürdürüyordum mutluluk içinde. ;Tanrılarım ile barışık,

(1) George Thomson: İlk Filozoflar, sayfa: 86

(2) George Thomson: Tarih Öncesi Ege (Eski Yunan Toplumu üstüne bir inceleme) Cilt:1 Sayfa:39 "İlk Yunanlıların bugünkü barbarlara benzer bir biçimde yaşadıklarını ortaya koyan bir çok kanıt gösterilebilir." THUKYDİDES

(x) Martin Beirnal, Black Athena, The Efrozist Efrosiztic Roots of classial cililizaiton (Klasik Uygarlığın Afroasiatik Kökleri) adlı yapıtında, kuzeyden yani Balkanlardan gelen ve bu barbar akımların olmadığını aslında güneyden Karaderililerin gelerek Ege uygarlığını yarattıkları savını ortaya atmıştır. (bkz. Bilim ve Ütopya Dergisi, Mart 1996., Çeviri: Özcan Buze)

insanlarımla dost, toplumlarla güven içinde yaşıyordum. Sen de öyle; mutlu ve zevkli 'biraz da gizli gizli ' bir yarışmayla karşılıklı geliştirmeye çalışıyorduk iki geçede uygarlığını. İkimizde de dünyanın ilk ve büyük uygarlıklarından ikisinin yaratıcısıydık. Sen Helen uygarlığını geliştiriordun, bense Anadolu uygarlığını (geliştiriordum). Bizdik ve iki köşe taşı gibiydik dedim. **GİRİT'TE, HALİKARNASOS'TA, İSPARTA'DA, FRİGYA'DA, URARTU'DA** doruğuna erdirmiştik gelişmeye de yaşamı. Daha da Anadolu ağırlıklıydı bu gelişme. Çünkü Küçükasya'nın gelişme alanı daha geniş doğu Anadolu'nun yaylalarına, güneyde Mezapotamya ovalarına açılıp uzanıyordu.

İlkyazıyı yaşama geçirmiş, bu yazıyla ilk destan denemesi GIL-GAMEŞ öyküsüyle özdeşleşmiştir. Yiğitlik coşkularını Tanrıların düzenini, bu düzenin bozukluklarını anlatmışım destan destan.

Ben; yaşamı geliştirmişim. THALES ustamın ANAKSAGORAS'ın öncülüğünde güvenli adımlarla geleceğin aydınlık çağlarına. Sen; EVRİPİDES'in, SALONU'un dedikleriyle yürümüşsün gerçeğe doğru. Arada bir mızıkçılık çıkmamış daha değil hani !...

Bu mızıkçılığın tarihte ilk kara yıkımı Troya savaşı ile başlamış.
Sevgili Mavro,
Gel birazda bu ilginç ve ilginç olduğu kadar tarihsel konuyu da görelim...

İnsanları mutlu edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak, insanlıktan uzak ve son derece üzülmeyecek bir sistemdir.

M.K. Atatürk

Özellikle de TROYA'nın karayıkımı?...

O konuda AGAMENNON'un AKHİLLES'un suçu ve hırsı kadar bizim PARİS'in da suçu ve hırslı eylemleri var. Onların kaprisi, bencil bir boyutta süren aşk serüvenleri; güzel, yiğit ve soylu HEKTOR'un canına, Troya'nın da uygarlığının da yokolmasına neden oldu. Ama biz unuttuk o günleri. Ondan sonra gelenler hırslı dursa? Ne gezer. Oysa o öyküden , o karayıkımdan öğüt almamız çok güzel bir neden vardı. Sevgili ozanımız HEMEROS otumuş, Güzel İzmir de Meles ırmağının çıktığı karanlık mağarasında yazmış bir güzel. İLYADA demiş, ODİSEİA demiş ama öğüt alan kim, uslanan kim? Okuyup da bir güzel yararlanan kim?

İşte bu olay her dönem; çağ çağ çıkmış mızıkçılar, katmışlar birbirlerine düzeni, toplumu. İnsanları birbirine düşürmüşler.

Kimisi; savaş demiş, toprak demiş gelmiş yakmış, yıkmış sonra daçekmiş gitmiş bir yığın yıkıntı bırakarak.

Kimisi; din demiş, sevgi önermesi gerekirken, kesim evine giden koyunlar gibi insan kıyımına döndürülen dinsel baskıyı getirmiş.

Kimisi; mal demiş, para demiş. Elinde pusatı, yüreğinde öc duyguları harcamış o kıyamadığım insanları pisi pisine ve de acımasız.

Sevgili Mavro:

Bu bölümün başında bilimden, din konusundan, savaşlardan, barışta ve sosyal yaşamlardan söz ettik. Bu konu okadar derin, geniş, önemli ve kapsamlı bir konudur ki; birkaç tümceyle bir iki sayfa ile anlatılacak bir boyutta değil. Bu geniş kapsamlı konuyu biraz daha açmakve aydınlatıcı bilgiler vermek gerekiyor. Bunun için biraz geçmişten almamızda yarar vardır.

Önce insanın sosyal bir varlık olduğunu, etten, kemikte oluştuğunu bilmemiz gerekir. Bu sosyal varlığın bir de soyal düşünceleri olacaktır. On binlerce yıl öncesinden bugüne, nereden geldiğini, nedenlerini, niçinlerini hep sorgulamaya çalışmış, ancak, bir yanıt alamamış. Çağ çağ, dönem dönem başka başka adlar altında... Hristiyanlıktan da önce daha da önceleri Anadolu'da Ege adalarında da insanlar yaşamışlar ama dinler, başka düşünceler, başka sosyal yapılarla. Bu günde bazı değişimlerle bu duygu ve düşünceler

DİN adı altında sürdürüyor etkinliğini. Öyleyse bunu biraz açıklığa kavuştur-
maya çalışalım:

DİN: İnsanın insan gibi yaşaması, yüceliğe yönelik temiz duygular-
la beslenmesi,sevgiyle yoğrulması olgusudur. İnsanların anlayamadıkları,
karşısında güçsüz kaldıkları doğa ve toplum olaylarını, gizemsel nitelikteki
güçlerle açıklamaya yönelmeleri olgusu. (T. Sözlük)

Bu tanımlarla insanlar kendilerini teselli edici bu gizemden Tanrılar
yaratmışlar. Bu kavram bugün de geçerli. Ancak, sorular henüz yanıt bulmuş
değil.

Sevgili Mavro;

Bu yaratılan Tanrılar hiçbir dönemde, hiç bir koşulda birleştirici,
sevecen ve barış yönlü olmamıştır. Özellikle son iki binli yıllarda girdiğimiz
de insanların görüş ayrılıklarından çektikleri bu konudaki öyküleri anlatmama
gerek yok. İçinde yaşıyoruz bütün bunların.

Sonra Tanrılar; çıkarıcı rahiplerin, dini kötüye kullananların elinde
bিরer oyuncak durumunda kalmış, bilinçsiz insanlar kandırılmış. Sonunda din;
ne dinsel gereksinimi giderilmiş ne de yalvaçların dedikleri yerine getirilmiş.
İnsanlar çektikleri acılarla umutsuzluk çemberinini içinde yuvarlanmış durum-
da kalmış. Bütün bunların hepsi de Tanrı adına ve hepsi de cennete gitmek
umuduyla oluşmuş.

Öyleyse insan gerçek Tanrı'sını kendi usunun, çağdaş bilgilerinin
düşüncelerinin ortaya koyduğu uygarlık süzgecinden oluşturduğu yaratılış
kavramında araması gerekmez mi?

Özellikle tektanrılı dinlerde de Tanrı kızdığı zaman çok acımasız
oluyor. Gerçi Zeus da çok kırıncı öfkeli idi ama. Tüzeden de çok ayrılamazdı.
Çünkü onu eleştirenler karşılıklı savaşım veren insanlar vardı. Yüz yüze
somut ve karşılıklı tartışılardı. Ama bugünün Tanrıları yani sonradan gelen
dinlerin Tanrıları örneğin Musa'nın Tanrısı çok öfke yüklü Hep korkutucu,
ceza verici bir acımasızlık içinde. İsa gelmiş onun Tanrısı biraz yumuşak
ancak onu da sonradan rahip sınıfı acımasız bir zorba biçimine sokmuşlar.

Muhammet'e gelince o kitabında hep Cebbar (Zorlayıcı - Zorba)
Celal (öfkeli) tanımlamalarıyla hep korku salan bir kavram yaratmışlar.
Oysa "Tanrılar: "insanı ben yarattım" diyor."

İnsan bile; kendi yarattığına sevgiyle bakarken, korurken, acırken Tanrı'nın böylesine acımasızlığı; kızdığını cehenneme atıp, beğendiğini cennetine yollaması usa sığmayan bir uygulama.

Aslında bunun; din bezirganlarının ya da aracılarının rahip ve hoca takımının kendi çıkarları için Tanrıyı öfkeli gösterip çıkarlarını o yoldan elde etmekten başka bir açıklaması yoktur.

Ancak bu yüzden milyarlarca insan bir hiç yolun feda edilmiş özellikle savaşlarda cennet uğruna nice insanlar genç yaşlarında ne umutlarla yüklü olarak yaşamlarına son vermişlerdir.

Önce Hristiyanlıkta cennet satışları almış başını gitmiş taa Rönesansa (uyanışa) kadar. Ondan sonra halk uyanınca rahiplerin ipliği pazara çıkmış. Şimdi de bizimkilerin cennet pazarlamaları sürüyor. Bu konuyu daha çok öte dünya, şehitlik gibi konularda çok işliyorlar.(A)

Özellikle insanlara savaşa yöneltmek için bu yöntemi çok kullanıyorlar din adamları da politikacılar da. (B)

Şöyle bir düşünelim. Hadi hristiyanlıkta Müslümanlık ayrı dinler. Onları kapıştıranlar kolayca kandırırlar diyelim ama ya Hristiyanı Hristiyana, Müslümanı Müslümana kırdırmaya yönelik eylemlere ne diyelim?

Örneğin deve olayında ilk islamiyetin yayıldığı yıllar. Hz. Ali ile Ayşe karşılıklı savaştılar. Bir sürü müslüman öldü. Daha sonra Hz. Ali ile Muaviye karşılaştı. Savaştılar yine bir sürü müslüman öldü. Ali çekildi kufeye sonra öldürüldü. Muaviye ve oğlu Yezit Ali'nin soyunu tüketmek için Kербela'da Hasanla Hüseyini ordusuyla birlikte sıkıştırdı hepsininkiliçtan geçirdi. İki taraftan binlerce ölen oldu.

Daha sonra nice nice savaşlar çıktı. Birkaçını sıralayalım; Timur'la Yıldırım Ankara'da karşılaştılar. Otlukbelinde Ridaniyede, Mercidabıkta Yavuz'un ordusu müslüman askerlerden kurulu, karşılaştığı orduların askerleri de müslümandı. İki taraftan binlerce insan öldü.

Peki bu iki taraftan ölenlerin hangisi cennete gitti, hangisi cehenneme? En son İran - Irak savaşı. İki taraf da müslüman hangileri cennete gitti de cehennemi boylayan hangi taraftı.?

Oysa bütün bunlar tamamen yönetici ve politikacıların hırsları, toprak kapma yarışı ve çıkarlarından başka bir anlam taşıyor. Bu örnekleri daha çok uzatabiliriz. Sonuç aynı. İnsanın bilinçlenmesi ve kandırılması. Ya da din bezirganlarının, artık insanlığın yaşamına ağı katan bu uygulamadan elini eteğini çekmesi gerekir.

Bu iki yüzölçüsü, kandırmacıları ilk çağın yaşamında, kültüründe göremiyoruz. Çünkü oradaki yaratılan kültür somut açık ve gözle görülen, kandırılmaya uygun olmayan bir kültür yapısındadır.

(A) Onunca yüzyıldan sonra Ortaasya'da Türkler baskı kullanarak zorla müslümanlaştırılmıştır. Ancak müslümanlığa zorlanan Türkler hemen Kuran-ı Türkçeye çevirmişlerdir. Elimizde o zamandan kalma çeviriler vardır. Ancak, Osmanlı'nın bağnaz tutumu karşısında çeviri de öteki konular gibi yozlaştırılmıştır. Bugün de olduğu gibi yarar ve çıkarlarının bozulmasından, yokolmasından korkan bazı din adamları buna karşı çıkmaya çalışmışlardır. Bunun en korkunç örneğini basimevi 1440'da Guttenberg tarafından uygulanmaya konmasında 287 yıl sonra ancak İbrahim Müteferrika tarafından 1727'de o da zorla girmesi hatta din kitabı basılması koşuluyla getirilmiş ve Türkiye'de basimevi kurulabilmiştir. Neden? Çünkü, din adamları yazdıkları her kitap başma çok büyük paralar alıyorlardı. Bir kitabı 5-10 hatta daha çok altına yazıyorlardı. Oysa basimevinde basılan VANKULU sözcüğü birkaç kuruşla satılmıştır. Ayrıca din adamları kitabın kendi dillerine çevrilmesini istemiyor. Çünkü kitabın kendi diliyle okursa gerçeklerle karşılaşır aracı çıkarların ipliği pazara çıkar.

(B) Bu yalnız bizde değil, 1000 yıldan çok Hristiyan ülkelerinde de sürmüş ve koyu bağnazlığın koyusunda nice cadı kazanları kaynatılmıştır. Neden? Çünkü; kutsal kitapları olan incil, her ulusun kendi dilinde değil. Dil anlayamadıkları, konuşamadıkları binlerce yıl önce konuşulan Latince'dir. Bu iş papazın, din adamının işine geliyordu. Çünkü, kitabı bildiği gibi yorumluyor, kendi çıkarları yönünde anlatıyor, öğretiliyordu. Konuyu yazarın tatlı kaleminden dinleyelim:

"...Bir Alman kasabasının Pazar meydanı. Çepeçevre gotik evler. Meydan kalabalık, halk bağırıyor, itişip kakışıyor meydanın ortasına doğru. Orada bir masa kurulmuş, başında kahverengi cübbeli bir keşiş oturuyor. Keşişin adı TETZEL yıl 1515. TETZEL indulgentia satıyor papanın izniyle Indulgentia, müsamaha (hoşgörü) demek Latince, göz yumma, günah bağışlama. Orta çağdan kalma bir adet: günahlı kişi kiliseye para vererek af berati alır. Kârlı bir iş. Cenneti kazanmak için bir tür yatırım. İnsan ne suç işlerse işlesin. Arafaya bile uğramadan doğru cennet'e gidebilir (...) herkes varlığına göre bono alacak. 20 florin verdi mi, tamam, işin iş, yolun cennet.(.....) o kadar paran yoksa, bir florinlik, yarım florinlik, giderek çeyrek florinlik aflarda var. (...) İşler iyi gitti bu 1515 Mart ayında: 17,443 bonoya karşılık 127,799 yıllık günah bağışlandı. Sonsuzluğa değin değil çünkü bu iş, yarın öbür gün Papalık gene bir toplu bir paraya gereksinir, gene açar bir af kampanyası...."

Bu alışverişi, senin benim gibi alaya almayan bir adam vardı 1515

Almanya'sında: MARTIN LUTHER

Azra Ertan: İşte İnsan (Ecce Homo) Adam Yayıncılık İstanbul

1975 sayfa: 148

Not: Her kavramın aşırısı yarardan çok zarar getirmiştir. Dilindeki bu bağışlama bolluğu Hristiyanlıkta olduğu gibi Müslümanlıkta da var. Örneğin mevlit'de

" Birkez Allah dise aşk ile lisan

dökülür cümle günah mülhazan..."

Yazar Dr. Abdullah Cevdet konuya değinerek: " Yol kes, adam öldür kötülük yap, her şeyi yaptıktan sonra bir kez: ' ALLAH' de bütün günahlar silinsin. Bu; kişiyi yozlaştırır, yolsuzluğa iter" der.

Sevgili Mavro;

Evet ilk çağın o görüşünü, kültürünü o aydın tipini de ortaçağda hat-
ta çağımızdagöremiyoruz. İlk çağda ki aydınlar; olduğu gibi görünen ve
göründüğü gibi konuşan bilgelerdir. Sayıları az ama değerleri çoktu. Yukarıda
yinelediğim gibi biraz da o günün yaratılan kültürü, somut; Tanrıların insan-
larla yüz yüze, bir arada olması ve konuları sorunları değiştirmeye olanak
bulunmayışından kaynaklanıyordu.

Bu yönden; bilgiler de de o günkü teknik te de ve bütün yeni
buluşlarda da uygulamalar da da, hatta duyguda düşüncede de hep gerçekçi
bir yan var o çağın. Bu konuda Anadolu önde giden örneklerdendi. Toplumu
mutlu edici, yaşamı tatlı kılıcı bir yanı vardı günün. Çünkü bağınaz ve tutucu
değildir. Kırk harmanlı bir aşure gibi, insanlar, toplumlar, görüşler ve yaşan-
tının mozaigi çok geniş, hoşgörü ortamını da özünde taşımaktadır. Böyle
olduğu için de hoşgörü, gerçeklik ve sevgi ağır basmaktadır.

O çağın bilgesi Tanrı'yı değil insanı almıştır konusuna. İnsandır
onun için önemli olan.

O çağın insanı zaten Tanrıları ile bir aradadır. Zeus 'lar, Apollanlar,
Posedonlarla ve daha öteki Tanrılarla bir arada, yan yana yaşamakta,
düşüncelerini açık açık söylemekte, rahibe, aracıya gerek kalmadan doğrudan
doğruya kendisi aktarmakta, tartışmakta, paylaşmakta ve sonuç olarak mutlu
yaşamaktadır.

O günün ozanlarından;

**ANTİGONES: "İNSAN OLMAKTAN DAHA GÜZEL BİR ŞEY YOK-
TUR."** demişti.

ARİSTO: " İNSAN SOSYAL BİR HAYVANDIR." diyordu.

Bunlar hep İsa'dan da önce o tek tanrılı dinler karanlığından da önce
söylenmiş sözler. (x)

Bu sosyal oluşum ve aydınlık çağ böyle sürmüş ve aydınlık hep
Anadolu'dan ege kıyılarından yayılmıştır.

(x) HERAKLEİTOS: "Bütün şeyleri (Alemi) şimşek (ateş demek) dünenler (idare eder) Bütün kişil-
er (ve şeyler) için aynı olan bu bizim kozmumuzu ne bir insan ne de bir Tanrı yaratmıştır..."
Prof. Dr. İsmail Tunalı, Felsefe: Altın Kitaplar Bas. sayfa:49, İstanbul:1990

Burada felsefe vardı. Sorgulama vardı. Gerçek ve aydınlık bilgi, deneyim vardır. Böyle olunca da aydınlık ta olacaktır. Ama bağınazlık, karanlık yıldı yoktur.

Önceleri Sümer aydınlanmasının ışıkları bin yıllar Ortadoğuyu sarmış ve bu ışık atlaması Batı Anadolu'ya ve adalara, Yunanistan'a yansımış böylece felsefe doruğa çıkmış bilimsel gelişmenin ışığında...

Arenalarda tiyatrolar, kitaplıklarda bilimsel yapıtlar, yazışmalar, tartışmalar içi dışına uygun özyapısı sağlam bilgiler yetişmiştir. Ancak doğal yıkımlar ve bu yıkımların getirdiği sorunlar o güzellikleri sona erdirmiş.

(EROZYONLA BATI ANADOLU NEHİRLERİNİN GETİRİP YİĞDİĞİ VE BATAKLIKLARIN OLUŞUMU İLE DOĞALDENGENİN BOZULMASI SOSYAL-DOĞAL VE BİLİMSEL DENGİYİ BOZMUŞTUR? YAŞAM DENGESİ ALT ÜST OLMUŞTUR. BÖYLECE GÖÇ BAŞLAMIS. SAVAŞLAR DA BU DÖNEM BİTMİŞTİR. İSADAN SONRAKİ YÜZİLLARA DOĞRU.)

Bu doğal boğulma sosyal karmaşayı getirmiş. Bundan da günümüze kadar süran kurtarıcı İSA gelmiş. Sonra'dan İsa öğretisi bütün bir Ortadoğu'ya ve Anadolu'ya yayılmış. Roma İmparatorluğunun gücünü sarsmaya başlamış. Bu dönem yeni oluşan İsa öğretilerıyla gizli gizli bu düşünceye yönelen insanların Roma'nın kıyımından, korkusundan kaçanları Anadolu saklamış korumuş kollamış. Göreme, bunun en açık delilidir.

Bin yıl süren bu karanlık tunel içinden insanlar ışığı görmeye çalışmışlar. Bu tunelin ucu da ancak Rönesans aydınlığa çıkabilmiştir. Batı bu oluşumla kendini kurtarmış daha doğrusu İsa'nın öğretisi böylece aydınlığa çıkmış.

Darısı öteki geri kalmış topluluklara.

Konuyu uzattık mı?

O günkü; toplumlar bu yaşantının mozağini oluşturduğundan Anadolu o ilk çağın hoşgörüsünü , humanizmasını beraberinde getirmiştir. Taşımıştır bu güne. Hacı Bektaş felsefesiyle kaynaştırmıştır.

Böyle olduğu için de toplumlar umut dolu bir yaşam sergilemişler bu topraklarda...

Bir süre önce basında bir yarışma öyküsü vardı. " Dünya daki bugüne kadar yaratılan teknikteki buluşlar yarışmasında birinciliği HELA OTURAĞI aldı" haberleri yer alıyordu. Oysa o kadar yaşamsal buluşlar, insanın usunu durduran gelişmeler oldu ki? Neden birinciliği bu buluşa verdiler bir türlü anlayamadım.

Yine o günlerde bir gazete haberinden konuya ilginçliği yönünden değinen yazarımızdan da bir haber vardı:

"..VAN YÖRESİNDEN URARTULARDAN KALMA YIKINTILARDA BUGÜNKÜ ALATURKA HELANIN BENZERLERİ BULUNMUŞ. AYAK YOLU AVRUPA'YA DOĞUDAN GELMİŞ."

(İlhan Selçuk: Cumhuriyet PENCERE 6 Temmuz 1997)

O gün tuvalet yapımında, bile Anadolu önde. Çünkü bilime saygılı, gerçekçi yaşamın rahat yönlerini aramış bulmuş yeni yeni arayışlar içine girmiş. Ancak bu gelişim ortaçağ boyu geriye dönmüş. Buradaki en büyük etken de yine ortaçağ boyu insanların din savaşları din savaşları yüzünden, bilimsel oluşumlara yönlendirmelerinden kaynaklanıyor. Savaşlar savaşlar; savaşlar; sosyal ve ekomik kargaşayı getiriyor, kargaşada acılar...

Ülkemiz kalkınma girişimlerine başladığı yıllarda özellikle dış ülkelerden batıdan turist gelmemesini sosyologlar (HELÂ YOKLUĞUNA) bağlıyorlardı. Bu gerçektir de. Sonunda sorun çözüldü ve son 20 yılda bir tuvalet seferberliği sürdürdü. Ama en az 20 yılımızı da aldı.

Biz buraya ortaçağın karanlığından gelik. Ancak ortaçağın karanlığını bize baskı ile getirdiler. Burada biraz açıklık getirmek istiyorum.

Eğer Türklere islamiyet zorla kabul ettirilmeseydi, baskılarla ölümlerle, kıyımlarla karşılaşmasa da müslümanlaştırılmasaydı Asya bozkırı da Anadolu'da bu geriye dönüş oluşumunu, bu acıları, bu geri kalış sancılarını yaşamayacaktı. Anadolu insanı yine eski dingin, mutlu yaşamını sürdürecekti.(x)

(x) Arap dünyacı, araştırmacı İbn Fadlan'a Oğuzlardan birinin 1074 yıl önce vernmiş olduğu yanıt da anlamlı bir gerçeği sergiliyor. Oğuzlardan bir Türk: "...Halife bizden ne istiyor? Öldürecek bizi bu soğukta? Ne istediğini bilsek, hemen verir kurtulurduk!"

Bunun üzerine İbn Fadlan şöyle yanıt verir: "...Bütün istediği 'Allah'tan başka Tanrı yoktur' demeniz!"

Türk gülmüş: "...Doğru olduğunu bilsek söyledik!"

(İbn Fadlan, Seyahatname 921) (A. Rıza Ergüven, Türk Dili Dergisi, Sayı: 62)

Anadolu insanının yaşamının alt üst eden ve olmadık karayıkımlara sürükleyen o din savaşları da olmayacaktı. Haçlı- Hilal savaşları bu yüzden çıkmıştır. Oysa o güne kadar Anadolu insanları mozağın potası içinde yaşam- larını sürdürüyorlardı, mutlu, umut dolu kardeşçesine...

Çöden çıkan din daha Emeviler döneminde kargaşa, kavga, kötülük, düzensizlik, al ile avlamalar ortamına dönüştü. Çıkar ilişkileri düzeni sarstı. Bu durumuyla eğer Türkler bu işi kendilerini bir sorumluluk altında duyumsamasalardı, çöden çıkan din yine çölün bilinmezliğinde yokolup gide- cekti. Araplar; kendinden başkasını düşünmeyen, kültürel gelişimini sağla- mamış çölün yoklukları içindeki sığ, kavgacı, bencil görüşler içindeki bir topluluk.

Bakın İslamda ilk ayrılık tohumlarını atan, usa sığmayan hilelerle gücünü pekiştirip yönetimin başına geçen Muaviye'nin düşüncesi:

"... Takdir-i İlahi. Yani "Benim saltanatıma karşı çıkmak, benim zenginliğime karşı çıkmak veya kendi fakirliğinden yerinmek, Tanrı'nın takdirine karşı çıkmakla eşdeğerdir. Tanrı, beni zengin, sizleri de tebaa yarat- mıştır. Bu Tanrı'nın takdiridir."

(Yavuz Top, Cumhuriyet Gazetesi, Temmuz 1997)

Bu tek yönlü çıkarıcı düşüncedeki toplum ve onu yöneten insanlar başka toplulukları, ulusları, insanları iyi gözle bakarak onlara eşit davranmaz.

Bunun için diyoruz ki İslamiyet Asya topluluklarına ve Anadolu Türklüğüne hiçbir şey vermemiştir. Yıkımdan, karayıkımdan başka ne uygar- lık ve ne de huzur. Oysa din huzur ve mutluluk için oluşan sosyal kurum değil mi?

Buna karşılık İslamın çıktığı Arabistan yarımadası ve Araplar Türklere ve Anadolu'ya hep sorun olmuş Anadolu insanına hatta Müslüman olan Türklere Araplar hep ikinci sınıf insan gözüyle bakmıştır. Bunu bin yıllık süre içinde çok gördük, yaşadık. Tarih bu acı öyküler, al ile avlamalar, çıkar hesaplarıyla dolu.

Bunun son örneği birinci dünya savaşı sırasında Anadolu Müslümanım arkadan hançerleyip güçlü Hristiyan devletlerle bir olmaları bar- dağı taşıran son damla olmuştur.

Bu baskılar olmasaydı, batılı bağınaz Hristiyan papazları da bir haçlı düşüncesiyle Anadolu'ya 200 yıl kanlı eylemlergerçekleştiremeyeceklerdi.

O yüzyıllarda süren kanlı boğuşmalar olmayacaktı. Burada yalnız İslamiyeti suçlamıyorum. Karşı tarafta da bağnaz Hristiyanlar var. Böylece ortaçağda Haçlı karayıkımının ardından Selçuklu - Osmanlı devletleri kurulmuş kurulmasına ancak acı deneyimler yaşanarak.

Her iki yönetim de Türk olmasına karşın ülkeyi bir Arap ülkesi gibi, Arap yöneticileri düşüncesinde yönetmeyi yeğlemişlerdir. Bağnaz Müslümanlık ağır basmıştır. Asya bozkırlarından gelen Türkmen boyları. Anadolu'da yaşayan Türkmenler hep hor görülmüş yönetim tarafından. Gerek Selçuklu gerek Osmanlı yöneticileri İslam dininin de etkisiyle, biraz da bilgi kıtlığının baskısıyla Arapların çıkarlarını kollamayı yeğlemişler. Böylece kendi ülkelerindeki soydaşlarını horlamışlar. Yalnız horlamakla kalmamış soykırımlara girişmişlerdir.

Üstün soy düşüncesini önde tutan şeyhülislamlardan aldıkları fetvalarla on binlerce Türkmenin, Anadolu insanının kafalarını kestirmişlerdir.

Bunların yapıldığı çağlarda sizin Avrupa'da da acı çığlıklar eksik değildi.

Aziz BARTOLOMEUS kıyımı (23 Ağustos 1572)

Paris'te yetmiş bin protestan öldürüldü. Orada Katolik - Protestan, Anadolu'da Sünni - Alevi karmaşası. Daha doğrusu çıkarıcıların oynadığı oyunlar. Yavuz'un Kuyucu Murat Paşa'sı Anadolu'da kırk bin Türkmenin suçsuz yere kafalarını kestirmiştir. Bir yetkenin kendi ulusunu soykırıma uğratması tarihte ilk yüzkarasıdır.

Bunlar hangi ahlaka, hangi görüşe, hangi dinsel inanışa hangi Tanrı'nın buyruğuna ya da yalvacın önerilerine sığar? Açıklayabilir miyiz sevgili Mavro?

Bunun bir tek açıklaması var. Çıkarıcı rahip ve hoca sınıfının bilgisiz kütleleri kullanması. Bu çağda özü sözüne uygun bilgelerin sayılarının da yetersizliği ortamı kan gölüne çevirmiştir.

Yukarıda belirtmiştim. İlk çağın bilgeleri açık düşünceli, doğruyu gören bilen, söyleyen, iki yüzlülüktan uzak, özyapısı sağlam bilgelendi.

Ancak bu kan göllerinin oluştuğu ortaçağda bunları göremiyoruz. Ne sizinkilerde ne de bizinkilerde.

Bunu bir iki örnekle açmak istiyorum.

Timur döneminde İbn-i Haldun için bir yazarımızın görüşleri:

"İbn Haldun'un iğrenç denebilecek bir diğer yönü de şudur ki; bütün bu prensipsizliklere ve ahlak dışılıklara rağmen kendisini ahlaklı ve faziletli gibi göstermeye çalışmış ve çalışırken de şeriat esaslarını ve Muhammed'in davranışlarını kendisine dayanak edindiğini söylemiştir. Pek çok örneklerden biri olmak üzere onun, Mısır Sultanı al-Melik an-Nasr Ferec'e karşı ihanetiyle ilgili yukarıdaki olaya dönelim. Dediğimiz gibi Timur'un Şam üzerine yürümek niyetinde olduğunun anlaşılması üzerine al-Melik'in danışmanı olan İbn Haldun, derhal ordunun sefere hazırlanmasını tavsiye eder. Savaşa katılmak üzere kendisi de orduda görev alır. Ancak kişisel çıkarlarının Timurlenk ile birlikte olmak olduğunu anladığı için gizlice kaçır ve ona sığınır. Aslında mert ve dürüst bir insana yaraşmayan böyle bir davranışı o, utanç verici değil, fakat aksine fazilet örneği bir şeymiş gibi gösterme kurnazlığını bulur ve "Muhammed peygamber Mekke'den Medine'ye nasıl gizlice kaçtı ve orada İslam'ın düşmanları olan Yahudilerle dostluklar kurar göründü ise, ben de öyle yaptım" diyerek övünür. (xxx) Bilindiği gibi Muhammed, Abu Talip'in ölümünden sonra kendisini Mekkelilere karşı zayıf durumda bulup Medine'ye hicret ettiğinde, oradaki Hazrac ve Avs adlı Arap kabileleriyle ve Yahudilerle dostluk andlaşmaları yapmıştı. Bunu yaparken, kendisine muhalif bu kabilelerle dostluk kurmanın siyasal çıkarlar sağladığını söylemiştir. Her ne kadar böyle bir davranış, kendisini Tanrı elçisi olarak tanıtan bir kimseden sadır olmamak gerekirse de, İslam yazarları, onun aynı zamanda siyasal bir "lider" sayılmak gerektiğini ileri sürerek bu taktiği özürlü göstermenin mümkün olduğunu söylerler. Ne var ki, siyasetle ilgisi bulunmaması gereken ve bilimsel ve ahlaksal dürüstlüğü her şeyin üstünde tutması beklenen İbn Haldun gibi bir kimsenin yukarıdaki tutuma özenmesi gerçekten esef vericidir.

Bütün bu olumsuzluklardan gaygi İbn Haldun, bir de küstahlığa ulaşan bir kibirliliğe, sınırsız şekilde kendini beğenmişliğe, seceresiyle övünmüşlüğe, "asil" ve "köklü" bir aileden geldiği kanısını yaratmak için yalanlara hevesliydi. Kuşkusuz ki, içinde bulunduğu ortam, fazilet ortamı değil fakat ahlaksızlık, dalkavukluk ve şarlatanlık ortamı idi; böyle bir ortamda ve bu koşullar altında, dürüst, karakterli ve faziletli bir insan olmanın güçlüğüne yadsamak mümkün değildir."

(xxx) Bütün bu hususları, İbn Haldun'un al-Rihla adlı kitabında bulmak mümkündür. Bu konuda ayrıca bkz. İbn Arabşah, age, s.298 vd.; ayrıca bkz. Autobiographie, s.350 vd.; ayrıca bkz. Nathaniel Schmidt, age, s.40 vd.

Ayrıca yazar bir konunun da altını çiziyor: "Ortaçağın en özgün yazarıdır" diye.

Bu çağ genelde böyle sürüyor. Selçuklu ve Osmanlı dönemindeki bilginler de hepsi din bilgini olduklarından, aldıkları kültür tek yönlü ve sığ, felsefeden yoksun olduğundan; usa, tekniğe uygun gerçek düşünce kırıntılarına rastlanmamaktadır. Şeyhülislamların saçma sapan fetvalarıyla insanları bildikleri gibi yönetmiş, düşünmemeye, konuşmamaya ve düşünce köleliğine sürüklemişlerdir. (Çünkü felsefe yok sayılmıştır.)

Burada köleliği çıkarları doğrultusunda sürdürmek için özendirmeye çalışan Şeyhülislam ve Yöneticiler; Kuran'dan ve hadislerden örnekler ileri sürerek köleliğin Tanrı tarafından doğal bir kuruluş olduğunu savunmuşlardır. Çünkü kölelik kurumu çıkarıcıların, varlıkların işine geliyordu. (x)

Oysa Anadolu'da taa ilk çağdan beri, Asya bozkırlarında da yine kölelik hiç oluşmamış, gelişmemiştir. Sonradan İslam dininin etkisi Osmanlı yöneticilerinin de işine geldiğinden köle ticareti büyük bir ticaret alanı olmuş sosyal bir yara olarak yüzyıllarca sürmüştür.

Bu konuda sayın yazarın derleyip belirttiği, ortaçağ bilgelerinin yapıtları ve onların ipe sapa gelmez görüşleri.

İşin acı yanı, bu tip yapıtlar bugün yeniden başta yapıp piyasaya sürülüyor. Bilimsel yapıtlar diye bastırılıp dağıtılıyor. Hem de çoğu Kültür Bakanlığı tarafından...

"...Şeriat Dünyasının İftihar Vesilesi edindiği Ahlak-ı Celali'de 'Ahlak' ve 'İnsanlık' Anlayışı: 'Kölelere ve Hizmetçilere İnek Muamelesi Yapın. Kadınlara Fazla Sevgi ve Şefkat Göstermeyin; Onların Sözüne Göre İş Görmeyin!'"(1)

Ahlak-ı Celali, İslam aleminin en ünlü ahlak kitaplarından biri sayılır ve günümüzde dahi bu önemini korur. 17. Yüzyılın en tanınmış "ahlakiyatçılarından" biri olarak kabul edilen Calal al-Din al-Davvani'nin ya da bir söylentiye göre Fakir Cani Muhammed Asad'ın yapıtıdır (2) ve şeriat

(x) Kölelik kurumunun Anadolu'da gelişmediği konusu: bkz. Sayfa: , Prof. Dr. Ekrem Akurgal'la söyleşi. Ayrıca; İslamda Kölelik, bkz. Sayfa:

(1) İlhan Arsel, Aydın 'Aydın', sayfa:345

(2) (1) Bu kitap Lavami al-İşrak adıyla da bilinir. İngilizce çevirisi için bkz. Fakir Jany Muhammad Asaad, The Akhlak-i Jalaly, London, 1838, Transl. By W.F. Thompson.

dininin ahlak verilerine göre hazırlanmıştır. Yazar Kuran ayetlerini ve Hadis-i şerifleri kendisine dayanak edinerek okuyucusuna ahlaki öğütler verir: Bunlar arasında, "Köleliğin" Tanrı tarafından "doğal" bir kuruluş olarak öngörüldüğünü, köle edinmenin gerekli ve yararlı bir şey olduğunu anlatır. Kitabın hizmetçilerle ilgili bölümünde, köleleri hizmetçi gibi kullanmanın avantajlarından söz ederken şöyle der: 'Köleler daha itaatkar, daha sadık ve efendilerinin işlerini daha canla başla yaparlar. Bu nedenle hizmetçileri köleler arasından seçmek daha uygundur.' Yine yazara göre, kölelerin ve hizmetçilerin kendilerine özgü çeşitli özellikleri vardır ve bu özelliklerine göre onlardan bazılarını inek ve hayvan muamalesi yapmak..."

Anadolu'daki yöneticilerin bu bağınaz gidişine karşın Batı silkinmiş, Rönesans ve Reform uyanışıyla yukarıda sözünü ettiğimiz o ilk çağ bilgelerinin yalnız bilgilerini değil özyapılarını, doğruluklarını, görüşlerindeki saydamlığı da almışlardır. Böylece de batıda bir Humanizma, bir AYDIN tipi yaratılabilmıştır. İnsanı sevgiye, yaşama, bilime yönelten bir aydın tipi. O aydın tipi ki (x)

"...Yakılan, kılıca, giyotine başları vurulan, baldıranı içen, darağacına çekilen ekin- adamlarına borçluyuz bu günlerimizi. Geçmişin güç koşullarına, geri kalmış düşününe, sömürü düzenine karşın, ekinselliğinden ve bilimselliğinden ödün vermemiş insanlardır insanlığın gerçek savunucuları: Kimi zaman ürünleriyle, kimi zaman bedenleriyle.

Ekin ve bilim tarihimizi, yine bu insanların ürünlerinden öğrenmek koşuluyla irdeleyebiliyoruz. Bilgilenimlerimiz, onların özverili uğraşlarının sonrasdır, uzantısıdır. Çağlarını sorgulamak, içinde bulundukları koşulları beti: lemek, ürünlerini gerçeklemek, onların, onları anlamamız, özümsememiz adına bize sundukları birer kalıttır. Ürettiklerine yenilerini katıp güzel insanlık ülküsü doğrultusunda uğraş vermek düşüyor bizlere: daha uygar, daha ekinsel ve bilimsel, daha aydınlık ve yürekli bir bağlamda.

Bir solukta, üç-beş tümceyle düşün, yazın, sanat ve bilim tarihini irdelemek olmaz. Onların direnişlerini, erdemli yaşamlarını, ülküsel uğraşlarını anmak denli anlamak da gerek. Sokrates'in baldıranı bal eylemesi, Giordano Bruno'nun ateş dansını, Babeuf'un giyotine baş kaldırışını; Nesimi'nin usu ve yüreği yerine derisini yüzdürüşünü, Pir Sultan'la Şeyh Bedrettin'in İngiliz sicimini sarakaya alışını usa vurmali. Pascal, Montaigne

(x) İlhan Arsel, Aydın "AYDIN"

ve Moliere'in dinden uzaklaştırılması, Galileo, Campanella ve Prinelli'nin yargılanması, sorgulanması ve acı çekmesinin ardında yatan gerçekler iyi ve doğru bilinmeli. Onlar, kişisel sorunlarından öte, insanı, doğayı, dünyayı ve yaşamı ilgilendiren sorunlarla uğraşmış, bu yolda yaşamlarını sunmayı erdem bilmiş gerçek değerler, kalıcı insanlardır. Toplumsal kaygıları, insanlığın geleceğine dönük kuşku ve bilinmezlikleri, yaşamsal ve kişisel kaygıların önüne geçirme yetisine, onuruna ve erkine iye bu insanların ürünlerini, kalıtlarını algılamak, salt birine saygı duymak değil, ekinselliği savunmak anlamını da içerir. Kaç insan vardır, insanlık adına acıyı bal eyleyen? Kaç insan vardır, mut, gönenç adına yoksulluk ve erinçsizliği yeğleyen? Yazın, sanat, bilim etkinlikleriyle geleceği amansızca izleyen, özgürlüğü, bağımsızlığı ilke edinen, gerçeklerden ödün vermeyen, yüreklerini ve uslarını pazara sunmayan, emeklerini ekmek edinen, ürünlerini herkesle bölüşmeyi bilen, güzel bir dünya özlemini erekleleyen ekin-adamlarını anlamak, algılamak, onların düşüncelerini çoğaltmanın önkoşuludur..."

"...Sömürü düzenleri, erklerin yönetimleri çıkarıcı ve kendi gönencini sağlayıcı bir yaşamı gerçekler. Halkın özgür istenci, hakları ve gönençleri değil, tutsaklıkları, baskı altında yaşamaları, yoksulluk içinde ürettiklerini erke sunmaları söz konusudur. Dayatmacı, tutsakçı, ezici böylesi düzenler ve yönetimler, tarih boyunca insanı ve yaşamı savunmak yerine, üst sınıf konumuna soktukları kendilerinin yaşamını bolluk içinde sürdürmelerini ereklemişlerdir. Emegin ve insanın değersiz kılındığı, toprak ürünlerinin el ürünleriyle birlikte erke bağışlandığı, töre, tüze benzeri kavramların erkin istenci doğrultusunda uygulandığı yüzyıllarda hakları, özgürlükleri savunan insanlar, nice işkence yöntemiyle, nice acılarla ya sindirilir ya da öldürülürdü. Bu bağlamda, direten, karşı çıkan, insanlık ülküsü doğrultusunda ölmeyi göze alan ve ölen gerçek aydınlar, geleceğin muştusu adına ne bilimsellikten ne de ekinsellikten ödün vermişlerdir. Yüzyılların derinliklerinden günümüze gelindiğinde, gericiliğin, yayılımcılığın, sömürücülüğün özlendiği nice insan..."

Sayın yazarımızın belirttiği nokta gerçeği yansıtıyor. O gün, bu düşünürler, ozanlar düşünce yönünden gerçek ve ussal bir çerçeveden görmekten çok dinsel bağlarını koparamadıkları bir gözlükle bakmak ve tanımlamak durumunda idiler.

Ancak sevgi ve hoşgörü yönünden, birlik beraberlik yönünden yine dinsel kavramlar bulunmakla birlikte bu konuda Anadolu görüşüne, Anadolu insanına, Anadolu mozağine özgü bir hoşgörü ve sevgi egemen durumdadır.

Muhiddin Arabi'yi bir Anadolu bilgisi olmaktan çok bir Arap düşünürü olmasından dolayı onu bu konuda bu bilgilerden ayrı tutuyorum.

Ancak Anadolu ozanları ve bilgeleri o çağda da, yani ortaçağda da ilk çağlardan beri gelen sevgi kavramını sürdürmüşlerdir.

Belki o çağlarda HUMANİZMA sözcüğü sözcük olarak kullanılmıyordu, ancak İNSAN SEVGİSİ o gün de vardı. Saygınlık o gün de vardı. Bugün olduğu gibi. Savaşlar, savaşımalar, kavgalar olduğu gibi. Anadolu bu konuda, yani SEVGİ kavramında her zaman üst düzeyde algılamıştır. Bu çağda belki Avrupa'nın uyanış çağındaki bilgiler düzeyinde bir bilgi yetişmemiştir. Ancak karanlık bir bağnazlık yaşanmamıştır.

Bu konuda çok örnekler gösterebiliriz. Aslında örneğe gerek de yok. O günkü insanların MOZAİĞİN potasında yoğrulan bugünkü torunları aynı sıcak duyguları yaşıyor. Aynı sevecen havayı yansıtıyor.

Bunu çok önemsiz gibi görünen bir örnekle bile kanıtlayabiliriz. Anadolu yarımadasına ayak basan her turist bu sıcak havayı duyumsayarak, yaşayarak ayrılıyor buradan.

İşte bu sıcaklık o evrensel bir sevgiyi biçimine dönüşen Anadolu mozaigindeki bilgelerin her ne durumda olursa olsun bir sevgi çemberi içinde yetişmelerindendir.

Bu konu ilk ortaçağlardan günümüze kadar kopukluk olmadan sürmüş gelmiştir. İlk çağın o ussal ve gerçekçi filozof ve ozanlarının yerini ortaçağlarda yine sevgiyi yol eyleyen, ancak biraz dinsel duygularla yaklaşan ozanlar yetiştirmiş. Yönetimin acı, bağnaz kıyıma, yıkıma yönelen uygulamalarından kurtulamamışlardır.

Sevgiyle açan çiçek daha bir renkli
Sevgiyle büyüyen çocuk daha bir olgun
Sevgiyle büyüyen fidan daha dal
Salıyor çevresine sevinip gönenerek...

SEVGİ

İnsan sevgisi, sevgi çemberi diyorduk. Bunu biraz açalım: Uçsuz bucaksız evrenin kurulu düzeninde seven, sevmeyi, sevilmeyi dileyen tek varlık değil insan. Doğada canlı varlıkların tümünün bu kavrama gereksinimi vardır. Onlar da sevginin tadına vara vara yaşam sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Bütün varlıkların bu gereksinimi bir gerçek, uygarlıkları da yaratan sevgidir. İçinde bulunduğumuz evreni sevgiyle (biraz da beğeniyle) seyrediyoruz. Bu evrende dünyamız binlerce yıllık geçmiş karanlık günlerinden günümüze ulaşmış, ortaçağın karanlığından kurtulup aydınlıklara kavuşmuş. Bu aydınlıklara kavuşturan humanizma ve rönesans akımlarının özünde burcu burcu kokan bir insan sevgisi vardır. Boyuna yeşeren, çiçeklenen, yeryüzündeki varlıklara mutluluk veren bu sevgi çiçeklerinin ilk tohumu da Anadolu'da tomurcuğa durmuş.

Bütün buluşların, yaratıların, oluşumların özünde bu sevgi yatar. İnsandaki yaratıcı gücü besleyen, verimli, yararlı kılan sevgidir. Sevgilerin en yücesi, derini dost sevgisidir. Bu sevgi insanın, başkasını kendinde, kendini başkasında bulmasıdır. Bir can sıcaklığı vardır. Dost sevgisinde. İçten içe ısıtır insanı, yayılır bütün varlığa damar damar. (TASAVVUF)

Sevgilerin en kutsalı da toprak sevgisi, yurt sevgisi. Bu yurt bu Anadolu ise onun özünde çiçeklenen uygarlık ürünleri, yüceliğiyle beslenen bir sevgi çiçeğidir. Anadolu toprağı, insan sevgisinin ilk fidana durduğu, ilk filizlendiği yerdir de.

Sevmek kutsaldır, sevmek bir tapınmaktır. İnandığınız o büyük güce... Sevgi o kadar büyüktür ki sığmaz hiçbir yere. Ancak küçücük yüreğe ve derin gönüllere sığar. Temiz duygularla kaynaşarak...

Bütün bu sevgiler Anadolu'da yoğunlaşmış sevda olmuş gönüllere dolmuş:

"...Bu Anadolu var ya bu Anadolu
Bu misli menendi görülmemiş cömert ana
Bu her yanı meme, her yanı dudak, her yanı gül
Bu zırnık almadan veren, yediveren gül..." (B. Rahmi E.)

"BU ANADOLU VAR YA BU ANADOLU" diyen ozan haklı.

Bu Anadolu: Neyzen'de soluk,
Mevlana'da aşk
Hacı Bektaş'ta hoşgörü,
Yunus'ta yürek,
Pir Sultan'da başkaldırı
Nesimi'de can,
Bedreddin'de ortak düş,
Nazım'da özlem, acı, umut
Hasan Hüseyin'de sevgi,
Ahmed Arif'te yürek

Mustafa Kemal'de devrim yalazı olmuş, bu ülkede çiçeklenmiş
güvermiş bağ olmuş, yeşillenmiş, çayır çemen güzelliğinde...

Bu ülke Hitit tapınaklarından aldığı görkemi özümseyerek bugüne
gelmiştir. İnsaniyla, doğasıyla, yaşamıyla sürdürmüş getirmiş bugüne.

Bu sıcak sevgi ortamını bugün de yaşıyoruz, yaşıyoruz.
Anadolu'ya gelen her turist giderken sıcak bir sevgiyi de birlikte götürdüğünü
görüyoruz. Ancak bunun karşısında, bağnaz din bezirganlarının yaşattığı
sevgisiz kaba bir ortam da yaşanmaktadır özellikle günümüz İslam
ülkelerinde. Kurtulamamıştır İslam ülkeleri bu bağnazlık çemberinden.

O kadar kurtulamamışlar ki bin üç yüzerde ölen Yunus Emre için
1500' lerde dönemin Şeyh-ül İslam'ı Ebussuud Efendi ölümüne fetva çıkar-
mıştır. (bkz. sayfa: ... Ölmüş bir kişi için yeniden ölümüne fetva çıkarılır mı
diyecek sizin? Osmanlı'nın bağnaz, ussal olmayan, kültürsüz yöneticilerinde
olur. Kesesindeki altın liralara balıklara yem diye havuza saçan Padişahın
yönettiği, Müneccimlerden yardım bekleyen devlet adamlarının sürdürdüğü
bir devlette her şey olur. İşte Osmanlının bu bağnazlığı, eğitime, bilgiye önem
vermeyişi, Anadolu'nun hoş görülü halkını horlayışı onu yalnız vergide,
askerde anımsayışı, sahip çıkmayışı kendi sonunu getirdi. Ancak Anadolu

insanı o günkü gibi yine sevgiyle kaynaşmış bilgiye susamış, çağdaşlığa yönelmiş bir hızla yaşamını sürdürmeye ve gerikalmışlık çemberinden kurtulmaya çalışıyor.

Anadolu bilgesinin başka bir yönü de var. Anadolu bilgesi, ozanı, düşünürü kısacası Anadolu insanı her konuda olduğu gibi din konusunda da gerçekçidir. Bu konuya da hep aydınlık bir gözle bakmış, yobazın, bağnazın, gericinin yanında olmamıştır. Özellikle ozanlar, hep gerçeği söylemiştir.

Anadolu'nun sevgi ve hoşgörü simgesi Yunus Emre başta olmak üzere tüm ozanlar bu çığırda yürümüştür.

Önce Hacı Bektaşî Veli, ardından Yunus Emre bütün bu kalıplaşmış kuralları, biçimciliği, törensel ayrıntıları bir yana komuş açık açık, güzel dilimizle, yaratıcı güce karşı bile sevecen ancak eleştirel duygularla sesleniyor:

**"ORUÇ NAMAZ GUSL HAC HİCABDIR AŞIKLARA
AŞK ONDAN MÜNEZZEHTİR HALİS HEVES İÇİNDE."**

Yunus Emre'den söz açmışken onun bu konudaki gerçekçi, sevgiye, güzelliğe, hoşgörüye ve yaşama seslenen dizelerinden örnekleri görelim:

**"YETMİŞ İKİ MİLLETE BİR GÖZ İLE BAKMAYAN.." demiş
"KENDİNİ NE BİLÜRSÜN AYRUĞU DA ONU SAY" demiş
"SEVELİM SEVİLELİM BU DÜNYA KİMSEYE KALMAZ" demiş...**

Anadolu mozaığının hoşgörü potasında yoğrulan sevgi mayası hep gerçeği yansıtmıştır. Belki düşünce yapısında dinsel etki kendini gösterse de sevgide, hoşgörüde tamamen gerçekçidir.

Son çağ ozanlarımızdan KÂZİM VEHBÎ'nin şu dörtlüğü de bunun açık göstergesidir:

**"EY BİNAMAZ DİYE BENİ HAKTAN UZAK GÖREN
SİĞMAZ SENİN HAYALİNE MİHRAB-I MİNBERİM
SEN SADE BEŞ VAKİTTE ANARSIN ALLAHINI
BEN HER ZAMAN EMİN OL ONUNLA BERABERİM."**

Halkın hoşgörüsüne, ozanların gerçeği yansıtan sözlerine karşın yönetimler de dinler de ozana, bilgeye hep olumsuz bakmıştır. İslam dininin kutsal kitabı Kuran da konuda kuşkucu ve olumsuz bir görüştedir:

"...Ozanlara uyar azgın olanlar.
Görmezmissin
Her derede yuvarlanır ozanlar.
Yapmamış oldukları bir işi de söylerler..." (xx)

Sevgili Mavro;

Neden bir ülkenin ozanlarını, yazarlarını, düşünürlerini, bilgelerini dinlemezler de yabanılaştırmış, yüreği taşlaştırmış çıkarıcıların önünde el pençe divan durur insanlar?

Bilinçsizlikten mi? Neden, sevenleri, sevgilileri, sevdalıları birleştirmezler de onları türkülerde kavuştururlar hep. Bu güçlülerin korku salan acımasızlıklarının altında bir bencillik faturası mı var? Bu, acımasız düzenle ezilir ezilir gideriz korkularla.

Korkmak mı gerek, bilmiyorum? İnsan insandır. Bir yabancı da olsa, tanımadığın da. Bir yüreği var, düşleri. İnsandık. yüreklerimiz yakındı, gözlerimizdeki ışık parlak, sevda türkülerimiz sıcaktı. Barışa çağrılarımız ise hep yürekten hep aynı idi.

Yaşamın da yüreği vardır. Yaşam yürek yürek durur sevdaya. Toprağın yüreği tohumla filizlenir, insanın yüreği sevdıyla. Ben sevdalanmışım toprağa, insana Mavro. Sarılmak istiyorum insanlara, tohumun toprağa sarılışı gibi.

Hep sevgi dedik. Toplumları geçmişten bugüne hep ayakta tutan tek kavramdır sevgi. Oysa insanlar bunun karşısında çoğu kez kini, nefreti, kavgayı, kötülüğü çıkarmışlar. Bencillik çoğu yerde üstün gelmiş. Bilgeleri dinlememişler, devrimcileri. Hırslarının yolundan gitmişler.

Hani hep yineler dururuz. Bir çiftlik kadar küçücük toprak parçası. On yıllık bir savaşın binlerce insanın yaşamına malolan bir uygarlığın yerle bir olmasına neden olan o Troya karayıkımını hep anımsarım. Anımsarım da yine o küçücük toprak parçası için son çağımızda canını veren yiğitler de var. Onlar için O büyük devrimcinin duyguları, sevgi dağıtan sözleri çok ilginç. Beni hep sarar o duygular sıcak bir sevda şarkısı gibi.

Gel istersen yineleme de desen bu konuyu bir daha görelim. Okuyalım da sevgi nasıl paylaşılmış, düşmana bile nasıl bir duygu ile seslenilmiş. İyice bir belleyelim. Görelim Anadolu insanının bütün insanlığı nasıl sevgiyle kucaklamak istediğini duyumsayalım.

Anadolu'nun çok ilginç bir aini yazısı vardır. İslam Dininin doğuşundan sonra Anadolu'ya gelenler, Anadolu'nun uygarlaştırdıklarını söylerler. Batılılar ise, Anadolu'nun Batı 'dan gidenlerce aydınlatıldığını öne sürerler. Oysa bu iki savın da yanlış ve yersiz olduğunu kazılar sonucu ortaya çıkan buluntular göstermiştir. "(Anadolu Uygarlığı Sf:9) İsmet Zeki Eyüboğlu

MOZAİK ve GERÇEKLER

Sevgili Mavro

Bu mozaik o kadar karışmış, bir potada öylesine yoğrulmuş ki uygarlığın gelişimine etkisi büyük olmuş. (Bugün bile Anadolu topraklarının dışında kalan Sevgili Mustafa Kemal Atatürk'ümüzün Anadolu toprakları dışında kalan Selanikteki doğduğu evi bugün de korunuyor). İşin ilginç yanı bahçedeki o güzel gülleri yetiştiren, ağaçları yeşillikleri, koruyup kollayan da bir Yunanlı, bahçıvan. (M.Balbay: Cumhuriyet Ekim/1997) Buradan Bahçıvan Vangelos Teolodise yetiştirdiği o güzel güller çiçekler ve gösterdiği özen için kocaman bir MERHABA

Anadolu'daki bu mozaik, 600 Yıllık fetihler döneminde insan kaynaklarını toprak üleşimiyle dengeleştirmek için din, sosyal yapı, soy kavramına göre değil toprak, insan ilişkilerine ve onun ekonomik sonuçlarına göre Balkanlarda alınan yerlere yerleştirilmesiyle oluşmuştur.

Bu mozaik din, soy, düşünce gibi görüş ayrımı yaratmamış 600 yıl sessiz düzenli mutlu bir yaşam sürmüştür. Tatlı, düzenli, saygın...

Anadolu'dan Balkanlar'a giden göçmenler; Türkmen aşiretleri Bektaşiler bugün de orada yaşamlarını gelenek görenekleri içinde sürdürmektedirler.

Hatta Atatürk'ümüzün soyu da Anadolu dan Konya yöresindeki Türkmen boylarından giderek Selanik yöresine yerleşmiş, orada yaşamışlardır.

(Ş.S Aydemir-TEK ADAM-Enver B.Şapolya:M-Kemal ATATÜRK)

Bütün bu girişimden sonra konumuzu çok ilgilendiren başka bir söz üzerinde durmak istiyorum.

(ANADOLU İNSANI)Türkler,barbar mıdır?

Öyle olsaydı 600 Yıllık güçlü dönemlerinde gittikleri ülkelerin topluluklarını asimile (özümleme) ye uğratıp bugüne bir sorun kalmadan hepsini müslümanlaştırırılar olur biterdi.Sorun da kalmazdı. Ama bunu yapmamış.Kimsenin dinine, soyuna, düşüncesine, çalışmasına, hiç birşeyine karışmadan düzeni sürdürmüş. Böyle olduğu için de halklar bu konuya dostça ve sıcak bakıyor. Yukarıdaki bahçıvan örneği gibi.

Bu işi karıştıran yöneticiler, çıkarıcı politikacılar bir de sömürü düşleriyle olay çıkarmaya yatkın büyük devletler.

Sevgili Mavro üzülsen de işte sana bu konuyla ilgili sıcaklığına bir haber:

Türkler Barbar mıdır?

"Yunanistan'ın Dışişleri Bakanı Teodoros Pangolos geçenlerde Türkler'den "barbar ve ırz düşmanı"lara bahsetti ve gerek Türk gerekse evrensel diplomatik çevrelerde olumsuz notlar aldı.Kullanmış olduğu kelimelerin terbiye hudutlarını aşmış olması ciddi eleştirilere hedef oldu.

.....
Hiçbir önyargıya esir olmadan sorarım: "Türkler vahşi, kana susamış barbarlar mıdır?"

Bu soruya belgeli ve destekli cevaplar vermek zorundayız. Bunun için cevabı biz vermeyelim.Luisvil Üniversitesi Tarih Profesörü Justin McCarthy versin.Bakın "Death and Exile:The ethnic cleansing of Ottoman Muslims 1821-1922"(Darwin Press Princeton New Jersey 1995-1996)başlıklı kitabında neler anlatıyor:

-1800'de Anadolu,Balkanlar ve Güney Rusya'da bir Müslüman ülkesi yer almaktaydı...Müslümanlar bu topraklarda çoğunluklardı....1923'te sadece Anadolu, Doğu Trakya ve Kafkaslar'ın güneydoğusunun bir bölümü Müslümanların elinde kaldı.Balkanlardaki Müslümanların çoğu ya öldüler ya da göçe zorlandılar...aynı akıbet Kırım,Kuzey Kafkas ve Rus

Ermenistan'ında yaşayan Müslümanların da başına geldi.Çoğu Türk, milyonlarca Müslüman öldü ve milyonlarcası da bugün Türkiye olarak bilinen topraklara geçtiler.

.....
Müslümanların bu çapları bulan kayıpları tarih kitaplarında yer almamaktadır. Bulgarlar'ın, Ermeniler'in ve Grekler'in katliamlarından bahsaçan ders ve tarih kitapları, Türkler'in uğradıkları katliamlardan bahsetmemektedirler."

.....
Yazar,"Türkler genişleme devirlerinde Yunanlar gibi davransalardı ve ele geçirdikleri topraklardan tüm Hristiyanları sürüp,bu toprakları salt Müslümanların oturduğu topraklar haline dönüştürselerdi, 19.yüzyılda bu topraklarda yaşayan Türkler böyle katliamlara ve sürgünleri uğramazlardı."demektedir.

.....
Aynı boyutta katliam Ruslar'ın Kafkaslar'dan sürdükleri ve yok ettikleri çoğu Türk kökenli Müslümanların da köylerinin Ruslar tarafından işgalini anlatan satırları bu gerçeği vurgular:"Köylere gece saldırmaktaydı,bu şekilde yapılan sürpriz baskında kadınlar ve çocuklar kaçamamakta ve evlere ikişer üçer saldıran Rus askerlerinin yarattıkları dehşet karanlığın perdesi altında gizlenebilmekteydi"(s.33).

Bu soykırımların yarın tekrarlanmamasının tek yolu bugün

* Türkler Barbar mıdır?*

* Cumhuriyet Gazetesi:Selçuk Erez 12 Ekim.1997*

kitlelere yanlış önyargılarla nefret aşılacak yerine, tarafların elele verip eski soykırımları beraberce kınamalarıdır."

TROYA' DA ELELE

Anadolu Yarımadası;mozaîği her durumda, mutlu anlarında tehlike anında hep bir bütünlük içinde olmuştur.

Troya Savaşı'nda da, Kuvayı Milliye'de de Anadolu'nun her yöresindeki bütün birimler birlikte savaşa koşmuşlardır.

Homeros,yapıtlarından İLYADA'da ansiklopedik bir bilgi verir.24 Tane Anadolu kentinin Troya savaşına yardıma koştukların görüyoruz.Şimdi,savaşta yardıma koşan bu devletlerin öyküsünü İlyada'dan dinleyelim:(x)

"... "Konuşurdurursun boyuna,ihtiyar,
ortada sanki barış varmış gibi.

Oysa çetin bir savaş koptu işte.

Bunca savaşlara katılmışım bugüne dek,
hiç bir ordu görmemişim böyle kalabalık,böyle güçlü,

Kente doğru yürüdükleri zaman ovada
yapraklar kadar kumsaldaki çakıllar kadar çok.

İşte sana söylerim, Hektor,yap dediğimi,
Priamos'un geniş ülkesinde yardımcılarımız bir hayli,

çeşitli diller konuşur çeşitli soydan erler,
buyursun erlerine her soyun başındaki adam,

dizsin yurttaşlarını sıra sıra"

Böyle dedi,Hektorda dinledi tanrıçanın sözünü,
dağıttı toplantıyı çabucak,koştular silah başına,

açıldı tekmiil kapılar,fırladı ordu,
yayalar atlılar derken, bir gürültü bir uğultu."

"...Dardanie'lileri başında Aineas var,Ankhises'in oğlu,
tanrısal Aphrodite doğurdu onu Ankhises'ten;

bakmadı tanrıçalığına,birleşti İda eteklerinde bir ölümlüyle.
Arkhelokhos'la Akamas var yanında,

Antenor'un her savaşı iyi bilen iki oğlu

Sonra Zeleia'da oturanlar gelir, İda'nın ta dibinde,

Aisepos'un kara sularını içen zengin Troyalılar.

Başlarında Lykaon'un ünlü oğlu Pandaros var...."

"...Apollon kendisi vermiştir Pandaros'a yayını.

Adresteia'da apaisos ülkesinde oturanlar gelir sonra,

(x)Homeros:İlyada

Pityeia'da,kendirden zırh giymiş Adrestos'a Amphios var,
Perkote'li Mereops'un oğludur ikisi de
Perkote'de Praktios'ta oturanlar gelir sonra,
Sestos'lular,Abydos'lular,tanrısız Arisbe'nin yurttaşları,
başlarında Hyrtakes'in oğlu erlerin başbuğu Asios var,
Selleis ırmağı kıyılarından,Arisbe'den,
kocaman kızıl atların getirdiği Hyrtakesoğlu Asios.
Ünlü kargıcı Pelasg soylarına komuta eder Hippothoos,
otururlar toprağı bereketli Larissa'da
Başlarında Ares'in filizi Hippothoos'la Pylaios var,
Pelasg soyundan Teutamosoğlu Lethos'un oğlu ikisi de.
Akamas'a yiğit Peiroos var Trakyalıların başında,
hızla akan Hellespontos çevriri topraklarını.
Karkıcı Kikon'ların komutanıdır Euphemos,
tanrıların beslediği Keadesoğlu Troizenos'un oğlu.
Pyraikhmes komuta eder kıvrık yaylı Paion'lara,
onlar ta uzaklardan gelmişler,Amydon'dan,
uzun kıyılarından Aksios'un.
Aksios yayılır tatlı bir suyla toprağa.
Erker yürekli Pylaimenes komuta eder Paphlagonialılara,
gelmişler yaban katırlarıyla ünlü Enetlerin yurdundan,
Kytoros'ta,Sesamos'ta otururlar,
Parthenios ırmağı çevresinde kurmuşlar ünlü saraylarını,
kentleri Kormna,Aigialos,yüksek Erythinoi'dur
Odios'la Epistrophos komuta eder Alizonlara,
ta uzaklardan gelirler,gümüşün yurdu Alybe'den.
Mysialıların başında Khromis'le bilici Ennomos var,
biliciliği kurtaramaz onu kara ölümden,
çevik ayaklı Aiakos'un torunu öldürecek onu,
nasıl öldürecekse birçok Troyalıyı ırmak başında
Phorkys'le tanrıya benzer Askanios yönetir Phrygia'lıları,
uzak Askania'dan gelmişlerdir onlar,
savaşa girmek için yanıp tutuşurlar.
Mesthles'le Antiphos'tur Maionia'lıların önderi,
Gygaie gölü tanrıçasıyla Talaimenes'in oğullarıdır ikisi de.
Buyururlar Tmoles eteğinde büyümüş Maionia'lılara.
Nastes,kaba konuşan Karia'lıların başında yürür,
Miletos'ta otururlar,yaprağı bol Phthiron dağında,
Maiandros kıyılarında,yüksek doruklu Mykale'nin eğinde.
Nomion'un alımlı iki oğlu.

*Amphimakhos,kız gibi,altınlarla süslenip gelmiş savaşa,
altınlar o çılgından uzaklaştıramaz ölümü,
Aiakos'un çevik ayaklı torunu ırmak başında ezecek onu.
Altınları da koca yiğit Akhilleus alacak.
Lykia'lılara Sarpedon'la kusursuz Glaukos komuta eder,
gelmişler uzak Lykia ülkelerinden,
anaforlu Ksanthos'tan gelmişler...."*

**İki bin yıl öncesinin o birlik duygusu, düşüncesi, görüşü çağ
çağ günümüze kadar ulaşmıştır.**

**Bunu çağımıza yaklaştıkça daha belirgin bir biçimde görürüz.
Örneğin Mevlâna;**

Mevlana'da dinsel görüş ağır basmakla birlikte o da yine dergahına, herkesi çağırır: "NE OLURSAN OL YİNE GEL."diye ...
Onun ne olursan ol dediği hangi dinden ,hangi renkten,hangi düşünceden olursan ol ama gel demektir.

O günün düşünsel yapısı içinde bunu sevgiye yormamız gerekmez mi?

O günün insanı dinlerine göre ayrılıyordu.Ama Anadolu bilgeleri bu ayrımı yapmıyor,birleştiriyor ve çağırıyor.

Ya koca Bilge ve Devrimci Şeyh Bedreddin?

Ege Bölgesinin, Adaların ve Yunanistan kıyılarının bütün insanlarını Rumunu, Ermenisini, Süryanisini, Müslümanını, dinlisini, dinsizini bir araya toplamak.İnsanları kaynaştırıp kardeş sofralarında birleştirmek. Bütün amacı bu.

İşte bu duygularla çıkmış yola, ORTAKLAR diye Söke ovalarının uçsuz bucaksız topraklarını amacına yer olarak seçmiş.

Ama amacına ulaşmak için yolunu kesen haramiler,çıkarıcılar olmasa!

Rahatı bozulanlar,yönetimdeki baskıcı ögeler olmasa!

Bundan altı yüz yıl önce sosyal gelişimin ve sosyalizm kavramının daha bilinçlerde yer etmediği bir dönemde sosyal dengeyi beyinler de filizlendirmek için,Humanizma ülkesi Anadolu'da yeni bir oluşumun, yeni bir felsefenin,yeni bir görüşün, eylem tohumlarını serpmiş.

O günün koşullarında, düşünce ortamında çağdaş görüşler ortaya atmış.

Özellikle eyleme geçmeden önce yıllarca düşünmüş,görüşlerini

geliştirmiş.Yöneticilerle,bilgelerle,tartışmalar,konuşmalar düşünce alışverişleri yapmış.Bunlardan bir tanesi ve ilginç TİMUR'la olan sohbetleridir.Buradan küçük bir bölümü birlikte görelim: (x)

"Bedreddin: zorluyorsunuz,yeteneğinizi...O zaman da yetki değil,korku üstün geliyor.Devlette de sevgi, mutluluk değil,çığlık sesleri yükseliyor.

TİMUR :Egemenlik güçle alınır.

BEDREDDİN :O gücü iyiye kullanmak!...İnsan sevgisi üstüne.Kan ve çığlık üstüne değil.

Kurulan hiç bir devlet sonsuza dek sürmemiştir.

Haldun üstadımızın değerli yapıtlarında da belirttikleri gibi devletlerde canlı varlık gibi doğar, yaşar ve ölür.Bu süreç içinde kan ve gözyaşı bırakmışsanız tarih bağışlamıyor.

Geçmişteki kıyıcıları
bağışlamadığı gibi...

TİMUR Devletin sürekliliği güçle oluşur.Bu gücü de elde tutmak için bir yöntem gerek.

Benim de yöntemim bu!...

BEDREDDİN :Ama küteler eziliyor devlet sürekli kalacak diye.

Devleti oluşturan emekçi halk ise yaşam özlemi içinde,korku içinde,bir arayış içinde.Yapı direkler üstünde durur.Siz yapının

direklerini düşünmüyorsunuz,halkı...

TİMUR :Ancak biz de buraya kolay yollardan gelmedik.

Taa Çağatay hanlığından beri bu kavgayı veriyoruz.Devleti pekiştirmek.

BEDREDDİN :Ya insanı,insanları...

Bir petek düşünelim.Arısız boş kovan.

İşte insansız devlet.Arı dolu peteği de çiçek siz kırlarda bırakırsanız kırımına yol açar yine başladığınız yere gelirsiniz.

İnsansız devlet düşünülemez.Devlet insan için, egemenlik,insanın mutluluğu için.

TİMUR :Güzel konuşursunuz bilgem, hoşlandım.

BEDREDDİN :(sürdürür)Cengiz'in,Hulagu'nun kan selleri gibi...

Bugün de halk susuyorsa güçsüzlüğünden ve de bilinçsizliğinden.

Ancak:

TİMUR :Evet bilgemiz ancak?...”

Onun bu ileri görüşü ve eyleme geçmesi,yöneticileri acımasız bir karşı girişime itmiştir.

Sonunda başarılı olamamış,güç dengesi Osmanlı'ya geçmiş ama düşünceleri çağdan çağa,gönülden gönüle,düşünürden düşünüre atlamış ve günümüze ışık tutmuştur.

Onun Anadolu'daki mozaik görünümünü yansıtan eylemleri içinde bütün insanları eşit tuttuğunu görüyoruz.

Koca Nazım Usta'mızın Şeyh Bedreddin Destanı bunu çok güzel tatlı ve gerçekçi bir görüşle anlatır:

**“BEN SENİN EMLAKİNE TASARRUF EDEBİLDİĞİM GİBİ
SEN DE BENİM EMLAKİME AYNİ SURETTE TASARRUF
EDEBİLİRSİN.”**

**KÖYLÜ AVAM HALKI BU NEVİ SÖZLERLE KENDİ
TARAFINA CELP VE CEZBETTİKTEN SONRA HİRİSTİYANLAR
İLE DOSTLUK TE SİSİNE ÇALIŞTI.”**

Nazım Hikmet

(Şeyh Bedreddin Destanı)

Bu gelişimin oluştuğu yıllarda Avrupa Ortaçağ karanlığını yaşamaktadır.

Toplum;kilise bağınazlığına tamamen teslim olmuş,yaşamı koyu bir karanlık tünelin içindedir.

Osmanlıda da aynı yüzyıllarda bir aydınlanmanın filizleri görülmemekle birlikte, arada bir Padişaha,yönetime kafa tutan bilgiler çıkıyor.

Bunda Anadolu humanist görüşünün etkisi olduğu bir gerçektir.

Anadolu humanist düşüncesinin ilk çağlardan getirdiği gerçekçi ve bilimsel dünya görüşünün etkisi,henüz tam silinmemiştir Anadolu'da. Ayrıca Türkmen oymaklarının Asya'dan getirdikleri Şamaniz'min gizemli yapısı içinde kültürel kurgusunu tamamlayan Osmanlı Devleti henüz ilk kuruluşun aydınlık,enejik yıllarını yaşamaktadır. İmparatorluk dönemine geçip büyümemiştir. Bu dönemlerde Fatih Sultan Mehmet'e kadar az çok gerçeğe direnir doğruyu, bilimsel savları yiğitçe savunabilmektedirler bilgiler. Yine de Osmanlı'da Avrupa'da olduğu gibi bilimsel yönden yönetime karşı çıkan bilgelerin çoğu dinsizlik savıyla idam edilmişlerdir.

(x)Z.Büyüktanır : Timur adlı oyunundan bir bölüm.

Burada birkaç örnek vermek istiyorum:

Bilgelere saygılı dediğimiz Fatih Sultan Mehmet'in kızarak zindana attırdığı SİNAN PAŞA'nın suçu neydi?

Günümüz aydınlarına bile örnek olabilecek bir eyleme kalktı o günün bilgeleri ve Fatihe haber gönderdiler:

".. O BİLGELER ORDUSUNUN BAŞININ MUTLAKA SERBEST BIRAKILMASI

GEREKİR.YOKSA KİTAPLARIMIZI HEMEN ATEŞE ATIP YAKACAĞIZ VE OSMANLI ÜLKESİNİ TERKEDECEĞİZ."(1)

Bu dayatma karşısında Fatih Sinan Paşa'yı hapisten çıkarır. Bir süre sonra yeniden hapse attırıp işkence yaptırır. Bunu duyan **İBN-İ HÜSAMETTİN** adlı bir bilge Fatihe mektupla başvurur:

"..EĞER SİNAN PAŞA'YA YAPILAN EZİYETİN KALDIRILMASI İÇİN BUYRUK VERMEZSENİZ ÜLKEMİZDEN AYRILMAK BİZİM İÇİN KAÇINILMAZ OLACAKTIR.) (2)

Fatih bir kez daha gerileyerek kıyıncı durdurur.

MOLLA KABIZ din kılıcıyla öldürüldü.

Şair Nef'i de yine etkin güçlerin (PADİŞAHIN)gazabına uğradı.

Padişah kim? Bir yönetici ama mutlak egemen.Dönemin yapısı siyasi erk bunu gerektiriyor.Özellikle dinsel baskı ağır basıyor.

Sözde MEHDİLİK savıyla ortaya çıktığı siyasi iktidara duyurulmuştu. Böylece al ile avlanan Sakarya Şeyhi.Dördüncü Murat'ın Bağdat Seferi sırasında öldürülmüştür.Yalnız öldürülse;derisi parça parça,kemikleri mafsalsal mafsalsal kırılmış.Böyle iken bir kez bile of dememiş.Cellat Kara Ali'ye seslenerek:'AĞA.EVME'diye bir onur anıtı gibi ödün vermemiştir. (3)

Bunlar ve daha niceleri bağnazlığın,yönetimdeki yöneticilerin dar dünya görüşlerinin kurbanı olmuşlardır.Hatta daha önce sözünü ettiğimiz öldükten yüzlerce yıl sonra bile hakkında idam fermanı çıkarılan Yunus Emreler için fetva veren Şeyhülislamlar...(x)

Sözde bunlar ,döneminin önde gelen bilgeleri...

Evet,o ilk çıktığı kaynaktan yararlanan ancak süre içinde büyüüp İmparatorluk olduktan sonra yozlaşan Osmanlı da yaşlanmış bir ağaç gibi tamamen kabuğuna çekilmiş,bilimsel verilerden yoksun,çağın en geri, yoksul,güçsüz,bağnaz bir devleti durumuna düşmüştür.

(1) (2) (3) Rıza Zelyut : Osmanlı'da karşı düşünce ve idam edilenler.

Alan yayıncılık İst.1986

Mehdi : Kıyamet gününden önce ortaya çıkarak insanlara yol gösterecek mutluluğa erdirecek ermiş kişi.

EVMEK: İvedi davranmak, acele etmek

En acı tarafı da halktan tamamen kopmuş olmasıdır.

Yalnız;askerlik için,vergi için,angarsya için anımsanan halk, yönetimden umudunu kesmiş kendi kendini yönetim yöntemlerini geliştirmiştir.

Yunu Emre'ye öldükten üç yüz yıl sonra yeniden ölüm fermanı veren aymazlık ve bilgisizlik sürüyor.İşte 1920 Anadolu.su.Ölüm-kalım savaşı veriliyor.Şelhül-islam aynı bilgisizlik ve aymazlıkla,düşmanların da baskısıyla basıyor fetvayı:

*"Dünya düzeninin nedeni olan İslam Halifesin
nin buyrukları altındaki İslam ülkesinde
bazı kötü niyetli kişilerin,kendilerine
başkan süsü vererek,halkı kandırıp, asker
toplamaya, düzeni bozmaya yeltenmiş olduğun
dan,bunların şeriat gereği öldürülmeleri
uygun olur mu?"*

YANIT:'ÖLDÜRÜLMELERİ UYGUNDUR..."

(11.Mayıs.1920 Kuvayı Milliye hakkında
İstanbul hükümetinin çıkardığı fetva.)

"Sen canlar içinde cansın diye göğüslerini dövüp garip hareketler yaptıkları bazı kimselerin öldürülmeleri caizdir."(x) Fetava-yı Ebussuud : Cahit Öztelli Yunus Emre sf;70

Ne yazık ki islam dünyası,yazarın da yerinde saptamaları gibi,bugüne dek bu tür gerçekçi,aydınlık,bir bilge tipi yetiştirememiştir.

Bütün bilimsel gerçekler hep dinsel doğmalar görüşüyle ele alındığından,uscu bir yaklaşımla sonuca varılamamış ve din ile bilimin bir karması gibi daha çok tasavvufi duygusal bir yörünge de oyalanmış durmuştur İslam ülkeleri.Gelişmemesini de,bugünkü geri kalmışlığın batağında çırpınışlarını da burada aramak en doğal,en doğru yoldur.

Sözü yine sayın Arsel'le bağlayalım: (1)

ŞERİAT DÜNYASININ AKIL ÇAĞINA ÇIKAMAYIŞINDA "AYDIN'IN SORUMLULUĞU

Bundan önceki bölümde Batılı aydının fikir ve düşünce özgürlüğü uğruna ve bilmin din karşısında bağımsızlığını sağlamak için giriştiği ibret verici savaşın pek kısa bir özetini verdik.Gördük ki,bu savaşın özelliği akli yüceleştirmek,onu her şeyin(hatta kutsal sayılan kitapların) üstünde bir değer bilmek,insan varlığını her şeyin temei edinmek ve Tanrı sorunlarından ziyade insan sorunlarıyla ilgilenmek ve insan sevgisine yönelmektir.Daha başka bir deyimle Batı dünyası hem hümanist, hem akılcı ve hem de hümaniter aydın tipi yaratabilmiştir.Tekrar hatırlatalım ki,hümaniter olmak mutlaka "hümanist"olmak demek değildir;şu bakımdan ki,insanlığı sevgi ile bakabilen bir kimse aklın kutsallığına ya da insan sorunlarının ön plana alınmasına yada genel olarak hümanizma'ya dahil konularayabancı kalabilir.Oysa ki insan varlığının her bakımdan gelişebilmesi,hümanist ve akılcı tip'teki aydınlar sayesinde mümkün olabilmektedir.Ne acıdır ki,İslam dünyası bu tür aydın tipi pek yetiştirememiştir,yetiştirdiği tip,günümüze dek,bilimin din karşısında bağımsız olamayacağına ve her ilimin kaynağının Kur'an'da bulunduğuna ve düşün gücü'nün şeriat ile sınırlandırıldığına inanmış olan (yada öyle görünen) bir tip'tir.İnsanlararası sevgi fikrine yönelik görünen örneklerle rastlamak mümkün ise de,"hümanist"ve "akılcı"tanımına sokulabilecek örnek pek çıkmamıştır.Her ne kadar çoğu yazarlarımız İbn Arabi ya da Mevlana,ya da Yunus Emre gibi tasavvuf üstatlarını ve benzerlerini "hümanist"deyimi ile tanıtırılarsa da yanlıştır.Çünkü bu

düşünürler insan aklının egemenliğini ve özgür düşünceyi savunmuş değillerdir; "Tanrı" yerine "insan" sorunlarıyla uğraşmayı ön plana geçirmişlerdir."

Doğu ile Batıyı Elektiriğin iki kutbu gibi düşündüğün zaman birleştirdiğinizde eylemin oluşumu görünür.Doğu Batı kültürü de böyle.

İlk,çağın o görkemli döneminin üstüne Hristiyanlık bir kara bulut gibi çöküp düşünceyi rafa kaldırdığında İslam dünyası genç,iken,doğu,batının ilk çağdan kalan bütün kültür hazinelerini, yapıtlarını doğuya taşımış, çevirmiş, yorumlamış, yararlanmış, geliştirmiştir.(x)

Eğer Gazali gibilerin etkinliği üstün gelmeseydi 15.Yüzyılda oluşan rönesans (batıdaki) 500 Yıl önceleri doğuda oluşacaktı. Olmadı, olamadı ama batının o ilk çağ kültürünü aldılar, sakladılar, yoğurdular ve yeniden batı aldı,yararlandı ve Ronesansın mayasını oluşturdu.

Bu konuyla ilgili bir köşe yazısı:

Mutluluğun peşinde,öylesine...

ASSOS (Behramkale)-Circir böceği ve defne kokulu sabah.

Ufuk çizgisinde Midilli Adası

var.Ne o kadar mazoşist,ne de sadistim;o nedenle de Yunan adasına bakıp Ege sorunu ile Kıbrıs'tan sözetmek değil niyetim.

Circir böcekleri... Kekik kokulu bir Assos sabahında,olsa olsa zamanı ters yüz etmeye koyulabilirsiniz kumsalda.Kum saatini tersine çevirirsiniz.Bir tarafının tam dolmasını beklemeden yapmaktır bunu en iyisi,sonra çok geç olabilir çünkü..Benden söylemesi.

Assos'ta derinlere dalmaktan daha doğal ne olabilir?Azra Erhat,Ilyada'nın önsözünde "Çanakkale Boğazı'na baktıkça

Batı uygarlığının ilk büyük destanının neden burada doğduğuna şaşmazsınız artık" diye yazmıştı.Nane kokulu Assos'ta sıcak çakılların üzerinde yürürken tefekküre dalmanın da şaşılacak tarafı yoktur aslında, çünkü burası Eflatun'un öğrencilerine hediye edilen şehir.Burası Aristo'nun ilk okulunu kurduğu yer. Aklıma geldi,tersine akıttığım kum saatine sordum;Aristo'yu,Eflatun'u Batı'ya kim tanıtmış Ortaçağ'da?Cevap,Şam ve Endülüs medreseleri... Felsefe şüpheden doğduğu ve imanın zıddı olduğu halde böyle olmuş.Müslüman

Doğu,Ortaçağ'da Avrupa'nın hocası... Alın işte size bir başka tefekkür konusu. Midilli Adası'nın Türkler tarafından fethi,1091 yılıdır.Düşünün ki 1453'e ,yani İstan bul'un alınmasına üçbuçuk asır var daha. Fakat o fetihle ibretlik bir başka hikaye gizlidir. İzmir Emiri Çaka Bey alır Midilli'yi. Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan,damadıdır Çaka Bey'in ve Bizans için büyük tehlikedir.Bizans İmparatoru Komnenos hinoğlu hinlik yapıp Çaka Bey'le damadının arasını açar ve Kılıç Arslan kayınpederinin üzerine saldırıp onu öldürtür.Ardında kalanlar sen sağ,ben selamet ve de Midilli'ye bol bol

rahmet... Bu olaydan sonra Bizans,Midilli'yi tekrar ele geçirecek ve adanın Osmanlılar'ın olmasını beklemek için 1463 yılını beklemek gerekektir. Canı isteyen istediği dersi çıkarabilir bu hikayeden...

Midilli deyince benim aklıma Breslau da gelir.Hani şu Goeben'le birlikte İngiliz tatibinden kurtulup Osmanlı bayrağı açan savaş gemisi.Yıl 1914,Goeben, "Yavuz" olur,Breslau'ya ise "Midilli"adı verilir. Ve Osmanlı İmparatorluğu kendini savaşa girmiş bulur.Midilli kruvazörünün ilk işi Alman mürettebatıyla birlikte gidip Karadeniz'deki Rus limanı Mavorossisk'i bombalamak olmuştur.Hani şu aradan 80 küsur yıl geçip de petrol boru hattı güzergahında

Ceyhan'ın rakibi olan Mavorassisk... İngilizler'in ünlü filozofu Russell, "Mutluluğun Fethi" adlı eserinde "En büyük saadet,düşünce diyalogundan doğan saadettir"diye yazmıştı... Nane,defne ve kekik kokulu bir tatil sabahında cırcır böceği senfonisi eşliğindeki mutluluk arayışının özü de bu.Her yazı bir düşünce diyalogu arayışı..."

Evet Arista,Eflatun,Thales,Anaksimenes ve öteki değerler...

Bir de Ortaçağ Şam,Bağdat,Endülüs...

Bu iki yöre ve iki dönem salıncak gibi bilimi bilgeler aracılığıyla bir oyana bir bu yana taşımış durmuş.

Arada çıkan çıkarıcı yöneticiler,sultanlar,krallar ve de onların hırsları olmasaydı insanlık gelişmede bu kadar gecikmezdi !...

Batının son yüzyıllarda kavuşabildiği ussal,bilimsel gelişme Doğu İslam uygarlığı Abbasiler döneminde ulaşılmış.O kadar ki felsefe dorukta,tartışmalar bilimsel gerçekleri yansıtmaktadır.

Mutezile akımı bu çığır açmışsada bağnaz Gazali düşünce ve savı üstün gelmiş,sonuç bir düşüklüğüyle bitmiştir.

Anadolu üç anakara'yı birleştiren,Kral yollarının,İpek

ticaretinin,doğu-batı doğrultusundaki uzantısıdır.Güney'den Mezopotamya uygarlığının beslediği bu mozaik,potadaki mayayı zenginleştiren Güneşin doğduğu ülke ANADOLU.

On bin yıllık bir kültürün birikimi çağlar içinde oluşup gelişmiş,sosyal bir yaşamın,oluşturduğu kuşaklar.Göçlerin getirdiği birikimin verdiği olgunluğu taşıyan insanlar.

Tarih,belgeler bunları açık açık gözler önüne seriyor.

Bu ülke Urartu'dan İonya'ya kadar bu yüksek yaylada Hitit öncesinden günümüze 36 uygarlık yaratmış beslemiş. Doğasıyla, varıllığıyla, güzellikleriyle,varsıl bitki örtüsüyle, verimli topraklarıyla öyle görkemli uygarlıklar kurmuş ki,öylesine yüce bilgiler yetiştirmiş ki !... Bir Thales'in bir Kleostratos'un,bir Anaksimandros'un ya da öteki değerlerin bıraktığı yazılar, belgeler, görüşler, söylenceler ve daha niceleri...

O gün bu kıyıları o güzel insanların değerli yontuları ile süslemiş,güzelliklere güzellikler katmışlar.Kentler bugünkünden dah ileri bir teknikte kanalizasyonlar,caddeler,planlı kentler tapınaklarla süslenmiş;yaşamı doruğa,çıkarmış mutluluğu topluma yaymışlar.Ancak bin yılların uzun süren olayları ve doğanın,insanın verdiği yıkımlar acılar sonunda bugünkü ören yerlerinin yıkıntılarını seyrediyor,kazılarla düzenlemeye çalışıyoruz.

Doğanın etkisi,tek Tanrılı dinlerden Hristiyan ,İslam çatışmaları Anadolu'yu acılara boğmuş ve uzun yüzyıllar kendine gelememiştir.En sonunda da bu yüzyılın başında varsıl yabanıl anamalcılar şimdiye kadar hiç olmadığı kadar üzücü bir sonuçla Anadolu'nun bu dingin yaşamını alt üst ettiler.Kendi istekleri doğrultusunda parçalamaya yeltendiler.Bunu ülkede yaşayan azınlıkları,mozağin parçaları olan insanlar kandırarak işe koyuldular.Bir süre başardılar da.Ancak;Anadolu'nun yetiştirdiği o yüce insan,o büyük devrimci, "DUR"dedi olaylara ve dünyanın ilk Halk Devrimi'ni gerçekleştirdi.Anadolu yine o eski birlik ve düzen içinde çağdaşlığa yönelmiş olarak gelişmelerini tamamlamaya çalışıyor.

Bu konuyu biraz daha açalım.

En iyisi onun dizelerinden,söylevinden kısa kısa gözden geçirelim:

SÖYLEV'DEN PIRILTILAR

SAMSUN'A ÇIKTIĞIM GÜN YURDUMUZUN

GENEL DURUMU

19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığım zaman yurdumuzun genel durumu şöyleydi:

Osmanlı Devleti,içinde bulunduğu toplulukla birlikte Birinci Dünya

Savaşı'ndan yenik çıkmıştı.

Devlet her yanda zedelenmiş,koşulları çok ağır bir Ateşkes Anlaşması

imzalamıştı.Ulusumuz yorgun ve yoksuldu.

Devletimizi ve ulusumuz bu duruma sokanların bir bölümü başlarının derdine düşmüşler,yurttan kaçmışlardı.Padişah ve halife olan Vahdettin,

soysuzlaşmış,kendini ve yalnız tahtını kurtarmanın yollarını arıyordu.

Damat Ferit Paşa'nın başbakanlığındaki hükümet, güçsüz, onursuz, korkaktı. Padişah Vahdettin'in ağzına bakıyordu.

Elinden silahları ve cephanesi alınmış olan ordumuz,dağılmaz üzereydi.

Yurdumuz, her taraftan düşmanla kuşatılmıştı.Başkent İstanbul,yabancı askerlerin ve gemilerin gözetimi altındaydı. Adana'ya Fransızlar; Urfa,Maraş,Antep ve Merzifon'a İngilizler girmişti.Antalya ve Konya'da

İtalyan askerleri bulunuyordu.İzmir'de Yunanlılar...

Her yanda düşman subayları ve onların adamları çalışmaktaydı. Her iş, onlarca denetleniyordu.

Bundan başka,yurdun dört bir bucağında Hristiyan azınlıklar(Rumlar. Ermeniler) ,bu durumu fırsat bilerek kapalı ya da açık birtakım örgütler kurmuşlar,devletimizin çökmesine çalışıyorlar;düşmanlara yardımcı oluyorlardı.Örneğin İstanbul Rum Patrikliği'nde kurulan Mavri Mira Kurulu,Anadolu illerinde çeteler oluşturup yönetiyor,gösteri toplantıları ve propagandaları yaptırıyordu.Yunanistan'ın "Kızılhaç"örgütü, bu çalışmaları her bakımdan destekliyordu.Mavri mira,ayrıca Rum okullarında izci örgütleri kurduruyor,yirmi yaşını aşmış Rum gençlerini bize karşı

kışkırtıyordu.

Ermeni Patriği Zaven Efendi de, Mavri Mira Kurulu ile işbirliği ederek

çalışıyordu. Ermenilerin düşmanca hazırlığı, tam Rum hazırlığı gibi her yanda ilerliyordu.

Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz kıyılarında kurulan İstanbul'daki bir merkeze bağlı olan Pontus Derneği kolaylıkla ve başarıyla çalışıyordu. Durum korku ve ağrıdı.

KURTULUŞ ÇABALARI

İçine düştüğümüz bu kötü durumdan kurtulmak için, yurtseverler birtakım kurtuluş yolları arıyorlardı. Bu amaçla, yurdun çeşitli yerlerinde bazı bölgesel kurtuluş örgütleri kurulmuştu. Edime ve çevresinde Trakya Paşaeli Derneği, Erzurum ve Elazığ'da kurulan Doğu İlleri Ulusal Hakları Savunma Derneği (Vilayeti Şarkiye Müdafai Hukuku Milliye Cemiyeti);

Trabzon'da kurulan Trabzon ve Çevresini Bağımsızlaştırma Demeği (Trabzon ve Havalisi Ademi Merkeziyet Cemiyeti) bunların başlıcalarıydı. İzmirli yurtseverler, halkımızı uyarmak ve Yunanlıların İzmir'e çıkışını önlemek için büyük bir gösteri toplantısı düzenlemişlerdi.

Trakya-Paşaeli Derneği'nin ileri gelenleriyle daha İstanbul'da iken görüşmüştüm. Osmanlı Devleti'nin yakın bir gelecekte, kesinlikle çökeceği inancındaydılar. Hiç olmazsa Trakya'yı elden gelirse Batı Trakya ile birlikte İslam ve Türk topluluğunu kurtarmayı düşünüyorlardı. Bu amaca ulaşmak için o zaman akıllarına gelen tek çıkar yol, İngiltere'nin, olmazsa Fransa'nın yardımını sağlamaktır. Bu düşünceyle kimi yabancı devlet adamlarıyla ilişki kurmak ve konuşmak yollarını da aramışlardı. Amaçlarının bir Trakya Cumhuriyeti kurmak olduğu anlaşılıyordu.

Doğu İlleri Ulusal Hakları Savunma Derneği'nin kuruluş amacı da şöyle belirlenmişti:

- 1- Doğu illerindeki bütün halkın dinsel ve siyasal haklarının özgürce gelişimini sağlayacak yollara başvurmak
- 2- Doğu'daki Müslüman halkın tarihsel ve ulusal haklarını, gerektiğinde uygar toplumlar önünde savunmak,

- 3- Halka yapılar zulüm ve işlenen cinayetlerin nedenlerini, etmenlerini (faktörlerini); bunları yapan ve yaptıranları tarafsız bir soruşturma ile ortaya çıkarmak; suçluların cezalandırılmasını istemek,
 - 4- Türklerde azınlıkların arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesine ve eskisi gibi iyi bağların kurulmasına ve pekiştirilmesine çaba göstermek,
 - 5- Doğu illerindeki savaştan doğma yıkım ve yoksulluğu gidermek için hükümet katında girişimlerde bulunmak.
- Merkezi İstanbul'da bulunan Trabzon ve Çevresini Bağımsızlaştırma
- Derneği'nin amacı da adından anlaşılmaktadır.Trabzon ve çevresinde bağımsız bir yönetim kurmak.

ULUSAL VARLIĞA DÜŞMAN KURULUŞLAR

Bu kurtuluş örgütlerinden başka bir de bazı yabancı devletlerin koruyuculuğunu temel alan girişimler vardı.

İstanbul'dan yönetilen özellikle Diyarbakır,Bitlis,Elazığ illerinde çabalar gösteren Kürtleri Yükseltme Derneği(Kürt Teali Cemiyeti),bu zararlı girişimlerin başında geliyordu.Derneğin amacı,yabancı devletlerin kanadı altında,bir Kürt hükümeti kurmaktı.

Yine İstanbul'da yönetilen Müslümanları Yükseltme Derneği(Teali İslam Cemiyeti) Konya ve çevresindeki halkı aldatmanın planları içindeydi.

Yurdumuzun hemen her yanında bulunan Uzlaşma ve Özgürlük İtilaf ve Hürriyet) Barış ve Esenlik (Sulh ve Selamet) dernekleri de aldatıcı adlar altında,düşmanlarla işbirliği içindeydiler.

Ulusal varlığımıza düşman kuruluşların biri de,İstanbul'da İngiliz Dostları Derneği (İngiliz Muhipler Cemiyeti) adı altında çalışıyordu.Bu derneğe başta padişah ve başbakan (sadrizam) olmak üzere devlet yöneticilerinin pek çoğu üye olmuştu.Derneğin iki amacı vardı:

- 1- Dış görünüşü ile İngilizlerin desteğini sağlamak.Osmanlı Devleti'nin yıkılışını önlemek.

2- Asıl çalışma alanı olan gizli yönü ise,yurtta karışıklık çıkarmak, ulusal bilinci yok etmektir.

Bunlardan başka,İstanbul'da bazı ileri gelen kişiler,kurtuluşu Amerikan güdümünde görüyorlardı.Onlara göre,biz ancak Amerika'nın koruyuculuğunda kurtulabilirdik.

ORDUNUN DURUMU

Bu çöküntü ve yıkıntı içinde ordumuz da dağılmak üzereydi.Birçok yerlerde,Ateşkes Anlaşması gereğince silahları ellerinden alınmış askerler terhis edilmişti.

Görev başında bulunan askeri birlikler de silah ve moral gücünden yoksundu.Subaylar kararsızlık içindeydi.Ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

BENİM GÖREVİM

Ben,Samsun'a Üçüncü Ordu Müfettişi göreviyle çıkmıştım. Başkent İstanbul'dayken bazı arkadaşlarımla buluşup durumu tartışmıştık.Osmanlı Devleti'nin çöküşünü önlemek için bazı çözüm yolları araştırmıştık.Yöneticilerin düşüncelerine katılmıyorduk. Bu nedenle, bizden, özellikle de benden kuşulanmışlardı.Yöneticiler beni İstanbul'dan uzaklaştırmak istiyorlardı.İşte bana ordu müfettişliği görevini bu yüzden verdiler. Anadolu'ya bir yetkiyle gidiyordum.Emrim altındaki ordu birliklerine bildirimlerde bulunacak,Samsun ve çevresindeki kargaşalığı yerinde görüp önleyecektim.

Şunu belirtiyim ki, bana bu görevi verenler,bilerek vermédiler.Amaçları benden kurtulmaktı.Ben de onlardan umudu kestiğim için,Anadolu'ya geçmenin yollarını arıyordum.Böylece benim için iyi bir fırsat doğmuş oldu.Anadolu'ya gidip,şaşkınlık içinde bulunan halkımıza durumu anlatacaktım.Onları ulusal bir amaç çevresinede toplayacaktım.

DÜŞÜNÜLEN KURTULUŞ YOLLARI

O zamana kadar,kurtuluş için şu yollar önerilmişti:

- 1- İngiltere'nin koruculuğunu,
- 2- Amerika'nın güdümünü (mandasını) istemek,
- 3- Bölgesel kurtuluş yolları aramak.

BENİM KARARIM

Bu önerilen kurtuluş yollarının hiçbirini yerinde, gerçekçi bulmadım.

Hepsinin temeli çürüktü.

Osmanlı Devleti yıkılmıştı.Onu diriltmenin,canlandırmanın olanağı yoktu artık.Ortada kala kala bir Anadolu kalmıştı. Düşmanlar,onu da aralarında paylaşmak istiyorlardı.

Padişah,halife,hükümet...Bunların hepsi anlamsız sözlerdi.

Bu durum karşısında bir tek karar vardı.O da ulus egemenliğine dayanan,kısıntısız,koşulsuz,bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak.

YA BAĞIMSIZLIK, YA ÖLÜM

Bu kararın dayandığı düşünce şuydu:

Temel ilke,Türk ulusunun onurlu bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu, ancak tam bağımsız olmakla sağlanabilir.Ne denli(kadar) zengin olursa olsun,bağımsızlıktan yoksun bir ulus,uygar insanlık karşısında uşak durumunda kalmaktan kurtulamaz.

Yabancı bir devletin koruyuculuğunu istemek, insanlık niteliklerinden yoksunluğu,güçsüzlüğü ve beceriksizliği açığa vurmaktan başka bir şey değildir."

BU SÖYLEV'İ NİÇİN VERDİM ?

Sayın Baylar,sizi günlerce işlerinizden alıkoyan uzun ve ayrıntılı sözlerim,en sonunda,tarihe mal olmuş bir çağın öyküsüdür. Bunda,ulusum için ve yarınki çocuklarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek kimi noktaları belirtebilmişsem kendimi mutlu sayacağım.

Bu Söylevimle,ulusal varlığı sona ermiş sayılan büyük Türk ulusunun, bağımsızlığını nasıl kazandığını;bilim ve tekniğin en son verilerine dayanan ulusal ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız sonuç,yüzyıllardan beri çekilen ulusal yıkımların yarattığı uyanıklığın ve bu sevgili yurdun her köşesini sulayan kanların karşılığıdır.

Bu sonucu,Türk gençliğinin koruyuculuğuna bırakıyorum.*

Ey Türk Gençliği!

Birinci ödevin Türk bağımsızlığını,Türk Cumhuriyeti'ni, sonsuza dek korumak ve savunmaktır."

Ünlü Rus Yazarı TOLSTOY (1828-1910)

Savaş ve barış adlı yapıtında:

'Savaş ve barış olgularının usa, ilgiye, düşünceye, mantığa, ahlaka, insanlığa (humanizmaya), dinselîği, ruhsal saplantıya, savaş yandaşlığına ilişkin yanlarını çözmeye çalışır.' (1)

Yazar,savaş yandaşlığını,ruhsal bir saplantı olarak tanımlar. TÜRK - YUNAN ilişkisini de savaş yandaşlığı biçiminde sürdürmeye çalışanlar özellikle Yunanlı Yöneticilerdir?Ya halklarının görüşleri tamamen yabancılar..Ya da politik bağnazlık ve çıkar üstün geliyor.Bu durum düzeltilmedikçe içtenlikli bir dostluk,resmi dostluk kurulamaz.

Resmi dostluk diyoruz: Çünkü; halklar, iki geçenin insanı, birbirini seviyor, sayıyor, barış diyor.Ozanları, sanatçıları, yazarları, bilgeleri, düşünürleri, halkları bu görüşte bu yönde düşünceleri.

Bu hırs bundan üç bin yıl önce de yaşanmıştı aynı bölgede. Troya karayıkımı da böylesi bir hırsın sonucu oluşmuştu.

O günün Tanrıları da hırs ve savaş yandaşlığı yaparlar.Baştanrı Zeus dengeyi,iki tarafı bir tutmak istese de HERA'nın hırsının önüne geçemez:İlyada da yer yer bir pişmanlık havası sezilir:

".. Ne dersin iyi mi ettik ATREUSOĞLU

İyi mi ettik, öfkeyi soktuk yüreğimize

Bir kadın için yürek kemiren kavgaya girdik.

Lymassos'u yıkıp ele geçirdiğimiz gün, onu keşke

Artemis bir okla öldürseydi geminin üstünde." (2)

Bu pişmanlık yalnız savaşçılarda değil.İon Kıyılarına yapılan bu saldırını,çıkarılan bu savaşın baş Tanrı Zeus da memnun değil.

".. Çok kızdı bulutlar devşiren Zeus dedi ki :

A şeytan karı ne diye kızarsın onlara böyle

Priamos'la çocuklarının sana ettikleri ne ki ?

Bir girebilseydi kapılardan,koca şurlardan,

Priamos'u ,çocuklarını,Troyalıları yerdin çiğ çiğ.

Azalırdı hırsın o zaman.

İstedğin gibi yap ama,sonunda bu kavga

adamakıllı açacak ikimizin arasını

Sana şunu diyeyim bak,iyice kafana koy

Senin sevgili adamlarının ilini

(1) Metin Erksan : Cumhuriyet Gazetesi 18.Ağustos.1997

(2) Homeros : İlyada

(3) Homeros : İlyada

(4) Homeros : İlyada

Sakın öfkemi yatıştırmaya kalkayım deme.
Şimdi sana bu İlyon'u veriyorum ama
Güneşin,yıldızlı göğün altında,
Yeryüzünde nice kentler vör
Bunlann içinde ben kutsal İlyon'u severim.
Priamos'u ,Priamos'un iyi kargı atan halkını.
Orda hiç bir armağandan yoksun olmadı sunağım
Ne eşit payla şölenden,ne şarap sunularından ne yağ
dumanlarından."(3)

*Ancak hırslı Hera Baş Tanrı Zeus'a karşı bile
Hırsını yenemez ve yanıtını yapıştırır yüzüne karşı :
".. İnek gözlü Ulu Hera karşılık verdi dedi ki :
Argos, Sparta,uçsuz bucaksız MYKENE.
Ne zaman öfkelenirsen onlara yoket
Ne araya gireyim ne hayrını görme derim
Öfkelenen rîe gelir,benden üstün senin gücün.
Ama boşa çıkarma benim şu emeğimi.
Ben de Tanrı'yım doğmuşum senin soyundan"
Zeus'un gönlü hep Troyalılardan yanadır. (4)*

Evet Hırsını yenemeyen HERA yüzünden Troya'nın yıkımı gerçekleşir. Bu karayıkım aynı zamanda Anadolu uygarlığının o dönemin de bir karayıkımıdır.

Şimdi günümüze geliyoruz.Yine öte geçedeki öfkeli yönetici;
halkların sevgilerini,aydınların sezgilerini hiçe sayarak sürdürüyor
bu inatlı tutumunu.

Oysa son savaşta barış sağlandıktan sonra iki tarafın yöneticileri
Usu,barışı,dostluğu yeğlemişlerdir

Öyle bir dostluk eli uzatmıştır ki Anadolu;karşı geçeden de buna
yanıt vermemenin olasılığı kalmamıştır.Kurtuluştan sonra 1934
yılında Ünlü Yunanistan Başbakanı Venizelos Ankara'ya gelmiş
dostluk iki taraf için de pekişmiş ve Ege'nin iki geçesi barış rüzgarları
sevgi imbatlarıyla mutlanmışlar.Daha da ileri gidilmiş Yunanistan
Başbakanı Venizelos;Çağımızın en büyük Devlet Adamı,en yenilmez
komutan,en görkemli devrimcisi Mustafa Kemal Atatürk için
NORVEÇ Nobel ödül komitesine baş vurarak BARIŞ ÖDÜLÜ için
dilekçe gönderir.

NOBEL ÖDÜLÜ KOMİTESİ BAŞKANLIĞINA OSLO-NORVEÇ

BAY BAŞKAN

Yedi yüz yıla yakın bir süre zarfında Yakın Doğu ve Orta Avrupanın büyük bir kısmı kanlı mücadelelere sahne olmuştur.(...) Osmanlı İmp.sultanların idaresinde kaldığı sürece devamlı tehlike kaynağı teşkil eden bir durum meydana getiriyordu.

Mustafa Kemal Paşa'nın düşmanlara karşı yaptığı ulusal hareketin galibiyetle sonuçlanmasını takip eden 1923 Yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması,bu istikrarsız duruma son verdi.Bir ulusun yaşamında bu kadar bir süre içinde,böylesine köklü bir değişme ender olmuştur.(...)

Türkiye yabancı unsurlarla meskün vilayetlerini terketmek konusunda tereddüt etmemiş ve anlaşmalarda belirttiği üzere kendi ulusal sınırları ile samimi şekilde yetinerek yakın doğuda barışın gerçek bir savunucusu olmuştur.(...)

Ciddi anlaşmazlıklarla ayrılmış olan milletlere samimi bir barış örneği veren bu yakınlaşmadan yalnızca iki ülke için olduğu kadar yakındoğu barışı için de yararlı sonuçlar doğmuştur.

Barışın borçlu olduğu bu değerli katkının sahibi kişi,Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Mustafa Kemal Paşa'dır.Bu nedenle 1930 Yılında Yunan Hükümet Başkanı olarak ben,Türk-Yunan paktının imzası ile yakın doğuda barışa doğru yeni bir devir başlarken,Mustafa Kemal Paşa'yı YÜKSEK NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜ için aday göstermekle şeref kazanırım.Dilekçemin yüksek makamınızda kabulünü rica ederim Bay Başkan.."

Eleferyos Venizelos

Atina-12 ocak 1934

17 Ağustos 1999 depremi de sanki bir uyarı oldu ve iki ülkenin halkının sıcak ilişkileri yöneticileri de uyardı.

Ayrıca:

UNESCO;dünyada,çağımız içinde ya da önceki yüzyıllarda yaşanmış devrimci, büyük devlet adamı,yazar ve bilgeler için yüzüncü ölüm yıldönümlerinde anma törenleri düzün. Iemektedir.

UNESCO;Gelenek haline gelen bu uygulamayı Yalnız Mustafa Kemal Atatürk için bozmuş ve onun ölümsüzlüğünün 25.yıldönümünde bütün dünyada anma programı hazırlamayı kararlaştırmıştır.(1963 Yılında) (x)

Ayrıca;aşağıdaki program,UNESCO tarafından doğumunun yüzüncü yıldönümünde de o büyük insan için yinelenmiştir bütün dünyada.

UNESCONUN KARARI :

Unesco Genel Konferansı :

Uluslararası anlayış işbirliği ve barış yolunda çaba göstermiş üstün kişilerin,gelecek kuşaklar için örnek olacakları inancıyla;

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün doğumunun yüzüncü yıldönümün 1981 Yılında anılacağını hatırlatarak,

UNESCONUN; üstünde çalıştığı tüm alanlarda olağanüstü bir devrimci olduğunu göz önünde tutarak,

Özellikle sömürgecilik ve emperyalizme karşı açılan savaşların ilk lideri olduğu inancıyla,

Dünya ulusları arasında karşılıklı anlayışın,sürekli barışın,değerli öncülüğünü yapmış olduğunu,tüm yaşamı boyunca insanlar arasında hiç bir renk,din,ırk ayırımı gözetmeyen bir uyum ve iş birliği çağının doğacağına inancını unutmadan,

Eylemi,her zaman barış,uluslararası anlayış ve insana saygı yönünde gerçekleşen, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk'ün kişiliğini ve eserini,çeşitli yanlarını belirtmek amacıyla,giderleri Türk Hükümeti'nce karşılanmak üzere 1980 Yılında düzenlenecek Uluslararası bilimsel toplantı konusundaki düşünsel ve teknik planda UNESCO'nun işbirliği etmesine,karar verir.

Bu kararın uygulanması için gereken tüm düzenlemelerin gerçekleşmesinin Genel Direktör'den rica eder. 27.Kasım.1978 (xx)

MEYHANECİ KOSTA

Şu meyhaneciler,ne değerbilir, ne bağlı insanlarmış meğer. Belki Harbiyeli Mustafa Kemal'in hafta sonlarında uğrayıp, ayak üstü ikikadeh içtiği İstanbul Haliç Feneri'ndeki Kosta'nın meyhanesi de hâlâ çalışıyordur ama Kosta'cık ,çoktan bu dünyayı terk etmiş olsa gerek. Fakat, hatırası büyük, insan sevgisi hiç unutulmamış ve hatta kitaplara da geçmiştir. Bu, Kosta ve ailesi ile Rum dostlarımız için, ne büyük mutluluk. Harbiyeli Mustafa Kemal'in mahalle arkadaşlarının sonradan yazmış oldukları,bazı küçük kitapçıklardan okumuştum: Harbiye'li Mustafa Kemal, her hafta tatilinde Kosta'ya uğrar, Banko'ya yaslanarak,Kosta'nın küçük küçük tabaklarda hazırladığı ,başta, leblebi olmak üzere çeşitli mezelerle iki kadeh rakı içer,parası olduğu zaman bahşisi ile birlikte borcunu hemen ödermiş. Parası olmadığı zaman da:

"Kosta, kusura bakma parama yok. Haftaya ederim." dermiş. Kosta'da o güler yüzü ile Mustafa Kemal'in sırtını okşayarak:"Canın

sağolsun vre Kemal”der ve kapıya kadar uğurlarmış.Ama Harbiye’li Mustafa Kemal, dünyanın 1 numaralı adamı,Büyük Atatürk olmuştur. Bir gün Atatürk,maiyeti ile birlikte Kosta’nın Haliç Feneri’ndeki küçük, fakat herkese dostluk ve sevgi dağıtan meyhanesine gelir.Fakat buraya ne için gelindiğini, çevresindeki ilgililer bilmemektedir.Tabi, büyük bir kalabalık çevreyi doldurur. Gerekli tertibat alınmıştır.Atatürk kendisini koruyan motorsikletliler arasında otomobilinden inerek, kapıda duran Kosta ile, içerde ve dışardakilerin şaşkın bakışlarına aldırmadan,içeriye girer. Kosta, eğilip, gereken saygıyı göstermeye çalışarak: “Buyrunuz Pasa Hazretleri, emrediniz.”der. Atatürk,Kosta’nın omuzlarını okşayarak: “Hayır sevgili Kosta. Emir falan yok.Yalnızca seni görmeye geldim.Aynı zamanda bir kadeh rakı ve biraz da senin o güzel mezelerinden rica ediyorum.”der.Kosta sevinçle:”

Amesos bäs ustune. Simdi.” diyerek sıvalı kıllı kolları ile raftan büyük bir rakı şişesini alıp özenle kadehi doldurmaya başlarken.

Atatürk Kosta’nın elini tutar ve: “ Yoo... öyle değil. Kadehimi eskisi gibi kendi usulünle doldurmalısın.” der. Kosta, işi anlamıştır.Hemen, baş parmağını şişenin ağzına dayayarak kadehi doldurup, Atatürk’ün önüne sürer ve kızarmakta olan balıklardan iki küçük balık birkaç midye, beyaz peynir ve küçük bir tabakta biraz leblebiyi büfenin üzerine sıralar.Atatürk,biraz su eklediği kadehi kaldırır ve: “Şerefinize” diyerek, bir yudum alıp bırakır.Birkaç da leblebi atar ağzına ve teşekkür ederek kapıya yönelirken,uğurlamak için hemen yanına gelen Kosta’ya; “Kosta ,kusura bakma.Param yok.Haftaya öderim”. der.Çok zeki olan Kosta da geçmişî hatırlayarak,aynen eskiden olduğu gibi,- Atatürk’ün sırtını okşayarak: “Canın sağolsun vre Kemal”diye yanıt verir.Kucaklaşarak,alkışlar arasında ayrılırken, Atatürk yaverine bakar.Yaver’i anlamıştır.Kosta’ya bir miktar para verir.Kosta almak istemez.Yaver parayı masanın üzerine bırakarak,

Atatürk’ü izler.Konvoy, tekrar alkışlar arasında ayrılır. Kapıdan, hayranlıkla bakan Kosta’nın gözleri dolmuştur. Ağlamamak için, içeriye girer.(x)

SEVGİLİ MAVRO

Sen kimsin,baban kim,anan kim?Ben kimim ya da sokaktaki adam, bahçedeki çalışan, okuldaki çocuk? Bunlar doğanın birer canlı yaratığı ve evrendeki yaratılış yasalarının uyumu içindeki dünya varlıkları değil mi? Bir minik kuş, bir cırcır böceği bir fesleğen bir ceylan yavrusu ve bir tırtıl bunlar ve biz?

Annemizin büyük büyük dedesi de Hristiyan mıydı? Yoksa, Budist ya da Şaman mı? Zeus'tan kalan bir dönemin insanı da olabilir?Ehremen,Yezdan onların dinleri, düşünce yapıları olabilir?Budist de olabilir. Ama bilmiyoruz. Neciyiz nereden gelmişiz?Aslımız, geçmişimiz? Bütün bunları kurcalamanın bir anlamı var mı? Sen de, ben de canlı bir varlık olarak birer insanız.Öteki altı milyar insan gibi, çarpan altı milyar yürek gibi...Seven altı milyar kalp gibi, ve de düşünen bunca insan beyni gibi.... Ah; bir de düşünemeyenler var ki sevgili Mavro,bugünkü bütün bu karmaşanın temelini oluşturan olaylar,onların bu düşüncesizliğinin sonuçları değil mi?

Adlarımız Memo da olsa Hasso da olsa Mavro da olsa Mahir de Ayşe de olsa Tarkan da hepimiz aynı soyun genlerin taşıyan yaratıklarız. Adlarımız önemli mi? Bir yönden üstünlük savından değil, ama kişilik yönünden önemli de.Bak,bir olay anlatacağım.

2500 yıl önce Hektor, Troya'nın savaşta canını veren anlı şanlı delikanlısı öz be öz bizim, yani Anadolu'lu.Öyle olunca adının da bir Anadolu adı olması gerekmez mi?

Ne hikmetse bazı türediler bu ad: "yabancı adıdır."diye Çanakkale'de adı Hasan olan bir kişinin başvurusuna yanıt vermemiş kabul etmemişler Hektor'a çevirmemişler.

Oysa ben de torunum olduğunda erkek olursa adını Hektor kız olursa Cassandra koyacağım.

Gençliğimde kendi çocuklarım olduğunda daha bu bilince ulaşamamıştım!

İşte böyle,bu kadarcık sohbet yeter.Biz dönelim konumuza.

Sevgili Mavro : Yalnız din konusunda değil her konuda

Troya Kralı Priamos'un oğlu Hektor ilk ulusal kahramanı. Oğünkü batı dünyasının amacı da bugünkü gibi Anadolu'yu ele geçirip Mezopotamya ovalarına kadar uzanmak. İşte tarihteki Troya Savaşı bu yüzden çıkar.

Bu gün Çanakkale'de sosyolog H. İsmet Öktem, Çanakkale asli hukuk yargıçlığına bir dilekçe verir. Adını Hasan yerine Hektor olarak değiştirmek ister. Nüfus müdürlüğü yabancı kökenli bir sözcüktür diye karşı çıkar. Oysa davacının asıl adı olan Hasan da Aparça kökenli bir sözcüktür.

(Cumhuriyet Kitap Eki 20 Mart 1994)

SEN BEN DEĞİL BİZ VARIZ

"...Eğer bu islam bilginleri eski Yunanın söz konusu kaynaklarının ortaya vurmamış ya da yorumlamamış olsalardı ne islam uygarlığı ve ne de batı uygarlığı oluşur ve bugünkü gelişmiş batı uygarlığı diye birşey olamazdı,Yani bir aydınlanma çağı doğmazdı." Demek ki doğu ile batı, Kara-ile beyaz, bilge ile sade insan gibi birbirine gereksinim duyan ve birbirin tamamlayan öğelerdir.İnsalar da böyle,dinler de... (x)

Sevgili Mavro

Anadolu bir insan sıcaklığının kaynağıdır.

Bu; binlerce yıldan beri böyledir.

Bu sıcaklığı,dinlerin, dillerin, sosyal yaşantıların kaynaştığı mozaik ülkelerde de görürsünüz. Örneğin Hindistan'da

Bu mozaik; dinsel konumda, daha da önemiidir.Bağnazlığı benimsemez. Özellikle ilkel dinlerde.

Bu konuya biraz değinelim

Biz hep ilkçağın Anadolu ve Ege yöresindeki çoktanrılı dinlerinden sözettik.Daha önceleri ki bu günde örneklerinin yaşadığını gördüğümüz ilkel dinler dönemi vardı.

Afrika yerlilerinde değişik türde,ancak çoğunlukla birbirine benzeyen ilkel dinler vardır.

Kızılderililerde de doğa dinleri geçerli.Onlarda da doğaüstü güçler egemendir.

Ortaasya'nın ilkel dini de Şamanizimdir.

Ortaasya Şaman törenleri ve yaşam biçimleriyle düşünceleri ve uygulamaları'nın Kızılderili toplumu dinsel törenlerinin benzerlikleri dikkat çekicidir.

ŞAMANLAR: Toplumun sosyal önderi, doktoru, bilgesi, törenlerin yöneticisidir. Savaşa, barışa, sağlığa, sayrılığı hep o koşar,o karar verir.

Ortaasya Şamanlığında da doğa dini egemendir.

Şamanizm-Totemizm-Animizm-Fetişizm adlarıyla da

adlandırılarak tanımlanır.

ŞAMAN:Şamanizm din adamı Tunguzca ya da Mançurca'da büyücü ve kâhin anlamlarını dile getirmektedir.

Altay Türkleri KAM,Kırgız ve Kazaklar BASKA (Baksı) derler.

Şamanlık babadan oğula geçer.

İyi ruhlarla ilişki kuranlara AK ŞAMAN denir.

Kendinden geçme, (CEZBE) yöntemiyle dinsel ve büyüsel işlemler yaparlar.

Şamanizm insanlığın en eski dinlerinden biridir.Bu yüzden de hemen tümüyle sihir ve büyüye dayanır.

Evren : Gök-yer-yeraltı olmak üzere üç bölüm olarak tasarlanmıştır. Gökte iyi ruhlar,yerde insanlar,yer altında da kötü ruhlar oturur.

- **HİNDİSTAN** : Hinduizm,dünyanın en büyük dini.

Evren Brahmanlar'la yönetilir.

Bu yönetim BRAHMAN - VİŞNU - ŞİVA üçlüsünün ortak yönetimidir.

- **BUDİZM** :

Budizm'de bir Tanrı yoktur.insan kendi kendisinin Tanrısı'dır yani Tanrı insanın yüceliğidir.

Yücelmek için çile çekmek,acı çekmek ve böylece NİRVANAYA ulaşmak gerekir.

Uzakdoğu'da sonradan oluşan KAOTİZM

İlkel çok Tanrılı dinlerle,tek Tanrılı dinlerin kural ve düşüncelerinin birleşmesinden doğmuştur.

Sade kurallar içinde bir yaşam.Amaç;iyiye güzele yönelmek adam öldürmemek,hırsızlık yapmamak ve sevmek herşeyi.

Bütün dinlerin de asıl düşüncesi,demek istediği bu değil mi?

.

TÜRKÜLERİ YAKANLAR YASALARI YAPANLARDAN DAHA GÜÇLÜDÜRLER?(x)

" ". Şairim
zifiri karaniikta gelse şiirin hası
ayak seslerinden tanırım
ne zaman bir köy türküsü duysam
şairliğimden utanırım
ah bu türküler
türkülerimiz
ana südü gibi candan
ana südü gibi temiz..." (xx)

Sevgili Mavro,

Şimdi;seninle başladığımız bu sohbetimize ilham veren bir olayı anlatarak gireceğim konuya:

Manisa'yı bilirsin.O güzel ovanın güney kıyısına yaslanmış görkemli Manisa Dağını, Spil'in geçit vermez derelerini, uçurumlarını ve de yalçın kayalıklı görkemli görünüşünü!...

İşte o görkemli bölgeye giderken Sabuncu belinin gür ormanlı yollarından geçip varıyoruz.O güzelim fidanların,çam kokulu bayırlardaki sıra sıra ağaçların içinden geçerken çok görkemli bir çam ağacı gördüm.Öteki güzel,sevimli, uzun boylu,gür yapraklı fidanlar ağaçlar arasında dev görünümüyle beni öylesine etkiledi ki!...

İçimden ılık ılık birşeylerin aktığını duyumsadım.

Güzelim asfalt yol.Bu gönençli yolu:iki yakasını süsleyen yeşillik,insana ilham vermez mi?İşte bu gönenç içinde giderken aşağıdan,derenin kıyısında ince bir cılgı yol görünüyordu.

Yol; o günün yol yapımında kullanılan taşlara,molozlara karşın yılların direnciyle,çağlar boyu kullanılmadığı için de üzerini yeşil otlar bürümüş,kıvrıla kıvrıla derenin içinde yitip gidiyordu.

Eski bir yol.Ama ne kadar eski?Düşündüm de bu eskilik bin yılları kapsıyor...

Bizim bugün bu gönençli yollardan geçtiğimiz gibi, derenin kıyısında kendi kabuğuna çekilmiş o incecik cılgı yoldan da ne yayalar,ne arabalar,zırhlı askerler,atlı şovalyeler,asiller,köleler ve

(x) Thales (İ.Ö.6.yy)

(xx)Bedri Rahmi Eyüboğlu Kültür Bakanlığı Yay.1957

de kalabalıklar, kalabalıklar geçti...

Çılgılık sesleri şarkı seslerine karışmış,kahkahayla ağıt sanki çam kozalaklarının arasında,dallara dokunsan dökülecek.Yeniden yeniden sesler seslere karışacakmış gibi geliyor insana.

SEVGİLİ MAVRO

Bu görkemli ulu çam sanki zamana kafa tutuyor.İnsana:

"(BEN BURADAYIM)" diyen bir görkemle seyrediyor çevresindeki fidanları sıralanan o çamları,çınar fidanlarını ve öteki yavru ağaçları. Onları korurcasına sanki rüzgârla dansediyor, mutlanıyordu

Sana okuduğum şiirimdeki ardıç ağacı gibi çok görkemli bir ağaç.Çevresindeki küçük çam fidanları,kara selviler ve de çınar ağaçları dallarının uzatmış,sanki bir korunma içgüdüsüne girmişlerdi.

Bu içgüdülerinde haklılar.Çünkü insanın acımasızlığını biliyorlar.İnsanlar bu ardıçları,çamları,çınarları hatta otları,çiçekleri hiç birinin değerini bilmeden,onlara sevgi göstermesi gerekirken,koruması gerekirken aksine onları yokeden bir düşünceyle doğal sayıyor, her türlü kötülüğü acımasızlığı, horgörmeyi

(x) Sevgili Mavro

Bu yapıtın esin kaynağı o Manisa ormanındaki görkemli Çam ağacının verdiği esin kadar daha önemli bir neden var.O da,(SOFİ'NİN DÜNYASI) "Jostein Gaarder:Çev:Gülay Kutal pan yay.1995 İst. Bu yapıt itti beni bu çalışmaya.Genç insanlara felsefeyi çok tatlı güzel,zevkli bir uğraş gibi öğretmeyi,sevdirmeyi amaç edinen bir yapıt.Ben de Anadolu'da gezinti yaparken aynı biçimde Anadolu mozaiğini öyle anlatmak istedim bilmem başarabildim mi?

Her türlü kötülüğü,acımasızlığı,hor görmeyi doğal sayıyorlardı. Oysa yaşam onlarla vardı.Nefes almamız onlara, onların varlığına bağlıydı.Onların dalları yaprakları,bizim ciğerlerimiz,oksijenimiz yaşamamızın temeli idi.

Korkuyordum bu çam ağacının da bir acımasız insan eliyle yok edileceğini düşününce.Çünkü görmüştüm daha önce de böylesi çamların ardıçların,sedirlerin,selvilerin,çınarların nice ağaçların,ormanların yokedilişini ve de sonunda o yüzden çekilen bunca karayıkımların sonuçlarını ...

Sevgili Mavro,

Bir ardıç ağacının öyküsünü anlatacağım.Doğadaki yıkımın nedenleri de uygarlıklardaki yıkımın nedenleri de insan acımasızlığının sonuçlarıdır.Bu sonuçlar doğanın yıkımında daha da etkili oluyor.

Bundan çok değil-yarım yüz yıl önce Anadolu bozkırında bu görkemli çam gibi,dallarıyla göğü,kökleriyle toprağı kucaklayan bir görkemli Ardıç ağacı.

Onun öyküsünü dinyelim.

BOZKIRDAKİ ARDIÇ AĞACI

Serçeler yuva yapmış
Cıvıl cıvıl arı kuşları
çıplak bozkır ortasında
bin yılların ötesinden
eskiliği,kutsallığı,görkemiyle
Bir ardıç ağacı
Zamana kafa tutan,
direnen baltasına,
acımasız insanın.
Hızarına,
bıçağına,
kazmasına,
bu cıscıbil bozkırda.
Dayandı dayanabildiği kadar.
Kökleriyle toprağı,
dallarıyla çevresini kucaklıyor.
Mutlu gönenç içinde.

Dayandı her zorluğa,
Dayandı yüzlerce yıl.
Sonunda insan eli
düşüncesiz bir beyin,
acımasız bir elle.
Bu yaşlı,
kutsallaşan,
görkemli ardıcı
Bir baltanın hain kısıkağı,
Keskin ucuyla,
çığlık çığlığa
boğdurdu acılara.
Dayanamadı,
Ağlasa ses getirmez,
Çağırsa yıkım bitmez
duymaz kimse bu canhıraş feryadı
Boyun eğdi yazgısına,
Öteki milyonlarca can veren,
İnsanın acımasız ellerinde öldürülen
bıçak altında umutsuzca
can verdi.
Öteki boylu boslu görkemli ardıçlar,çamlar gibi:
“ETMEYİN” diyordu
“Tek kalmışım bu ıssız koyakta.
Yalnızım,kimsesiz,
Yetmiye çalışıyorum kendi kendime
Sürdürüyorum,
canlılığı,varsılığı
gönençli bir kavramı.”
İnsan bu,
kabarmış öfkesiyle,
acımasız duygular.
Yararı olmadı yalvarmanın,
Söz dinlemeden,
Baltalar kıymık kıymık
Damla damla kanadı

İlk baltayı,
İlk yarayı deşince.
Kanadı, domur domur
Kanadı göz yaşları
birikti damlalar,
Baltayla silinip,
toprağa akıttılar.
Bir uzun inilti
Up uzun boyu ile
devrildi yere,
acılar içinde uzanmış
Yerde
Yatıyordu sessiz, üzgün, görkemle
umutsuz,
onurlu,
Yatıyordu bakarak,
bezgin,
üzgün,
gururlu.
Telli kavağın acılarıydı duyduğu
Yapraklar damla damla
Yürek sancılarıydı
Meşelerin, çamların, ıssızlıkların
çevrede içdeler ivecen
Makilikler titrek
korkulu anlar yaşadılar
Bin yılları deviren
Bu görkemli ardıç ağacını
acı göz yaşları içinde
Ne kadar çırpınsalar da
kurtaramadılar
acı gözyaşları içinde
iğde, yarpuz, menevşe
fudalıklar ki
sıcak yuvası serçelerin
O görkemli yok edilen ağaç denizlerinin
yanına
Onu da acılarla uğurladılar.

Zeki Büyüktanır

Sevgili Mavro

Öykümüze dönebiliriz.

O güzel görkemli çamın koruduğu bayırların dibinden geçen,o;bin yıllara da kafa tutan cılga yolun üstünden nice insanlar geçti gitti...

Bu böyle sürdü çağlar boyu.

Ksenophon'un (Onbinlerin Dönüşü)adlı yapıtında da anlattığı nice ordular yürüdü. "On binler,"on binlerce yıl geldi geçti. (xx)

Kanlı,kargaşalı bir Anadolu serüveni.KRUS'un İskender'in ,TİMUR'un akınları son çağlardaki MOĞOL akınlarına kadar etkili,görkemli,ağırılı,acılı akınlar,gerçek,ama acılı

Boşuna mı buraya bir uygarlık köprüsü deniyor.

UYGARLIK KÖPRÜSÜ

Bu;ne Sinan'ın kurduğu görkemli köprüleri ne de Batılı anamalcı çıkarıcıların sömürme düşleriyle girdikleri Uzakdoğu serüveninde filimlere konu olan KVAİK Köprüsü

Bu köprü bir kasabadaki çağlayan üzerine ya da bir çaydan geçmek için kurulan birkaç tahta parçasından oluşan köprü de değil.Bu köprü UYGARLIK KÖPRÜSÜ İşte bu köprüden,bu uzun Anadolu yaylasından,gelen geçmiş,kalan erimiş kaynaşmış,yeni oluşumlarla on binlerce yılda uygarlık mozağini oluşturmuştur.

Hangi toprakta 36 uygarlık kalıntısı sergilenmektedir?

Evet buralardan Krus'un orduları da gelmiş geçmiş,Yavuz'un orduları da ama yakmadan yıkmadan.

Büyük devrimci Şeyh Bedreddin'in halifeleri Börklüce Mustafa'nın,Torlak Kemal'in leventleri mi dersin,kimler geçmemiş ki bu cılga yoldan? Usuma ilk gelen Şehzade Mehmet'in (Sonradan Fatih olan) babasının ölüm haberi üzerine atlayıp kır atına yollara düşmesi.Nasıl koşturdu acaba atını,bu cılga dere yatağının oluşturduğu yoldan?Tırısı mı kaldırdı,eşgin mi,dört nal mı?Yaylı

arabayla mı? Belki de daha hızlı bir koşu ile Edirne Sarayına yetişmiştir.

Düşünüyorum da bana çok ilginç geliyor.Bir yanda sizinkilerden kızlar alıp yuvalar kuruluyor.Şehzadeler doğuran padişah anaları oluşuyor,murat alıp murat veriliyor.Bir yanda karşılıklı kılıç kalkanla kaleler alınıyor.Dostlukla düşmanlık, sevgiyle öç duyguları karma karışık.Bu karmaşa, bu durulmayan ortam bugün de sürüyor.Bu cılga yoldan bir süre önce sizinkiler de geçmiş, ama üzülerək söylemek gerekirse, yakarak, yıkarak.İzmir'i aldıktan sonra Manisa ovasının ele geçirmişler, yerle bir etmişler her nesneyi acımasız kıymışlar yakmış yıkmış öldürmüşler.

Ama biz bunları unuttuk.Yeter ki sürüp gitmesin bu düşmanlık ve öç duyguları,soğukluk da yerini sevgi rüzgarlarına bıraksın.

Savaş tamtamlarının yerin barış türküleri alsın?

Sevgili Mavro

Yazının bulunduğu günden beri belgelenen her konuda bunlar var. Bunları yazıyor;savaşı,barışı,kavgayı,kargaşayı,yaşamı kısacası insanı yazıyor.Birbirine karışmış toplumları,barışla savaş arasında bocalayan insanları yazıyor.Savaşta ezilen,barışta gönenen mutlaka insanları yazıyor.

Binlerce yıl öylesine karışmış ki insan insana, renk renge dil dile, din dine; hangi ülkede hangi insan üç göbek ötedeki dedesini, beş göbek önceki kuşağın kim olduğunu biliyor. Kim büyük babasının büyük annesinin nereden geldiğini,... gösterebiliyor? Demek ki ırmakların denize ulaşması gibi insanların da karşılıklı ilişkilerinden yeni bileşimler,oluşumlar doğuyor.Söz gelimi;insanın en küçük birimi aile ocağı.Bu ocak sosyal bir toplum olan insan uygarlığını ve gelişimini yaratıyor. Evlilik, eş seçme, çocukların doğumu, büyümesi bugünkü gibi o gün de bu düzende sürüyordu. Bu biyolojik bir yasa, sosyolojik bir oluşum. Bir kızla bir erkek, bunların birleşmesi ve kuşakların sürmesi! Bu birleşme kimisinde severek, gönlüyle oluşuyor. Kimisinde baskıyla zorla oluşturuluyor. Kimisinde gelenekler sonucu, kimisinde ülkeler arası barış sağlamak için oluşan evlilikler.Bütün bunlar doğanın ve sosyal yapının eytişimi.Toplumun sosyal oluşumuyla,kültürel

olgusuyla birleşip yaşamı oluşturuyor.Oluşan bu devinimsel gelişim,kuşaklar zinciri biçiminde gelişip sürüyor,Ulus ulusa karışıyor,bölge bölgeyle tanışıyor, renkler karmaşası,dil salatası,kültür mozağine dönüşüyor.

Tarih hep böylesi öykülerle dolu. Ancak;tarih,daha çok elinde kılıç olan güçlülerin öykülerine yer vermiş.Ya yazılmayan bunca insanın öyküsü,nice olayların öyküsü sosyal patlamaların, bölgesel kavgaların öyküsü? Onların;çam ağaçlarının dallarına tüneyen, suda halkalanan, çevreye yayılan sesleri binlerce yıldır yankılanır.

Olanak bulunsa da geçmişteki her insanın öyküsünü dinleyebilsek,anlayabilsek, duygulansak, öğüt alsak yazabilsek de öğrensek ki neler neler geçirmiş insanoğlu bizim bilmediğimiz nice serüvenler, acılar, ağrılar?...

O gün yazılmamış da olsa yazarı ozanı o günü görmüşcesine hayalinden geçmişi dile getiriyor,görmüş gibi, yaşıyor ve bizi de o günlere götürerek yaşıtıyor.İşte size BERTOLD BERCHT'in şiir:

(1)

Yedi kapılı Tebal'yi kim yaptı?
Sadece kralların adı geçer kitaplarda,
Onlar mı sürükledi koca kayaları dersiniz?
Ve birçok kez yerle bir olmuş Babil,
Kim kurardı o kenti yeni baştan
Hangi konutlarda otururlardı,
Altın parıltılı Lima'da inşaat işçileri?
Çin Seddi'nin yapımı bittiği akşam
Nereye gidiyordu ustalar?
Ulu Roma'nın her bir yanı
Zafer taklarıyla doludur,
Sezarlara yenilenler kimlerdi?
Ünlü Bizans sadece görkemli saraylarda
Oturanlardan mı oluşuyordu?
Platon'un anlattığı Atlantik Adası'nı
Mavi sular oburca yutarken geceleyin,

Boğulanlar değil miydi kölelerine bağırın?
Genç İskender Hindistan'ı
Yalnız mı fethediyordu?
Sezar Galyalıları perişan ederken,
Hiç değilse yanında bir aşçı da mı yoktu?
İspanya Ağası Filip'in iki gözü iki çeşmeydi
Donanması sulara gömülürken
Peki, başka hiç kimse ağlamıyor muydu?
İkinci Frederik yedi yıl savaşının muzafferiydi
Başka kim vardı onun yanında?
Her sayfada bir zafer yazılı
Kim pişiriyordu kutlama aşlarını?
Her on yılda bir büyük kişi
Kim ödüyordu yollukları?
Bir dolu haber
Bir dolu soru.

Bu güzel şiirle birlikte yine o eski, çok eski çağlardan günümüze kadar gelen bir evlilik öyküsüne değinmek istiyorum.

Dünyanın ilk yazılı barış antlaşmasının yapıldığı ve ilk kez belgelendiği KADEŞ BARIŞI'nın çağındayız. Yani bundan 3200 yıl önceleri. O barış antlaşmasının barışa yönelik yanı çok dikkate değer. Asıl ilginç yönü de Hitit Kraliçesi PUDULHEPA'nın da antlaşmada imzasının bulunmasıdır.

Sevgili Mavro, bunu ne için mi ekledim? Anadolu'daki insan ilişkilerinde, sosyal ilişkilerde devletler arası KADIN-ERKEK kavramının bir ve tek oluşunun sosyal, kültürel ve aile ilişkilerde her iki bireyin denk ve eşit haklar ve görevlerde birleştiğidir.

Şimdi dünyanın ilk siyasal ağırlıklı sosyal içerikli bir mektubu 3200 Yıl öncesinin küflü raflarından indirip öyküyü birlikte görelim:

"MISIR KRALI (FİRAVUNU) TUTANCHAMO'NUN DUL KARISI ANKHESENPAAMUN HATTUŞA'NIN HAKİMİNE ŞÖYLE YAZIYORDU:

"Kocam öldü, bir oğlum da yok. Senin ise bir çok oğlun olduğu söyleniyor. Senin oğullarından birini bana gönder, o benim kocam olsun."(x)

"Hitit Kralı HATTUŞİLİ büyük kızını II.Ramses'e baş kadın olara zevceliğe verdi."Yüzü bir Tanrı kadar güzel"olan kızını törenlerle yolcu edecekler.Kız çekingen,korkuyor:
"... anne,gizler ülkesi orası?"

Ama anne kararlı:

" Sus hakkın yok konuşmaya.Çünkü bir kral kızsın.
Sorumlulukların var,insanların için gideceksin.
Hem de iki ülke barışını sürdürmek,Hatti'nin ülkesini,onurunu korumak için.Oraya baş kadın olara gideceksin."

İlk kız alıp verme böyle mi başladı dersin?(xx)

Öyle ya yaşamın eytişimini yürüteceksin.Değişen birşey yok.Bugün de görücü yöntemi,beşik kertme geleneği,el ele tutuşarak anlaşmalar,gönül gönüle söyleşmeler,sevişerek evlenmeler,zorla kaçırmalar,dağa kaldırmalar...

Kısacası on bin yıldan çok bir süre geçmiş ama değişen ne?

Tek değişen, bu sürede gelip geçen milyonlarca insan. Çoğu, yukarda değindiğimiz gibi bir HOŞ SADA bırakmadan yürek yürek çoğalıp sonra da her biri bir serüven sonucu çekip giden insan. Et, kemik, kan..

Evet bu mektubun oluşumunda da yine bir aile kurma,sosyal bir birleşme var.Bir karışım var.Birisi Mısır'ın Karaderili Prensesi kısa boylu,yanık yüzlü Ecesi hatta Tanrıçası.

Öteki Anadolu'nun gelişmiş vücutlu insanı.Kumral,ceylan gözlü kızı Prensesi KYBELE (ANA TANRIÇA)

Bu birleşmeler bir yerde siyasal bir barışın temellerini attığı gibi iki ülkeyi dostluğa, komşuluk ilişkilerini sıcaklığı ve biyolojik oluşumu da yeni GEN'lere kavuşturdu.Bu gen alış verişi tarih boyu hep böyle sürmüş gitmiş.

Hangi dönemden hangisini soruyorsun bana?Örneğin uçkurlarına çok düşkün olan Osmanlı Hakanları ve onların her ülkeden,her ırdan,her renkten ve her boydan aldıkları kızları kadınları....

Bunlardan aldıkları döller? İşte sana bir liste ki şaşırsın.

Sevgili Mavro

Bu bizimkiler bir de din hesabı yaparlar.İrk hesabından şaşmadıklarını söylerler.Ama uçkur hesabına gelince,bütün hesaplar altüst...

Müslümanlığı tekellerinde tutup kimseye bırakmayan, başkalarının yaptıklarına günah diye karşı çıkan bizim bu padişahlarımız, her dinden,her ulustan kadını,kızı almış kendilerine yar etmişler.

Cariye demişler,köle gibi kullanmışlar.Bildikleri gibi at oynatmışlar.

Ama bunların her bir de bir padişah anası olmuş, karısı olmuş, sevgilisi olmuş.

Liste uzun.Biz ucundan kıyısından bir kaçtanesini görelim:

OSMANLI'DA PADIŞAH ANALARI (X)

Osman Gazi'nin kadınları :	Bala Hatun-Mal Hatun (Şeyh Edebalı'nın kızları) II.eşi Prenses Asporçe III.eşi Bizans Prensi Teodora
Orhan Gazi'nin eşi	:x Horofira (Nilüfer Hatun oldu.) I.Murat'ın anası
I.Murat'ın eşi	: Bulgar kızı Marya (Gülçiçek adıyla) Beyazıt'i doğurdu.
Yavuz Sultan Selim'in eşi	: Leh Yahudisi Heiga (Kanuni'nin annesi)
II.Selim'in annesi	: Rus kızı Roksalan
III.Murat'ın annesi	: Yahudi Raşel
III.Mehmet'in annesi	: Venedikli Bafo
I.Ahmet'in annesi	: Yunan'lı Helen
I.Mustafa'nın annesi	: İspanyol Violetta
II.Osman'ın annesi	: Evdoksiya

Tarihin ilk aydınlık yöresi İon,Frig,Urartu

Hitit bir görkemli kartal taa ulaşılmaz uzaklardan

Kanat germiş üstüne çağların

Burası Anadolu bin yılları on binlere bağlayan

İlk ışığı,ilk ateş,uygarlığı,sevgiyi

O günlerden sürüp gelen yaşamak kuşak kuşak

Hepsinin; mutlu yannlar özlemi, umutları (1)

(x)Ali Kemal Meram: Osmanlı Padişah Anaları: Dönüşüm Yay.199

" İki geçenin de müzikte melodisi,notası,türküde dizesi uyağı aynı.Dede Efendiyle Tatyos Efendi, Hacı Arif Beyle Leon Hancıyan aynı ud ,ney, aynı seslerle. Anadolu ezgileri bestelemiş, yoğurmuşlar birlikte aynı toprağın mayasından.Destanda, öyküde aynı HOMEROS'un destanlarını birlikte duymuş duyumsamış dinlemiş Şarkıları aynı coşkuyla alkışlıyor iki geçede.

Doğu Anadolu'nun karlı yaylarından fışkıran nehirler güneyde Sümer görkemini kuzeyde Hitit Amazon yiğitliğini,batıya uzanan kollarıyla da dünyanın en görkemli uygarlığını yaratmış bir Anadolu'dur burası.

Bu kültür Anadolu kültürüdür.

(2)

Bu kültür Anadolu'da ilkçağda insanları evrensel sevgiye ve güzelliğe çağıran İzmirli Homeros ile özgürdüşüncenin başkaldırı temelini atan Efesli Herakleitos ve Thales'i;Sinoplu Diogenes'i ortaçağda bağnazlığın ve inanç zulmünün geçerli olduğu İslam ve Hristiyan dünyasında sevgi,hoşgörüyü yaratan Hoca Nasreddini ve dayanışmayı toplumsal bir maya haline getiren Hacı Bektaş Veli,Ahi Evran,Mevlana ve Yunus Emre'yi ,ayırımcılığa yoksulluğa ve kıyıma başkaldıran Baba İshak,Şeyh Bedrettin,Pir Sultan Abdal,Dadaloğlu ve Koroğlu'nu;Kuvayı Milliye'nin altyapısını oluşturan Yörük Ali Efe,Demirci Mehmet Efe,Sarı Zeybek,Karayılan ve Fatma Seher Bacı Şahin Bey'i ,emperyalizm ilk saltanata başkaldırarak dünyanın ilk halk devrimini yapıp laik çağdaş cumhuriyeti kuran Mustafa Kemal Atatürk'ü yaratmıştır.Bu kültür toplumsal yaşamında sevgi ve dayanışmaya,dinsel inancında hoşgörüyeye;hangi kökenden ,dinden ve mezhepten olursa olsun,insana ve inanca saygıya dayanan Anadolu aydınlanması ile konuksever,yardımsever ve haksızlığa, zulme, başkaldırmış; sevgi, dürüstlük ve eşitliği savunmuş olanları şiir,öykü ve türkülerinde yaşatmış ve halen yaşatan hak kültürünü yaratmıştır.

MOZAİK

Sevgili Mavro

Sen, ben, Moiz, Dimitro, Hans, İvan, Agop el eleyiz.

Boroksime, Jaklin, Susan, Ayşe, Türkan gönül gönüle, yürek yüreğe.

Sinagog, Kilise, Cami, Havra yan yana da;neden insanlar birbirine düşman olur? Aynı sularda, aynı balıkları, aynı coşkularla tutuyoruz. Türkülerimizin melodisi, şiirlerimizin ölçüsü aynı. Aynı tuvale aynı paletle resimleri yapıyoruz. Aynı dilden ama aynı duyguları, aynı gözlerden ama aynı sevgileri paylaşıyor, aynı elleri birleştirip aynı sıcaklığı duyuyoruz.

Öyleyse neden bu ayrılıklar,düşmanlıklar,öç ve karayıkımlar?

Halaylarımız aynı Mavro,horonlarımız.İkimiz de Dadaşlarla başbar oynayıp yayla düzündü diz vura vura zeybeğe duruyoruz Ege'nin İzmir'inde. Baküs'ün şarabını aynı kadehte,rakıyı aynı tatta içiyor, salatayı aynı kıvamda yapıyoruz.Soframızda aynı saz takımı ve hep kahkaha. Bir Ermeni kültürü,bir Kürt folkloru, Bir Rum sanatı, bir Türk otağı... Bunlar çağlar içinden süzülüp gelmiş bugünkü oluşumun, düzenin, güzelliklerin paylaşımı olacakken, ayrılıklara üzüntülere neden oluyor! İki geçenin de müzikte melodisi, notası işte bu kültür Anadolu kültürüdür.

Bütün bu mozaîği oluşturan oluşumların hangisini yok sayabilir; seni incitecek bir sözü nasıl söyler ,ayrı bir yola ,aykırı bir düşünceye nasıl sapabilirim

Batının çıkarıcı politikacıları, özellikle Almanların (I.Dünya savaşı yıllarında) kendi yararları doğrultusunda çıkardıkları TURAN SÖYLENCESİ vardı.Kurdukları oyun sonunda ortaya çıktı.O zaman ki bizim yöneticiler de bunlara alet oldular.(Enver Paşa ve ötekiler ve I.Dünya savaşı yenilgisi).Bugün de onun benzerini bir başka biçimde ağızlarında gevleliyorlar.TÜRK İSLAM BİREŞİMİ saçmalığını...

Bugün ülkemizde esen bağnaz ve karşı devrim düşüncelerinin baskısı ile 12 Eylül oluşumu bir araya geldi de ondan kaynaklandı

bu.Bir süre sonra kendiliğinden yokolacak.Çünkü gerçeğe aykırı bir sav yaşamaz,yaşayamaz.O zaman biz yine gerçek dostluğa döneceğiz.Anadolu yine Anadolu olacak kültür yine taa binlerce yıllık zincirin halkaları biçiminde sürecek çağdaşlığa yönelik olarak.

Bunların ortaya serdikleri bu saçmalık bilimsel görüşlere, tarihsel gerçeklere aykırı ,yaşamın kendisine de.Bunu bilen,gören gerçek bilim adamlarımız bu gerçeği açık açık söylüyorlar. (x)

"... Ne yazık ki yurdumu da bazı kişiler ve çevreler milliyetçiliği dar bir çerçevede sınırlandırmakta ve 1071 den önceki Anadolu uygarlıklarını bizden saymamaktadırlar.Oysa biz Türkler, Anadolu topraklarında oluşmuş bütün toplulukların çocuklarıyız. ve onların bize bıraktıkları kültür varlıklarının miracısıyız.Bu kültür bizim değildir dersek; bize: ' Öyleyse orada ne işiniz var demezler mi ? Kaldı ki Anadolu'ya gelen bütün topluluklar yarımada potasında erimiş ve onun sonunda bugünkü Türkiye ortaya çıkmıştır.

Biz (TURANCILIĞIN) başlangıcını biliyoruz.Alman emperyalizminin bir oyunu bu.Birinci dünya savaşında Osmanlı'yı oyalamak ve gururunu okşamak üzere gelişmekte olan ulusculuk bilincini gündeme getirip bir turan söyleyesi çıkarmış. Böylece Türkleri Orta Asya Türklüğü ile birleştirme masalıyla oyalamış. Dolayısıyla Rusya'ya açtığı cepheyi türkleri de katarak, (savaşın yükünü omuzlarımıza yıkıp) (I.dünya savaşı) sözde kendisine yandaş bulma oyununu biliyoruz. Ancak, bunu bugün biliyoruz.

Aradan yıllar geçti, köprülerin altından çok sular aktı. Şimdi 1980 deki faşist darbenin generalleri Amerika etiketli programlarıyla Turancılığı hortlatmak için yeniden Türk İslam Bireşimi savını getirip oturtular.

Bu oyunu Almanların oynadığını biliyorduk.Amerikalılar da bu oyunu günümüzde oynadılar ve böylece generallerin buyrukları Amerikalı Sam, amcamızın da izniyle Türk İslam Bireşimi resmi bir öğreti olarak üstümüze bir is gibi sindi.

ABD belgelerinden bir gazete haberinin küçük bir bölümünü birlikte görelim:

"Sömürge anlaşması

"... Sol basın susturuldu. Ağır cezalarla.Sağ desteklendi. Lambadan çıkan dev büyüdü.Şimdi sokaklar bu kirliliği taşıyor.

Buna karşılık şeriatçılık, demokrasi güçlerine karşı bir dalgakıran işlevi verilerek devlet tarafından güçlendirildi.60'lı - 70'li yıllarda ABD karşıtı her eylemde yurtseverlere saldıran, Kanlı Pazar'lar düzenleyen ülkücüler, şeriatçılar ve tarikatlarla gizli anlaşmalar yapıldı.26 Haziran 1986'da toplanan Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, " Türk - İslam Sentezi" ni resmi ideoloji olarak kabul eden bir raporu benimsedi.Bu önemli toplantıya Evren, Cumhurbaşkanı olarak ve Turgut Özal başbakan sıfatıyla katılmışlardı.Graham Fuller, Paul Henze gibi CIA'cıların yazıları, "Türk- İslam Sentezi"'nin kaynağının da ABD olduğunu açığa çıkardı..." (1)

Sevgili Mavro,

Siz de, biz de ülkelerimizde bağnaz, satkın yöneticilerin bazan böylesi aymaz kararlar verdikleri oluyor.Ancak bu aymaz uygulamalar geçicidir, sürekli uygulanamaz tarihsel gerçekleri de değiştiririz. Siz de savaş sonrası cuntacı albay'lardan çok çektiniz.Aslında Anadolu, Anadolu insanının ükesidir.Bu konuya Tarihçi, MÜKRİMİN HALİL YINANÇ :

Türkiye Tarihi Selçuklular Dönemi I Anadolu'nun Fethi adlı kitabında Anadolu'ya açılıştan gelen Türkler'in" sayısının bir milyonu geçtiğini yazdıktan (sayfa:176) sonra gelenlerle Helenleşmiş Hittit ve Trak kökenli yerli halk arasında güçlü bir kaynaşmadan sözeder diyor.

Bu da tarihsel bir belge,

Biz Anadolu mozağini savunduk ve hep de savunacağız. (3)

Şimdi gelelim sana: "Batı kültürünün ilk ve daha önceki çağ Anadolu'suna dönmek, yukarıda anlatmaya

çalıştığımız birçok iyi sonuçları verir.Bir yandan da Osmanlı Devleti'nin kurulmasında ilk çağ Anadolu'sunun en büyük etkileri olduğu anlaşılır. Bu arada Ahilerin, Bektaşilerin, Mevlevileri, Zeybeklerin, Tahtacıların ve Kızılbaşların da muammaları çözülmüş bulunur. Klasik uygarlığın kökeni araştırılınca, klasik kültürün apaçık olarak ilk belirdiği, -yani kendilerine sonraları Hellenik diyen toplumun, kendilerinin barbar dedikleri, ayırdıkları ve Olimpos'lu Tanrıları teşkil ettikleri yerin, Anadolu'da İonya olduğu anlaşılır.

Bu iş, zaman bakımından, İsa'dan önce 9. ve belkide 10. yüzyıllarda oldu. Çünkü Homeros ve ondan önce gelip de meçhul

(1) Cumhuriyet Gazetesi : 18.Temmuz.1997

(2) Prof.Dr.Macit Gökberk : Aydınlanma felsefesi

Devrimler ve Atatürk Cumhuriyet Kitap Eki Sf:86

(3) Halikarnas Balıkcısı :Anadolu Tanrıları sf;13

kalanlar, o sıralarda yaşadılar.

Homeros 'İLYADA' ve 'ODYSSEİA'yı İon lehçesinde dokuzuncu Yüzyılda yazdı. İon sözcüğü Grekçe değil Anadolu'lu bir dildir." Bundan güzel belgeler olur mu?

Sevgili Mavro,

Anadolu Tanrıları, sf.13, Halikarnas Balıkcısı

Biz bir denizin iki yakasındayız.

Aynı suda yüzer bindiğimiz gemiler, öyleyse neden düşmandır bu insanlar birbirlerine?

Kıbrıs'ta bir soykırım denemesi oldu. İnsanlar değil, çocuklar değil, bebeler boğazlandı banyo küvetlerinde.

Kim mi söylüyor, baksana; bebeğin kendisi:

Türk Tarafında:

"Bir küçük mezarcıkta
savaş kurbanı bir Kıbrıslı çocuk. Dedi

ki:

'İnsanlar ben neden öldüm?

İnsanlar henüz bebektim

Bir suç işlemedim,

Neden koydunuz beni karanlığa.'

Rum Tarafında:

"Bir küçük mezarcıkta

Bir Harup ağacının altında

savaş kurbanı

bir Kıbrıslı çocuk daha dedi ki:

Neden öldüm ben?

Bir suç işlemedim

Tımanmak istiyordum HARUP ağacına

Neden koydunuz beni karanlığa.'

Ayrılrsa da bayraklarımız, yurtlarımız birbirinden, başkaysa da rengi derilerimizin, ya da göz renklerimiz, boyumuz bosumuz uzunlu, kısalıysa da hepimiz bir dünyada yaşıyoruz. Yok başka gidecek yerimiz. Bir insanın bir insana selam vermesi, yaşaması dostça, kardeşçe kucak açması, mutlu olması bu dünyada çok mu fazla? Günaydın-merhaba-selam-şükran-sayanora-yesu-bonjour-thank you ve daha nice güzellikler, sevgi tomurcukları açtıran, pırıl pırıl sözcükler. Hepsi de güzellik, sevgi, coşku yüklü.

Sevgili Mavro,

İzmir Devlet Tiyatrosunda 1996-1997 tiyatro döneminde bir oyun sergilendi: (ŞEYTAN ÖRÜMCEĞİ) diye.

Oyunun adından da anlayacağımız gibi gerçekten bir şeytan örümceği'nin ağıları içine hapsedilmiş insanların çektikleri eziyet, gördükleri yıkım anlatılamayacak kadar acılarla doluydu. Ne olmuştu neden olmuştu da o yıllarda o güzelim; dağlarından yağ, ovalarından bal akıtan varsıl Anadolu torpakları kana boyanmıştı. Bunda senin bir suçun yok, benim del... Ancak hep söylediğimiz gibi batılı para babalarının doymayan hırsı, sizinkileri kandırdı saldı, Anadolu üstüne.

Ben burada seni üzme için bu yarayı açmak istemedim. Söylemek istediğim asıl konu bu tiyatro oyunundaki kişiler. Bunların yaşadıkları acıları ve mutsuz sonları... Burada üç kadın var. Üç kuşaktan üç kadın acılarla kavrulan

BİRİNCİ KOCA ANA : Anadolu'nun on bin yıllık geçmişteki görkemli yaşamını oluşturan KYBELE'yi temsil ediyordu.

İkincisi SOFİA : Biz, Safiya diyoruz. Sizin geçeye savaş nedeniyle zorla götürdüler. Orada çektikleri; gördükleri çok acı idi.

Üçüncüsü DAFNA : Biz, Defne diyoruz. Asıl kahrolan, üzülen ve yaşamının körpe baharında, yaşamadan ölen genç kız.

Yani üç kuşak; bir delinin hırsı, bir kaprislinin, gözü doymaz politikacıların eylemlerinin sonucu çıkarılan savaş ve insanları getirdiği yer? Bu savaş çılgınlıkları Koca Ana'yı daha da kocaltmış ama daha da olgunlaştırmış. Bir Kybele gibi çevresine kol kanat geriyor. İkincisi Hüseyin'in sevgilisi SOFİA . Onu Hüseyin'den zorla koparıp öte geçeye götürüyorlar. Kucağında Dafna bebekle birlikte. Orada- horlanarak- yaşamak zorunda bırakılıyorlar. Küçük görülmeler itilip kakılmalar içinde büyüyen Dafna kız. O da bu oyunun bir parçası. En çok üzüntüyü çeken de o. Oysa mutlu olması gereken bu üç kuşak ananın üçü de mutsuz. Adları değişik, dinleri ayrı ama sıcak yüreklerindeki sevgi aynı, sonsuz, içten. Aslında mozaikteki parçalar birbirini tamamlayan, sevgiyle

yaşayan insanlar. Ama batılı para babalarının hırsı yok mu? Bu, bugün de geçerli?

Sevgili Mavro,

Bizleri hep birbirimize düşürmüş kavgalara sürüklemişler. Bilinçsiz, nedensiz, hiç yoluna. Kimler mi, zorbalar ülkesinin çıkarıcı para babaları? Bu kavgacıların tüm amacı bu anamalcıların çıkarlarına yöneliktir. Bunlardan bir tanesini daha anlatacağım sana. Yukarda sözünü ettiğim savaş karayıkımından aşağı yukarı 20 yıl önceleri.

Bu anlatacaklarımı, gözümle görmedim ama o günleri yaşamış insanlardan dinledim. Titreyerek, üzülererek anlatılanları bir bir öğrendim. O günlerin heyecanını halâ üzerlerinden atamayan yaşlı insanların bu öyküleri de yukarda anlattığım kadar ilginçti. Bunların içinde en ilginç de yaşlı ninemden dinlediklerim.

Bu dinlediklerim, bu acıklı oluşumlar bir Anadolu kasabasında geçer. Kasaba Toros dağlarının doğuya açılan yayının güneyde kalan yöresinde. Kendi halinde yaşayan bir kasaba. Benim kasabam. Burada 1900'lü yıllarda Ermeniler var. Ticaret gelişmiş. Tekstili sanayiini o günün en gelişmiş makinalarıyla JAKAR(1) tezgâhlarında dokunan bin dallı yün ve ipek şallar. Kasabanın ekonomisini üst düzeyde tutuyor. O zamanlar Halep de Anadolu toprakları içinde.

Kasabada üretilen bütün tekstil ürünleri Halep üzerinden Avrupa pazarlarına. İngiltere'nin MANCHESTER (2) tekstil sanayi merkeziyle doğrudan doğruya ticari ilişkileri sürüyor.

(2) MANCHESTER : İngilterenin tekstil sanayi bölgesi

Ticaretin gelişmesi; sosyal yapıyı, kültürel oluşumu da etkiliyor. İnsanlar varıl, saygın ve sevgi dolu. Saygınlık son derece geçerli. İnsanların, din, dil, sosyal yapı, felsefi düşünce yönünden bir sorunları yok. Ermeniler, Müslümanlar; Rumlar; Museviler; Kürtler hepsi birbirine saygılı. Müslüman ramazanda oruçlu iken Ermeni sokakta sigara içip yemek yemez. Ermeni'nin hamursuz bayramında Müslüman ona saygılı davranır. Birbirlerinin bayramlarında seyranlarında acı tatlı günlerinde yanyanadırlar. Bu

(1) Elektriğin sanayide kullanımından önceki gücüyle (elle) çalıştırılan dokuma tezgâhı

böylece 1915 yılına kadar sürer mutlu, varıl ve umut dolu bir yaşam.

Ancak; batılı çıkarıcı para babalarının bu ticaretin kaymağına göz koymasından sonra iş değişir. Birbirine düşürmek için bütün bu azınlıkları kışkırtırlar. Onlar milliyetçilik kandırmacalarıyla işi teröre (yılıya) yöneltirler ve o güzelim kasaba, o yılların bütün Anadolu yerleşim yerleri gibi bir kaynaşmanın, bir karmaşanın içine düşer. Birinci dünya savaşı da bu işin içinde oynanan ikinci bir oyundur. Böylece oyun içinde oyun oynayan batılı çıkarıcılar Anadolu'nun o dingin, o varıl, o saygın yaşamının altının üstüne getirirler.

Bu dingin yaşamı, bu saygın ortamı bırakmadılar bu durumuyla. Yalnız Anadolu'm değil o yıllarda bütün dünya kan ve ateş içinde savruldu dört bir yana. İnsanların, toplumların ve ulusların 4 yılı kan ve ateş içinde geçti. O günleri yansıtan bir şiiri o kasabanın yetiştirdiği ozandan dinleyelim.(x)

trierli bu adam
torbasında zürih, paris, Londra
ve de manchester
manchester denilince depreşir yaralarım
dal dal sızar ince kanım
bindallı şal üstüne
manchester'den gelen iplik
yüklenip haracını istanbul dükaliğının
kervan kervan ulaşip bizim illere
boyanıp göz nuruna ceylân gözlü kızların
şakırtısında tezgâhların
bindallı şal olurmuş
kervanlar
sivas üstünden
halep üstüne
çan sesleri bozkırda
dengi dengine
dengi dengine
horoz gözü altunlar
kimin cebine
kimin cebine ?..."
Kimin cebine olacak, batılı sömürgeci cebine...

(X) Hasan Hüseyin : Ağlasun Ayşafağı sayfa 344

Batı; sanayiini geliştirip doğunun geri kalmış yörelerini sömürmeye başlayınca, dünyada da karmaşa artmış.

Manchester'le güzel bir ilişki kurulmuş. Ticaret güzel gidiyor. Anadolu insanı çalışıyor, üretiyor, Manchester; kaymağını yiyor. Ama yine de doymuyor. Hırs bu ya ? Sonunda olanlar oluyor. Karmaşa bu güzel düzeni alt üst ediyor. Ozan da oturup öyküsünü yazıyor:

".. Ben çok uzak geçmişİ neden mi seviyorum ?

neden mi özliyorum yarını?

adlarımız İbrahim'dir, yusuf'tur, eflatun'dur

musa, isa ismail

ve hatta yakup

eflatun'a platon der frenkler

yusuf'a jozef

abraham'dır ibrahim, Jakob'dur yakup

musa'mızı almışlar da açıkgöz yahudiler

moiz yapmışlar

bak şu keferelere !...

Ben bir Gürün sürgünüyüm

bilirim

Kuş uçan kervan geçen o kanamış topraklarda

bir dilim ekmeğin kutsal serüvenini..."

Bu öykü bir kasaba öyküsü değil. Bu öykü bir çağın, bir sömürü ağının öyküsü. Sömürü dişlilerinin altında ezilen halkların öyküsü; Anadolu'nun o yıllardaki batılı sömürgeci, sömürü dişlileri arasında ezilişinin öyküsü...

Güzel güzel, can cana, yan yana yaşarken birbirine düşman ettirilen insanların, toplulukların öyküsü.

(x) Hasan Hüseyin: Ağlasun Ayşafağı, Sf.373

SEVGİLİ MAVRO,

İrk İrk diye tepinenlere, insanları renklere, dillere, dinlere bölümlere ayıranlara sormak gerekmez mi, bu ayırım niye?

TOPKOM İSTEPANYAN 1983

Bir Sürgün ve Ermeni Annelerine Duyuru "1915 yılında, biz gayri müslim Türk yurttaşları, dış tahrik ve etkiler sonucu vuku bulan olaylar nedeniyle sürgün olarak Simav'a geldiğimiz gün ora halkından işittiğimiz ilk cümle aynen şöyle olmuştı:

- "Abuu Uma bacı baksana, gâvur, gâvur dedikleri de bizim gibi insanlarmış".

Asaletini ırkından almış olan bu saf ve temiz insanlar, dört küsur senelik sürgün yaşamımız süresince bizleri yalnız bir kardeş gibi bağışlarına basmakla kalmadı. Aristo'nun çok evvel söylemiş olduğu, "İşbirliği demokratik yaşamın mutlak koşullarından biridir" sözlerini de lâıykıyla gerçekleştirmesini bildiler. Şöyle ki: Kafitemiz Simav'a geldiği gün zaptiyeler bizi eskiden böceklik olan bir hana yerleştirdiler. Burada tahminen altı ay kaldığımız halde henüz yerel halkla hiçbir temas sağlamış değildik. Bizleri ilk defa birbirimize kaynaştıran şu olaylar oldu.

Bir gün yalnız başıma hanın önünde oynarken üç Müslüman çocuğu yanıma geldiler ve beni oyuna davet ettiler. Ben ise onlarla oynamamakta direniyor, bir taraftan da "Ben sizinle oynamam" diye bağıırıyordum. O sırada sesimi duyup hanın kapısında görünen annem bana:

- Oğlum, onlar da senin kardeşlerindir. Neden onlarla oynamak istemiyorsun? dedikten sonra bizi yanına çağırıp, hanın iç durumunu işaret etti ve şöyle konuştu:

- Şayet sizler büyüdüğünüz zaman çocuklarınızın böyle acıklı manzaraları görmelerini istemiyorsanız bu yaşta birbirinize sımsıkı sarılınız ki, bir daha hiçbir yabancı tahrik ve etki sizleri birbirinizden asla koparamasın.

Annem konuşmasını bitirince ben de çocuklarla elele tutuşup alana doğru koşmaya başladım. Bugün bütün samimiyetimle ifade

edebilirim ki, beni çocuklarla oynamaya yönelten âmil, annemin sadece “onlar da senin kardeşlerindir” cümlesi olmuştu.Çünkü henüz diğer sözlerinin değerlendirecek yaşta değildim.Bir süre sonra hana geldiğim zaman, annemi handa bulamadım. Teyzeme annemin nerede olduğunu soracaktım ki, o an bir bando arabası gelip hanın kapısında durdu ve arabanın asker olan sürücüsü hana girip ismen teyzemi çağırdı. Teyzem dışarı çıkıp arabada oturmakta olan bir hanımefendiyle bir müddet görüştüktan sonra geri gelip ailemizi topladı ve arabaya bindirdi.Hareket eden arabamız bir süre sonra önü bahçeli çok güzel bir evin önünde durdu. O ana kadar olanlardan hiçbir şey anlamamıştım. Ancak eve girince annem olanları şöyle özetledi: Bir müddet önce annemin konuşmasını hanın kapısındaki garnizon komutanı Musta Bey'in ailesi arabadan dinliyor ve annemin sözlerinden o derece etkileniyor ki bu durumu derhal gidip beye anlatıyor.Bunun üzerine bey de ailemizi evinde misafir etmeye karar veriyor.Bizim bu eve taşınmamızdan bir hafta sonra da zaptiyelerle, bizden bir genç kadın arasında müessif bir olay cereyan etti.

Bu olaya tanık olan halk, önce bu olaya neden olan iki zaptiyeyi bir hayli tartakladıktan sonra, doğruca garnizon komutanlığına gidip bu olayı şu sözlerle protesto ettiler:

- Dış tahrik ve etkiler soruncu acıklı bir duruma düşmüş olan bu perişan insanlar, biz Simavlılara emanet edilmişlerdir. Bu nedenle onlara yapılacak herhangi bir tecavüz ve hareketi bize yapılmış sayacağız. Kısacası emanetimize asla ihanet etmeme azim ve kararındayız.

Bu konuşmalardan sonra Simav halkını etrafına toplayan Garnizon Komutanı, bugün dahi kelimesi kelimesine hatırladığım şu konuşmayı yaptı:

- Aziz ve muhterem Simavlılar, bu asil davranışlarınızdan dolayı şu anda sizlerle ne kadar övünsem az olacaktır, esasen biz Türklerden de böyle bir hareket beklenirdi.Çünkü Türk'ün en büyük hasletlerinden biri zayıfa yardım, diğeri ise konukseverliktir. Şimdi her türlü övgünün üstünde olan bu tutumunuzdan cesaret

olarak diyorum ki, arzu edenler benim gibi onlardan bir aileyi evinde misafir edebilir; bu kararımı da onların ileride kasabamıza yararlı bir unsur olabileceklerine inanmış bir kimse olarak alıyorum.

Komutanın bu konuşmasından sonra handa tek bir aile kalmamıştı. Artık müslim ve gayri müslim iki toplum da aynı çatı altında yaşamaya başlamıştı. Yerli halkın bu Türk'e has tutumu ise bizleri bütün gücümüzle iş alanlarına çekti. O tarihte erkekler askere alınmış olduğundan birçok işler kadınlara bırakılmıştı. İşe önce tarlalardan başlandı. Artık hergün Ayşe'yi ve Hermine'yi tarlalarda yan yana çapa vururken görürdünüz.

Her ne kadar ellerinde ayrı ayrı çapaları vardıysa da, bu ayrı çapalar bir tek ideal uğruna vuruluyordu. O ideal de her şeyin üstünde olan ülkenin kurtuluşu idi.

Bu kardeşlik havası böylece sürüp giderken, bir gün Genel Merkezin " Gayri müslim vatandaşlar üç gün içinde vilâyetleri ne dönmek mecburiyetindedirler" genelgesi, Simav'da bir matem havası yaratmıştı. Matem havası yaratmıştı diyorum, çünkü bu emrin ilânından sonra, Simav'da gülebilen bir çehreye rastlamak mümkün değildi. Acaba neden bu emir yerli halkıda bu kadar üzmüştü?

Çünkü her ne kadar aramızda din farkı vardı ise de, onlar bu farklılığın iki toplum arasında kısa zamanda yer etmiş olan bu kardeşlik havasını yok etmeye asla yeterli bir neden olmadığına iman etmiş kimselerdi..." İşte mektubu

Neresinden bakarsanız bakın, bu saçma kuram insanın kafasını bulandırmadan başka bir işe yaramıyor. Bu ırkçı kuramların arkasında bal gibi çıkar ilişkileri ve çirkin politika yatıyor. Bu; biraz bilgisiz politikacının, biraz aşağılık duygu sunun biraz da paranın verdiği şımarıklıktır.

Yukarda sevgili ozanımızın kasabasındaki o gelişmişliğin nasıl yerle bir edildiğini şiirsel bir dille anlatışı ne güzeldi, ne duygulu ve ne de tatlı.

Bir ermeninin mektubunun yanında bu yazının da yeri vardır diye düşündüm. Birisi Doğu Anadolu'dan birisi Batı Anadolu'dan. İkisi de Anadolu'nun o tatlı insan mozaiğinden, güzelliklerinden, yaşamın sıcaklığından, yıldız yıldız parıltılarından ve sevgi selinin uzantıları olan erdeme açılan sevgi yolunun erişilmez yaşamından.

" Osmanlı döneminde Tire'de Hristiyan, Müslüman, Türk, Rum, Ermeni, Musevi, Bulgar, iç içe yaşıyorlar. İbni Kayyum Mahallesi'ndeki Şemsi Mescidi'nin alt katı kilisedir; Rumlarla Türkler aynı binada tapınıyorlar, sonra bahçede selamlaşıp söyleşiyorlar... Milliyetçilik kavgası daha başlamamış...

1842 yılında Rum kilisesi Orfeni Panaya'nın onarılması için saraya başvurulmuş; gelen yanıtta "aslına uygunluk" koşulu şöyle saptanıyor: " Bir karış veya bir parmak eksik veya fazla olmamak kaydıyla" tamir edile...

Aydın sancağına bağlı Tire'de 19 Eylül 1900 tarihinde, Donna adında bir Musevi kızı, Müslüman olmak için kaymakamlığa başvuruyor. Tire Kadılığı başvuruyu onaylayıp Haham'ı olaya tanık olması için çağırıyor. Hahambaşı, Donna'yla konuştuktan sonra "inançlı kararı" na saygı gösteriyor; Donna, Emine'ye dönüşüyor.

Peki, bir Müslümanın Musevi ya da Hristiyan olmak isteği nasıl karşılanırdı?...

O iş başka...

1833'te Hafız Mustafa Halife Gazazhane Camisi müezzinliğini parasız yürütmek için padişahıtan "berat" dileğinde bulunmuş. Gelen yanıt olumludur; ama, bir koşulla: "Padişahın ömrünün uzun olması için dua edilecek..."

Tire'de yaşam böyle..."(x)

KAVİMLER KAPISI'NDA BİR MAHALLE

Yüzyıllardır emek vermiş, birlikte işlemişiz Anadolu'yu. "Bahçelerde mor meni / Verem ettin sen beni / Ya sen İslam ol Ahçık / Ya ben olam Ermeni" demişiz. Batı'da "Türkiye'nin Verdi"si olarak tanınan Dikran çuhacıyan, en kısa tanımla bizim insanımız. Türk dilinin ilk etimolojik sözlüğü Bedros Keresteciyan'dan. Saroyan çalmış, Yaşar Kemal söylemiş! Kalçi Efendi, Pandikyan, Terziyan, Hogasyan ve diğerleri...

Kurtuluş Savaşı'nın unutulmaz adları. "Glorik" köftesi, Erzurum'un "bar"ı, rakı sofralarının "çarmakçuru" ya da bildiğimiz klarnet. Anadolu'daki her kavim bir güzellik bırakmış, bir güzellik taşımış dünyaya.

Kuşkusuz Ermeniler de... "Bizim Ermeniler".

1988de "Eliz Kavukçuyan Edebiyat Ödülü" (Paris) sahibi bir kitapla, felsefe, psikoloji ve edebiyat öğretmenliği yapmış Mıgırdiç Margosyan'ın öyküleriyle Papaz Arsen'e, doğar doğmaz enfiyesiyle, 'bınoti'siyle vaftiz edilen Kure Mama'ya, Demirci Dikran'a, "Çatlak kafalı"

Vanes'e, Zangoç Uso'ya bakıyoruz. "Allahuekber"le kilisenin çan seslerinin birbirine karıştığı mahalledeki insanlarla, küçük yaşamların arkasındaki derinlikle karşılaşyoruz. Gelenekler, sevinçler, üzüntüler, coşkular... Dicle, Urfa Kapısı, Diyarbakır... Margosyan'ın sıcak ve yalın dili çarpıcı öyküleme tekniği de düşünülünce. Gāvur Mahallesi'nin tıpkı azınlıklar gibi "sessiz sedasız" ama zengin bir kitap olduğunu söylemeliyiz.

AGOP DİLAÇAR da bu kültürün insanı.

Mustafa Kemal Paşa Doğuda 7. Ordu komutanı

iken (1917) AGOP

Onun yanında Yedeksubay askerliğini yapmaktadır. Kurtuluştan sonra, kurulan Türk Dil Kurumu'nda büyük hizmetleri olmuş ve Atatürk ona devrimden sonra DİLAÇAR soyadını vermiştir.

GÄVUR MAHALLESİ

Varlık Dergisi Kitap Eki (Haziran 1992)

Önce bir durup, 'yanlış mı okudum acaba ?' diye düşünüyor insan. Biraz devam edince yanılmadığını anlıyor... Hayır efendim! Burası ne bir Güney İtalya köyü, ne de yoksul bir İspanyol

kasabası. Ancak ilk cümleden başlayıp, kitap boyunca peşimizi bırakmayan Hıristiyan 'traditon'ı da ne arıyor

Diyarbakır Ovası'nda...

Biraz daha okuyunca anlıyoruz bunu... Yalnız Hıristiyanca ritüeller değil, olağanüstü etkileyici bir 'Anadolulu' egzotizm kaplıyor ortalığı. Bu egzotizm, bildik Uzak Doğulu ya da Yakın Doğulu egzotizmlerden değil...

Afyon ve tütün kokuları, loş ve oyuncaklı mekânlarda sarmıyor düş dünyanızı; bu egzotizm buğday kokan, yarma kokan, yufka kokan, yanık türküleriyle, dostluk ezgileriyle Anadolulu bir egzotizm.

Türk edebiyatında köy çok anlatıldı, ama böylesi bir etnik hamurla yoğrulmuş egzotizm bunlardan hiçbirinde yoktu. Abartmalardan uzak, cana yakın, samimi, otantik bir duygu dünyası yaratıyor Margosyan, 'Elia Kazan

da Kayserili'ydi, ama o Margosyan kadar sırrına vakıf olamamış Anadolu'nun hem de Anadolu'nun diye düşünmeden edemiyor insan. 'Haram sudan atladım / Mantın kuşak bağladım' diyebilmek, Margosyan kadar iyi bilebilmek Anadolu'yu pek o kadar kolay değil diye düşünüyor insan.

Yaşar Kemal'in epik Anadolu anlatımıyla, Sait Faik'in cana yakın, samimi tarzının bir karışımını bulabilmek mümkün Margosyan'da. Aslen kendisi de edebiyat ve felsefe öğretmeni olan, ancak şu anda bu uğraşısını

sürdürmeyen Margosyan'ın, bu tarzı, büyük bir itina ile oluşturduğunu hemen fark ediyoruz, ancak zaman zaman kendini iyice 'azınlık edebiyatı'nın sınırlarına kapama arzusu da olmasa diyoruz !... Çünkü bu sınırlara kapanma arzusu esere büyük bir merak uyandırıcı hava veriyorsa da neticede edebi kaygıların zaman zaman bir yana bırakılması, ya da istenmeden ihmal edilmesini getiriyor. Belki bunun da savunulabilir ya da faydalı bir

yönü olabilir, ancak öykü adı altında ilerleyen tekstlerde ufak çapta da olsa bir kurgu kaygısı taşınmaması ve bir zamanın bir kentin olduğu gibi betimlenmesi insanda bazı noktaların eksik kaldığı hissini yaratıyor. Bu kitabı okurken, belki yılların derinliklerinden kopup gelen, hoş duygular yaratan bir aile fotoğrafına ya da albümüne bakar gibi heyecanlandıran, göz yaşartan duygular yaşıyorsunuz ama edebiyatın da tamamı bu değil ki!...

Otantik mi, etnik mi, egzotik mi, yoksa azınlık edebiyatı mı, ya da aile fotoğrafı mı: Ne dersek diyelim, Gāvur Mahallesi çok zamandır kendimizi kaptırıp okumaya bırakabilmek için aradığımız, edebiyat mayası taşıyan kitaplardan biri.

MIDIRGIÇ USTA'NIN GĀVUR MAHALLESİ (x)

"Kış günüydü. Kar, Diyarbakır'ın daracık küçelerini, sokaklarını iyice örtmüş, her tarafta beyaz derebeyliğini sürdürüyordu. Kar, Aziz Sarkis'in beyaz sakalı gibi yol boyunca uzanıyor, sonra kilisenin avlusundan merdivenleri tırmanarak yükseklikteki çan kulesinin şehri kutsayan haçı kucaklayıp öpüyordu."

Sevgili Mıgırdiç Margosyan Hoca, kitabından; "Gāvur Mahallesi'nden, ilk öykünün girişinden arakladım bu satırları. Kentin kışını anlatarak girmişisin kitabına.

Nedense Diyarbakır deyince aklıma hep Mıgırdiç Usta'nın kitabı gelir. Belki de Diyarbakır'ı en iyi o anlattığı içindir. Giderken oraya aklımın bir köşesinde Papaz Arsen, Kure Mama, Zangoç Uso ve Kejo vardı. Ve Aziz Haç Yortusu ve Hançepek ve Pazar Ayini ve Dicle Nehri ve Hamravat Suyu ve Urfa Kapısı...

Onlara seranat yazmışsın Usta ! Onların gidişine... Papaz Arsen ve Zangoç Uso'nun yüklenip denklelerini Diyarbakır'dan göçüne. Nelerini almışlardı yanına geçerken Gāvur Mahallesi'nden Sevgili Mıgırdiç Usta ?

Ha ?...

Bu göçün oluşumunu, nedenlerini, politik sosyal, siyasal oluşumunu burada yinelemek ne yapıtın konusu nede bizim amacımız.

(X) Cumhuriyet Gazetesi (17 Ağustos 1997) İlhan Selçuk

(XX) İkibin'e Doğru (09.02.1993)

Ancak bu mozaigebalyozla vurup parçalayan yabancı anamalı güçler bugün de sırtan dişleriyle canavarca eylemlerini sürdürüyor.

Dün Ermeni içindi bugün Kürt için. Yarın ?

Korkma sevgili Mavro, yarınlar, barış dolu yarınlar bizim. Biz Hıgırdıç ustanın o tadına doyumlayan öyküsüne biraz bakalım.

GÄVUR MAHALLESİ

(Öykü)(1998 Eliz Kavukçuyan ödülü :Araş yayıncılık İst:1995)

Kış günüydü. Kar, Diyarbakır'ın daracık "küçe"lerini iyice örtmüş, her tarafta derebeyliğini sürdürüyordu. Kar, Aziz Sarkis'in ak sakalı gibi yol boyunca uzanıyor, sonra kilisenin avlusundan merdivenleri tırmanarak yüksekteki çan kulesinin tepesinden şehri kutsayan haçı kucaklayıp öpüyordu.

Uso kilisenin zangoçuydu. Deli Uso da derlerdi. Aslında ondan söz ederken "yarım akıllı" demek daha doğru olur. Uso kilise zangoçluğuna atanmadan önce, kendinden üç yaş büyük olan kardeşi demirci Sabro'nun yanında çalışır, körük çekerdi. Uso kıt akıyla, zaman zaman demirci Sabro'ya -lakabı Sinir Küpüy'dü -akıl vermeye kalkışınca kıyamet kopar, kardeşlik unutulur, didişme usta çırak kavgasına döner, sonunda yetişen komşuların araya girmesiyle kan gövdeyi götürmeden iş tatlıya bağlanırdı.. Uso üstündeki deri peştemalı hırsla çözüp çıkarır, abisine doğru fırlatır, işi bıraktığını belirterek

"bir daha bu dükkana ayak basarsam anam avradım olsun !..." diye bağırır, daha bir dizi küfür savurduktan sonra, benzer kavgaların ardından yaptığı gibi, dört dükkân aşağıdaki ikiz kardeşi demirci Rızgo'nun dükkânına gider, doğruca körüğe yönelip işe koyulurdu.

Uso'nun, kardeşleri Sabro ve Rızgo arasında mekik dokuması, aslında olağan ve alışlagelmiş bir olaydı. Kimsenin bu kavgaları yadırgadığı da yoktu. Sabro ve Rızgo evlenmiş, ayrı ev bark kurmuşlardı. Babaları öldüğünden, anaları Rehan Baco oğlu Uso'yla birlikte kilise avlusundaki küçük bir odada yaşıyordu.Zangoç Zırfkar'ın ölümüyle boşalan yere Uso'nun atanması, o güne kadar kilise yönetim kurulunun aldığı tüm kararlar içinde en doğrusu ve en uygunu şeklinde yorumlandı.

Ermeni toplumu, yönetim kurulunun aldığı bu yerinde kararı “bir taşla iki kuş vuruldu” diye alkışla karşıladı. Birincisi, kardeşler arasında belki de bir gün kanla, bıçakla, orak veya balyozla sonuçlanacağından korkulan kavgalar önlenecek, Uso’nun demirci çıraklığı kırk yaşlarında sona ermiş olacaktı. İkincisi ve daha önemlisi, kafasına estikçe sırf eğlenmek için zırt pırt çan çalması, resmen yapılan bu atamayla belki biraz önlenmiş olacaktı... Ne var ki, görevi icabı hep kilisede, dolayısıyla evinde kalacağından ; sokakta peşine takılıp onunla dalga geçerek eğlenenler, onun yakası açılmadık küfürlerinden mahrum kalacaklardı...

O gün, o bembeyaz gün, Güzellerin Meryem öldü diye kulağına çalınca, Uso çok, ama hakikaten çok üzüldü. Her ölenin ardında ağlardı. Her ölenin ardından ciğeri dağlanırdı. Zaten genelde iki gözü iki çeşmeydi. Meryem için de ağlayıp görevini yerine getirdikten sonra, kendi kendine söylenmeye başladı:

“Hiçe sağ salim duruken, gül gibi Meryem ölsün... Bak sen bu işe !”

Delilik, yarım akıllılık bir yana ama, Uso zangoç olduktan sonra, daha doğrusu resmen atandıktan sonra, bu işi daha da benimsedi. Meryem için yeterli miktarda gözyaşı döktükten sonra, kutsal görevini hatırlayarak aceleyle koştu, kilise çanınınını ipini duvardaki bağlı bulunduğu çengelden söktü, tüm gücüyle ipe asıldı, çan çalmaya başladı.

Çan sesleri şehrin sokaklarına ding-dong, ding-dong diye dalga dalga yayılıp damlardaki kar yığınlarına çarpıp yankılanırken, o da, çan sesleriyle beraber söyleniyordu:

“Kaynana dururken, gelin öldü.”

“Kaynana sağ, gelin güm!”

“Bu kış kıyamette, olacak iş mi bu? Tanrı da şaşırdı galiba!”

“Tövbe, tövbe, tövbe...”

Uso’nun bitip tükenmek bilmeyen çan seslerine, yakındaki Şeyh Matar Camii’nin müezzini de “ya sabır, ya sabır” diyerek katlanıyor, sonunda o da görevini hatırlayıp, tarihi Dört Ayaklı Minare’den sesleniyordu.

"Allahu ekber, Allahu ekber!..."

"Ding-dong, ding-dong!..."

"Allahu!..."

"Ding!..."

"Ekber!..."

"Dong!..."

Müezzin Nusret, soğuktan domates kırmızısına dönmüş koca burnuyla minareden indiğinde, Uso hâlâ, kısacık boyu, toparlak vücuduyla tarihi çanın ipine asılıp duruyor, müezzinin pes edip minareden inişine içten içe seviniyordu. Çan sesleri dalga dalga ta uzaklara, en uzaklara yayılıyor, tüm Ermenileri soğuktan kızarmış kulak memelerine soru olup asılıyordu.

"Hayrola kirve Bedo, bu saatte bu çan sesleri niye?"

"Hayır değil, şer... Güzellerin Meryem sizlere ömür."

"Kurtuldu... artık acı çekmiyor."

"Ama daha gencecikti."

"Bu işler gence yaşlıya bakmaz."

"Doğrudur."

"Tanrı günahlarını affetsin, bağışlasın ve ruhunu kutsasın."

"Amin..."

Demirci Dikran, bir kulağı Uso'nun çan sesinde, diğer kulağı Kürt müşterisinde, körük çeken çırağına bağırıp duruyordu:

"Dı hade çek, ula çek!"

Demirci Dikran, bir yandan da ocaktan çıkarıp dövdüğü kızgın demirin gürültüsüne karışan çan seslerinin nedenini yorumlamaya çalışıyordu. Yemenici Tumas zamansız çalan çan seslerini duyar duymaz çırağına seslendi:

"Gırbol Fırta, kiliseye git, bak bakalım bu deli herif gene niye çana asılıp duruyor..."

Çırak Gırbo bir an önce dükkandan tüymek ve sokakta arkadaşlarıyla aşık oynamak için plan yapadururken, böyle bir fırsatı kaçırmıydı? Hemen belindeki deri peştemalı çözüp ok gibi sokağa fırladı. Gırbo, arkadaşlarıyla aşık oynayıp, onları bir güzel üttükten sonra yiyeceği dayağın hesabını yaparak kan ter içinde dükkana döndüğünde ustasından azar işitti:

"İki saattir neredeydin ulan itoğlu it!"

“Usta, Güzellerin Meryem ölmüş.”

Oysa ustası, kalaycı Sago'dan , puşici Samo'dan, amele Siko'dan, şaşı Dono'dan ve mihşıçtı hacı Nono'dan çan seslerinin nedenini çoktan öğrenmişti.

Uso, müezzın Nusret'in minareden inişiyile, kendince galip gelmenin tadı damağında, çanın halatını tekrar duvardaki çengeline doladıktan sonra aceleyle sokağı fırladı. Uzak mahallelere, ta en uzaktakilere, oradaki sağırlara, çan seslerini duymayanlara seslenmeye gidiyordu. Yol boyunca rastladığı her Ermeni'ye haberi değişik cümlelerle veriyordu:

“Güzellerin Meryem öldü.”

“Dikro dayı! Güzellerin Meyro, Hiçe'nln gelini sizlere ömür...”

“Sako emmi, duydun mu? Güzellerin güzeli Meyro öldü.”

Uso kısacık boyuyla karlar içerisinde yuvarlanıyor, zaman zaman karlara gömülüp ayağından çıkan yemenisine küfrederek koşuyor, soğuk kış gününde vıcık vıcık ter içinde, uzaktaki Gāvur Mahallesi'ne ulaşıyordu.

Bir zamanların o ünlü Gāvur Mahallesi'nde, dünyanın çeşitli ülkelerine göç edip gidenlerin dışında, kala kala üç beş Ermeni ailesikalmıştı. Tabii bir de adı: Gāvur Mahallesi...

Uso görevini eksiksiz yapmanın huzuru içinde yorgun argın kilisenin yolunu tuttuğunda, evlerde, dükkanlarda, hep Meryem'in sözü ediliyordu. Meryem'i götürüp gömdüler kızının mezarının yanı başına. Altı ay önce doğurduğu kızının yanına... Birazcık gözyaşı, birazcık günlük kokusu ve Papaz Arsen'in bolca dualarıyla...

Çevrede toplanmış, Papaz Arsen'in sakalını, siyah cüppesini, elindeki gümüş haçı hayretle ve merakla izleyen donsuz Kürt çocuklarına dağıtılan tahin helvası ve ekmekle ilk günün hayratı tamamlanmış oldu.

Güzellerin Güzel'i toprağıyla baş başa kalınca yemenici, lastikçi Eğuş yine çarık dikmeye, demirci Mero kurt kapanı yapmaya, marangoz topal Nişo erik ağacından kaval yapmaya, nalbant Henuş nal çakmaya, kısacası kendi işlerine dönerlerken Keldani asıllı attar Yusuf ile dükkân komşusu Süryani asıllı berber Yakup da kaldıkları yerden dama oynamayı sürdürdüler.

O gece uykusuz iki kişi vardı: Biri Meryem'in kocası duvarcı ustası Sıko'ydu, diğeri de gelininden önce ölmediğine kahredip sanki suçluymuş gibi tuhaf bir duyguya kapılan ihtiyar Hıçe.

Sıke o gece yer yatağına girip uzandığında, küçük oğlu Seto'yla sekiz yaşındaki kızı Teko çoktan uyumuşlardı. Sıke anası Hıçe'yle beraber odadaki idare lambasının loş ışığında, duvarda asılı duran Meryem'in gülümseyen kızlık resmini seyrediyordu.

Dışarda, Diyarbakır'ın daracık sokaklarında, o kış gecesinde Aziz Sarkis kardan ak sakalını sıvazlayıp gezerken, Meryem kendi sıcak yatağını, kocası Sıke'nin kılı koynunu arıyordu..."

MECLİSTEN BİR SAHNE

DİYAB AĞA

Kuvayı Milliye'nin ölüm kalım günleri. Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi yirmi dört saat çalışıyor.. Anadolu mozaigi Mecliste kenetlenmiş. Çerkezi Lazı, Kürdü, Türkü ve öteki etnik kökenli insanlarıyla.

DİYAB AĞA yaşlanmaktan kamburlaşan gövdesi, nurani gür sakalıyla mecliste toplantı salonunun girişindeki sırada oturur. Bütün dikkatiyle her oturumu izler.

Mustafa Kemal Paşa meclise geldiğinde hemen onun yanına sıraya ilişir, başıyla onu selamlar ve oturumu birlikte izlerler.

DİYAB AĞA Doğu Anadolu milletvekillerinden bir Kürt Ağası. Ama Anadolu kurtuluşu için potanın içindeki maya da birleşmiş, kurtuluşu gözlüyor. Bu arada da hayranı olduğu Paşa'sına bazan bakar bakar da: "KURBANOLAM PAŞAM" diye bir iç geçirişi vardır ki... Onlardaki o sıcaklığı o içtenliği, o birliği, dirliği, geleceğe umudu, kurtuluş için verilen savaşımı, özveriyi bu sıcak tümceden başka bir kavram anlatamaz:

KURBANOLAM PAŞAM

Paşa, Diyab Ağa ile el ele Anadolu'nun kurtuluşunu yarattılar.

* *

Fethi Bey kimbilir kaçınıcı defa kürsüye çıkmaya hazırlanırken

Ali Şükrü henüz kürsüdeyken birdenbire bir lav patlamış gibi Gazi'nin sesi duyuldu:

- "Reis bey, söz isterim!" diyor.

Gazi Meclis'te çok defa, kapıdan girince sol tarafta bulunan Diyab Ağa'nın yanında otururdu. Diyab Ağa seksenlik, uzun ve süt gibi beyaz sakallı, okuma yazması olmayan, fakat Gazi'ye hep "Kurban olam Paşam!" diye hitabı alışkanlık edinmiş, iyi yürekli bir doğu milletvekiliydi. Şef şimdi gene onun yanında apansız ayağa kalkmış:

- "Reis bey söz isterim" diyor.

Belli:saatlerdir, sorumluluğu kendinden atıp Şef'e kadar götürmemek için arkadaşı Fethi Bey'in gösterdiği tahammüle artık kendisi tahammül edemez hale gelmiştir.

Onun ani bir patlamayla "Söz isterim" diye ayağa kalkması üzerine bütün Meclis durmuş bir kalp gibi sustu. Çıt yok. Baktım kürsüde duran Ali Şükrü'nün yüzü sapsarı. "Söz isterim" diyen ses, patlamasında "İçişleri Bakanı yenidir, onu neye sıkıştırıp duruyorlar? **Patlamasında** devam ediyor : İçişleri bakanı yenidir onu neye sıkıştırıp duruyorlar konuyu... ben bilirim,eğer sorumluluk varsa bana sorsunlar, ben cevap vereceğim."

Ali Şükrü yumuşak ve sakin cevap veriyor:

- "Meclis reisimizden gensoru hakkımız olduğunu bilmiyordum ve sanıyorum ki böyle bir hakkımız yoktur!"

Doğru, Meclis reisi demek fiilen devlet reisi demektir. Devlet reisi için gensoru açılır mı? Aniden bunun farkına varan Şef, o, şaklar gibi çıkan sesiyle devam ediyor:

- "Yalnız Meclis Reis değil, aynı zamanda Başkumandanım; o sıfatla istizah edebilirler.

Yoo... Bu hiç olmadı. Baktım Ali Şükrü'nin benzi yerine gelmiştir. Mantıklı bir insanın güvenci içinde cevap veriyor.

- "Mesele askerliğe ait bir iş değil ki Başkumandan'dan istizah edelim!"

Şef'teki patlama yeniden hıza gelmiş bir hamleyle gürlledi:

- "Ne demek! İstizaha mevzu olan zat yüksek rütbeli bir askerdir.Ordunun şerefli bir uzvu hakkında söylenmedik söz kalmadı. Bu kürsüden bunları mı işitecektik?"

Bu sefer verilecek cevap daha kolay, nitekim Ali Şükrü de kolayca cevap veriyor:

- "Biz onun harekâtı hakkında istizahı asker olduğu için değil, sırf vali vekili olduğu için yapıyoruz."

A... Şef oturuverdi. Sanki hiçbir şey olmamış gibi Diyab Ağa'yla sakın sakın konuşuyor. Lavını fırlatıp duran volkan, bak birdenbire lavını içine çekivermiş. Şef, Meclisi hangi silahlarla idare ediyordu? Teshir, iknâ, ilzam, tehdit, ikaz, ifşa, teşhir...Şimdi yeni silahını daha görüyoruz: "Hazım". Bu hazım bize en haşmetli gürleyişinden daha heybetli geldi.

Eğer bir gün Birinci Millet Meclisi'nin gizli oturumlar da dahil olarak, bütün zabıtları yayımlanırsa, ki buna çok gereksinim var, bütün millet, hele yeni nesiller çok faydalı dersler alıp çok ibretli sahneler görecektir.Meclis karıştı, cahililer belki âlimlerden fazla, aydınlar belki tutuculardan azdı.Fakat hepsi vatanperverdi. Cesur, atak, çetin, bütün yetkiyi kendisinde toplamış, gümbürtülü bir Meclis.Şef böyle bir Meclisi üç yıl nasıl yönetti? "İlzam"dan "hazm"a, "teshir"den "teşhir" e kadar her türlü silahı kullanarak?

Onu asıl o zamanlar görmeliydi, o zamanlar.Cephedeki kumandanla içerideki idare adamı: Hangisi daha büyük? Kestiremedik.

**

EŞKİYA MEMO

(Sahnede bir ışık değişmesiyle eşkiya Memo sahneye girer. Silahlıdır.)

1.Kişi - (yaklaşır) Selam Memo, Dağlı Memo, Eşkiya Memo, Katil Memo...

Memo - (Bu küçük görür gibi seslenişe üzülür)

Ben eşkiyayım begim, adam öldürmüşem... Ama katil değilim. Kavgada vuruşmada öldürmüşem, savaştan... Toprak için öldürmüşem: Ama katil değilim.

II.Kişi - Öldürdüm dersin ya Memo, katil değilsen?

Memo - Siz de öldürürsünüz kavgada, katil misiniz?

II.Kişi - Doğru dersin kurban, hoşgelmişsen, merhaba...

Memo - Ben yadı, yabancı, kovmak için düşmanı torpağımdan, sürüp çıkarmak için çakmak çalmışam, Devletimin düzeni için

Z.Büyüktanır'ın

(SAVAŞ YORGUNU adlı oyunundan)

baş koymuşam Özgürlüğüm yoluna... Bu umarsızlık, bu kan gölleri neden? (duraklar) Ben dirlik isterem, düzenlik... Yoksam yıkım değil, ölüm değil, öldürmek hiç değil?..

II.Kişi - Memo haklı. Baş belsiz oldu, meydan düşmana kaldı.

Memo - Ha kurban, Devlet dedik, işgınıımızı kırdı bugünedek. Kolumuzu kanadımızı.. Halkım demedi, bizi demedi, milleti buydurdu. Düzensizlik kökümüzü kuruttu. Savaş çıgıkları bitirdi bizi bire kadar, barışta dirlik

II.Kişi - (Memo'nun sözünün sonunu bekleyemeden) He kurban düzenlik varken?

Memo - Gayri yetti.. Duyduk ki devletimiz kurulmuş Ankara'da. Ben de katılmaya geldim, Mustafa Kemal Paşamızın ordusuna.

I.Kişi - Eee..

Memo - Biraktık çeteleri, önümüze düşen bir yiğit var gayri.

II.Kişi - (Şakayla karışık sorar) Kimmiş o yigit kişi Memo?

Memo - Aha Mustafa Kemal Paşa. Bizim devletimizi kuruyor.Hepimizi Ankara'ya çağırıyor, savaşa çağırıyor, barış için kavgaya. (Saygıyla elini göğsüne bastırır.) Gitmemek olmaz... Ha kurban, durmak olmaz gayri...(x)

SEVGİLİ MAVRO,

Yabanıl Anamalcı güçlerin, insanları, dostları, toplumları ve ülkeleri nasıl bir birine düşürdüklerini görüyorsun değil mi?

Devletin kurulmasında, ülkenin kurtulmasında canla başla çalışan gönlüyle, emeğiyle uğraşan bu insanlar bugün dış güçlerin çıkarları uğruna terör ağının ve iç çıkarıcılarla el ele ülkeyi bir düşman ağının içine itmiştir.

Ancak; halk, bizim halkımız, dostumuz, kirvemiz, senin gibi mozağin bir parçası.Onun için oyuna gelmeyeceğiz.Onlar da oyuna gelmiyor.

Bu örnek Doğu Anadolu'dandı şimdi yine batıya dönelim bir örnek için.Batı Anadolu'dan kurtuluş sırasında (Kurtuluş Savaşı) Anadolu'dan zorunlu olarak sizin tarafa geçmek zorunda kalan bir insanın ağzından o günlerin öyküsü.

Sizden bir yazarın (Anadolu'da doğup büyüyen) değerli bir yapıtından bir kaç bölümünü de birlikte görelim:

Cumhuriyet Ek sayı:1 İsmail HABİP SEVÜK 1985 MECLİS'TE BİR SAHNE
20 Kasım 1939- Cumhuriyet

ANADOLU SERÜVENİ
ya da
BENDEN SELAM SÖYLE ANADOLU'YA

1

Doğayı hor kullanıyor, koruyamıyorsak toprak erozyonla erir, çöller çoğalır.Oluşan sonuçlara ve kara yıkımlara,sellere katlanmak zorundayız.İnsanı eğitemiyorsak, kuşaklararası çelişkiler doğar, bilgi beceri körelir. Bilgi çağına yönelemeyen insanlığın geleceği kararır. Kurtulmak zorundayız. Yönetimi koruyamıyorsak topluluklar arası ilişkiler bozulur. Uluslararası ilişkiler de normal oluşumlar içinde değilse, oluşumları kendi çıkarları doğrultusunda yürütme planları düşünenler çıkabilir. Ancak; bazen karşınıza- birden bire; yetemeyeceğiniz bir güç çıkar ve bunu durdurur. Anadolu kavgasında olduğu gibi, hiç hesapta olmayan bir yiğit çıkar. Sonunda us, sağduyu, gerçekler kazanır. Anadolu kazanır. Anadolu'nun kültürü kazanır. Görgüsü, Hoşgörüsü, sevgisi, saygınlığı kazanır.

İşte, DİDO SOTİRİYU'da bunu demeye çalışıyor, BENDEN SELAM SÖYLE ANADOLU'YA adlı yapıtıyla.

Dido Sotiriyu:

Batıl Anadolu'da (AYDIN) doğmuş.Babası sabun yapımcısı olan Dido Sotiriyu kurtuluşa kadar (1922 Yılına kadar) Aydın'da yaşamış ve savaş sonu, zorunlu göçle Yunanistan'a gitmiş.

"SOKAKTA OYNADIĞIM RUM VE TÜRK ÇOCUKLARI BUGÜN BİLE AKLIMDA" diye başlayan- on iki baskı yapan- bu duygu sal romandan bazı bölümleri birlikte gözden geçirelim:

*

||

*

".. Anadolu'nun sıcak ikliminden midir, yoksa toprağın verimli oluşundan mıdır ne, Türkü söylemeye müthiş yatkındık.Türküler söyleyerek uyanırdık hep; bayramlara olduğu kadar cenaze törenlerine de türkü söyleyerek giderdik.." (Sf.12)

".. 1914'e gelinceye kadar köyde adam öldürüldüğü işitilmiş değildi. Sadece bir kere, o da dilberin güzel gözleri için ve tanıklar önünde olmak üzere, iki delikanlı mertçe vuruşmuşlardı..

Köyün yakınında EFES harabeleri vardı. (..) Bu bizim köklü bir geçmişe sahip olduğumuzu göstermekteymiş.

Bütün bunları ben, PİTHAGORAS LAMİOS isminde Sisam'lı bir öğretmenden öğrendim.Yeni gelmişti köye, eski eser delisiydi.

MİNERVA

MİNERVA Tapınağında, tiyatroda, Bizanslılar'dan kalma kalede, Zulüm kapısında, sabah demez, akşam demez dolanır dururdu garip. Bizim eşeği seçmişti gezintileri için.Belirli zamanlarda tek başına konuşmaya başlar. Konuştukları ne Rumcaya ne Türkçeye benzemez. Bir gün Öğretmen'e sordum:

- Necedir bu konuştuğunuz öğretmen efendi ?

- Eski Yunanca. Sizin bir doktorunuz var ya o. Onun adını biliyor musun ?

- İlahi Öğretmen efendi ! . Bilmez olur muyum hiç HOMEROS onun adı.

- Aferin. Bu konuştuğum da HOMEROS'un dili... (Sf.16)

III

İzmir'e ilk defa olarak 1910 yılının Eylül ayında girdim. Koca kentin ortasında korktum. Ne 'Merhaba' diyebileceğim kimse vardı.Ne de 'Hoşgeldin' diyebileceğim birisi ? (Sf.29)

YUNANLILAR GELİYOR

".. Hacısuluk'a yaklaşıyordu tren. Yol arkadaşlığı ettiğim Yunanlı askerler toprakları çok beğendiklerini belirtiyorlar:

- Ne çok ırmak var yarabbi ! Ah benim bir kaya külçesinden oluşan yurdum. Hele şu savaş bitsin. Çoluğu çocuğu getirip buraya yerleştireceğim." (Sf.137)

* IV *

- Güneşi geceyarısı aramak boşunadır MANOLİ

İtilaf Devletleri, Doğu Meselesi'ni kendi çıkarlarına en uygun biçimde ayarladığından beri, yani kapitalistler, Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasını önlemeye karar verdiğinden itibaren bizim Küçük Asya'daki davamız ana rahminde !...

Bizi, Küçük Asya'ya bin bir vaadle göndermiş olanlar, şimdi bize: ' HOŞT KÖPEK' diyor, anlıyor musun ?

Ama; Aksiyotis'in yüreği paramparçaymış, ama, Kırmızıdis'in gözleri kör olmuş, Golis ölmüş, Srepan öksüz kalmış umurlarında bile değildir. (Sf./182)

".. İşte böyle MANOLİ... Kendi suçumuzun cezasını çekmek neyse ne ama başkalarının işlediği suçların cezasını da bize çektiriyorlar.

Büyük Devletlerin Anadolu'yu bölüşme konusundaki fikrine gelince: (Cebinden çektiği yabancı gazetelerden gelişi güzel okumaya başladı:)

" Yunanlılar'ın Küçük Asya'yı en kısa zamanda ve kayıtsız şartsız boşaltmaları lâzımdır. Biz onları, bir fütuhat için göndermedik oraya!"

" Bütün bunların altında gizlenen şey nedir biliyor musun, Aksiothis? Petrol, Kömür, Demir, Krom...Yani Anadolu'nun el değmemiş servetleri üzerinde yabancıların kurmak istedikleri tekel!..."

"... Anayurduma selam söyle benden Kör Mehmet"ın damadı !

BENDEN SELAM SÖYLE ANADOLU'YA...

VE KARDEŞİ KARDEŞE KIRDIRAN CELLATLARIN,

ALLAH BİN BELASINI VERSİN !...(x)"

"18.yüzyılın sonlarında oluşturulan "Yunan tasarısı" Rusya'nın yayılcılığına, Osmanlı Devleti'nin paylaşılmasına, Bizans'ın dirlitilmesine ve Avusturya yayılcılığının bu paylaşımına katılmasına ilişkin bir düşünce ve uygulamadır. 19.yüzyılın başlarında oluşturulan "Hellenizm" ya da "Pan-Hellenizm" düşüncesi ve uygulaması; Rusya, İngiltere, Fransa devletlerinin yayılcılığına, sömürgeciliğine, Osmanlı Devleti'nin paylaşılmasına ve bu devletlerin bu amaçların gerçekleştirmek için kurulacak olan "Yunan Devleti"nin yayılcılığına ilişkin bir düşünce ve uygulamadır.

"Yunan Tasarısı"nın yaratıcısı Rusya bu tasarının uygulamasının ikinci bölümünü Rus donanmasının Çeşme Körfezi'nde demirli duran Osmanlı donanmasının yakıp, yok etmesi ile başlattı (1770). "Küçük Kaynarca anlaşması"nı yaparak sürdürdü (1774), "Yunan Tasarısı"nın ikinci bölümü; Rusya, İngiltere, Fransa donanmalarının 20 Ekim 1827'de "Navarin" Körfezi'nde demirli duran Osmanlı Donanması'nı yakıp yok etmesi ile başladı. Osmanlı Devleti'nin 1828-1829 yıllarını kapsayan savaşta Rusya Devleti'ne yenilmesi sonucu 14 Eylül 1829'da yapılan "Edirne" Anlaşması'yla sürdü. Navarin yenilgisi ve Edirne Anlaşması sonucu Osmanlı Devleti 24 Nisan 1830'da "Yunan Tasarısı"nın gerçekleşmesi sonucu oluşan "Yunan Devleti"nin varlığını onayladı..." (x)

Bundan sonraki oluşumlarda atılan tohumlar meyvelerini

verecekti. Ancak I.Dünya savaşı sonunda bir MUSTAFA KEMAL bu oyunu bozdu.Dengeler yerli yerine oturdu.Yunanistan oyuna getirildiğinin ayırımında mı acaba ?Şu romanın yazarı kadar ?

Sevgli Mavro,

Bu kadar örneği vererek, değişik konuları yineleyip başını neden ağrıtıyorum ki ?

Bunları sen biliyorsun, okuyorsun, görüyorsun, yaşıyorsun.

Ancak; yaşayan insanların ya da ölmüş olanların çektikleri acı olaylar o kadar çok ki... Örneklerin yüzlercesini burada da sıralayabiliriz. (x)

Ben burada sabrını taşırmamaya çalışarak iki özel örnek vermek istiyorum.

Birinci örnek Hitler Almanya'sından. Bu delinin kıyımından kaçan bilimadamları. Bunlardan bir tanesinin kısa yaşam öyküsü ve Ülkemizdeki anıları, sevdiği Anadolu'dan anlattıkları. Savaş sonu Türkiye'den daha güzel, daha rahat edebilecekleri ülkelere gitmeyi hiç birisi istememiş ve Anadolu'nun o sıcak konukseverliğinin tadını çıkarmışlar.

Bununla birlikte o yıllarda gelen bilimadamları; ülkemizin, devrimimizin büyük bir şansı olarak Üniversite reformunun temelleri atılırken, (bu bilimadamları da) devrimin bilim ışığını tutuşturmuşlardır.O bilgelere sonsuz saygılar. Hepsi de ülkemizi sevdiler, kendi ülkeleri gibi burada kaldılar. Bu çok güzel bir rastlantı idi. Üniversitemiz de o yıllarda böylesi bir bilimsel temeller üzerine kurulmuş oldu.

İkinci örnek daha da ilginç :

Hep seninle yinelemiyor muyuz, adlarımız ne olursa olsun önemli değil diye ?

İşte yazar da böyle başlamış : "ALİ'DEN ALEKO'YA-DİMİTRİ'DEN AZİZ'E öykülendirmiş bir güzel. O Güzelim Göreme'den, Anadolu'dan göç olgusundan, çekilen acılardan, özlenen geçmişten, özlem yüklü yitiklerden söz ediyor.

İki örneği de buradan almadan edemedim. Biraz kısaltarak, yapıtımızın havasına uygun yönleriyle...

Bir psikolog olan yazar Dr.Wess Roberts'in eseri olan bu kitaptan söz etmek istiyorum.

Düşmanları tarafından "Tanrının Laneti" olarak adlandırılan, Orta Asya ve Avrupa'da devlet kuran Türk boyu Hunların liderine karşı, Avrupa kaynaklı efsanelerde yer alan, barbar, zalim ve çirkin yakıştırmalarına karşı çıkıyor. Attila'yı acımasız olarak tanımlayan Batı tarihi, Batılı yazarları onu eserlerinde sürekli lanetleniyor. Dante, "İlahi Komedya"sında "Orada Tanrı'nın adil eli uzanıp, Attila'yı cezalandırmıştır" diye yazar.

USS Pueblo gemisinin komutanı Lloyd Butcher'in Kuzey Koreli tutsaklara şu itirafta bulunduğu söylenir: "Attila'dan beri, eşi görülmedik kötülükleri size yaptığımız için bizi affedin."

Attila'nın yaşadığı olaylardan damıtarak, komutanlarına verdiği ocakbaşı öğütlerini ele alan yukarıda sözünü ettiğim Amerikalı psikolog-yazar, Türk boylarının efsanevi liderine yeni bir kimlik veriyor. Batılılara da karşılaştırmalı bir şekilde bu imajın doğruluğunu anlatıyor.

Wess Roberts, "Attila, sırf eğlence olsun diye binlerce Hristiyanı yabanıl (vahşi) hayvanlara parçalatan Romalılar kadar yabanıl değildi. Korkunç İvan, Cortez ya da Pizarro'dan daha az acımasızdı. Roma'yı almaktan vazgeçmesi, aynı kenti hiçbir şeye aldırmandan yerle bir eden Almanlar, İspanyollar, Blizar ve Genserich'den daha insancıl olduğunu göstermektedir.

Attila efsanesi biz Batılılara yabancıdır. Devlet adamı olarak onun dehasına, açık fikirliliğine, zengin bir bakış açısı olmasına yabancıyız. Onun karşısında saf kalıyoruz" diyor.

Attila'nın kişiliğinde ve daha sonraları tarih içinde, her başarılı Türk liderinin neredeyse adı önüne eklenen "barbar"lığı; şimdilerde 500. Yıl Vakfı, batının kabul etmediği Yahudilere kucak açan Osmanlıları dünyaya yeniden anlatarak yok etmeye çalışıyor.

"... Traugott Fuchs'u 21 haziran günü kaybettik. Hitler Nazizminin iktidara gelmesinden sonra Almanya'yı terk etmiş ve "sığındığı" Türkiye'den bir daha ayrılmamıştı. Almanya kendisinden bağımsız olarak var olan anavatanıydı. Türkiye onun seçtiği vatani olmuştu. O, akli ve yüreğiyle bütün sınırları aşan bir dünya insanıydı

Bertolf Brecht o yıllarda yazdığı "Göçmenlik Kavramı Üzerine" adlı şiirinde "Yurt ve sığınak olmamalı bizi alıkoyan ülke./ Huzursuz, öylece, mümkün olduğu kadar sınıra yakın oturup/ Dönüş gününü beklemekteyiz" dedikten sonra şiirini, "Ama bizden hiç kimse/ Buralarda kalmayacaktır. Henüz/ Son sözümüzü söylemedik" dizeleriyle bitirir.

Fuchs, Brecht'i dinleyecek, son sözünü "buralarda" kalarak söylemeyi yeğleyecekti. Galata'da Avusturya St.George

Hastanesi'ndeki küçük odasında ziyaret ettiğimizde, "Neden Almanya'ya geri dönmediniz" sorusuna, "Ben burayı çok sevdim" diye cevap vermişti. Nefes almakta zorlanıyordu. Biraz bekledikten sonra tane tane tekrarlamıştı:

Burada dostlarım, arkadaşlarım var."

Hitler diktatörlüğü, dünya savaşı gibi olağanüstü süreçler, milyonlarca insan gibi Traugott Fuchs'un yaşamını da önceden hesaplanamayacak şekilde etkiledi. Olağanüstü koşullar sıradışı insan hayatları için de ortam yaratıyor. Ama sıradışı yaşam öyküleri rastlantılar kadar o insanların verecekleri kararlarla belirleniyor. Traugott Fuchs'un o sarsıntılı dönemde Türkiye'ye savrulmasında

belki rastlantıların daha az etkisi vardı. Ancak kendi kararıyla kendini "alıkoyan" ülkede kalarak kaderini o dönemde Türkiye'ye sığınan ve savaştan sonra ülkesine geri dönenya da başka bir Batı ülkesine yerleşen 700 800 dolayındaki sığınmacıdan ayırmıştı. Kuşkusuz sadece bu kararı değil bu seçimin sonunda altmış üç yılını geçirdiği bu ülkedeki yaşamı da onu anılmaya değer kılıyor.

"Modern savaşın dehşeti"

30 Ocak 1933 Almanya için olduğu kadar dünya için de bir dönüm noktasıydı. Pek çok aydının ve bilim adamının önceleri "saçmalık" olarak gördükleri, dudak büküp küçümsedikleri Hitler, Almanya'da iktidarı ele geçiriyordu. Kendilerinden olmayan aydınların ve bilim adamlarının önce çalışma alanları sınırlandırılıyor, ardından tehditlerle üniversitelerden, işyerlerinden uzaklaştırılı yorlardı. Bu kez, "bu çılgınlık çok sürmez" iyimserliği hâkim oluyordu. Bu iyimserliği sonuna kadar sürdüren bu saf inançlılığın bedelini çok ağır ödediler. 400 bine yakın insandaha sonraki yıllar içinde vatanlarını terk etmek zorunda kaldı. Çok sıkıntılı günler geçirdiler. Ancak ülkelerinden ayrılmayanlara göre şanslıydılar, hayatta kalabildiler. Onlar da iik günlerde "bu çılgınlık yakında biter" anlayışındaydılar. Bu nedenle ilk yıllar sınıra yakın oturup, her an dönmeyi düşündüler.

Ancak yıllar geçti, Hitler'in çılgınlıkları bitmediği gibi bütün toplumu dalga dalga sardı ve ardından dünya savaşı patladı. Savaş bitip Hitler ve rejimi yok edildiğinde 11 yıl geride kalmıştı. Dünya ve Almanya çok değişmişti. Traugott Fuchs iki dünya savaşını da yaşayan kuşaktandı. 1906 yılında Alsas bölgesinde, Vosges Dağları'nın eteklerinde küçük bir köy olan Lohr'da dünyaya geldi. Babası Protestan bir din adamıydı. Altı kardeşi vardı.

Yalnızdı, ama...

1971 yılında Robert Kolej'in Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüşmesi üzerine bu okulda Alman edebiyatı dersleri vermeye başladı. 1983 yılında emekli oldu. Ancak Boğaziçi'ni terk edemedi. Çalışmalarını Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde kurulan Karşılaştırmalı Avrupa Kültürü ve Sanatı Merkezi'nde sürdürdü. Elli yıl geçen meslek hayatında çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Hayatı boyunca akademik unvanların peşinde olmamıştı. Sadece 1995'te Boğaziçi Üniversitesi'nce verilen "fahri doktorluk" unvanını kabul edecekti..."

Ali'den Aleko'ya Dimitri'den Aziz'e...

73 yıl önce Ürgüp'ten Larissa'ya mübadeleyle gidenlerin çocukları her yıl Kapadokya'yı görmeye geliyorlar. Larissa'da ise mayıs ayında düzenlenen festivalin hüznünlü bir adı var, "Kayıp Vatanlar İçin". Ürgüp'le Larissa'nın insanlarını yıllar sonra birbirine kavuşturan Aziz'le Dimitri'nin öyküsü...

(x) Bundan tam 73 yıl önce... 1924 yılının serin bir sonbahar gününde, Ürgüp'ün Dua Yeri meydanında ellerinde çantalar, tahta bavullar, sepetler bulunan çoluk-çocuk, kadın-erkek, yaşlı-genç onlarca insan... Sanki bir panayır varmış gibi bir araya toplanmışlar meydanın iki yanında sıralanmış at arabalarının, üzerleri yüklü merkeplerin başlarında bekleyip bir şeyler indirip bindiriyor, birbirlerine sarılıp öpüşüyor ve puslu, hüznünlü gözlerle Ürgüp'ün Temenni Tepesi eteklerinde yükselen kayalara oyulmuş ata yadigârı evlerine son bir kez bakarken dalıp gidiyorlar...

Türkçeyle karışık Rumca konuşan bu insanlar belki de yaşamlarının sonuna dek bir daha hiçbir zaman göremeyecekleri

doğup büyüdükleri, suyunu içip, ekmeğini yedikleri bu yere, ata topraklarına veda ediyorlar... Vasi'ler, Aleko'lar; siyahlara bürünmüş Eftimiya'lar, Eleni'ler atalarından beri beraber yaşadıkları, beraber büyüüp, beraber aynı suyu içtikleri Ali'lere, Ahmet'lere, Ayşe'lere, Fatma'lara elveda dedikten sonra tek tek bindikleri ardı ardına dizilmiş arabaların arkalarında bıraktıkları toz bulutları içinde, savaşın bağrından yeni çıkmış Anadolu'nun taşlı topraklı yollarında hiç görmedikleri, bilmedikleri; Ege'nin öteki tarafında yer alan "Yeni Vatan"a doğru yol almaya başlı yorlar... Atların, merkeplerin çektiği tekerleri gıcır gıcır öten arabalar onları Ulukışla'ya kadar getiriyor... Burada, sonu gelmek bilmeyen upuzun bir tren katarının vagonlarını tika basa dolduruyorlar... Analarının kucağında yaşama gözlerini Ürgüp'te açmış bebeler, arkadaşlarını, kedilerini, köpeklerini Ürgüp sokaklarında bırakmış yeni yetmeler, bastonlarına dayanmış Yeni Vatan'a kadar varabileceklerine şüpheyle bakılan başları fötr şapkalı yaşlı dedeler, siyah yas mantosuna bürünmüş nineler kara trenin homurtulu nağmeleriyle İzmir'e doğru yol alıyorlar...

Fazla değil, daha iki üç yıl önce kendisinden; ülkesinin kazanacağı büyük zaferden umutlu, Kordonboyu'nda Rumlar'ın canhıraş bağırışmaları ve sevgi gösterileri içinde yanındaki maiyeti ve generalleriyle yürüyen mağrur Yunan kralının ayak bastığı yanıp yıkılmış İzmir...

Rıhtımları Niğde'den, Konya'dan, Kayseri'den... ve Anadolu'nun öteki köşelerinden gelen binlerce insan doldurmuş. Rüzgârlı, bulanık bir hava; hüznü, çalkantılı bir deniz. Bütün bu insan kalabalığı içinde öteki yaşlıları gibi, boynundaki kolyesinin ucundan minicik bir haç sarkan, anasının elini acıtırmasına tutup sıkılmış küçük küçümencik birkız çocuğu.. Kumral mı kumral, güzel mi güzel, saf mı saf, al yanaklı Anastasia...Rıhtımda bekleyen Amerikan, Yunan, İngiliz gemilerine doluşmaya başlıyor bu insanlar, içerde kendilerine boş bir köşe bucak arayıp oturuyorlar buldukları yere...

Cumhuriyet Gazetesi :ARADA BİR 19.Ağustos.1992 Yaz.Doç.Dr.NURDOĞAN
RİGEL TANITIM TARİHLE BAŞLAR

Türkiye'de sürgünde geçmiş bir yaşam : Traugott Fuchs

O BURAYI ÇOK SEVMİŞTİ Cumhuriyet MURAT URAL 13.7.1997

Sonra, gemiler, sessiz, sakın birbiri ardına zincirleri, palamarları çekerek uzaklaşıyorlar.Yorgo mu, yoksa Niko mu ? Fakat adının ne önemi var !... Gemilerdeki yüzlercesinden bir tanesi, al yanaklı Anastasia'nın mimar babası... Kollarını küpeştenin korkuluklarına dayamış, yazgısına kaderine sövercesine karşısında küçülüp uzaklaşan, uzaklaştıkça noktalaşan Symima'ya takılıp kalmış gözleri.

Ama, İzmir'den ona ne ?... O İzmir'in arkasında, çok uzaklarda kalan İç Anadolu'ya, çocukluğuna, gençliğine, Meryem Ana'nın değiştiremediği yazgısına takılmış. Sonra verelini "Yeni Vatan" Yunanistan. Ve yeniden, zorla başlayan mücadelelerle dolu, zorlu bir yaşam...Rum, Hristiyan oldukları halde Anadolu'dan geldikleri için Yunanlılar tarafından uzun yıllar horlanıp ikinci sınıf vatandaş muamelesi gören, "piç" diye adlandırılan bu insanlar yeni nesil çocuklarını, torunların bu yeni ülkede dünyaya getirdikten sonra son nefeslerine kadar içlerini yakın Anadolu hasretini yüreklerinin ortasına gömüp tek tek göçüp gitmişler.

Geride kalanlar Aradan yıllar su gibi geçip gitmiş. Geride cildi dökülüp paçavraya dönmüş albümlerdeki sararmış fotoğraflar ve anlatılanlar kalmış.Ata yadigarı bu köklü miras, yıllardan beri süregelen iki ülke arasındaki bütün olumsuz ilişkilere rağmen onları birer dostluk ve barış elçisi yapmış.. Kimileri, dedesinin sürdüğü tarlaları, kimileri bacısının gözlerini açtığı evi görmek istemiş. Kimileri de ana vasiyetini yerine getirmek ya da babalarının çocukluk arkadaşlarının torunlarını görmek. Onlar Anadolu topraklarını özler olmuşlar. Sonra da, ne yapıp yapmışlar aralarından bazıları Türkiye'ye gelip ata topraklarına ayak basmışlar.

59 yıl sonra...

Yunanistan'da başkent Atina'yla Selanik arasında yer alan, bir zamanlar Osmanlı topraklarının Rumeli eyaletine bağlı "Yenişehir Fenar", bugünkü adıyla Larissa kentinde yaşayan, bir genç. Adı:Dimitrios Katsikas. Yaşadığı kentteki bir çok ailede olduğu gibi, onun da ataları Bizans'a kadar uzanan Anadolu kökenli... Bir zamanlar Paskalya yortularıyla ünlenmiş Ürgüp'ün Başköy'ünden olan dedeleri, nineleri patlayan savaşın eşiginde sıkışıp kalmışlar,

savaş sona erdikten sonra da ister istemez 1924 mübadelerinde Ürgüp'ten çıkıp "Yeni Vatan"ın kucağındaki Larissa'ya gelip yerleşmişler. Aradan geçen uzun yıllar içinde Başköy'lü olmuşlar. Babası Nikolaos'la, annesi Vasiliki dünyaya gelmiş. Dedelerle, baba Nikolaos ölmüşler ama, Dimitrios'un "ebe" diye tanımladığı iki ninesi de hayatta. Annesinin annesi, Türkçe'yi hâlâ ana dili gibi konuşan, 92 yaşındaki Ekaterini Bezircioğlu bugün kızı ve toru-nu Dimitrios'la aynı evi paylaşıyor. Gene hayatta olan, öteki nine gibi Türkçe'yi çok iyi bir şekilde konuşan babasının annesi Efstratiya Katsikas da 82 yaşında. Geçen yıllar içinde Anadolu özlemiyle yanan bu iki kadın Türkçe'yi çocuklarına öğretmişler. Evde, Yunanca'yla beraber Türkçe'de konuşulur olmuş. 1958 yılında dünyaya gelen Dimitrios Katsikas Türkçe'yi ninelerinden, bugün 52 yaşında olan annesi Vasiliki'den öğrenerek büyümüş, Selanik Üniversitesi'nin İlahiyat ve Felsefe Fakülteleri'ni bitirmiş. Şimdilerde ise aynı üniversitede asistan olarak Medeniyetler ve Mimarlık Tarihi dersleri veriyor.

Dimitrios, geçen yıllar içinde ninelerinden dinlediği ata toprağı Kapadokya'ya ve kendisiyle bir kan bağı olduğuna inandığı Anadolu insanlarına karşı büyük bir sevgi ve özlem duymaya başlamış. Daha ilkokul sıralarındayken haritaları açıp Kapadokya'nın, Ürgüp'ün yerini bulur, özlemle dolu tatlı hayallere dalar ve ata yadigârı özlemin içinde usuna takılıp kalan "Bu insanlar neden savaştılar?" sorusunu kendi kendine sorar dururmuş. Çıkarıcı politikaların, fanatik politikacıların bir hiç uğruna harcadıkları, ayaklarının altına aldıkları, birbirlerine kan ve kin kusturdukları yüzbinlerce insan.. Gönlü insanlık dolu Dimitrios'un çocukluğunda beslediği özlem ve sevgi duyguları, büyüdükçe gelişmiş, geliştikçe yeşermiş ve 1983 yılında, karşılaştığı bütün tepkilere, olumsuzluklara rağmen kendisi gibi aynı konumda, aynı fikirde olan 25 arkadaşıyla Larissa'da "Anadolu Kökenli Rumların Kültür Derneği'ni açmış. Gene aynı yıl içinde, harçlıklarından biriktirdiği paralarla ilk defa Kapadokya'ya gelip dedelerinin,

ninelerinin vasiyetini yerine getirere: onların ruhları için Ürgüp'ten, Başköy'ün havasını ciğerlerinin derinliklerine çekmiş. Bununla da yetinmemiş, "ebesi" Ekaterini'nin dünyaya gözlerini açtığı evi bulmuş, Başköy'deki yaşlılarla görüşmüş, onların canı gönülden ikram ettikleri aşı, soğanı, ekmeği yemiş.

Ürgüplü Aziz

"Peri Bacalarıyla" ünlü Kapadokya'nın kültür ve medeniyet merkezi Ürgüp ilçesinde doğup büyümüş, ataları uzun yıllar Rumlar'la iç içe yaşamış köklü bir ailenin oğlu:

Aziz Güzelgöz... Bugün, Ürgüp'te bir antikacı dükkânı işleten Güzel göz'ün yaşı oldukça genç, ama Ürgüplüler ona Aziz Baba adını takmışlar. O da, küçüklüğünden beri dedelerinden, babasından, bir zamanlar beraber yaşadıkları Rumlar'ın hikâyelerini dinleye dinleye büyümüş. 1983 yılında Ürgüp'e gelen Dimitrios Katsikas bir iki küçük alışveriş yapmak için Aziz Güzelgöz'ün dükkânına girmiş. Ama, giriş o giriş.. Başlamışlar birbirlerine dedelerini, ninelerini, eski Ürgüp'ü anlatmaya.. Neredeyse akraba çıkacaklar ! Aziz durur mu hiç. Dimitrios'unki gibi onun da kanı kaynamış bir kere. Yunanlı dostunu almış evine götürmüş, annesinin yaptığı nefis mantıdan, pekmezden ikram etmiş.. çocukluğunda, Ürgüp'ü haritalarda arayan Dimitrios, Ürgüp'ün, Ürgüplüler'in ne ve kimler olduğunu gelip gözleriyle gördükten sonra yıllardan beri gönlünde beslediği sevgi ve dostluk duygularının yalan olmadığını farketmiş... Larissa'ya döndükten sonra da, geçmişte var olan dostluğu yeniden yaratmak için "havari" becerikliliği ile Kapadokya ve Kapadokyalı Aziz'ler üzerine kitaplar, makaleler yazmaya başlamış. Yunanlılar'a, Kapadokyalılar'ı ve Anadolu insanını anlatmış, karşısına çıkan bütün engellere rağmen Larissa'da, her yıl mayıs ayının sonlarında tertiplenen bir festivalin yaratıcısı olmuş. "Kayıp Vatanlar" için yapılan bir festival bu.

1995'ten 1997'ye Pekişen büyük dostluk Larissa ve Ürgüp'te duyulduktan sonra, her iki taraftan dost insanlar birbirlerini ziyaret etmeye başlamışlar.

Dimitrios, her yıl yaz aylarında Ürgüp'e gelmeye başlamış, yanında başkalarını de getirmiş. Aziz'de 1995, 1996 yıllarında

krallar gibi karşılandığı Larissa'ya iki kez gidip, orada Ürgüp kökenli ailelerle tanışmış. 1924 yılının sonbaharında, İzmir rıhtımında annesinin elini acıtırmasına tutup sıkan al yanaklı Anastasia "teyze"yi bulmuş. Onlara, Larissa açık hava tiyatrosunda ve Larissa sinema salonunda yanından ayırmadığı saziyla Ürgüp türküleri çalıp söylemiş, belediye başkanına konuk olmuş. Bu iki gencin yarattığı dostluk bağları, onlar gibi düşünen iki taraf insanlarını da birbirlerine bağlamış ve çok geçmeden Dimitrios'la Aziz'in gösterdikleri çaba meyvelerini vermeye başlamış. Ürgüp, Belediye Başkanı Kürşat Numanoğlu ile Larissa Belediye Başkanı Kaffes Christodulos birbiriyle yazışmaya başlamışlar. 1995 yılında, Larissa Belediye Başkanı'yla, ataları Kapadokya kökeni ailelerden, gazeteci ve yazarlardan oluşan 30 kişilik bir grup Ürgüp Belediyesi'nin daveti üzerine Dimitrios'un yıllardan beri Larissalılar'a anlattığı ata topraklarına, "kan kardeşim" diye tanıttığı "Aziz'in memleketine" gelmişler. Mantılar yenmiş, şarkılar söylenmiş, toplantılar yapılmış, anılar anlatılmış.. Belediye başkanları arasında da pekişen dostluk, onları Ürgüp'te Larissa'nın birer "kardeş şehir" olmaları gerektiği inancına kadar götürmüştü. 1996 yılında, iki ülkede yaşanan Kardak kayalıkları krizinin rast geldiği dönemlerde Dimitrios'la, Larissa Belediye Başkanı'nın başlattıkları çalışmalar Yunanistan'daki fanatiklerden büyük tepki almış ve Yunan Dışişleri Bakanlığı, Ürgüp Belediye Başkanı Kürşat Numanoğlu'nun bundan birkaç yıl önce, Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gidip orada Yunanistan ve Yunanlılar aleyhinde çok kötü sözler söylediğini bahane ederek, böyle gülünç ve aldatıcı bir şeye izin verilmeyeceğini resmen açıklamış.. Gerçekte böyle bir şeyin var olmadığını vurgulamak için Ürgüplüler el ele vermişler ve büyük bir imza kampanyası başlatarak topladıkları imzaları protesto mektubunun altına ilştirip Yunan Dışişleri Bakanlığı'na göndermişler.. Larissalılar dan da büyük bir tepki alan Yunan resmi makamları sonunda pes ederek, Ürgüp'le Larissa'nın kardeş şehir olmalarını resmen onaylamış..

Hemen arkasından, geçen mayıs ayında Ürgüp Belediye Başkanı ve beraberinde 30 kişilik bir Ürgüplüler grubu Larissa'ya giderek Yunanlı dostlara "iadei ziyarette" bu lunmuşlar. Bugün

artık Larissa'da olduğu gibi; 1997 Nisan ayından beri Ürgüp'ün girişinde, üzerini Türk ve Yunan bayraklarının süslediği dünyaya, insanlık düşmanlarına ibret bir lev ha var. Ege'nin iki yakasından uzanan dostluk ellerinin çizip süslediği; Dimitrios'la Aziz'in kardeşliğini belgeleyen bu levhanın üzerinde, bir zamanlar bu topraklarda yaşamış olan insanların ruhlarını mutlu kılacak

bir yazı okunuyor: Larissa Ve Ürgüp = Kardeş Şehirler...

Darısı fanatik politikacıların ve onların yönettikleri ülkelerin başına.

B İ Z

Bir kavramız doruklardan ses veren
Dünyalara sığmayan görkemlerde
Bir canlının gözesinde mutluluklar yeşerten
Bu eşsiz yaylada, çağları sevgiye yaşama yönelten
Esmişiz boralarla, fırtınalarla
Büyümüşüz büyümüş Kybele'nin kucağında tarihe
Olgunluğa erenlerle ermişiz, mutluluğa, yaşama
Ondandır bizim elde hep sevgi tomurcuklanır.
Yüreklerde türkü türkü ses verir.
Biz sevdiğimizi tam severiz
Süt köpüğü gibi duru, temiz
Kaynak suları güzelliğinde severiz
Biz sevdiğimiz uğruna
Can vermek varsa yolunda gerçeklerin
Ölesiye direniriz.
Ve biz sevdik mi bir kez,
Yolunda ölüme bile,
Düğüne gider gibi
Seve seve gideriz...

Aksakalı bir koca
Hiç bilmezki hal nice
Emek vermesin hacca
Bir gonul yıkar ise

Yunus Emre

Sevgili Mavro,

İşte böylesine bizleri birbirimize düşürüp kavgaya sürüklemiştir. Bilinçsiz, nedensiz ve de hiç yoluna. Zorbalar ülkesinin çıkarıcıları bunlar...

Bu kavgalar kendi çıkarlarına yöneliktir.

Oysa bir kavga var ki uğruna ölmeye değer bir kavga. Bu kavga özgürlük kavgası, toprak uğruna, onur, erdem, sevgi uğruna yapılan kavga. Anadolu hep bu kavgayı vermiştir. Savaşimleri bu yoldadır.

Gün gelecek insanlık öylesi bir olgunluk düzeyine erişecek ki kültürel, düşünsel, yönlerden bu kavgaya da gerek kalmayacak. İnsanlar toplumlar ortak bir düşüncenin, güzel yaşamının oluşumunu sürdürecekle. Geçmişte neden birbirine düşman kesildiklerini, neden kavgalara tutuştuklarını, sevgi yerine öç, saygınlık yerine çıkar yolunu seçtiklerine şaşırıp kalacaklar. Ne güzel. Bu bir Ütopya mı, (x) bilmem? Belki de bütün insanlığın düşüdür bu.

Aslında insanlığın gelişim çizgisine baktığımızda bu oluşumun gerçekleşmemesi için de bir neden yoktur. Çünkü toplumlar bazı çıkar odaklarının dışında birbiriyle o kadar can cana iç içe kaynaşmış yaşıyorlar ki... Bizler de bu yaşamın içinde değil miyiz? Türkülerle anlaşılmış, ağıtlarla kaynaşmışız. Birleşmişiz sevgi sevgi gönüllerde. Canlarla kol kola girip horonlar halaylar çekmişiz. Sıksara başında horonlarla coşmuşuz. SÜMELA Manastırı'nı yaratan; sanatta, güzellikte ve enerjide Mavro kadar Mahir'in de Tatyos kadar Temel'in de emeği yok mu ?

Semah semah yücelmişiz

Hacı Bektaş'ta ışıık ışıık

Döner, döner, döneriz Mevlana'da semahlarla.

Yunus Yunus esriyip sevgilerle sevgilerle yaşarız.

Zeytin ağaçlarının altında saklambaç oynarken, Yılanlı köyün deresindeki, etinin tadına doyumlayan-yılan balıklarını Moiz'le

birlikte avlardık. Bunlardan sepet sepet nineme götürüp az mı akide şekeriyile ödüllendirildik.

ODİSEUS da, kurtulup iki bin yıl önceki o unutulmaz fırtınanın dehşetinden, korkularından sıyrılıp kıyıya çıktığında gördüğü güzellere dayanamayarak sormamış mı TANRIÇAM diye:

"Yalvarırım kraliçem sana
ister Tanrı ol ister insan
Yaygın göklerdeki Tanrılardansan
Ulu Zeusun kızı Artemis olmalısın
Görünüşün boyun basun dip diri
Bedeninle tıpkı osun
Yeryüzündeki ölümlü insanlardansan
Üçkere mutlu derim ulu babana ulu anana
Mutlu deremi kardeşlerine üç kere
Görürler bedenln oyuna yürürken dalgibi
Isınır göğüslerindeki yürekleri kıvançla."(1)

İki bin beş yıl önce söylemiş bu güzel sözleri ama güzel söylemiş. Dün de Yunus Ustamız aynı sevgi sözlerini, bütün insanlığı kucaklayan bir coşkuyla söylememiş mi :

" SEN SENİ NE BİLÜRSÜN
AYRUĞU DA ONU BİL."

Bu sözlere eklenecek bir söz var mı ?

Bugün de; ben, sen, yazar, ozan söylüyor aynı sıcak sözcükleri
Sizin YANNİS RİTROS da sıcak bir barış rüzgârı getiriyor:

" SEVGİ BARIŞ İŞİN DEMETLERİDİR YAZ TARLALARINDA
İYİLİK ALFABESİDİR O- DİZLERİNDE ŞAFAĞIN
HERKESİN KARDEŞİM DEMESİDİR BİRBİRİNE
YARIN YENİ BİR DÜNYA KURACAĞIZ DEMESİDİR."

Sevgil Nazım Ustamız da en güzel sevgi, dostluk, barış ve güzellik türkülerini, gurbet türkülerini, bunların en güzellerini dile getirmemiş midir ? Vatanından uzakta özlem duya duya, çektiği onca eziyete, üzüntülere, sıkıntılara karşın yine de yaşamayı onun kadar ciddiye alan, seven bir başka ozan bilmem ki var mı ?

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın,
bir sincap gibi mesela,
yani, yaşamamanın dışında ve ötesinde
hiçbir şey beklemeden,
yani bütün işin gücün yaşamak

olacak.
Yaşamı ciddiye alacaksın,
hem de o derece, öylesine ki,
mesela, kolların bağlı
arkadan, sırtın duvarda,
yahut kocaman gözlüklerin, beyaz
gömleğinle bir labratuvarda
insanlar için
hem de yüzünü bile görmediğin
insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna
zorlamamışken,
hem de en güzel, en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin
halde.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki
yaşamayı,
yetmişinde bile, mesela zeytin
dikeceksin,
hem de öyle çocuklara falan
kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde,
ölüme inanmadığın için,
yaşamak, yani ağır
bastığında.

(Nazım Hikmet)

Ya dünyanın taa öteki ucundan gelen şu tatlı ses. Sevgili Nazım
Ustamızın can dostu ve de büyük ozan PABLO NERUDA
O da insan diyor, sevgi diyor, halk diyor :

MUZAFFER HALK

"Yüreğim bu kavganın içinde
kazanacak halkım
bütün halklar kazanacak bir bir.
bu acılar ıslak bir mendil gibi
kumlar arasından
şehit dudaklarından
süzülüp ortaya çıkaracak her şeyi

şanlı günler yakındır çünkü
kinler kusacak bir an
ceza veren eller titremesin diye
günler tam dolsun diye
halk caddelerde
bir güzel, bir güçlü
yerini alsın diye
işte benim günüm bu
işte hoşgörüluğüm
Başka sancağım yok benim...)

Sevgil Mavro,

Niçin barışı sever bütün çocuklar da, büyükler canavarlaşır.

BAK ŞU BEBELERİN GÜZELLİĞİNE

Ozan sesleniyor, ben söylemiyorum:

" BAK ŞU BEBELERİN GÜZELLİĞİNE

KAŞI DESTAN-GÖZÜ DESTAN

ELLERİ KAN İÇİNDE"

"KÖR OLASIN DEMİYORUM

KÖR OLMA DA GÖR BENİ

KANADIK TOPRAK OLDUK

ÇEKİLDİK BAYRAK OLDUK

DÖKÜLDÜK YAPRAK OLDUK

GELDİK BUGÜNE

EKMEĞİ BOL EYLEDİK

ACIYI BAL EYLEDİK

SIRATI YOL EYLEDİK

GELDİK BUGUNE"

(xx) HASAN HÜSEYİN

Neden bir ülkenin ozanlarını, yazarlarını, düşünürlerini, bilgelerini dinlemezler de; yabanılaştırmış, yüreği taşlaşmış çıkarıcıların önünde el pençe divan dururlar bu insanlar ? Bilinçsizlikten mi ?

Neden; sevenleri, sevgilileri, sevdalıları birleştirmezler de onları türkülerde kavuşturular hep ? Bu; güçlülerin, korku salan acımasızlıkların altında bir bencillik faturası mı saklı ? Bu acımasız düzende ezilir kül olur gideriz korkusu mu ? Bilmiyorum. Biz seninle birer yabancı da olsak yüreklerimiz yakındı, gözlerimizdeki

(x) ÜTOPYA = DÜŞKENT

Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu :Sözcülerin Öyküsü : Kültür Bakanlığı

ışık parlak, sevda türkülerimiz aynıydı. Barışa çağrılarımız ise hep yürekten. Yaşamanın da yüreği vardır. Yaşam yürek yürek durur sevdaya Toprağın yüreyi tohumla filizlenir, insanın yüreği sevdıyla.

Ben sevdalanmışım toprağıma, insanıma, sarılmak istiyorum tohumun toprağa sarılışı gibi.

Sonra biz hep barışığız. Bak ozan da HEP BARIŞIĞIZ diyor:

Biz barışığız Ege

Sen bak işine

İki halkız çocukları köpüklerinde yıkanmış

Bir yürek atımı yerde

Barış yazar defterimizde

Biz barışığız Ege

Biz alnının terini yiyenler

El eleyiz, yürek yüreğe

Hıçkırığımız hırçın dalgalar

Sevincimiz ak duvaklı gelinler

Ne kan kuyusuyuz, ne kin örgüsü

Sevginin bilimcisi bizden çıkar

Bizden çıkar ozanın yol görmüşü

Bitmesin yolumuza kara tayfalar

Biziz tarihin gök gürültüsü

Biz barışığız Ege

Biz değiliz öfkeyi kalıbına döken

Biz hayırsız eli var bu yoktan düşmanlığını

Kardeşliğin kaynağından su içmeyen

Zeytinini hırpalayıp üzümünü ezen

Halay ateşlerini bir bir söndüren

Biz değiliz Ege

Durmaz savaş yangını gözler

Delişmen oğlanlarımıza sataşır

Karanfil kızlarımızı izler

Sen hey gül bulutlar ormanı

Sen hey pul mavilikler şaşkınlığı

(1) HOMEROS: Odiseus: Çeviren: A. Erhat . A. Kadir

Tuzun bin acıya gözyaşıdır
Biz barışığız Ege, bilirim sen
ufkunun aydınlığı ve sonsuzluğu kadar
her zaman kucağı açık bir annesin
Barış istersin, dostluk istersin
Biz de apalak çocuklarınız sana çeken
Barış yazar defterimizde...”

BARIŞIN ADI MUTLULUK

*İnsanlar aç
İnsanlar öksüz
İnsanlar yaralı
Kan gölü Hiroşima
Alevler yükseliyor gürültüyle
yalvaran bakışlar
zavallı tutsak bedenlerin
yorgunluğuna teslim düşüyor
Hava puslu
ve karanlık
çamur taneleri yağıyor gökyüzünden
yorgun
bitkin kanlı bedenler
ağırlaşıyor
sancılı zamana karşı
yaşam sürgün yedi ölüme
yollar kopuk
hava puslu ve soğuk
birkaç can
yaşama kavuşması için canın
ölüme meydan okuyor
insanlar aç
insanlar zavallı
insanlar yaralı
ne hiddettir ki bu
karartmak için yaşamı
İnsanlar katlediliyor
ne fayda kaçmak
veya korkmak
çocuk bakışlı
mavi düşü insanlar
Hiroşima'da
Bosna'da
Anadolu'mda*

neden
neden katediliyor
meydanlar
birgün beni de ipe götürecek
bir zamanın
yaralı
aksıyan insanları
top
tüfek
veya sürgünle cezalandırmayan
onlar ki
güzel günlerine inandılar yaşamın
ve dünyanın
tüm renklerini
renklerine katarak
HİROŞİMA'YI
BOSNA'YI
ANADOLU'YU
SELAMLADILAR

Yıldırım İshak KURT

Hani bizim kahve köşelerinde gün boyu anlatılan destanlarımız vardır ya, onlardan! Yazıya geçirilmiş, bugüne kadar gelebilmiş yapıtlarımızdan. 2500 Yıl önceleri yazmış. Ne de güzel söylemiş tatlı tatlı, sevgi sevgi, mutlu, umutlu Bu Homeros ustamızın destanı, Anadolumuzun.

Sonra bir yel esmiş Anadolu yaylasından bu düzen bozulmuş savaşlar yıkımlar, karayıkımlar oluşmuş. İnsanlar güçsüz, umutsuz kalmışlar. O günlerin karmaşası tüm dünyayı sarmış. Roma'nın acımasız yönetimi de tuzu biberi olmuş. Derken bu umutsuzluk bir oluşumu gerçekleştirmiş. İSA Efendimiz gelmiş. Yaşatmamış İsa'yı Roma'nın acımasız yönetimi. Ama onu sevenler sürdürmüşler onun barışa, sevgiye, yaşamaya yönelik ilkelerini. En güzel, uygun, dingin ve de güvenli yer olarak Anadolu'yu seçmişler. Toplanmışlar bu yarımada Göremeyi yurt edinmişler. Kazmışlar yerin altına evler, yuvalar kurmuşlar. Gizli gizli yaşamışlar. korkmuşlar çünkü Roma'nın acımasız yönetiminden, sonra da Bizans İmparatorluğundan Oymuşlar,

PABLO NERUDA

(Enver Gökçe) Yön yayıncılık İst. 1992

oymak oymak kiliseler oluşturmışlar. Yaşama durmuş insanı kutsamışlar.

Sonra bizim Şamanlar gelmiş taa Asya bozkırlarından. Gelmiş yol eylemişler, kaynaşmış karışmışlar. Biri İsa'ya inanıyor, biri Şamana. Asıl yerlisi ise zaten APOLLON Tanrısı ile barışık, mutlu, umut dolu. Bu barışık ortamda kız alıp, kız vermişler. Asya bozkırının sarışın delikanlıları ile Anadolu'nun karagözlü (HERA GÖZLÜ) kızları birleşmişler, evlenmişler, yurt yuva kurmuş çoğalmışlar.

Geceleyin bazan komşunun kapısının tıkırdadığı duyulur.

Yanıt bir fısıltıdır: 'AÇ KAPIYI BEN GELDİM, MAVRO.'

İşte böyle, böylesine sevgi yumağının yüreklerle akıtıldığı aysız, yıldızsız coşkulu geceler. Ancak bu güzelliklere, bu düzene karşı çıkanlar da yok değil.

KEREM ile ASLI

Bu öykü Anadolu Mozağının en güzel örneği. Hani bir keşişin kızı vardır ya ? Kerem; gönül verir de keşiş kızına, keşiş kızını vermez. Kızı vermemek için inadından dağ bayır demez, oba oba aşırır kızı. Ülke ülke, kent kent yollara düşer yıllarca. O kasaba senin, bu kasaba benim dolaşır dururlar. Keremin yüreğini yakan sevda sevginin çingisıdır. Yıllar yılı dolaşır, koşar Aslı'nın arkasından. Dağ, bayır, yayla, ova, orman, bozkır. Serüven serüven üstüne. Kucağında sazı, yanında sofı kardeşi bu kovalamaca yıllar yılı sürer. Bazı ilginç, üzüntülü, acıklı olaylarla da karşılaşır, kaygılanırlar. Bir bozkırdan geçerken bir avcının vurduğu ceylanı can çekişirken bulurlar. Kerem çıldırmış gibidir. Ceylan can çekişir Sofu şaşırır. Avcı acımasız, elinde pusatı, korku salmakta.

Sonunda Kerem bütün ağırlarını, acılarını, ağıtlara, türkülere döker iniler, inletir sazını. Bozkırın rüzgarına karışır bu sevda şarkısı. Aslı ise hangi ıssız koyaktaki han köşesinde kerem'ini bekliyor ?

Evet Kerem sakalım ceylan için ne demiş:

" Kerem der ki saçlarını yolasın

Şu ceylanlardan daha beter olasın

Behey avcı sen Allahdan bulasın

Aslı Han'ın ceylanıdır bu ceylan"

Bu koşuklarla, türkülerle, sazıyla, ağıdıyla bu koşturma yıllarca sürer. Sonunda bir kasabada kavuşur Aslı'sına kavuşmasına da murat alıp murat veremezler. Aslının dizlerinde Kerem can verir.

Onun ölümü de ilginç ve de sevgi yoğunluğu içinde.

İnsanın sevdiği uğruna bu kadar büyük bir özveri de bulunması kolay olmasa gerek. Kendi öz canını hiçe sayarak, yaşama son vermesi.

Öykü ilginç: Kerem'in dişi ağrıtmaktadır. Bir dişçi bulunur. Aslı ile artık buluşmuşlardır. Ancak; Kerem hasta. Keşiş de

artık eski bağınaz tutumunu bırakmış yumuşamıştır. Kerem ağrılar, acılar içinde Aslı'nın yanındadır. Dişçi gelir. Kerem Aslı'nın dizlerine yatar. Dişçi gösterilen dişi çeker. Aslı elleriyle Kerem'in başını tutmakta onu sevgiyle korumaktadır. Kerem bu sevgi çemberi içinde avunmakta ve dişçinin her çektiği diştten sonra, 'Yanlış çektiniz.' diye bir ötekini göstermektedir. Böylece Aslı'sının kucağında yatma ve o sevgi yoğunluğunun mutluluğunu daha çok yaşama pahasına otuz iki dişini de çektirir.

Sevgi uğruna özveri budur işte. Bu bir sevgi değil karasevda. Böylesi karasevdalar yaşanmıştır başka yerlerde, başka çağlarda ama hiç birinin sonu Kerem gibi acıklı olmamıştır.

Bilmem ki o inatçı Keşiş, o acımasız baba da muradına ermiş midir? Ama pişmanlık ne getirir ki?

Değil acımasızlığıyla bu güzel topraklarda, bu güzel mozaîge, usuyla, sevgi yoğunluğuyla, içli duygularıyla bu ortamı yaratan acımasız babalara en güzel örnek.

Bu güzel mozaîgi ne zaman bozmaya kalksalar bir kargaşa çıkıyor. Çünkü Moiz'le Mavro, Mahir'le Misto, Ali ile Hasso kaynaşmış bu toprakta.

Bre Mavro; Apostol'un meyhanesinde her tek atışında- Müftünün nazlı kızı Ayşeyi düşünür- hep gözüme bakar bakar da üzgün, bezgin benden birşey saklamamacasına: 'Seviyorum abi' diye göğüs geçirirdin. Oysa sen Hristiyan'dın ben Müslüman (Bu ne demekse) Oysa ikimiz de bir birini seven iki dosttuk. Üstelik sen Ayşe'yi seviyordun ben Helena'yı...

"Uuuyyy Karadenizin gümüş telleri"

Temel el sallıyor kemeñçesiyle serenat eşliğinde Defne'ye Sevgili Mavro;

Bir öykü daha geldi usuma.

Önce seninle aramızı açtı sömürgeci büyük varsıl güçler.

Biz seninle dost dostla, sarmaş dolaş sevgiyle saygınlık içinde yaşarken bizi birbirimize düşürdüler. Mavro ile Ali, Ayşe ile Eleni düşman kesildi. Anlamadık, oyuna geldik. Savaşla noktalandı, ama kötü noktalandı. Yıkımlara uğradık Mavro. Sen öte geçede kaldın ben bu geçede. Şimdi el sallıyor karşılıklı bu iki geçedeki insanlar birbirlerine. Yürekten ama üzgün, biraz ezik, buruk ve de umutsuz.

Bu güçlü, varsıl çıkarcılar, yalnız bizde yalnız bugün değil dün de Yeni Anakara'da yaptıkları soykınımları anlatsam dudakların uçuklar. O Güzelim Yeni Dünyanın MAYA- AZTEK- İNKA Uygarlıklarını yaratan o güzel insanlar. Onların da köküne kibrit suyu döküp ellerindeki bütün varlıklarını, altınlarını ve başka neleri varsa hatta canlarını da alarak bir soykırımı gerçekleştirdiler. Şimdi bu acılar da öteki acılar gibi ancak yüreklerimizi yakıyor. Gücümüz ise yetmiyor.

İşte Avrupa'lı Anamalcı güçler Afrika'yı, Asya'yı sömürdüğü gibi yeni bulunan Amerikan anakarasını da böyle sömürdü. Yalnız sömürse, II. Dünya Savaşı'nda Hitlerin yaptığı soykırımın ilkinin Kızılderililere uygulayıp hepsini yokettiler.

Bu soykırımlar yalnız kuzey yarımküredeki anakaralarda değil Avustralya'da da gerçekleştirilmiştir.

I. Ceymis dönemi İngilizlerin de gerçekleştirdikleri soykırım ile bu acımasız listedeki yerini almıştır.

Yüzbinlerce yerli halk insandan sayılmayarak yokedilmiş kalan çocuklar da özümleme (asimile) uygulanarak sosyal, psikolojik sorunlar yumağı durumuna getirilmiştir.

Şimdi elimizde bir belge var. O soydan gelen son Kızılderili Reisi'nin Amerikan Cumhurbaşkanı'na yazdığı bir mektup.

O mektubun bir bölümünü birlikte okuyalım. Bakalım hangisi bilgili, hangisi bilgisiz? Hangisinin yüreği daha sıcak, hangisi daha sevecen. Doğayı ve insanı hangisi daha çok seviyor?

"ÖLÜM MÜ, ÖLÜM ZATEN YOK KI ?!" diyen Kızılderili Reisi ile Veysel'in doğa kokan Anadolu düşüncesi çakışıyor. Yoğun bir düşünce potasında birleşiyor:

Oysa ikisinin arasında 150 yıllık bir süre ve 20 bin kilometre uzaklık var. Ama kültür, duygu, sağduyu ikisinde de aynı.

"ASLIMA KARIŞIP TOPRAK OLUNCA

ÇİÇEK OLUR MEZARIMI SÜSLERİM." diyen Veysel'e yanıt:(1)

Kızılderili Şefin Bildirgesi

Beyaz Resi, Washington'daki Büyük Reis'in selâmlarını iletiyor bize. bu çok ince bir davranış, çünkü karşılığında bizim dostluğumuzu pek gereksinmediğini biliyoruz. Onun halkı çok kalabalık. Uçsuz bucaksız çayırları kaplayan otlar gibiler. Benim halkımsa az. Fırtınanın yaladığı bir ovaya dağılmış ağaçlara benziyor. Büyük ve öyle sanıyorum ki iyi Beyaz Reis, bize topraklarımızı satın almak istediği haberini yolluyor. Ama rahat bir yaşam sürmemizi sağlayacak kadarını bize bırakacakmış.

Anlamıyorum, bizim tarzlarımız sizinkilerden farklı. Toprağımızı satacak, bilmelisiniz ki hava değerlidir bizler için; soluğunu, beslediği yaşamın üzerinden geçirir. Büyükbabama ilk soluğunu, veren rüzgâr yaşamı solur çocuklarımıza.

Ay birkaç kez daha dönsün, birkaç kış daha geçsin. Belki sonrasında kardeş dahi olabiliriz. Öneriniz üzerinde düşünecek ve kararımızı size bildireceğiz. Ama kabul etsek dahi, şu an va burada, dilediğimiz zaman rahatsız edilmeden atalarımızın mezarlarını ya da dostlarımızla çocuklarımızı ziyaret edebilmeyi şart koşuyorum. Bu toprağın her parçası halkımın gözünde kutsal. Her bir yamaç, her bir vadi, her bir ova ve kuru, artık çok gerilerde kalmış günlerden birinde mutlu ya da acı bir olayla kutsanmıştır.

"... Güneşte parıldayan her çam ağacının, Kara, ormanların üzerinde salınan sisin, vızıldayan her arının halkımızın belleğinde ve düşüncelerinde kutsal bir anlamı var. Biz toprağın parçasıyız...

Hoş kokulu çiçekler kız kardeşlerimizdir bizim. Derelerin ve ırmakların suyu bizim için yalnızca akıp giden su değildir. Atalarımızın kanıdır aynı zamanda...

Beyaz adam anası olan toprağa ve kardeşi olan gökyüzün satılacak, işlenecek, yağmalanacak bir şey gözüyle bakıyor. Onun bu ihtirasıdır ki toprakları çölleştirecek ve her şeyi yiyip bitirecektir... Bir gün bakacaksınız; gökteki kartallar, dağları örten ormanlar yok olmuş... İşte o gün insanoğlu için yaşamın sonu ve varlığını sürdürebilme savaşının başlangıcı gelip çatmış olacak..."

Yalnızlığı adanmış bir yer yoktur yeryüzünde. Geceleyin, köylerinizin ve kentlerinizin sokaklar üzerlerinde gezinen ve bu güzel ülkeyi hâlâ seven ev sahipleriyle dolup taşacak. Beyaz

Adam hiç yalnız kalmayacak. Adil olsun ve halkıma iyi davransın, çünkü ölümler güçsüz değildir. Ölüm mü dedim ? Ölüm yoktur ki. Yalnızca dünya değiştirir insan...

(2)

(2) 150 Yıl önce; Kızılderili Reisi SEATTLE'nin Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı na yazdığı mektuptan bir parça

Sen seni ne sanırsan
Hem ayrığa anı san
Dört kitabın manası
Budur işte var ise

Yunus Emre

DOĞADAN GELEN DOĞAYA SECDE EDER.

Mektupta sözü edilen doğaya dönük sevgi ve yaşam burada sözkonusu olduğu için biraz açıklık getirelim.

Yeni Dünyanın bu eski uygarlığının gerçeğe, sevgiye dayanan yaşamı çok ilginç ve yoğun doğa sevgisiyle dolu.

Bu konuyu biraz da eski dünyadan, Anadolu'dan, yakınımızdan, bizden geleneklerimizden de örneklesek söyleşimiz güzelleşir sanıyorum.

Anadolu insanı da Kızılderili'ler gibi doğaya dönük ve doğa sevgisiyle iç içe yaşamaktadır.

Gerek Asya'dan gelen göçlerin getirdikleri kültür gerekse Anadolu mozağinde oluşan kültür hep doğa ağaç ve toprak sevgisi üzerinedir.

Anadolu'nun bu konudaki gelişmiş kültürünü ancak Alevi-Bektaşî geleneğinin geniş dünya görüşü içinde görebilir, düşünebiliriz.

Anadolu'da doğaya karşı bir saygınlık, sevgi ve yaşan sürmektedir. YER- TOPRAK- DAĞ- SU- kültü Anadolu'da kutsaldır. Özellikle Ağaç, Orman. TOPRAK- SU- HAVA- ATEŞ kavramının bir benzeri ve yaşama yönelik yönüdür.

Yer-su kültü: (dinsel töreni, tapınması)

Bunun ilk örneklerini Orta Asya orhun Anıtları'nda görüyoruz.

Dağ kültü: Şaman Kültürü'nde dağ kutsaldır. Asya Zerdüştlüğünde de bu durumu görmekteyiz.

Anadolu'nun eski uygarlıklarında da Olympuslar kutsal ve Tanrılar'ın yaşadığı yerlerdir.

Bugün, Tahtacı Türkmen oymaklarının Adana'dan, Çanakkale'ye değin tüm Ege Edremit yöresindeki İDA- KAZ dağların ağustos ayının son haftası ile ekim başlarında kutsanmaktadır. Bu kutsama bir tür HAC'dır.

Türk ozanlarının, Anadolu aşıklarının dizelerine de yansımıştır.

“ BİZE YOL VERMİYOR, AŞMALI DAĞLAR.”

(Pir Sultan Abdal)

Hatta Hristiyanlık ve ondan öncesi dinlerde de, ilk çağın çok Tanrı'lı döneminde de dağlar hep kutsanmış, kutsal sayılmıştır. Bilindiği gibi TOROS sözcüğü Ermenicedir. (BOĞA) demektir. Bu dağın bizde bir adı da BİNBOĞA dağlarıdır. (Boğanın kutsallığı)

Anadolu özellikle Alevi-Bektaşilerin eski dinleri olan Ari ve Asyatik dinlerden alıp getirdikleri kutsallıklardan birisi de ağaç ve orman kültürüdür

Bugünkü Anadolu'da bu ağaç kültürü tahtacılar ve alevi olan ya da olmayan yörükler, türkmenler arasında da yayılmıştır.

Tahtacıların tarihteki adı AĞAÇ-ERİ dir.

Özellikle Batı Anadolu yöresindeki Kürtler her yıl ocak ayında Hıdır orucu tutarlar.

Dede Korkut öylülerinde de ağaç kutsal bir varlıktır.

“ Ağaç ağaç dersem arlanma ağaç

Mekke, Medine'nin kapısı ağaç

Musa Keliminin asasa ağaç

Büyük büyük suların köprüsü ağaç

Kara kara denizlerin gemisi ağaç

Şah-ı merden Ali'nin eğeri ağaç.”

Alevi ozanların da ağaçla ilgili deyişleri çoğunluktadır.

“ Öt benim sarı tamburam

Senin aslın ağaçtandır

Ağaç dersem gönüllenenme

Kırmızı gül ağaçtandır.

Yeter Pir Sultan'ım yeter

Dertliere derman katar

Türlü türlü meyve biter

O da yine ağaçtandır.”

Ağaç ve orman kültürü (tapıncı)

SU kutsallığına gelince :

Su da hem Asya Şamanlığında hem de Anadolu'da kutsaldır.

Dede Korkut'ta Salur Kazan suya şöyle sesleniyor :

“ Çığırım çığırım kayalardan akan su

Hasan'la Hüseyn'in hasreti su
Ayşe ile Fatma'nın nigâhı su
Kara başım kurban olsun suyum sana."
Pir Sultan Abdal bu konuda da önde :
" Vird verildi gökte uçan kuşlara
Bakmaz mısın gözden akan yaşlara
Sular başın vurur taştan taşlara
Çağlar ya Muhammet Ali çağırır."

Toprak kutsallığına gelince :

Anadolu insanında toprak kavramı da kutsallıklarla iç içe olduğundan ozanlar bu konuyu da gerekli kadar işlemişlerdir. Başta Yunus Ustamız, toprağı şöyle kutsuyor :

" Ben Mevlamı yerde buldum
Ne isterem gökyüzünden
Benim yüzüm yerde gerek
Bana rahmet yerden yağar."

Topraktan söz açılınca Büyük Söz Ustası Veysel anılmaz mı

?

" Göğsün yardım kazmayınan belinen,
Yüzün yırttım tırnağınan elinen,
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sadık yarım kara topraktır."
"Ademden bu yana neslim getirdi,
Bana türlü türlü meyve yetirdi?
Her gün beni tepesinde götürdü,
Benim sadık yarım kara topraktır."

Bu dört nesneyi kutsarken, severken, işleyip kullanarak yaşamayı sağlarken, onunla dertleşir, konuşur. Onun sıcaklığından, süsünden, veriminden sözeder.

" BANA TÜRLÜ TÜRLÜ MEYVE YETİRDİN,"
derken

Veysel; iş, çalışma ve yaşamı toprakla özdeşleştiriyor.

Baharın yeşillenmiş dallarından, dağ çiçeklerinden, kır menevşelerinden sözeden halk ozanları bu soylu geleneği günümüze ulaştırmışlar, bize bir doğa sevgisi bırakmışlardır.

Nedir bu Anadolu insanının doğa sevgisinin yakınlığının nedeni?

Neredendir hep toprak, su ağaç, çiçek, gül, bülbul, turna, kırat vb.

ilişkilerin kaynağı? Gerçekten Anadolu Alevilerinin soyadlarına, yer adlarına da bakıldığında ilginç doğa adlarını görmekteyiz,

İşte kimi soyadlar: Tatlısu, Doğan, Akyazı, Çiçekli, Gülçiçek, Gülbeyaz, Gökçebel, San su vb. Öte yandan kimi tarihsel yer adları,*

Sivas'ta Yıldızeli'nde Pir Sultan yaylağı; Yıldız Dağı, Fethiye Tahtacılarının meskeni Güllük, Halep Türkmenlerinin kutsal göleti Hublar Gölü vb.

Bize kalırsa bunun nedeni gene eski Asya dinlerindeki insan oluşmasının söylenceline dayanır. Şaman inancında Tanrı Ülken, insanı yaratacağında elindeki çamura topladığı çiçekleri katarak yoğurur ve insanın dış tenini oluşturur. Budizm'de insanın mutluluğa ulaşması, Nirvana'ya yükselmesi ancak kendini iç olarak eğitmesiyle olasıdır.

Bunun da tek yöntemi dış dünyadaki canlılar, bitkilerle ve hayvanlarla dost olmaktır. Budizmin, Şamanlığın, Zerdüştlüğün, MS 3.yüzyıldaki Nasturi Hristiyanlığı ile kanşımını yapan İranlı Peygamber Mani de hiçbir hayvanın öldürülmemesini, hiçbir bitkinin yaşken toplanılmamasını öğütüyor ve büyük bir buyruk veriyor: "Yargılama ki yargılanmayasın."

Alevilerin, ölümsüz önderi Hacı Bektaş Veli'de demiyor mu: "İncinsen de incitme."

Türkmen kültüründen dünya evrenselliğine örnek gösterebilecek büyük Ozan Yunus'un "gök ekini biçmeklegençleri öldürmenin bir sayılmasını" da hadi bu coşku ile analım:

*Bu dünyada
bir nesneye
Yanar için
göynür özüm
Civan iken
ölenlere
Gök ekini biç-
miş gibi...*

Hele hele İslamlığın lanetlediği murdar saydığı domuzu bile Hacı Bektaş Veli Velayetnamesinde korunur, esirgenir görünce Alevilerin doğa sevgisinin nedenin iyice anlıyoruz...

Şunu da gözden uzak tutmamalıyız. Bu doğayı hoş gören, çıkarıcı anamalcıların yanında gerçeği gören, savunan ve o yolda savaşım veren insanlar, bilim adamları, din adamları bilgeler ve ozanlar da yok değil. (Kavga da) bu iki tarafın her konudaki anlaşmamalarından doğmuyor mu, kargaşalar,

* İlgincidir Kızılderili adları da doğaya yönelik değil mi? "Kaçanat, Akyıldız, Oturanboğa vb.

savaşlar?...

İşte size Kızılderililerin bu savaşlarından bir örnek.
iki din adamı Rahipten ilginç alıntılar:

(Sayın Bilimadamı, İ.ARSEL'in AYDIN 'AYDIN' adlı yapıtından Sf.180-181)

Kendi toplumlarıyla çatışanlar az değildir. Yine nice örneklerden biri olmak üzere Amerika'da Kızılderililerin haklarını savunmak üzere savaşım veren üç din adamını anımsamak yerinde olacaktır. Olay 1966 yılında Guatemala'da geçer. 1966 Bu ülkenin nüfusunun yüzde 56'sı Kızılderilidir ve bu halklar insanlık dışı koşullar içinde bırakılmışlardır. Rahip Meville ve Rahip Bradford ile Rahibe Marian Bradford adındaki üç din görevlisi, Guatemala'ki Kızılderililer arasında yaşamayı ve onların çilelerini paylaşmayı kararlaştırırlar. Hedef edin-
deklire şey, kendi mensup oldukları devletin, yani Amerika'nın dış siyasetidir; çünkü ABD, Kızılderililere işkence yapan Gutaemala hükümetine çeşitli yardımlarda bulunmaktadır. Ve işte onların bu savaşımı sayesinde ki, Kızılderililerin yaşamlarında iyiye doğru değişiklikler olmuştur. Örneğin kireç fabrikalarında hayvanlar gibi çalışan ve sırtlarındaki ellişer kiloluk çimento torbalarını uzak mesafelere taşıma zorunluluğunda tutulan işçilere kamyonlar sağlanmıştır. Ne varki, çıkarıcı çevreler buna engel olmuşlar ve kamyonları yok etmişlerdir. Bu durumda Kızılderililer için ayaklanmaktan başka çare kalmamıştır. Fakat bu işe girişmeden önce Kızılderililerin reisleri, yukarda adı geçen rahiplere danışmışlar ve bunun günah olup olmayacağını sormuş-

lardır. Rahiplerin verdikleri yanıt şu olmuştur:

" Mademki maddi zorlama araçlarını ellerinde bulunduran sınıflar (yani arazi sahipleri ve varlıklı zümreler) her türlü savunma olanağından yoksun halkı (yani Kızılderilileri) açlık, sefalet, pislik ve insanlık dışı koşullar içerisinde yaşatmaktadır ve bunu yapabilmek için kendi aralarında anlaşmışlardır, o halde böyle bir ittifak karşısında ölüme terk edilen... insanların isyan etmeleri meşru bir davranıştır. Yoksul sınıfların ve sömürülen Kızılderililerin böyle bir yola başvurma çaresizliği, onları bu yola iten (çıkarıcı) sınıfların sorumluluğundan doğmuştur. Bu ayaklanma meşru bir savunmadan başka bir şey değildir..."

Kızılderililere yukardaki öğüdü veren Rahiplerin dünya anlayışı sudur:

" Hakkını aramayan ve bu uğurda savaşmayan kişiler ve toplumlar hak sahibi olamazlar... Eğer devlet ve oligarşik sınıflar, maddi güçlere sahip olarak kişileri ve halkı sefalet içinde tutma

siyasetinde iseler, ezilen sınıfların silaha sanlararak Tanrı'nın kendilerine tanıdığı yaşam hakkını elde etmeleri dinsel bir görevdir...”

Söylemeye gerek yoktur ki, bu düşüncenin temelinde “Kötü yönetime karşı halkın ayaklanma hakkına sahip olduğunu” savunan akılcı felsefe yatmaktadır. Fakat rahipler, bu felsefeyi “Marksist” ya da “Leninist” ideolojilere dayanarak değil fakat İncil'e mal ederek Kızılдерilileri hak savunmasına çağırılmışlardır; kendileri de onların yanında ayaklanma olayına katılmışlardır.

Yukarıdakine benzer diğer bir örneği 1969 yılında Cumara adındaki bir Brezilyalı rahip vermiştir. Din, ırk ve cins farkı gözetmedene her insanın ıstırabını ve sefaletini kendisine dert edinen bu din adamı, kendi ülkesinin ezilen sınıflarının acıklı durumu karşısında susmanın haysiyetsizlik olduğunu düşünür ve haksızlıklara karşı “şiddet yolu ile dahi olsa” direnmenin dinsel bir görev olduğunu söyler. 1969 yılında dünya kamuoyuna hitaben şöyle konuşur:

“ Benim en kutsal görevim, imtiyazlı sınıfları uyarmaktır... Bu sınıflar sömürücü olan sınıflardır, efendi durumunda olan sınıflardır, köle sahibi olan sınıflardır. (Bu sınıflar her yerde ve her ülkede) hak ve özgürlük uğruna ayaklanmak isteyen halk yığınlarının susturmak durumundadırlar.”

Her ne kadar kaba ve şiddet usullerine taraftar olmadığını belirtse de “çaresizlik karşısında (halk yığınları bakımından) şiddete başvurma nın saygıya değer bir yönü olduğunu” bildirmekten geri kalmamıştır: Tıpkı kendisinden üç yüzyıl önce aynı fikirlerin ilk yayıcılarından Lock'un ve diğer aydınların yaptıkları gibi.

İNSANLIK TARİHİ VE GELİŞİM BASAMAKLARI

Bazı dönemler vardır insanlık bu dönemlerde büyük bir gelişme göstermiş bilimsel çizgisi sosyal ve kültürel yapısı doruğa tırmanmıştır.

Beş bin yıl öncesinin Mezopotamya'daki Sümer Uygarlığı, Mısır'daki bilimsel ve teknik gelişmeler gibi.

İsa'dan önceki 6. yüzyılda Anadolu'daki doruğa yükselen patlama yine İsa'dan önceki yüzyıllarda Uzakdoğu da zaman zaman kıpırdayan bilimsel, sanatsal, toplumsal gelişmeler, Çin Hint uygarlıkları.

İsa'dan sonraki sekizinci ve onuncu yüzyıllarda Abbasiler dönemindeki yükselen İslam uygarlığı, Endülüs'teki gelişmeler.

Hristiyan Avrupa'sında karanlıklar içinden parlayan Rönesans ve Reform. Bu aydınlanmanın bütün dünyaya yayılması, uyanışın bütün toplumları etkilemesi biçiminde yorumlanabilir.

Bu; dönem dönem, gelişip ilerlemelerden en önemlisi İ.Ö. 6. yüzyıl Batı Anadolu kıyılarındaki doruğa yükselen bilimsel, sosyal, siyasal ve kültürel gelişmedir.

Bir yanda en küçük yerleşim birimlerinde tiyatro gösteri yerleri, bilimsel yapıtlar, kitaplar, kitaplıklar, sayrı evleri... Asklepion'da müzikle iyileştirilen, uslandırılan sayrılar. Bir yanda yetişen bilgiler, sanatçılar.

Tarihin en yoğun ve etkili sosyal oluşumu ilk bilim adamları ve bilim eserleri bu topraklardaydı. Anadolu Toprakları; bilimin ilk ışıkları ve ünlü bilimciler bu topraklarda parlamış yaşadığımız bu yörelerde yaşayıp eserler vermişler ve bilimi bugünkü düzeyine çıkarmanın ilk temellerinin atmışlardır.

Homeros da Batı Anadolu'da İzmir'de (Symira) doğmuştur. Romalı coğrafyacı Strabon ünlü eserinde İzmir'i anlatırken kentin içinde Homeros'un tahtadan yapılmış heykelinin bulunduğunu ve kentin bir tip tunç sikkesinin de Homereion adını taşıdığını belirtmektedir.

M, Ö.VI. yüzyılda doğmaların karanlığından özgür düşünce ile bilimin aydınlığına ilk kez Batı Anadolu'da geçilmiştir. Doğanın

belirli ve değişmez kanunları olduğunu sezen bilimin Miletoslu öncüleri, doğa olaylarının oluşumunu özgür düşünce yöntemi ile ele almışlar ve pek çok bilim dalının temellerini atmışlardır. Bu bilim adamlarına “İonia

Doğa Filozofları” adı verilmektedir (Miletos okulu olarak da anılmaktadır). Bunların en eski ve en ünlüsü Thales de Miletos’ta doğmuş ve yaşamıştı. Bu ünlü matematikçi ve filozof, M.Ö. 28 Mayıs 585 tarihinde olagelen güneş tutulmasını önceden hesaplayarak (Herodot- I-74) haber vermesi ile ün kazanmıştı. Eski Ldyia bölgesindeki bazı demir filizlerinin demir üzerindeki çekim etkisini ilk gözlemleyenlerden de birisidir. Geometrinin birçok önemli teoremi onun adını taşımaktadır.

Doğa felsefesi üzerine ilk denemeler de ona aittir. Bugünkü Batı uygarlığının temeli, Eski Yunan felsefesinin Batı Anadolu’da İonia’da özellikle Miletos’ta atılmıştır.

İlk Dünya Tarihi Yazarı

Bugün İzmir ilimizin sınırları içinde Aliağa Rafinerisi’nin yakınlarında, kıyıda kurulmuş antik Kyme kentinde M.Ö. 390’da doğan Ephoros ilk dünya tarihinin (Historisi) yazarıdır. 30 kitaplık eserinde Herakleitos’lerin dönüşünden Perinthos’un (Marmara Ereğlisi) kuşatılmasına kadar

(M.Ö. 1069-340) bütün tarihi ve coğrafi bilgileri biraraya getirip sonraki çağlar için örnek bir dünya tarihi yazmıştır. Daha sonraki tarihçiler, özellikle Ephoros’un bu eserinden yararlanmışır.

TANRILAR ÜLKESİ

Kybele'nin yarattığı bu toprak
Oluşan bu uygarlık
Sevgi sevgi
Varlıklar mozaığı.
Tanrılar dizi dizi
İnsanlar oylum oylum
Mutluluk pınar pınar
Güzellik ırmak ırmak
Sevgiyse bahar bahar
Tanrılar yaratan,
bu topraklarda açar.

GERÇEKLER

Sevgili Mavro

Bütün bunların hepsi bir güç denemesi değil mi?

Homeros ustanın binlerce yıl önce anlattığı da Agamemnon'un bir güç denemesi değil miydi? Kızılderililerin kökünü kazıyan da böylesi bir güçlünün acımasız uygulaması değil mi ?

Anadolu'daki son karmaşada bizi birbirimize düşüren de bu güç dengesinin vantuzları değil miydi ?

Şimdi de Doğu Anadolu'da yaşayan insanımızla aramıza girmeye çalışıyorlar. Dün Mavro ile Moizle aramızı açtılar bugün de Hasso ile Ezo Gelinle aramızı açmaya çalışıyorlar.

Evet bu kez Mavronun yerine Hasso'yu kandırmaya çalışıyorlar.

Ben; seni, onları nasıl el sayarım. Hasso ile Memo'yu Elif ile Meyro'yu nasıl sevmem, nasıl basmam bağırma ? Onlar benim Kuvayi Milliye'de kurtuluş için el ele verdiğim KIRVELERİM,

Onlar, benim bin yıllardır aynı karlı dağ koyaklarında doğayla yaşam arasındaki savaşımında sırt sırta verdiğim insanlarım. İyi günümde, kötü günümde yan yana can cana. Düğünlerde bayramlarda halaya durduğumda davulun coşku veren sesinde oyaly mendilini boynuma atıp poşisiyle selam duran sevgi

199 Bu olayla ilgili olarak bkz. William O. Douglas, Points of Rebellion, New York, 1970, s.90 vd. 200 Bu alıntı için bkz. Douglas, age, s.90.

201 Douglas, age, s.91 vd.

yumağımdır.Bu karmaşayı ,1925 yılında da yinelediler batılı parabolcuları, çıkarları için Heybeler dolusu altınlarla kandırıp kargaşa çıkarmaya çalıştılar. Ancak; Devrimin Büyük Önderi sağ idi, başaramadılar...

Sevgili Mavro

İnsan doğada toprakla iç içe yaşamsal bir savaş ve zorlu bir savaşım veriyor. Kavgalar, savaşlar, savaşimler, ölümler, öldürmeler bu yüzden. Toprak uğruna yapılan kavgadır bin yıllardır süren kavga. Bugün de durulmayan bu serüvenlerin küçük örnekleri hep sürüyor yer yer, bölge bölge. Duyuyoruz, duyumsuyoruz acıları ağırları sıkıntıları. Küçülen dünyamızda her gün her saat kanlı ceset yığınları, aç açık insanlar, ağlayan çocuklar sergileniyor. Oysa uygarlığın, tekniğin yükseldiğini, doruklara çıktığını gururla söylediğimiz bugünün insanı bu gelişmiş aygıtlar içinde daha da yabancılaşmış bir duygusuzluk içinde bocalayıp duruyor.

Bu yabancı anamalcı gidiş hep anlattığımız gibi taa ilk çağlardan buyana durmamış bugün de gündemde. Ama bir gün, duracak bu gidiş durmasına ama Mavro daha çok insanın da canı yanacak, kanı akacak bugünkü gibi.

Gilgames ne diyordu bundan beş bin yıl önce :

"..Bir gün gelecek insanlar tanrılara değil Gilgameslere inanacak o gün Gilgames'in burada yitirdiği bu savaş boşuna olmayacak.

.....

Anlatılması güç bir şey bu...

Bu, kendine inanmış özgürlük sarhoşluğu bu.

.....

Bu zaman ve mekana sığmamış. Nasıl diyeyim. Bir gün gelecek insanlar bizi bu çektiğimiz köşede yaşarken unutacaklar. Ama onlar, bu atılışların kahramanları unutulmayacak....(x)

(x) (Tanrılar ve İnsanlar) GILGAMES Orhan Asena : Oyun 4 bölüm sf.51
Kültür Bakanlığı Yay. 1959

Sevgili Mavro

Bu Tanrılarla bu insanlar, bu bilgilerle bu çıkarıcılar kısacası doğanın dengesine de, yaşamın kendisine de ters düşmesine karşın bu iyi niyetli olmayan insanlar, on bin yıldan beri bu savaşı, bu savaşı, bu kavgayı sürdürüyor. Sürdürüyor sürdürmesine ama buna karşın kurtuluşa, özgürlüğe, kafalardaki paslı zincirlerin kırılmasına bir türlü ulaşamıyor. Bu özgürlük; demokratik özgürlük, ekonomik özgürlük değil. Düşüncelerdeki paslı zincirlerin kırılması bilinçsizlikten kurtulma özgürlüğüdür.

Ama bir gün, evet bir gün olacak bu. Geç de olsa olacak.

Taa beş bin yıl önce GILGAMESH de böyle dememiş miydi ?

Gilgameş'ten beş bin yıl sonra gelen çağımızın en büyük dehası ölümsüz devrimcimiz Mustafa Kemal ATATÜRK de aynı sözleri başka anlamlarda söylemiyor mu ?

"Masum ve câhil insanları yüzlerce Allaha taptırmak ya da Allahları belirli gruplarda toplamak ve en sonunda bir Allah kabul etmek, siyasetin doğurduğu sonuçlardır."
(Mustafa Kemal) (x)

Evet görüşleri aynı ama başka biçimlerde açıklamaya çalışıyorlar. Diyorlar ki, insanlar kendilerinin Tanrılarıdır.

Biyolojik olarak genlerimizle getirdiğimiz alt beynimizin ve sonradan bilgilerle donatmaya çalıştığımız, ama gereğince eğitilmeden, donanımlarla olgunlaşmadan toplumsallaşan üst beynimizin bize verileri bugün istediğimiz düzeyde değil. Bu da genelde her toplumun, bütün insanlığın bir üst eğitim düzeyinden geçirilememesinden kaynaklanıyor. Ama.. bir gün gelecek alt beyinle üst beyin toplumu ve insanı, yaşamı ve düşünceyi üst düzeyde bir düşünceye, uygulamaya, yaşama kavuşturacak. Kültür yükselecek dolayısıyla yaşam da bu düzeyde seyredecek o zaman. İçgüdülerinden kurtulan insan eğitim ve usule bu gelişimi sağlayacaktır. O gün gelecek mi ? Evet gelecek ama ne kadar sürer bu gelişme onu bilmiyorum, başışla beni Mavro...

İşte o zaman yeryüzündeki güç Tanrıların da gökteki Tanrıların da suyu ısınacak ve sosyal bir oluşum gerçekleşecek. Ulusların toplumların sınırları kaldırılacak insanların dilleri, dinleri,

renkeli, biçimleri, düşünceleri görüşleri ayırımı ortadan kalkacak. Her biri, ötekini dışlamadan mutluluk çemberi tüm toplumları saracak. Çünkü o gün insanlık beyindeki gerilik ve bilgisizlik çemberini üst düzey bilgi ve eğitimle kırmıştır.

Ve işte büyük bilgemiz, büyük devrimcimiz ve büyük devlet adamı Mustafa Kemal yıllar önce öngördüğü oluşum gerçeklemiştir artık:

"....Doğu Uluslarının Bağımsızlığı

Özgürlüğüne kavuşacak olan ulusların:

"... Onların yeniden doğuşu, kuşkusuz ki ilerlemeye ve refaha yönelik olarak gerçekleşecektir. Bu uluslar, bütün güçlük lere ve bütün engellere karşın, zafer kazanacaklardır. ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır.

(1933/ Dünya 20.Aralık.1954)

Sevgili Mavro

İşte o zaman taa uzak geçmişten günümüze dek bilgelerin söyledikleri, özledikleri, yazar ve ozanların yazıp çizdikleri, insanların hayal ettikleri bazı devrimci eylem adamlarının da uygulamaya çalıştıkları o güzelim düzenli, özgür, mutlu ve umutlu yaşam gelecek.

İnsanlar gülecek, mutlu olacak. İçleri coşku dolu, yüreklerinde de sevgi yoğunlaşacak.

İnsan her yerde, her durumda, her zaman insandır. Ancak; bu gerçeği geçmişin karmaşa ortamında tam belirginleştirip saydam bir duruma, düzenli bir ortama ulaştıramamışız. Sınıflara, renklere, bölgelere ayırmışız. Oysa kök aynı kök, yapı aynı yapı. Birbirine üstünlük yarışına girmek, belirsizliğin sonucu değil mi ? Karşılıklı beğenmemek, eleştirel düşünceler taşımak ? Üç göbek dedemizin adı neymiş ? Orhan Gazi'nin Nilüfer Hatun'u gibi, büyük büyük anneniz yoksa Danişmend Gazilerden birinin kızı mıymış ?

Gördün mü, ne sen bilebiliyorsun ne de ben.

Bizimkiler bazan : 'ASYA'DAN GELDİK.' diyorlar da ben hemen aynaya bakıyorum. Ne gözlerimiz çekik ne de çehremiz onlarınkine benziyor. Saçlarımız siyah, uzun boylu ve de siyah gözlü.

Ozanın dedikleri de doğru:

"Asya'dan geldikleri doğrudur. Atları boğazlayıp bir güzel yemişlerdir.

Salmışlardır keçileri pırnal denizlerine düşüp uyumuşlardır.

Yedi ay mı yedi yıl mı yedi yüzyıl mı desen

Rönesans restorasyon reform devrim devrim."

Dedelerimiz hatta onların da dedelerinin dedeleri gelmiş, karışmışlar, mozaigi oluşturmuş, çoğalmışlar. Kız alıp kız vermişler. Ama karışmışlar. insan insana, toplum topluma. Değerli bilgemiz İsmet Zeki Eyüboğlu diyor ki :

"ASYA'DAN GELDİK AMA ASYADA HANGİ TÜR YEMEĞİ
BİLİYORDUK. OYSA BUGÜN DÜNYANIN EN GÜZEL
DÖRT MUTFAĞINDAN BİRİSİ ANADOLU MUTFAĞIDIR."

Doğru değil mi ? (xx)

Demekki Asya'dan getirdiğini Anadolu yaşamıyla katmış, karıştırmış, bir potada macun eylemiş. (xxx)

GÜNÜMÜZDEKİ GÖÇ

Ayrıca bugün bir de Avrupa göç olgusu var. Tıpkı bin yıl önceki Asya'dan Anadolu'ya beslenmek, yaşamak daha güzel yurt edinmek için yollara düşen, kervan kervan göç yollarını dolduran insanlar gibi, 40 yıldan beri sürüyor bu göç olgusu.

Senin ülkenden de benim ülkemden de insanlar Avrupa'ya göç etmediler mi ? Kuzey Afrika'dan, Balkan Ülkelerinden de katar katar işçi göçleri olmadı mı ?

Son yüzyılımızın birinci çeyreğinde çıkan I.dünya savaşı ülkeleri alt üst etti, yeni oluşumları getirdi. İkinci çeyreğinde çıkan ikinci dünya savaşı ise yine dünyayı yeni ve daha büyük bir karmaşaya itti. Dünya örselenmiş, Avrupa ezilmiş, ekonomisi altı üst olmuştu. İnsan varlığı tükenmeye yüz tutmuş, çalışan, iş yapan kalmamış 30 milyon insan ölmüştü. Bunun bir çıkış yolu olmalıydı? Sonunda bulundu da !

Doğudan, gelişmekte olan ülkelerden işçi almak.

İşte şimdi de bu göç olgusunun sonuçlarını yaşıyoruz. Yaşıyoruz da !...

Özellikle savaştan, yıkıntılar ülkesi durumunda olan bu karmaşadan kurtulan Avrupa bir çıkmazın içindeydi. Ekonomisini

(x)Hasan Hüseyin (Ağlasun Aysafağı sf:203)

(xx)İ Zeki Eyübolu Anadolu Uygarlığı

(xxx) Macun : Bir potada yoğrulan hamur kıvamında karışım.

düze çıkarmak ve o gelişmiş sanayisini yeniden kurmak için kol gücü, beyin gücü gerekti. Bunu gidermeye çalıştı ve başardı da.

Şimdi Almanya'da, Fransa'da, Belçika'da, Hollanda'da; senin Mavro'lar Helenalar, benim Hasanlar, Aliler, Kezbanlar, Elifler süpürürler kentlerin sokaklarını.

Sizinkiler de bizimkiler de orada kuzu kuzu sömürüldüklerinin ayırımına vardılar mı acaba?

Oysa o ; yıllar önce, bizi birbirimize düşüren, sokaklarını süpürdüğümüz ve sözde gelişmiş uygar (!) uluslar değil mi? İngiliz 'oyununu, Alman Aldatmacasını ne çabuk unuttuk. Bu arada attığı NATO ve yeşil kuşak aldatmacalarıyla işe karışan dünyanın jandarmalığına soyunan Amerika da işin içinde.

İki bin yılına girerken utanç duvarını yıktık yıkmasına da bazı gerçekler de artık kafamıza dank etmeli ne dersin? (X)

Onların dün olduğu gibi bugünde kafaları çalışıyor. dün topla tüfekte zorla giriyorlardı ülkeleri sömürmek için. Bugün daha tatlı, yumuşak, anlaşmalarla giriyor, sömürüyor. Kendi sanayisini getirip kuruyor seni, beni kullanıyor.

Bizleri de alıp işçi olarak götürüp çalıştırıyor.

Geçen yüzyılda Afrika'dan Hindistan'dan Asya'nın gelişmemiş bölgelerinden getirdiği işçiler gibi. Yeni dünya Amerika anakarasındaki yerli ırkı, Kızılderilileri sömürüp uygarlıklarını da insanlarını da yokettikleri gibi.

Ancak; bu oluşumdan yeni bir kavram ortaya çıktı. Bu da Avrupa mozaigi gibi birşey. Oraya giden gençlerimiz orada insan insan anlaşip kaynaşıyorlar. Sevişip evleniyorlar. Bizden gidenler de sizden gidenler de... Yalnız sosyal, kültürel değil ekonomik bir karışım da söz konusu. Bugün yalnız Almanya'da bizden otuzbin işveren var. Buna ne dersin?

Esmeri, sarışınla, karayağızı kumralıyla karışıyor, karışıp kaynaşıyor. Ortalığı karıştırmaya çalışanlar buna ne diyecekler?

İşte böylece yalnız ülkemizde değil, gurbet ellerinde de türkü türkü kaynaşıyor, şarkı şarkı halaylara duruyoruz, anlaşıyoruz.

Atinalı bir kızla Erzurumlu yağız delikanlı anlaşmış. Berlin'deki sarışın kızla İzmir'in çalışkan çocuğu kaynaşmış, evlenmişler. Bu olgu yeni bir oluşumu ve yeni bir genler karışımını oluşturuyor.

Önceleri küçük gören, horlayan, iğreti, ilgi göstermemeye çalışan Avrupa bugün artık bu gerçeği kabullenmek zorunda olduğunu anlamış durumda. Çünkü kız alıp kız vermişiz. Nasıl dün Yunan Kraliçesi Alman Prensiyle evleniyorduysa, İngiliz kontu Fransız güzeliyle anlaşmışlarsa, bugün de bizimkiler aynı kerevete çıktılar ve mutluluklar sergiliyorlar.

Ali ile Eleni - Ayşe ile Hans evleniyorlar. Bir Yunanlı iş adamı ile Bir Anadolu İşveren Almanya'da varlıklarını kabul ettiriyorlar.

Uyuyor kent, sesler uyuyor
cadde ve gökyüzü...
Ben gecenin bir saatinde
aşk yaşasın diye,
uyutmamak için
Tanrıça AFRİDOT'E
Dil döküyor..

Gülseren Alçı

Sevgili Mavro

Anadolu insanının en ilginç yönü sevgi yüklü olmasıdır. Bunu binlerce yıllık yaşantının günümüz insanına yansımada da anlıyoruz. O günkü ilk ve en çarpıcı örneğini HOMEROS'TA buluruz. Burada insan sevgisi çok yoğun, gerçekçi yalın ve sıcaktır. Bu sıcak sevgiyi o günün yaşamında öteki topluluklarda pek fazla göremediğimiz gibi, bugünkü toplumlarda da fazla göremiyoruz. Soğuk, bencil, ilgisiz topluluklar. Bu soğuk ilişkiler kargaşayı, kargaşalar da savaşları çekmiş.

Savaşlar ve silahlar...

Hiç bir kör kurşun da bir bebeğin sıcak elleri gibi yapışmış mı anasının sıcak memesine? Yaşamak değişilir mi 30 gramlık bir kurşun parçasıyla, ölümlle, öldürmeyle.

Göğün mavisini, toprağın yeşili, suyun şırıl şırıl akışı bir kör kurşun için gözden çıkarılır mı?

Hadi gel tutalım el ele. Yine eskisi gibi yine yüreklerimiz yaklaşsın sıcaklığına sevginin. Ekmeğin buharlı kokusu gibi.

Bu gelişmiş ulusların yöneticileri, sözde birleşik Avrupa hatta

birleşik dünya diye tepinip öte yandan yine de geri kalmış, ya da geri bıraktırılmış ülkeleri birbirine düşürmenin planlarını yapmaktadırlar. Bizi Kıbrıs, Araplarla İsraililerleri Golan Tepeleri yüzünden, Balkanları başka nedenlerle birbirine düşürmelerine ne dersin yirmibirinci yüzyıla girerken?

Eğer insanları seviyorsak, buysa suçumuz, bunun içinse bizi birbirimizden ayırmaları bırak bizim bütün yanılığımız bu olsun !

Bugün yer yer, bölge bölge toplumları saran kargaşa ortamı sorunların sürdüğünün bir göstergesi. Afrika'nın türlü bölgelerinde Güney Amerika'da Bosna-Hersek'te ve daha nerelerde insanlar, birkaç sağduyudan yoksun çıkarıcı ve yarar ilişkilerinde anlaşılan kimselerin oyuncağı, tutsağı ve kurbanı oluyor. Bütün bunlar dünyada insanlığın oluşumunda ve gelişim çizgisinde hep yaşandı. Bugün de yaşıyor.

Ancak; bu serüvenin en acımasızını 1945 Yılında yaşadık.

Bu yaşantı insanlığın bir utanç belgesidir.

1945 Yılında atılan atom bombasının acıları, sızıları, etkisi çok derindi. Ama yabancı anamalcılar bakmıyorlar insanların gözyaşlarına. Bu; tarihin derinliklerinden beri böyle gidiyor.

İşte bunların içinde en acımasız ve kıyıcı olanı da dünyada ilk kez uygulanan ve milyonlarca insanı bir anda ölüme sürükleyen o, 1945 yılındaki atom bombasının atılmasıdır .

" Önce bir bulut yükseldi
yerden göğe doğru
ben gördüm Ahiko gördü, Yuhara gördü
Hisaki gördü
Yaşayanların hepsi gördüler
şimdi yaşayanlar diyorum
oysa ben kaldım onlar öldüler
Memede çocuklar öldü
pirinç tarlalarında kadınlar öldü
ağaçlar öldü, kuşlar öldü
ve sevdiğim Samuka öldü

Samuka'yı seviyorum

Samuka öldü "

Bu, 1945 yıllarıydı.

Atıldı atom

Çok şükür parçaladık atomu

parçalandı insanlığın onuru

Erdem unutuldu, acıma da sevgi de

Yaraladık bütün yürekleri de

Ama hâlâ parçalanamadı

Beynimizdeki karanlık zincirler de

Bu olaydan beş yıl önce de parçalanan, HİTLER delisinin yırtılan gırtlığından saçılan nefretiydi.

Aslında atomun atılması, bu insan kırımının başlaması da bu bencil hırs değil mi? Hitler delisinin doymak bilmeyen hırsı, büyüklük tutkusu, delice saçmalamaları ve çevresindekilerden ona uyararak her sözüne, her eyemine "Haklısınız efendim-evet efendim-isabet buyurdunuz efendim" demeleri sonucu değil mi?

Adam oturmuş insanları boyuna bosuna, rengine biçimine, kafasının ölçüsüne göre ayırıyor.Kendi ölçülerine uygun gelenleri ayırıp haralar kuruyor. Damızlık koyun yetiştirir gibi. Kalanları da? Evet bu konu çok karanlık, karışık ve üzücü. Kalanları da insanın düşünemeyeceği korkunç uygulamalarla yoketme planları yapıyor.

Bu usa sığmaz saçmalıkları uygulamaya koyan Hitlerin çevresindeki edilgin kimselere karşın bu konuda karşı çıkan, dünyayı ayağa kaldırmaya çalışan bilgiler, ozanlar ve yazarlar da var. İşte bir çarpıcı örnek: birisi, bir bilge, filozof Bertrand RUSSEL, öteki ise Hristiyanlığın en büyük ruhani başkanı Papa. Öyküyü yazarının kaleminden dinleyelim:

Birinci Dünya Savaşı sırasında kendi öz devletini ve milletini protesto için büyük çabalar sarfeden Bertrand Russell, bu güzel örneklerden bir başkasıdır. Daha sonraki yıllarda bu tür idealistlerin sayısı giderek artmış ve Batı'nın çeşitli ülkelerinde aydın çevreleri halini almıştır. 1960'lı yıllarda Vietnam'da haksız bir savaşa girişen Amerika'yı, 15 yıllık bir boğuştan sonra yenik çıkartan şey, karşı tarafın silah gücü değil ve fakat bu savaşın insanlığı ve ahlaka aykırı olduğuna inanan aydınlar yığının olmuştur. Sırf bu aydın baskısı yüzündendir ki, ABD, yeryüzünün tümünü kolaylıkla toz haline getirebilecek silahlara sahip olduğu halde, Vietnam Savaşı'na son vermek ve işgal ettiği yerlerden çekilmek zorunda kalmıştır.

İlginç olan şudur ki, 20. yüzyılın Batılı aydınları, sadece savaş denen şeyi ahlakiliğe aykırı olarak ilan etmekle kalmamış ve fakat aynı zamanda savaş cinayetleri karşısında susan zihniyete karşı da şahlanmışlardır. Özellikle Kilise'nin ve din adamlarının bu konudaki vurdumduymazlıkları, vicdan sahibi aydınlar için daima tiksinti vesilesi yaratmıştır. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sırasında işlenen insanlık dışı savaş olaylarına karşı Papalığın duygusuz kalması, Batılı aydınları isyana sürüklemiştir. Malachi Martin adındaki bir yazar, 1969 yılında yayımladığı The Encounter adlı kitabında, 211 Napolyon'dan Hitler'e kadar (yani 1915'ten 1929'a kadar) büyüklü küçüklü 252 savaş yapıldığını, bu savaşlar yüzünden Hristiyan ülkelerin sefalet çektiğini ve fakat buna rağmen hakların savaş ruhu ile yetiştirildiğini ve saldırganlık ruhunun Doğu milletlerine dahi aşılandığını ve fakat insanlığı karşı ve çoğu kez bu savaşlara önyak olduğunu hatırlatmış ve Hitler'in yaptıkları karşısında susup oturan Papa Pius XII'nin durumunu şiddetle yermiş ve şöyle demiştir:

"Hitler'in işlediği cinayetler döneminde bu yeryüzünün manevi sayılan tek otoritesini Papa temsil etmekteydi. Ortada insanlığa karşı vicdansızca işlenmekte olan bir cinayet vardı. Pius 1939 yılında papalığı getirildiğinde jeopolitik bir kafa yapına sahipti ve korktuğu tek bir şey vardı ki, o da Marksizm (ve dolayısıyla Komünizm ve Ruysa) idi. Hayal ettiği şey de Avrupa ülkelerinin siyaseti ve kaderi üzerinde Papalığın geçmiş dönemler boyunca sahip bulunduğu ve fakat daha sonra yitirdiği etki ve denetim yetkisini yeniden canlandırmaktı... Şuna inanmıştı ki, Avrupa'da

Hristiyan dininin hegemonyasını, totaliter bir düzen sayesinde yeniden kurmak mümkündür. Sırf bu düşünceyledir ki, ödün yoluna başvurdu ve imzaladığı anlaşmalarla Hitler'in cinayetlerine göz yumdu. Şunu umut etti ki, eninde sonunda hayal ettiği şey gerçekleşecek, yani Avrupa Bolşevik tehdidinden kurtulacaktır. Hesapladığı şey Mihver devletlerinin (Almanya ve İtalya'nın) zafere ulaşmalarıyla Avrupalık ruhu yeniden ve eski şekliyle canlanacaktır... (Ne ilginçtir ki) savaş bittikten sonra dahi Papa'nın ağzından Hitleri suçlayıcı nitelikte bir söz çıkmamıştır. Sadece genel deyimlerle işkence ve vahşet usullerini yerici beyanlarda bulunmuştur. Denecektir ki Papalık sesini yükseltmiş olsaydı da hiçbir şey değişmezdi! Doğrudur, fakat önemli olan bu değil, vicdani bir görevi yerine getirme sorunudur. Manevi protestolar mutlaka olumlu bir sonuç almış olmak için yapılmaz... İnsanlık dışı davranışlara karşı vicdan sesini duyurtmak amacıyla yapılır... Manevi görevlerin mükâfat ve mücazâtı, bu görevlerin bizi kendilerinde mündemiştir..."

Yazar bu vesileyle sadece Papa'nın değil fakat tüm Hristiyanların duygusuzluğunu da suçluluk konusu yapmıştır:

(x) Kendisi Hristiyan, Musevileri yok ediyor diye sevinmesi yada susması nasıl açıklanır acaba?

“Dinler tarihinin tiksinti yaratan bir görünümü vardır ki o da bu dinlerin Tanrı adına insanlara ıstırap, cefa ve cezaları kutsal saymalarıdır. Tarihin kanıtladığı şudur ki, Hristiyanlar, Hristiyanlığın yaşayabilmesi uğruna prensipsizliği doğal bulmaktadır...”

Yukardaki birkaç örnekle belirtmeye çalıştığımız şudur ki, Batı’da aydın, hemen her dönem itibarıyla savaş fikrinin karşısına dikilmiş ve özellikle din adına yapılan saldırganlıkları ahlakiliğe aykırı bularak yermiştir.

Sevgili Mavro

Bilim adamının parmak bastığı noktayı anladın değil mi? Bilge ile din adamının arasındaki düşünce ayrımını ne güzel belirtmiş. Bir yanda bir bilimadamı bütün yiğitliğiyle bir delinin ve de düşüncelerinin, topunun tüfeğinin bütün kuvvetlerinin karşısına çıkıyor, haykırıyor. Öte yandan yazarın belirttiği gibi : ‘Ne ilginçtir ki savaş bittikten sonra bile Papanı ağzından Hitleri suçlayıcı nitelikte bir söz çıkmamıştır.’ (İ.Arsel Aydın ‘AYDIN’ sf.313)

Demek ki bu din adamı Hitlerin çevresinde kendisine hep yağcılık yapan, sağlığında; (Belki de korkudan, kişiliksizlikten) çevresinde (Evet efendim) diyenlerden daha da ilginç bir düşünceye sahip. (x)

Neyse biz konumuzu sürdürelim. Burada din adamının sorununa değinmişken, yazarında değindiği konuyu bağlayarak yineleyelim. İslamiyet yönünde de çok parlak değil bu düşünce. İslam ülkelerinde de CİHAT düşüncesi bütün çağlar boyu hep yüce duygular gibi gösterilmiş, canlı tutulmuş ve dinsel bir görev sayılmıştır. Hep şehit olmak “VECDİYLE”, öte dünya hayaliyle yaşatılmış insanlar toplumlar. Kuran hep CİHAT buyrukları ile dolu olduğu, cihadın islamda yaşam, biçimi olduğu düşüncesi hep işlenmiştir doğuda da, islam dünyasında da.

Yine bu olaydan 50 yıl kadar önceleri de Anadolu yaylalarının çiçeğe duran baharında, batının para babalarının kışkırtmaları ile savaş başlatılmıştı. Kan, ölüm, gözyaşı, yokluk ve yıkım. İnsanları ülkeleri birbirine düşürmüş ve kıyım yıkımla bir sonuca varılmak istenmişti. Ancak istedikleri boşa çıktı. Ne var ki bizi bir birimize düşürdüler. Oysa biz kaynaşmış, karışmıştık. Agoptuk, Mavroyduk, Hassoyduk. Ali Aleko-Musa, Moizdik-Josef Yusuftuk. Suzan Susan olmuştu. Toprağımızı seviyor, sevgiyle saçtığımız tohumların ürünlerini bu güzel topraklarda türkülerle topluyorduk. Bir sam yeli

gibi bizi darmadağın ettiler. Bir barış ve sevgi öneren o büyük insanımız (M.Kemal Atatürk) geldi de sizi de bizi de kurtardı. Sonunda "BARİŞ" dedi, "yaşam" dedi ve yalnız size değil bütün dünyaya barış elini uzattı. Bu gün onun uzattığı el sıkılıyor ve onun önerileri gündeme geliyor.

"... Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız.
Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün
doğu uluslarının da uyanışlarını öyle görüyorum.
Bağımsızlığına ve özgürlüğüne kavuşacak olan çok
kardeş ulus vardır..." (1933/ Dünya 20.Aralık.1954)

(M. Kemal Atatürk)

"... Sömürgecilik ve emperyalizm, yeryüzünden yokolacak ve
yerlerine uluslararasıda hiç bir renk, din ve soy (IRK)
ayırımı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı
egemen olacaktır. ..." (1933/ Dünya 20.Aralık.1954)

Bugün o aşamadayız işte. Ağır aksak da olsa, yavaş da yürüse
Onun dediği yöne doğru yaklaşıyor insanlık .

Biz yine öykümüzü sürdürelim.

Geçmişe doğru gidildikçe hep savaşlar, kıyımlar, yıkımlarla
karşılaşıyoruz. Bunların en ilginç olanı ve bütün bir Avrupa ile
Asya insanlarını karşı karşıya getiren olay dinsel amaçlı Haçlı
seferleri. 700 Yıl önceleri de yine aynı çılgınlıklar Din adamları,
rahipler, aracılar, çıkarıcılar girmişler araya insanları dinsel
duygularını kullanarak kandırıyorlar.

Birisi HAÇ diyor öteki HİLAL diyor.

Oysa toprağımız aynı toprak, insanımız aynı insan.
Adlarımızdır bir tek değişik olan, renklimiz. Bu da bizleri
karıştırmamak için takılan adlardır. Aleko, Moiz, Ali, Elif, Eleni.
Aslında bunların da asılları aynı, yukarda da belirtmeye çalıştığım
gibi Moiz- Musa olmuş, Josef- Yusuf olmuş.

200 Yıl sürmüş bu acılı, ağırlı, yıkımlı ölümlü kavga.

Sonunda da hiç bir sonuç alınamadan o kadar insanın ölümüyle
yıkımlarla, ağırlar, acılarla kalınmış.

Haçlı seferleri, insanın en duygusal yönü olan din duygusunun
çıkarıcıları tarafından kullanılışının en güzel göstergesidir.Bunu için
insanların kültürlerinin gelişmesi, eğitimlerinin tamamlanması
gerekmektedir. Kültürünü tam alamamış bilgisiz insanları, rahip
sınıfı, din sömürücüsü daha güzel ve çabuk kandırabiliyor.

Yüzyıllardır yaptığı da bu değil mi?

Yurtta barış, dünyada barış için çalışıyoruz. (1931/ U.K.)

M.Kemal

Eğer sürekli barış isteniyorsa, kitlelerin durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskısının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları açlık, haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak biçimde eğitilmelidir. (1935; S.D.III)

M. Kemal

ESKİ BİR TAPINAK YAZITI

Hatırlar mısın doğduğun zamanları; sen ağlarken herkes sevinçle gülüşüyordu. Öyle bir ömür geçir ki, herkes ağlasın öldüğünde, sen mutlulukla gülümse. Sabırlı, şefkatli, bağışlayıcı ol. Eninde sonunda bütün servetin sensin. Görmeye çalış ki, bütün pisliğine ve kalleşliğine rağmen dünya yine de insanoğlunun biricik güzel mekanıdır. Xsentius M.Ö.İX. y.y.

Yine 500 Yıl önce İspanya'dan bir feryat yükselmiş. İspanyollar yahudilere: "Ülkemizi terkedin." demişler. Ne yapsın bu insanlar? Bunların suçu insan olmak değil, Yahudi olmak. Müslüman da olabilirdi Hristiyan da Budist de Hatta hiçbir dinsel inancı olmayabilirdi de... Dinsel duyguları için insan, ülkesinden kovulur mu? Ama çaresiz insan ne yapsın? Başvurmuşlar her ülkenin yöneticisine. Sonunda Osmanlı padişahı kucak açmış bunlara. Geçen yıllarda bu kucak açışın 500. Yıldönümünü kutladılar yahudiler ülkemizde.

(Padişah II.Selim zamanı)

Ya Asya bozkırlarındaki büyük soykırım?

Bu soykırımın çok acı ve düşündürücü öyküsünü de görelim.

(x)

İnsan insanı bilen, sevgiyi yöleyleyen, çalışmayı amaç edinen, kadın-erkek eşitliğini kurumsallaştırmış, kölelik kavramını sevmemiş, demokratik bir topluluk. Hakan ve Hatun derken, çevresine sevgiler dağıtan bir ortam.

Asya'nın uçsuz bucaksız otlaklarında; kırsakları kadar özgür, sürüleri gibi verimli, çevresine hep sevgiler dağıtan, kendi uygarlığı içinde yaşayan bir topluluk. Geniş gönül penceresinden dünyayı, insanı ve doğayı seyreden bu bozkır insanların da tatlı yaşamları var. Bu yaşamlarını yüzyıllar boyu sürdürmüşler. Daha Avrupa'da

uluslar kavramı gelişmeden, bir dil ve düşünce birliği doğmadan yüzyıllar önce alfabelelerini kurmuş yazılarıyla uygarlıklarını kanıtlamışlar. (Orhun Yazıtları)

Ancak bu tatlı, güzel mutlu yaşamı acılara boğan yeni bir karayıkım dalgası gelip çatmış. Arapların İslamiyeti yayma ve Asya'daki ülkeleri Müslümanlaştırma politikası bütün bir ortadoğuyu yeni karmaşanın içine itmiş.

Çölün acımasızlığını bütün bir Ortadoğuya yayma çağıdır onuncu yüzyıl. Dingin Ortaasya yaşamının içine ağı katmış ve bir uygar ulusu İslamlaştıracakım diye zorla, düşünce kölesi yapmışlar.

Müslümanlaştırmışlar ama zorla, Hem de çok kanlı.

- (x) Önce Anadolu'dan daha da öteleri,
Asya'nın Türk elleri,
Acımasız baskıları Arapların,
Soykırımları aratan uygulama,
Zincirli köleler, tutsak ticaretleri: (1)
GÜRCAN'A DA ÖLDÜRÜLEN İNSAN SAYISI
KIRK BİNDEN ÇOKTU (....)
ARAP BİR SALDIRIDA 4-5 TÜRK'ÜN
BİRDEN İŞİN BİTİRİYORDU.
YEZİD, ON İKİ BİN KİŞİYİ BÖYLE
FECİ BİR BİÇİMDE KILIÇTAN GEÇİR-
DİKTEN SONRA, TEPELER GİBİ YIĞILIP
KALAN BU KAFA, KOL ve GÖVDELER ÜZE-
RİNE DOĞRU SUYUN AKINTISINI DEĞİŞ-
TİRDİ. BU KAN NEHRİ İLERDEKİ BİR
DEĞİRMENE ULAŞIYORDU. EN SONUNDA
YEZİD, BU KANLARIN ÖĞÜTTÜĞÜ UNLARDAN
YAPILAN EKMEKTEN YEDİ.
BÖYLELİKLE TANRI'YA VERMİŞ OLDUĞU (2)
SÖZÜ YERİNE GETİRMİŞ OLDU..." (X)

İnsan yiğitliğini, YEZİD Yezid'liğin yapar.

Değirmen döndüren insan kanından, Utanç mı desem, iğrençlik mi?
Yüz karası bir örnek. Yoksa YEZİDLİĞİ Mİ YEZİD'İN ?
Türkmenistan soykırımı, KERBELA ve sonraki kan kuyuları
Örümcek ağlarıyla örtülen. .." (2)

-
- (x) Türkler nasıl zorla Müslümanlaştırıldılar?
A. ERDOĞAN AYDIN : Cumhuriyet Gazetesi 14.Mart.1994

Uymaz bizim ilk çağdaki din aklımıza,
Korkmaz, güleriz, Tanrı Apollan Zeus'a
Bambaşka zamanlarda gelen insanlar,
Bir gün gülecek belki bizim Tann'mıza.

(RÜSTEM AKINSU)

Sevgili Mavro

Kervan yollarının uçsuz bucaksız uzaklığındaki görkemli sultan hanları. Güvenli, dingin.

Bu gurbet yolcularının günlerce süren yolculukları ve bu hanları konuk ağırlamalardaki dillere destan gelenekleri. Anadolu'nun gerçek yaşamı bu kervan yollarının belgeleriyle, eserleriyle, yapıtlarıyla dolu. Bu kadar kervan göçer de bir tortu, bir iz bırakmaz mı?

Bırakmış hem de ne izler!

İpek Yolu kervanlarının mermeri oyup! Taşı aşındıran yol izleri, Dağları belleri aşarak; uzak, çok uzak doğu ülkelerini yol eylemiş. Aşmış nice karlı dağ yollarını, koyakları ve ince çetin korku dolu geçitleri ulaşmış Hindistan'a, Çin illerine. Nice memleketlerine ki uzak Asya'nın...

Bu; bin yıllar, barış içinde dingin sürmüş, güvenle yürümüş ama çağlar ilerledikçe, toplumlar geliştikçe, oymaklar karıştıkça birbirine, durmamaş bu dinginliğiyle. Başlamış biryerlerden kargaşa.

Bugün bile yer yer, bölge bölge ara ara kıyımlar, soykırımlar sürüp gidiyor. Öldürmeler durmuyor, durdurulamıyor. İnsanlık buna ne zaman: "DUR" diyecek ya da diyebilecek mi?

Bilmiyorum sevgili Mavro, bildiğim bir yön varsa o da insanlık bu sorunu çözmek için nice önlemler de düşünmüş ama hiç biri de bir yaraya em olamamış.

En başta sosyal yapıyı düzenli yürütmekle yükümlü olan dinler Bu konuya en güzel umar diye düşünülmüş. Bu sorun ancak bu sosyal kurumla iyiye yönlendirilir, güzele ulaştırılır, sonuçlandırır denmiş ama o daha da artırmış ağırları, acıları, karmaşaları.

İstersen bir de bu yönünden bakalım insanlığın gelişimine?

DİNLER deyince insanın ilk usuna gelen korku ve yılgı. Bir de kişinin kendini güçsüz görüp bir gücün yardımına gereksinim

duyması. Bu çizgiden bakacak olursak ilk din kavramını tarihler; korku döneminden sonra Akdeniz Uygarlığı'nın yarattığı ÇOK TANRILI dinler dönemi olarak belirtiyorlar.

Bu; ilk ÇOK TANRILI DİNLER dönemidir. ZEUS'tan çok söz ettik. Evet Zeus baş Tanrı ve öteki Tanrılar... Bin yıldan çok Akdeniz Uygarlığı'nı yönlendirmiş ve uygarlık bu dönemde doruklara tırmanmıştır. İnsanlar mutlu, umutlu ve Tanrılarla insanlar aynı dünyada anlaşarak, tartışarak birlikte yaşıyorlar. Düzen ağır aksak da olsa savaş çılgılığı atanlar da bulunsa o dönem umut dolu bir dönemdir.

Bu uzun süreç Akdeniz Uygarlığını özellikle Anadolu İonya ve Ege adalarının sanat yaşamını, uygarlığını çok olumlu etkilemiş geliştirmiştir. Bu arada Anadolu'nun yarattığı APOLLON (Tanrı) da daha dingin ve olumlu. Onun için Anadolu insanı hep sevdaya, barışa dinginliğe yöneliktir.

Bu dönem bir süre sonra yerini bir kargaşa ortamına ve bir karmaşaya bırakmış ve bu karmaşadan yeni bir sosyal oluşum doğmuş "Tek Tanrılı dinler" dönemi.

Bu dönemi Mısır Uygarlığı yaratmış. Mısır'da ATON dini tek Tanrılı ilk din diye tanımlanmıştır. (Bak:sayfa: 149)

O kadar Tanrı'nın başa çıkamadığı insanlık sorunlarıyla bir tek Tanrı nasıl başa çıkabilir?

Başaramadığı için de daha kanlı eylemler yaşanmış ve insanlık daha büyük görüş ayrılıklarıyla, kamplara ayrılmış.

Önce Musa gelmiş. Kitaplar, buyruklar getirmiş.

Kitabında: ÖLDÜRMEYECEKSİN demiş.

O öyle demiş ama ne acı bir gerçektir ki bütün yahudileri soykırıma uğrattı insanlar hem de uygarlığı ile öğrenenler (!) yaptılar bunu.

Bu da olmamış, Roma'nın da kıyıcı yönetiminden bıkip usanan insanlar bir arayış içinde İSA Efendimizi yaratmışlar.

İsa gelmiş. O da İNCİL'i getirmiş hem de dört tane. (MATTA-MARKOS-LUKA-YUHANNA)

İncil'de (MATTA) 'HEM TANRI'YA HEM MAMON'A KULLUK EDİLMEMEYECİĞİNİ söylüyor. (Mamon Fenikelilerin para Tanrısı)

Ama biz Tanrı'ya tapar gibi görünüp MAMON'a tapınmay

sürdürüyoruz.

İsa: 'Yanağına tokat atana ses çıkarmamayı öğütlemiş ama etkili olmamış, kısacası becerememiş.

TAPINAKLARDA ÇAKMIŞLAR ÇARMIHA İSA'YI

Sonunda Tek Tanrılı dinlerin sonuncusu, son peygamber gelmiş.

Muhammed; kılıcını usuyla, yönetimini gücüyle dengeli kullanmasını bilmiş, becerisiyle de öğretisinin sürekli olmasını sağlamış. Dini de devleti de kalıcı olmuş. Ama bu kez de bir birine düşmüş insanlar, toplumlar ve dinler. Üç tane göksel (x) din, insanlığı yüceltme yerine, kırımlara, soykırımlara uğrattılar, acılara boğdular. Rahipler palazlandılar, din tacirleri kazandılar, hocalar sömürdüler...

Sevgili Mavro, senin anlayacağın çıkarıcı üç beş acımasız bizi, yani bütün insanları birbirine düşürdüler. Dindarı da, çıkarcısı da.

Bunlar huzur getirmedi. Oysa o beğenmedikleri ve putperestlik saydıklara öfkeli ZEUS ve öteki EHREMAN'A, YEZDAN'A, BUDHA'NIN SAYGIN DÜŞÜNCE FELSEFESİNE rahmet okuttular.

Sevgili Mavro

MUHYİ-D-DİN ARABİ:

" BENİM KALBİM HER BİÇİMİ ALMAYA YETENEKLİDİR.
PAPAZLARIN MANASTIRI OLABİLİR. PUTPERESTLERİN
TAPINAKLARINA YER OLABİLİR. GEYİKLERİN ÇAYIRI,
HACC EDECEKLERİN KABESİ, TEVRATIN KİTABELERİ,
YA DA KURANIN DURDUĞU YER OLABİLİR.

SEVGI BENİM DİNİMDİR." diyor.

Din denince yalnız sevgi kavramını dile getiren başkaları da var. Sayın Yazarımızın kaleminden onları da dinleyelim:

(x) Aslında 4 göksel din, 4 Kutsal Kitaptır. Ancak Düşünce'de inen Suhuf lar olmakla birlikte Davud'a bugün yeryüzünde ümmeti bulunmadığından üç göksel din diye geçer. (Sayfa: 15)

a) Ebu'l Ala'ya Göre Gerçek Din, İnsanları Sevgi'de Toplayabilen ve İbadeti İnsanlığa Hizmet Şeklinde Kabul Eden Din'dir. Ebu'l Ala'nın anlayışında "Din" demek "Sevgi" demektir ve bu şekliyle din, bütün insanları kardeş ve bir tek ailenin mensupları olarak,

hiçbir ayırım gözetmeksizin, kendi bağrında, yani sevgi kaynağında toplar. Hangi inançta olurlarsa olsunlar ve ne şekilde ibadet ederlerse etsinler, velev ki putlara tapsınlar, bu sevgi dininde her insana saygıyla ve adaletle muamele edilir. Bir şiirinde şöyle der:

“Evet şimdi cami'leri ve kilise'leri ve hatta bir ka'be taşını, Kur'an ve İncil ve hatta bir şehid'in kemiğini bile, Bütün bunları ve daha fazlasını bile, benim, kalbim hoşgörüsü ile karşılar, Çünkü benim dinim SEVGİ'dir ve sadece SEVGİ'den ibarettir...”

Görülüyor ki bu sözleriyle Ebu'l Ala, şeriata adeta reddetmektedir, çünkü şeriat, İslamdan gayri bir dine yönelenleri “sapık” saymakta ve “müşrik'iere” (ki putatapanları kapsar) ölüm saçmaktadır (örneğin, Tevbe Suresi 5).

Öte yandan dindarlığı da, camiye gitmek namaz kılma, oruç tutmak, kurban adamak ya da mucizelere inanmak vs... şeklinde anlamaz:

“Eğer geçmiş yüzyıllarda mucize'ler yaratabiliyordu idiyse; Neden bugün yaratılamıyor? Ey gökleri, kâhinlerin beşiği olan yerler, Ölülerin ve ağlayan miskinlerin serildiği engin yollar, Eğer bir bilebilseydin- ya da onların göz yaşlarını görebilseydin.”

diye yakınır. Geleneksel din'in şekilciliğine karşı öylesine tiksinti besler ki, hacc'etmek üzere Kâbe'yi ziyaret etmeyi gereksiz görürdü. Ona göre gerçek dindarlık ve gerçek ibadet, kendini insanlığı adanmak, başkalarına kötülük yapmamaktır.

“Ey kardeş, insanlığa ada kalbini, Ve kaçın yüzlerce din'in gevezeliklerinden ve pek az bilir gördükleri şeylerden, Bırak onlar senin acımana mazhar olsunlar, nefretlerine değil...”

derken emsalsiz bir olgunlukla konuşmakta ve insanları bilgisizliklere ve yalanlara sürükleyen ve birbirlerinden ayıran bir din anlayışının çok üstüne çıkmaktadır. Bir şiirinde, semavi dinleri, çeşitli yollardan yalanları ve haksızlıkları ve eşitsizlikleri sürdüren ve akıl ve mantığı reddeden kuruluşlar olarak şöyle tanımlar:

“Bizim dünyamızda (ve aramızda) yalan ve sahtecilik ilan edildi, Fakat

'Gerçek', bir hayalet gibi eğilmiş vicdanlara fısıldamakta, Ne yazık ki 'Yalan'a ebediyetler boyunca taç giydirildi,

Hakk'ın ve akl'ın üzerine inkâr perdesi serildi..." 449

Şeriat emirlerini kapalı bir dil ile alay konusu yapan Ebu'l Ala, peygamber diye bilinen kimselerin, yeryüzü kötülüklerini ve düşmanlıklarını gidermeye yeterli olmadıkların söyler. Ona göre peygamber denen kişiler de insanlar arasından çıkmış olup, kemdilerini eğitici gibi göstermek isteyen, mimberlerde vaaz veren, dilediklerini söyleyen kimselerdir:

" Onlar da dua ederler, adam öldürürler ve ölüp giderler, Fakat her şeye rağmen bizim hastalıklarımız, Kumsallıktaki çakıl'lar gibi, kalır gider..." 450

Bu yeryüzü kötülüklerinin ve haksızlıklarının ancak ve ancak Sevgi ile giderilebileceğini inanmıştır Ebu'l Ala. Ve bu öylesine bir Sevgi'dir ki, hiç karşılık beklemeden Doğa'yı, Doğa'nın tüm yaratıklarını ve tüm insanları sever, ayırım yapmadan onlara iyilik yapar ve insanları, başkalarının kendilerine ne şekilde davranmalarını istiyorlarsa onlara o şekilde davranma yoluna sokar. Bütün mesele kendimizi insanlığa adanaktır.

".... Sayılmayız parmağıle
Tükenmeyiz kırmağıle
Taşramızdan sormağıle
Kimse bilmez ahvalimiz..."

(Muhyi)

Dünya Sağlık Örgütü'nün bütün dünyada sağlık taramaları yaptığını, özellikle bulaşıcı hastalıklar için titiz çalışmalar yürüttüğünü biliyoruz. Ülkemiz bu titiz çalışmalar yönünden bu kurumca ödüllendirilmiştir. Bu çalışmaların içine titizlikle ve hiç süre yitirmeden bir de nüfus planlamasını katmak gerekir.

Bu konu da ciddiyle ele alınmazsa gelecekte bu sorun altından kalkılamayacak kadar ağırlaşacaktır. Rahip MALTHOS'un hesapları doğru çıkıyor. Nüfus çoğalıyor aman ne toprak artıyor ne üretim. Altı milyara yakın bir nüfusu beslemek?

Bu; doğanın kaynaklarını, ekonominin sınırlarını, sosyal yaşamın sağlığını yani bütün dengeleri sarsıyor, korkutuyor. Dinler söz konusu olduğu için bu çizelgeyi de görmemizde yarar var.

Dünya üzerinde yaşayanların dinlerle ilgili durumu şöyledir.

Hristiyanlar:	1.833.022.000
Müslümanlar:	971.328.700
Din dışı olanlar:	876.232.000
Hindular:	732.812.000
Budistler:	314.939.000

Ateistler:	240.310.000
Çin halk dinleri:	187.107.000
Yeni dinlere bağlılar:	143.415.000
Kabile dinleri:	96.581.000
Sihler:	18.800.500
Yahudiler:	17.822.000
Şamanlar:	10.493.000
Konfüçyus dini:	6.028.000
Bahailer:	5.517.000

(Kaynak: World Almanac-1994)

Yukardaki sayılarla sıralanan bütün bu topluluklar, insanlar uluslar, bu milyarlar hepsi de; doğanın güzelliği ve yaratılış tansığının karşısında şaşkınlık içinde.

Bu oluşum karşısında bir de DİN adı altında Tanrı'yı da kullanarak insanları birbirine düşüren araçlar, çıkarıcılar yok mu?

Sevgili Mavro,

İnsanlık işte bu karmaşadan kurtulmalı ama nasıl?

"AKHNATON" Soylu düşüncelerle dolu bir aydın kişidir.

Tanrı (Yani ATON) şefkatli, hoşgörülü, ince ruhlu, hiddet nedir bilmeyen, şiddetten kaçan... Ve ırmaklar gibi bir sevgi olan Tanrı'dır. Onun bu sevgisi yaşam vadilerine inen ve oradan yeryüzünün tüm yaratıklarına, (Hayvanlar, bitkiler v.b.) ulaşan bir sevgidir.

Tanrı'yı sevgi, barış kaynağı bilen AKHNATON, savaş düşüncesinden öyle tiksindir ki, askeri zaferler onun için önemsizdir.

Kötülüğe iyilikle, yalan karşı dürüstlükle, aldatmacalara karşı güvencelerle karşı koymanın gereğine inanır." (İ. Arsel A.A Sf:46-47)

Oysa Tek Tanrılı dinleri oluşturan Yalvaçlar bir zorbalık havası içinde, cennetler, cehennemler, öfkeli Tanrı'lar yaratmışlardır. Özellikle Tevrat'ı getiren Musa, dinginlik ve barış yerine, ganimet ve yağmayı yeğlemektedir. Hatta yalnız Musa Değil Davut için de bu söz konusudur.

Değerli yazar yapıtında buna çok güzel değinmiş, izleyelim: Tevrat'ın aynı bölümünde Musa'nın yağma ve talan yolu ile alınan ganimet konusundaki tutumuna işarette şunu ekler: "(Musa'nın) bu davranışı, dinsel bayağılık ve cinayetler serisini oluşturur..." Alınan ganimetin paylaşılmasına ve bu paylaşmada Tanrı'ya pay ayrılmasına ve otuz binden fazla esir kadının ve çocuğun zevk ve şehvet uğruna ordu mensupları arasında dağıtılmasına değindikten sonra şöyle ekler:

" Kısaca şunu söylemek gerekir ki Tevrat'ın bu ve diğer bölümlerinde yer alan

buna benzer hükümler, insanlığın utançla okuyacağı ve kuşkusuz ki tiksinti duyacağı şeylerdir..." 236 sf.

Gerçekten de yazarı böylesine isyana sürükleyen olaylar Tevrat'ta, Tanrı'nın ağzıyla şöyle anlatılmıştır:

" Sen ve Kâhin Eleazar ve cemaatin... adam olsun, hayvan olsun, alınmış olan çapul malının topunu al; ve çapul malını, cenge çıkan cenk erleri ve bütün cemaat arasında yarı yarıya böl; ve cenge çıkan askerlerden, adam'dan olsun, sığır'dan olsun, eşekler'den olsun, sürüler'den olsun, beş yüzden bir can olmak üzere Tanrı için vergi alacaksın; onlara düşen yarı'dan alın; ve Tann'nın kaldırma takdimesi olarak Kâhin Eleazar'a vereceksin; ve İsrailoğullarına düşen yarı'dan, adam'dan olsun, sığır'dan olsun, eşekler'den olsun ve sürüler'den olsun bütün hayvanlardan, her elli'den çekilmiş olan birini alacaksın ve onları Tanrı'nın meskeninin bekçiliğini tutan Levi'lilere vereceksin; ve Musa ile Kâhin Eleazar, Tanrı'nın Musa'ya emrettiği gibi yaptılar..." 237

Bütün bu işleri rahatlıkla yapabilen bir insanın "Peygamber" olarak kabul edildiğini şaşkınlıkla belirten yazar, yüzyıllar boyunca "Tanrı elçisi" olarak saygınlık görmesinin akla sığır bir yönü bulunmadığını belirtir ve yine şöyle der:

" Eğer (Tevrat'ta) yazılan bütün bu hususlar doğru ise, insanlık tarihi içerisinde Musa'dan daha kötü ve tiksinti verici ve 'insan' denmeye en az layık başka bir kimse çıkmamış demektir..." 238

Masum insanların öldürülmelerine, çocukların kesilmesine, anaların yok edilmesine, kızların fuhuş aracı haline getirilmesine emir veren Musa gibi birini, yazar, peygamber olarak değil fakat insan olarak dahi karşısında görmek istemez.

Musa'nın "Tanrı sözleri"dir diyerek yerleştirdiği hükümlerin Yahudileri gaddar ruhla yaptığını söyleyenler arasında bizzat Yahudi bilgin ve düşünürleri vardır. Spinoza'nın bu konudaki görüşlerini daha önce belirtmiştik. Freud, yakın zaman örneklerinden biridir. Fakat günümüzde de bu görüşü paylaşanlar görülür. Raphael Cohen adında bir yazar The Faith of A Liberal adlı kitabında şöyle der:

" Gaddarlık denen şeyin, dinlerin özünü oluşturduğundan çoğumuzun haberi yoktur. Musa kanunları İsrailoğullarına, her saldırdıkları yer ve ülkelerdeki insanları öldürmeleri emrini vermiştir..." 239

Musa gibi geçmişin en büyük peygamberlerinden sayılan Davud'un ya da Süleyman'ın yaşamları da Batılı aydınlar için haklı olarak eleştiri konusu olmuştur. "Haklı olarak" diyoruz çünkü Ahd-i Atyık'ta kutsal deyimlerle yüceltilen bu kişilerin

çoğu davranışlarını müspet ahlak ilkeleriyle bağdaştırmak mümkün değildir. Örneğin Davud, Tanrı'dan vahy'olunduğunu söylediği emirlerle tüm ömrünü savaşlar yaparak, yakıp yıkarak, çalıp çırparak geçirmekle tanınmıştır. Bu arada şehveti uğruna her ahlak dışılığı yapabileceğini de, en yakın bir arkadaşının

(Uriya'nın) karısı Bat-Şeba'ya âşık olmak ve onunla zina yapmak suretiyle kanıtlamıştır. Olay, Ahd-i Atıyk'ta anlatıldığı şekliyle kısaca şudur: Bir gece Davud, sarayının damında gezinirken civardaki evlerden birinin avlusunda yıkanmakta olan bir kadın görür. Muhafızlarından biri kendisine bu kadının, Hitti Uriya'nın karısı Bat-Şeba olduğunu söyler.

Uriya, çok eskiden beri Davud'un en yakın bir arkadaşıdır ve o sıralarda cephede çarpışmaktadır. Davud ulaklarını gönderip kadını getirir ve onunla yatar. Kadın gebe kalır ve Davud'a haber gönderip "Ben gebe kaldım" der. Bunun üzerine Davud, adamlarına emrederek Uriya'yı huzuruna getirir ve evine dönmesini ve karısıyla buluşmasını emreder."

239 Morris Raphael Cohen, The Faith of a Liberal, New York, 1969, s.349-354.

Tevrat böylece Tanrı'nın : Gaddar, duygusal ve kindar nitelikleriyle göze-göz, dişe-diş anlayışında olduğunu iletir."

İSA gelir yanağını uzatır uzatmasına ama o da insanlığı, acılardan yıkımlardan koruyamaz. Onun bu ince duygularına karşı Kilise ve Rahip sınıfı çıkarlarını koruma uğruna, bencil düşüncelerinin ağır basmasıyla, Hristiyanlığı bir despotluk acımasızlık ve duyarsızlık sistemine çevirirler. Sizden papaz, bizden hoca bin yıllarca cennet pazarlamışlar, cennet hayalindeki insanlara. (bak.sayfa:54)

Haçlı Seferleri bunun en tipik örneği. Yani binli yıllardan iki binli yıllara doğru bin yıla yakın bir uzun süre doğu ile batı iki büyük din birbirine bir haçlı seferi gözlüğüyle bakmışlar ve bu uğurda insanlık çok çekmiş, çok kan dökülmüş ve uygarlık da çok yara almış.

İslamiyette gelince:

Bu din zaten hep azap, hesap, ceza, yasa maddeleriyle yüklü sevgiye yer vermeyen bir kavram geliştirmiştir. Hoş görüszüzdür. Hep savaş önerir. Sayın yazarımızın bu konudaki görüşlerini birlikte inceleyelim:

.... Çünkü bir kere Atatürk, insanlık tarihinin din savaşları tarihi olduğunu, dinleri hoşgörüsüzlük kaynağı bulunduğunu ve bütün musibetlerin din ve inanç ayrılıklarından doğduğunu bildiği içindir ki, bütün insanların dinlerini terk edip akıl ve sevgi kaynağında birleşecekleri bir dünya dini düşününe yönelmişti. Nitekim Büyük Nutuk'ta, ünlü tarihçi Wells'in düşüncelerine de yer vererek şunları söylemiştir:

"Bütün insanları görgü, bilgi ve düşünüşte yükselip olgunlaşması, Hristiyanlık'tan, Yahudilik'ten, Müslümanlık'tan, Budizm'den vazgeçerek yalınlaştırılmış ve herkes için

anlaşılabilecek bir duruma getirilmiş, katkısız ve lekesiz bir dünya dini'nin kurulması, ve insanların şimdiye değin kavgalar, pislikler, kaba istek ve eğilimler arasında bir bataklıkta yaşadıklarını kabul ederek bütün gövdeleri ve usları ağılayan kötülük etkenlerini ortadan kaldırmaya karar vermesi gibi koşulların gerçekleştirilmesini gerektiren Birleşik Dünya Devleti kurma düşüncesinin tatlı olduğunu yadsıyacak değildir."

Görülüyor ki Atatürk'ün ideal edindiği şey, bütün insanların din-

lerinin bırakıp insanlık sevgisinde buluşmalarıdır. Eğer şeriatçıların iddia ettikleri gibi şeriatın "en son, en mükemmel" din olduğuna inanmış olsaydı şeriatı vazgeçmeyi söz konusu yapmaz ve onu her yönü ile uygular, Kur'an'ı devletin temel yasası yapardı: tıpkı Müslüman ülkelerin yaptıkları gibi. Oysa, o , hemen bütün konuşmalarında Türk toplumuna şunu anlatma istemiştir ki, bütün geriliklerin ve felaketlerin nedeni şeriate saplanmışlıktan doğmuştur: "Kaza, kader, talih, tesadüf deyimleri Arapçadır, Türkleri ilgilendirmez" derken ya da "Menşelerimizi hatırlayınız. Tarihimizin en mutlu dönemi, hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır" diye eklerken belirtmeye çalıştığı şey hep bu olmuştur.

Öte yandan Tanrı fikrinin, genellikle halk yığınlarını kandırma

amacına dayalı olarak, siyasal ve sosyal gelişmelerden doğduğunu şöyle açıklardı:

"Masum ve cahil insanları, yüzlerce Allah'a taptırmak veya Allahları muayyen gruplarda toplamak ve en nihayet, bir Allah kabul ettirmek, siyasetin doğurduğu neticelerdir..."

Bunun ilk örneklerinden biri olmak üzere eski Mısır dönemine işaret ederken şöyle ekler:

"Mısır papazları şüphesiz saf ve cahil halktan çok bilgili, çok zengin ve politikacı idiler. Bu sebeple idi ki firavunların mesnedi oluyorlar, müşavirleri olabiliyorlardı. Papazların bizzat hükümeti idare ettikleri görülmüştür. Papazlar istedikleri kadar âlahalar yapıyor veya onları birkaç zümre halinde toplarlardı, eğer kuvvetli olmalarına ve menfaatlarına yardım edecekse, bütün dünyayı yalnız bir Allah etrafında, kendilerine hadim kılmağa çalışırlardı."

Papazların insanlar üzerindeki tesiri, bilhassa mabetlerde ayinler vasıtasıyla olurdu... Mabedin ortasını işgal eden, dar ve karanlık bir odada, mahallin Allahı, her gün hediye kabul ederdi; koku, yiyecek, kumaş vs... Mabetlere kurbanlar da verildi; en makbulu buğa idi. Ayinler basmakalıp dualarla yapılırdı."

Bu satırları Atatürk 1930 yılında Devlet Matbaası'nda basılan Türk Tarihinin Ana Hatları adlı kitaba koydurmuştur.²² Bu aynı kitapta, yine Atatürk'ün ve arkadaşlarının bilimsel görüşleri olarak Tanrı sözü diye bilinen kitapların Tanrı'dan filan gelme değil fakat insan yapısı şeyler olduğu ve genellikle masal ve uydurmalarından ve eski devirlerden kalma efsanelerden oluştuğu da şu şekilde belirtilmiştir:

"200 sene evvelki telâkkiye göre dünya 5-6 bin sene evvel yaratılmıştır ve... Basra'da tamam iki günlük yolda ve Fırat nehri üzerinde bulunan cennette zuhur etmiştir. Bu kanaatler, hep dini kitaplarda hikâye olunan vakaların harfi harfine (yorumundan) doğuyordu. Artık bugün, az çok tenevvür etmiş (aydınlanmış) bir insanın bu gibi masalları hakiki kanaat şeklinde telâkki ve kabul etmesi mümkün değildir."

211 Malichl Martin, The Encounter, New York, 1969, s.244-245.

(İ. ARSEL: AYDIN 'AYDIN' Sf:313

Dinler tarihinin bu tür tekrarlarından ibaret bulunduğunu ve peygamber diye bilinen kimseleri, örneğin Muhammed'i, sadece siyasi bir lider şeklinde kabul etmek gerektiğini belirtmiştir.

22 Atatürk'ün kendi el yazısıyla dile getirdiği bu satırlar, 1987 yılında Devlet Arşivlerinden çıkarılmış olarak 2000'e Doğru dergisinin 22-28 Şubat 1987 tarihi 8. sayısında yayımlanmıştır. Atatürk'ün din konusundaki görüşleri 1932 yılında yayımlanan Türk Tarihinin Ana Hatları adlı kitapta yayımlanmıştır. (Türk Tarihinin Ana Hatları, Kaynak Yayınları tarafından Mayıs 1996'da yayımlandı-Y.N.)

Sevgili MAVRO

Çocukluğumda ezberlediğim iki dizenin korkusunu bugün bile yüreğimden silip atamamışımdır:

"VERİRLER CEHENNEMDE ZAKKUM YEMİŞİ ANI YİYENİN DÖKÜLÜR HEM DİŞİ. "

Düşünebiliyor musun Mavro; bu korku veren öğretiyi biz beş yaşından başlamak üzere çocuklarımıza aşılayıp, onların içine korkular salıyoruz. Hem de baskıyla.

Siz Ronesans ve Reform aydınlanışı ile biraz kurtuldunuz bu karanlık gidişten ama biz tamamen sıyrılamadık. Mustafa Kemal Atatürk şafağının ülkemize bıraktığı aydınlık ışığı tam koruyamadık. Karşı devrim ve çıkarıcı güçler, dini de kötüye kullanarak halkın saygın duyguların hep harcadılar. Evet son yıllarda öyle bağınaz bir ortama itildik ki,, sizin çırpınışlarınız gibi biz de şimdi kurtuluşun yollarını arıyoruz.

Bu acıklı ortam ozanlarımızın şiirlerine konu oldu:

" BEŞ VAKIT KIZLAR DOLUYOR CAMİLERİNE BEYAZ YAŞMAKLI- BEYAZ TENLİ MASUN KIZLAR." (T. UYAR)

Bu; yedi yaşındaki beyaz yaşmaklı masum kızlarımız, oğullarımız cehennem korkuları, Tanrı cezaları ile yetiştiriliyorlar. Sonra da bir yolunu bulup yüksek okullara giriyorlar. Yüreklerinde cehennem korkusu, gözlerinde at gözlüğü bunlar Üniversiteyi bitirip birer "Fadime" olarak topluma, sokağa yayılıyorlar.

Bizim bugünkü geçirdiğimiz acılı günler sizin Ortaçağ'dan kurtuluş günlerinizi anımsatıyor. Ama biz de bundan çabuk kurtulup sıyrılacağız. Çünkü bizim aydınlığımızı sağlayan büyük Devrimcimiz aydınlığın temellerini atmış. Onun için umutsuzluk yok bizim defterimizde.

Konuyu bağlarken yine sayın yazarın kitabından alıntılarla bitireceğim. Ondan önce alıntı'ya bir ekleme yapmak istiyorum.

Aşağıdaki alıntıda geçen Beni kureyza Kabilesi'nin öyküsü ile ilgili.

Bu kabile tamamen yahudilerden oluşmakta ve sağlam bir kale içinde yaşamaktadırlar. Ancak kale Müslümanlarca çevrilmiş ve alınmış. Muhammed'in buyruğu kesin: 'Bütün erkekler kılıçtan geçirilecek. ganimet; beyt-ül malım hissesi ayrıldıktan sonra ortak paylaşılacak. Kadınlar da cariye olarak ayrılacaktır. Kaleyi alan savaş komutanı ikircilikli, şaşkın

Muhammed'e yaklaşır: "Ya Resulullah bütün erkekleri mi kılıçtan geçireceğiz?"der. Yanıt serttir: "Tanrının adına kasem ederimki hepsi ni!" Bütün erkekleri kılıçtan geçirirler, mallar bölüşülür kadınlar da...(Kale komutanının karısı REYHANE'yi de ne mi yaparlar?)

Sayın Abdullah Cevdet'in İçtihat dergisinde bu konuyu anlattığı gibi aynen anlatıyorum: "Kale komutanının karısı Reyhaneyi de nefs-i nefisi risaletpenahileri için intihap buyurdular." diyor.

Yani Kale komutanının güzel karısını kendi öz nefsine ayırmış

Gelelim Yazarm söylediklerine:

Daha önce çeşitli vesilede belirttiğimiz gibi Batı'da daha ortaçağ karanlıklarında bile, müspet ahlaka aykırı her davranışı ve özellikle din adına savaşları ve öldürmeleri (velev ki bu davranışlar Peygamber diye kabul ediler kimselerden gelmiş olsun) yeren ve bu yodan ahlaklığın ve özgür düşüncenin egemenliğini kurmak isteyen aydınlar görülmüştür. Oysa ki İslan dünyasının aydınları şeriat adına girilen her ravranışı yüceltmişler ve yüceltirken de akıllı ve vicdanı kenara itmişlerdir. Bu işi özellikle Muhammed'in saldırı savaşlarını olağan bir şeymiş gibi göstermek için yapmışlardır. Mazeret olarak ileri sürdükleri şey Muhammed'in güya hem "Peygamber" ve hem de " devlet adamı" sıfatıyla iş görmüş olmasıdır. İddialarına göre, "Muhammed, Peygamber' olarak hoşgörüyeye sahip bir kimsedir; fakat devlet adamı olarak birtakım sert tedbirlere başvurmak zorunluluğunda kalmıştır. Medine'de iken devamlı bir savaş hali içerisinde olduğundan askeri yönetimi ve disiplin işlerini yürütmekle görevli bulunduğu için casusluk ve hıyanet niteliğindeki suçları en ağır cezalarla önlemesi ve devletin güvenliğini koruması gerekirdi."

Bu izah şeklini benemseyenler Muhammed'in Beni Kureyza kabilesinden ele geçirdiği 800 ya da 900 esirin kafalarını kestirmesini dahi mazur göstermek üzere tarih sayfaları arasından örnekler ararlar ve İngiltere'de Cromwell'in İrlandalıları kılıçtan geçirmesi olayına sarılırlar. 260

Oysa ki böyle bir kıyaslama yapmak Muhammed'i yüceltmeye yararlı olmadıktan gayri bir de Tanrı ve Peygamber fikrini küçültmeye sebep olur. Çünkü her şeye kadir sayılan ve dilediğini daha ana karnında iken Müslüman yapabileceği kabul edilen bir Tanrı'nın, 261 "peygamber" diye gönderdiği kişilere kılıçla kafa doğratma yetkisi vermesini ahlakilik adına kabul mümkün değildir. Öte yandan Müslümanların Tanrı elçisi olarak kabul ettikleri Muhammed gibi bir kimsenin davranışlarını, velev ki devlet adamı olarak hareket ettiği farz edilsin, peygamberlik yetki ve sıfatı bulunmayan Cronwell'in cinayetleriyle kıyaslamak yersiz olur.

Hatta bu kıyaslama Cronwell ile değil de daha önceki peygamberlerle (örneğin Musa ile ya da Davud ile vs.) yapılmış olsa dahi, yine de Muhammed'i temize çıkarmaya yeterli olmaz. Tanrı'nın yüceliği fikrine inanmış kimselerin, savaş kanunlarına ve kılıç yolu ile zorlama usullerine uymanın ne Tanrı ve ne de Peygamberler bakımından iftihar edilecek bir durum yaratmadığını düşünmeleri gerekir. Kaldı ki mazeret yolunu arayan bu sözde aydınlar, tarihi olayları bile tahrif etmekten geri kalmazlar ve Muhammed'in "Din'de zorlama olmaz" dediğini ve sırf savunmak maksadıyla savaştığını söylerler. Fakat bunu söylelerken şeriatın, İslamdan gayri din kalmayana kadar savaş gereğini öngören hükümlerini bilmezlikten gelirler. Bilmezlikten geldikleri diğer bir şey daha vardır ki, o da Muhammed'in savunma ya da korunma için değil fakat "müşrikler" yok kılmak için saldırı savaşlarına giriştiğidir. Nitekim daha Mekke'de bulunduğu sıralarda, henüz güçlü durumda olmamasına rağmen, amucası Ebu Talib'e güvenerek, Kureyşlilerin inançlarına meydan okumuş ve amucasının ölümünden sonra artık kendisini koruma olasığını yitirdiği için Medine'ye göç etmiştir. 260 Mısırlı bir yazar olan Ali Seyyid Emir'in 1922 yıllarında ileri sürdüğü şu garip iddiası için bkz. Ali Syed Ameer, The Spirit of Islam, New ed. London, 1935, s.61, 8- 81. (Kitabın ilk basımı 1922 yılında

yapılmıştır.)

261 Kur'anda Tanrı'nın dilediğini doğru yola sokacağı, Müslüman yapabileceği ve dilediğini de saptırıp kâfir kılacağına dair pek çok ayet vardır. En'âm Suresinin 125. ayeti bunun pek açık örneklerinden biridir.

Yukardan berie anlatmaya çalıştığımız, bilgilerden aldığımız bütün bu değerli alıntılardan çıkarılacak sonuç şudur:

Sosyal bir oluşum olarak doğan tek tanrılı dinler, özellikle Hristiyanlık ve Müslümanlık; bağnazlığı, acımasızlığı, savaşları ve korkuları da birlikte getirmiştir.

Ancak insanlık çok uzun bir süre de de olsa bundan kurtulmasını, sıyrılmasını bilmiştir. Özellikle Ronesans ve Reform eylemiyle batı bu karanlık dönemden kurtulmuş. Bu kurtuluşa, aydınların, yazarların, ozanların, bilginlerin en büyük katkısı yaptığı su götürmez bir gerçektir.

ÖZELLİKLE:

MİLTON: "Tanrı'yı bütün saçmalıkların kaynağı olarak tanıtmak tanrıya hakarettir.
Çünkü bu tanrının insanlara vermiş olduğu usa aykırıdır.
Tanrı insanı akıl ögesiyle nimetler ve ona öylece sınırsız bir gelişme olasılığı vermiştir.

Bütün bu düşüncelerimden dolayı belki cehenneme gönderilebilirim. Fakat böyle bir Tanrı bana saygı talkin eden bir Tanrı olamaz. (İ. Arsel A.A sf:157)

SÜMER'DEN BERİ

Her çağda her dönemde sosyal bir oluşum olarak doğan dinsel yaşamda bir rahip sınıfı türemiştir. Bu rahip sınıfı çıkarı için bir çok kurallar yaratmıştır. Çoğu kurallar ve buyruklar

(SAİNT-PIERRE) Din kurulları ve din adamları içindir.

" Her türlü istiptad çoğu kez din adamları ve din kuruluşu tarafından kutsallaştırılmış ve yalanlar üzerine bina olunmuştur."

Din adamları doğayı yaratanın (TANRI'NIN) iyiliklerine maksatlı olarak gizlediklerini; usa, ahlaka aykırı dinsel doğmaları kendi miskin çıkarlarına alet ettiklerini, iktidar sahipleriyle, iş birliği halinde insanları sömürdüklerini sergiledi..."

Sevgili Mavro

Yalnız din konusunda değil her konuda “sen” “ben” değil, “biz” var, insan var.

Hristiyanlığın ilk çağlardaki, Kilisenin baskı dönemine girmeden önceki sade, yalın, enerjik dönemi ile İslamiyetin Abbasiler dönemindeki ussal ve bilimsel çalışma dönemi o biçimiyle yürümemiş ve süre içinde yozlaşmıştır her iki din de

“Eğer bu islam bilginleri eski Yunanın, sözkonusu kaynaklarını ortaya vurmamış ya da yorumlamamış olsalardı; ne islam uygarlığı ve ne de batı uygarlığı diye bir şey olurdu. Yeni bir aydınlanma çağı doğmazdı, yada çok geç doğardı.

Demek ki doğu ile batı, kara ile beyaz, bilge ile sade insan birbirine gereksinim duyan ve birbirini tamamlayan öğelerdir.

GERÇEK

Bütün oluşumları bir potaya koyalım
Umutları, hayalleri, düşleri
Dövelim, yoğuralım, ezelim
İleriye dönük ne varsa,
Yaratabilir miyiz o güzel geleceği?

Bütün sevgileri dolduralım,
Aşkları, hasretleri, güzellikleri
İçtenliği, özveriyi,
Karıştırıp karalım, yoğuralım aynı potada

Görebilir miyiz güzel özlemleri, düşleri?
Bütün inançları bir potaya koyalım
Tanrıları, yalvaçları, şeyhleri, pirleri
Güç gösterisine çıkan kim varsa
Yoğuralım us potasında
Sevgiyle yaşamayı katalım mayasına,

Bulabilir miyiz değişmez gerçekleri?
Bütün amaçları toplayıp dolduralım
Geleceğin düşlerini, istekleri, arzuları
Ezelim unufak bir potada
Bütün bildiklerimizi toplayıp yoğuralım
Karşımıza çıkar mı gerçeğin taa kendisi? (x)

Bütün herifler içerdeydi
girdiğinde o çırılçıplak
herifler içiyordu, ona tükürmeye başladılar
daha yeni çıkmıştı nehirde, bir şey anlamıyordu
yolunu yitirmiş bir denizkızıydı
küfürler aktı parıldayan teninde
açık saçık sözler yağdırdılar tüm
memelerine
ağlamadı çünkü bilmiyordu ağlamayı
çıplaktı çünkü bilmiyordu giysileri
dağladılar gövdesini sigaralar, yanık mantarlarla
yerde yuvarladılar kahkahalar atarak
konuşmadı, çünkü bilmiyordu konuşmayı
uzak bir aşkın rengindeydi gözleri
kolları ikiz safirlerdi
dudakları titriyordu mercan ışığında
sonunda çıkıp gitti
güçpela girdiği nehirde tertemiz oldu yine
yağmurda beyaz bir taş gibi pırıl pırıl
yüzdü bakmadan arkasına
yüzdü hiçliğe, yüzdü ölümüne

Sevgili Mavro ;

Bu şiir bana, Güzel Anadolu'nun, Ege denizindeki adaların o görkemli uygarlıklarını, taş blokları, kocaman yapıları hepsini birden anımsattı. Bir yanda uzun yılların verdiği yorgunlukla, selle, yıldırımla, yağmurla, en korkuncu da, insanoğlunun önleyemeyeceği depremle bütün bunlar yıkılmış. zamanın yıpratıcılığına dayanamamış, birer ören yerleri biçiminde kalakalmış. Bir de bunun en acı yanı insanların; TAŞ diye, PUT diye kimisi dinsel bağnazlık yüzünden uzaklaşmış, hor görmüş - Özellikle Müslümanlar -kimi parasal çıkarları yönünden yaklaşmış. Kırmış karıştırmış, kazmış, parçalamış: "Gömü var, para var, hazine var" diye diye. Değeri bilinmemiş, hor görülmüş.

Böylece o güzel uygarlık kalıntıları bugünkü durumunda. İnsanların, bilimadamlarının arkeologların, yöneticilerin ilgisini bekliyor.

İşin bir acı yönü daha var ki, Özellikle Anadolu topraklarında bulunan bu dünya değerindeki hazineleri alıp kendi ülkelerine götürmüş, batının sözde gelişmiş ülkelerinin bencil yöneticileri.

Bir HALIKARNASOS Mozolesinin İngiltere'de,
Bir BERGAMA Sunağının Almanya'da
Çanakkale'deki TROYA hazinelerinin RUSYA'da işi ne?

Ayrıca parça parça, yontular, değerli yazıtlar, kalıntılar, kaçırmış, dağıtılmış tüm dünyaya Bütün bunlar değer bilememenin, kültürsüzlüğün, dinsel bağnazlığın eser değil de nedir?

Yukarda belirttiğim gibi; değer bilmeyen insan, işte böylesi güzel bir deniz kızının yüzüne tükürür, memelerine tükürür, gövdesinde sigara söndürür. Sırtarak da bilgisizliğinin ayırımında olmadan öylece yaşıyorum sanarak ölür gider. Bir solucan, bir tırtıl, bir ot gibi...

Ama deniz kızı bugün de yaşıyor. Hem de ter temiz hem de YAĞMUR damlalarıyla yıkanmış BEYAZ BİR TAŞ GİBİ PIRIL PIRIL...

Biz, yağmur damlalarıyla yıkanan bu deniz kızı gibi bir de topraktan-Tarlasında çift sürerken-çıkarıldığı güzellik tanrıçasının yontusun, 'taşdır, puttur.' diye gözlerini, meme başlarının parçalayan köylünün öyküsüne bakalım:

Köylü de öteki hazine arayıcıları gibi, hazine sanmıştı, para sanmıştı ama şansından put çıktı tarladan. Bunun öyküsünü de Ozanın güzel, tatlı dizelerinden dinleyelim.

"... Toprak yorgun ve usanık öküzler,
aç ve arık insandı müslümandı ama açtı çıplaktı.
alan gitmiş çalan gitmiş, kalmış avuçlarda ateşi
yoksulluğun. ve kalmış kursaklarda acısı al-
danışın. gün tepeyi dolaştı, ha kurbanım ha!
beni dosta düşmana, ha tosunum ha! on boğaz
on canavar, ha yiğidim ha! göz gördü gönül
sevdi, ha civanım ha! sapanın demiri taşla dolaştı.
korkarak şaştı yoksul, de allah! müslümanca müs-
lumanca, he allah! ola ki büyük kısmet, ya al-
lah! ulan yoksa put'mu meret, hey allah! bu
nasıl put, uy allah! gitti umut, vay allah! hay
ben senin. töbe töbe, tu allah! ha tosunum, ha
kurbanım, ha yiğidim ha! beni dostla düşmana,
ha civanım ha! kimbilir hangi küffar, kimbilir
hangi yezit, gidinin imansız! kayaları yonta
yonta. bak hele bi de güzel benzetmiş ki, bak he-
le bak şuna şu kâfire, allahtan da korkmamıştı.
ağzını da yapmıştı, burnunu da bi güzel. hele
bak şu kâfire, aşkını da yapmıştı. giysisinin göğsünü
emcüklerini hele hele şu dinsize, ne de güzel yap-
mıştı. belli ki dinsiz kâfir, tanrılık taslamıştı. yok
canım, taş değil, vallahi aşktı. heykeldi puttu
amma, belki de taştı. şu mevlânın işleri, şu mevlânın işleri, ha tosunum ha! ola ki günahları
taşla kesmişti. sen affeyle yâ rabbim! yanılıp kap-
tırmayagör gönlünü aşka. ah o zâlimin kızı, ha
tosunum ha, beni geçliğimde amma yak-
mıştı! türkümüz hâlâ da çay boylarında. o da
bir hevesmiş tez geldi geçti. gönül bu sevdâdan
vazgeldi geçti. bir gül koklamadan yaz geldi
geçti. ha tosunum, ha kurbanım, ha civanım ha!
allah bir peygamber hak ve kütübihi. ben sana
kısmet dedim, hey allah! ben sana put mu dedim,
uy allah! al putunu putunu, ve tarlanın bereke-
tini! yaştır fıstır uştur kuştur, uy allah! bu ne
iştir, hey allah!
Akşam güneşi sönerken öküzle-
rin boynuzlarında, yoksul müslü-
manın elleri kanla bulaşıktı.

OYMUŞTU GÖZLERİNİ BU GÜNAH
HEYKELİNİN, MEME BAŞLARINI
TAŞLA KIRMIŞTI..."

Hasan Hüseyin: Aşusun Ayşafağı

Tiyatroların yıkılıp yakılmasından dinsel
tapınakların yükselmeye başlamasından
bu yana iki bin yıldan çok süre geçti. Bu sürede
bütün insanlık; karanlık bir kargaşanın, bilgisizliğin,
kültürsüzlüğün ve beynini saran bağınazlık

çemberini kıramamanın sancılarını çekiyor.

Sevgili Mavro

Otuz Kırk bin yıl önceleri, belki daha da önceleri
PROMETHEUS'un öykülerinin yaşandığı dönemden de önceleri
yaşanan serüvenler, çekilen acılar ve o günden bu yana yaşayan
insanlar... Düşünebiliyor musun mağarasının, ufacık ağaç
kovuğunun ya da kuytu bir koyağın acımasız karanlığında
korkudan, soğuktan, açlıktan ve türlü tehlikelerden tir tir titreyen
insanoğlu ATEŞE kavuşmanın coşkusuyla nasıl bir duyguya
kapılmıştır. Böylece uygarlığa da ilk adımı atmış olmuyor muydu?
Yabanıl yaşam yavaş yavaş yerini değişik, daha az korkulu, daha
az tehlikeli bir yaşama bırakıyordu. Aydınlanması, ışıkla
korunması, deneyimlerle ateşte pişen yiyeceklerin daha da güzel
olduğunun ayırımına varması?...

Ondan sonra ikinci ve önemli buluş tekerleğin kullanılmaya
başlanması.

Bu gelişim hızlı bir biçimde günümüze kadar sürmektedir. Hızlı,
gelişmiş olarak. Hatta usumuzu durduracak buluşlarla. Bundan
üç yüz yıl önce gaz lambasını iki yüz yıl önce elektrik
aydınlanmasını ya da 100 yıl önce telefonu, radyoyu televizyonu
ve daha nicelerini o günün insanına anlatsalardı, ne yanıt alırlardı
acaba?

Ancak bu gelişim hep olumlu yönde yürümemiş. İnsanlar bu
uygarlık çırpınışının devinimi içinde teknik buluşları sıralarken
sevgiyi, paylaşmayı da unutmuşlar. İyilerin yanında, insanı
öldüren, doğayı yokeden buluşları da kullanmışlar. Bugün,
geldiğimiz nokta Neon lambalarının aydınlık ve rahatlığı, mini

fırınların saniyede pişirdiği yemeğin, güzelliği, elinde aletle Tv'nin dünyadaki bütün kanallarını bir dakikada taramanın ilginçliği yanında dünyayı ateşe atan, insanları öldüren, doğayı yokeden bombalar da, ağırlu artıklar da bu uygarlığın tortularından değil mi?

Troya'nın o karayıkımından bugüne iki bin yıl geçmiş ama insanlık hep arayış içinde. Bu arayış da çoğunlukla hırslı önderlerin karayıkımı ile son buluyor. Bunun da son örneğini "Anadolu Halk Kurtuluşu" kavgasında vermedik mi? Sakın alınma; bunu seninle ilgisinden dolayı söylemiyorum. Bu konuda senin hiç bir suçun yok o; batılı, çıkarıcı para babalarının bir oyunu idi. Daha önce de sözünü etmiştik. Ancak bu savaşla Troya savaşı arasında geçen iki bin yıldan çok bir süre Anadolu hep zeytin dalı uzatmıştır.

Birlik içinde, dirlik içinde yaşamıştır. Bu konuda saygın bir yazarımızın düşüncelerini aktardıktan sonra konuyu sürdüreceğim:

BENZERLİKLER

- *Anadolu Kurtuluş savaşı*ni Troya savaşına benzetirim öteden beri. Benzerlik şurada: Her iki savaşta da topraklarının bunca verimliliğine göz diken yabancıların saldırısına uğramış Anadolu, ikisinde de halkı ayaklanmış, var gücüyle direnmiş, dayanmış ve sonunda da bitkin düşmüş ama kazanmış zaferi, yani kovmuş saldırganları, bir çeşit özgürlüğüne kavuşmuş ve daha da derinine kök salmış üstünde doğup yaşadığı toprakların.

Buraya kadar benzerlik var, ama bir yerde önemli bir ayrılık çarpıyor göze:

Troya savaşın da Anadolu halkı tek bir ulus olarak çıkıyor karşımıza.

İlkçağın başlangıç dönemlerinde bunun ne demek olduğunu düşünün bir kez: Yunannistan'dan gelme kral ve beylerin çıkar birliği tam ve kesindir. Çok varlıklı Akhalar ordusunda beliren ayrılmalar, bölünmeler ve kavgalar savaşı on yıl sürdürür. İlyada destanı da bu bitimsiz çekişmelerin öyküsüdür aslında. Saldırganlar birbirin yiyedursunlar, su geçmez Troyalılar'la Anadolu'nun her köşesinden gelme savaş ortakları arasında. Tâ uzaklardan, Phrygia'lardan, Lykia'lardan, Karia'lardan geldikleri halde Troya'yı asıl savunanlar onlardır. Onlar akıtır kanlarını topraklarının binlerce mil ötesinde dikilse de koruyucu diye benimsedikleri bir kale

(x) Zeki Büyüktanır Sevgim size özüm size

PABLO NERUDA : Cumhuriyet Gazetesi 2 .temmuz.1997

uğruna. Bu, Phrygia'lar, Karia'lar, Lykia'lar kimlerdir? Saldırgan Akha ulusundan ayrı mıdır ve birbirlerinden ayrı uluslar mıdır?

Bilimin bu konuda sağladığı aydınlık yetersizdir bugüne bugün, ama şu kadarının biliyoruz ki, ayrı ya da birleşik, kaynakları aynı ya da başka olsun Anadolu boyları, budunlarıdır bunlar üstelik de tarih öncesi denilecek çağlarda yaşadıkları halde bir çeşit toprak ve yurt bilincine varmışlardır. Oysa böyle bir bilincin en ufak bir izi bile bulunamaz son zamanlaradек Yunanistan'dan gelme ve Yunanista'da yaşayan boylarda. Anadolu'ya yöneltilen bu ilkçağ savaşında Anadolu'nun yerlileri arasında böyle bir birlik-beraberlik var..."(x)

Büyük Anadolu uygarlığına geniş ilgi ve hayranlığınız olduğunu biliyoruz. Anadolu, sizce neyi ifade ediyor. Anadolu sizce nedir?

Elma dalındanırağa düşmez. Anadolu toprağım, damarımda kan, beynimde düşünce, kimliğimin ana dokusu. Nerede doğsam, nerenin kültürünü emerek büyüsem, orayı severdim. Ama başka toprakta olsaydım, Anadolu'nun yapısını, geçirdiği serüveni inceleseydim, birikimlerinin ayırdına varsaydım, o zaman da Anadolu'ya hayran olurdum. Fakat bu kadar birikimin üstünden geriye savruluşun burukluğunu, yine çok derinden yaşırdım. Bu toprağın çocuğu olmak, onur kazandırdığı kadar da acı veriyor. Niye böyleyiz?... Anadolu, coğrafya torbası, doğudan batıya uzanan, üç yanı deniz.

Geçmişin ulaşım, iletişim koşullarını düşünürseniz, yaşamın burada insanları, birliğe zorladığını algıyorsunuz. Yaşamın dayatması, yüzlerce ırkı, kültürü, bu torbada uzlaşmaya, barışa, kültür alışımına itilemiş. İnaçlar, anlayışlar, birbiriyle emişmiş. Sanki evrensel, bütün insan soylarını ortak noktada uyuşturan yaşam biçimi sürüp gitmekte burada.

Biz Türkler, Anadolu'ya geldik de, ötekileri su gibi buharlaştı mı? insanlık, birbirine tahammülde (katlanmakta) buluştu, barışçı olmak zorunda kaldı, bu tarihsel süreçte. Dünyanın hangi coğrafyasında, dış topraklardan gelip, böylesine barışıklık içinde yaşayan insan armonisi vardır? Sade halkın arasında değildir uyumsuzluk: Din misyonerleri, ırkçı kışkırtıcılar, politika cambazları sokmuştur bu halkın arasına kavgaları, ayrışmayı. Şu son günleri düşünün: Tlevizyonlarda PKK'nın öldürdüğü insanları cenaze törenleri veriyor, biraz şovence. Anadolu'nun hangi yöresinde "Sen Kürtsün" diyerek insanlara saldırı mıştı? Sade Kürt, Türktür diye birine kıymış mı?

Din bezirganlarının dışında, mezhep çatışması var mıdır, bu topraklarda? Sözümlü ona, devlet adamı sanılan kimi nâdanların yönlendirilmesine, ne oranda onaylamıştır Anadolu halkı?

Anadolu'daki Müslümanlık, başka ülkelerinkine benzemez, tamı

tamına. Alevilik de öyle. Tasavvufun, Anadolu'daki rengi de farklıdır. Anadolu, başka kaynaklardan ağanlara kendi rengini, bezeğini vurmuştur, bir oranda. Burada oluşan kültürün tabanında evrensel değerleri yakalayabilirsiniz. Örneğe insan sevgisi (Hümanizma), Batı'dakinden kaç yüzyıl önce yeşermiştir Anadolu'da Yunus'la? Anadolu değişik ırkların, kültürlerin, savaşların kesişim noktası olmaktan ötürü, acıyla kazanmış da olsa, birtakım değerleri özümsemiştir, tarihin zorlamasıyla. Sanıyorum, yukarıda söylediklerimin altında yatıyor, Anadolu deyince, bana ne ifade ettiği. Sürüp geldiğim kaynaktan irak düşebilir miydim? Ayrıca böylesine evrensel tabanlı bir alışımın üstünde yaşamak, ondan beslenmiş olmak, başkasına yönelmeyi gerektirmiyor.

Elbette evrensel değerleri iskalamayacağız da bunun yanında Anadolu'nun evrensel tabanlılığını da unutmayacağız. Ayrıca şuna inanıyorum ki, okullaşması, çağıcılılaşması bu kadar geciktirilmiş olduğu halde, bu kerte yeniliği yatkın, barışık halk dünyada pek azdır. Tarihin dayatması, Anadolu halkına yaşam değerlerini sezdirmiştir, onu okulsuz bilgelige yöneltmiştir. İşte Anadolu halkının sağduyusu dediğimiz şey, bu olsa gerek. Cumhuriyete kadar Anadolu'daki yönetimler, Anadolu kültürünü önemsemediği halde, bu halk kendi kültürünü, dilini korumasını becermiştir; ozanlarıyla, bilmeceleriyle, deyimleriyle, atasözleri, türkeleriyle...

Anadolu'daki ortak değerlerin çağıcılar evritilmesi yerine politik çıkarlar için yozlaştırılmasından, halkın ortak duyumsamalarının yıpratılmasından kuşku duymuyor değilim, günümüzde. Bunlar giriyor anlatımına. İşte bu kaynağı özümsemeye çalışan birisi olarak, ona tutunmaya, ondan temellenerek çağıcıl değerlere yücelmeye, evrensele ulaşmaya çalışıyorum, gücümce.

GÜZELLİKLER

Anadolu bu sıcak havayı bugün de yaşıyor
Bu sıcaklık nereden kaynaklanıyor?

Mezopotamya topraklarındaki Tanrıça NİNKAL, Nemrut tepelerindeki ZEUS, Anadolu'nun batı kıyılarındaki APOLLON Tanrıları hepsi de içinde yaşadığımız son çağlardaki Tanrılar gibi bencil zorba ve ceza öneren değil; sıcak sevgi yüklü kavramlardır.

Hepsi de İNSAN demişler ve insanın yaşamını de sevgiye, güzelliğe, yaşamaya yönelik etkilemişlerdir.

Bu etkinlik sevgide yoğunlaşmış AFRODİT'i yaratmış. Onu güzellik Tanrıçası seçimleri bir yerde Anadolu insanının, Anadolu doğasının Anadolu güzelliklerinin, doruktaki oluşumunun bir göstergesidir.

Bir yanda güzellikler sergileniyordu Anadolu'nun o doruktaki Olympus tepelerinde, bir yanda özgür ve mutlu yaşam için şöenler de kararlar alınıyordu. Mutlu geleceğe yönelik.

Bu söylediklerimi; biraz buruk, biraz umutsuzluk kokan hava içinde yaşıyoruz günümüzde Ama gene de güzel bu dünya Mavro, gene de güzel insanlar, yaşam... Doğaya baksana; bütün tekmelemelerimize, iliklerine kadar kirletmelerimize, yüreğine soktuğumuz hançerlerimize, oluşturduğumuz çirkinliklere karşın yine de bize renk renk, biçim biçim, güzellikler sergeliyen çiçekler sunuyor.

Hani çocukluğumuzda bağlama çalan bir Ferhat vardı ya

Hep Veysel'in : 'ASLIMA KARIŞIP TOPRAK OLUNCA

ÇİÇEK OLUR MEZARIMI SÜSLERİM."

dizelerini kendi kendine mırıldanır dururdu. Sonra buna güzel de bir beste yaparak hep çalardı. Sen bu türkünün sözlerine de ezgilerine de hep duygulanır dalar giderdin.

Çok mutlu, umutluyduk ama aramıza kara çalılar gibi aynılıkları salan savaş canavarları bizim benliğimizi de etkiledi, anılarımızı da kendimizi de...

Ama hep yinelediğim gibi Anadolu'nun o sıcak havası henüz

soğumadı. Bundaki giz nedir?

Mozaik mi, toprağın verimi mi, iklimim güzelliği mi, Tanrıların bolluğu mu, insanları özverisi mi, ya da bilgelerin gücü mü?

Bu ülkenin ozanları da aynı sıcak, aynı yoğun, aynı sevgi yüklü duygularla dolu dolu. Başta Ozan, Usta Nazım Hikmet... Ondaki sevgi ve sıcaklık hep doruktadır. Sevgiyle yaşamayı kaynaştırır ve yoğun dizelerle seslenir:

".. TOHUMA TOPRAĞA DENİZE İNAN
İNSANA HEPSİNDEN ÖNCE
BULUTU MAKINAYI KİTABI SEV
İNSANI HEPSİNDEN ÖNCE
KURUYAN DALIN
SÖNEN YILDIZIN
SAKAT HAYVANIN
DUY KEDERİNİ

AMA HEPSİNDEN ÖNCE DE İNSANIN..." (1)

Ya Ahmed Arif

O da bir Anadolu hayranı, aşığı ve ozanı.

"KİRVEM HALLARIMI AYNI BÖYLE YAZ."

Derken insana vurgundur, Anadolu'ya. Diyarbakır Kalesinden selamlar gönderir türkü türkü:

".. BEŞİKLER VERMİŞİM NUHA
SALINCAKLAR HAMAKLAR
HAVVA ANA'N DÜNKÜ ÇOCUK SAYILIR
ANADOLU'YUM BEN,
DUYUYOR MUSUN?

NASIL SEVERİM BİR BİLSEN
KÖROĞLUNU,
KARAYILANI,
MEÇHUL ASKERİ
Sonra Pir Sultan'ı ve BEDREDDİNİ
SONRA KALEM YAZMAZ
BİR NİCE SEVDA

BİR BİLSEN ..." (2)

Bu sevdada soy kütüğü yoktur, insan vardır.

Bu sevdada barış türküleri yoğundur, savaşı kötüler.

Buradaki insan, adlarına göre değil yüreklerine, sevdalarına duygu ve düşüncelerine göredir. Orada hepsiyle herkesle dosttur ozanımız. Kirvesi Apo ile dosttur, Hasso ile dosttur.

".. GELİNİ GELİNİ KÜRDÜN GELİNİ."

Derken yüreğindeki sevgi seli ırmak olur, Mezopotamya ovalarına can verir.

(1) Nazım Hikmet Günleri: Edebiyatçılar Der. Yay. Ocak/1994

(2) Ahmed Arif : Hasretinden Prangalar Eskittim

Cem Yayınları 1971 sf.69

" ANADOLU'YUM BEN." diyen Ahmed Ariften taa uzak geçmişlerde KSENOPHON'dan bu yana nice on binlerin dönüşü bu topraklarda üst üste yığılmış uygarlıklar ozanların dizelerinde konu olmuştur. Karmaşalar yaşanmış, güzellikler sergilenmiş. Bütün bunları Tarihçi yazmış bize, yazabildiği kadarını. Dileciler de ozanlar da söylemişler, ozanca dile getirmişler sevgiyi ve Anadoluyu.

Sevgili Hasan Hüseyin gibi:

Kafkaslar üzerinden Doğu Anadolu'dan giren KIMMER'ler önce URARTU'ları sonra da öteki devletleri yokederek Anadolu'ya yayılmışlardır. Bu güç dalgalarından biri de Anadolu'nun tarihi gidişini alt üst eden ve uzun bir süre kargaşa yaratarak etkinliğini de kabul ettiren PERS akınları, taaa batı Anadolu kıyılarına kadar yakıp yıkarak egemenliğini sürdürmüşlerdir. Biz burada PERS tarihini, Anadolu'daki yıkımlarını, karayıkımlarını MED-PERS savaşlarının sonuçlarını anlatmaktan çok, konumuz sevgi ve şiir olduğundan konuya ve

olaya ozanın gözüyle bakmak istiyoruz. 1

Ozan so ruyor:

"... diyelim ki

demek de öyle zor ki

diyelim ki Likya'lılar, Psidya'lılar filan

vardı buralarda taa o zamanlar

ya ondan önceleri?

ondan da önceleri?

daha da önceleri?

derken efendim Pers'ler, pürsler çıkıp geldiler

bir yerlerden

taa oralardan, uzaklardan, gün doğusunda ve de

yakıp yıktılar kentleri, köyleri, yağmalayıp

altunları, gümüşleri, onca güzel işleri,

işlemeleri talan tulan,

kırdılar, kılıçtan geçirdiler, oktan, yaydan, mızraktan

geçirdiler ve de persettiler psidlerin, lidlerin,

liklerin cümle erkeklerini, erkeklerini

yer ile yeksan ettiler, falan,

peki ama menevşem

ya o güzelleri, psidyalı, lidyalı, likyalı kızları

kadınları n'ettiler?
papatyalar gibi toplamadılar mı bu samur topraklardan
toplayıp koklamadılar mı, koklayıp filan?
bak nasıl gülüyor çınar
yaprak yaprak
dal, dal!..."

Hitit'lerde olduğu gibi Urartu'larda da Frigya'lılarda da dinsel yaşam ve inanç çok Tanrı'lı bir görünümündedir. Hatta Anadolu'ya BİN TANRILAR ülkesi denilmektedir. Burada ana Tanrıça KYBELE'dir.

Frigya'lıların başkenti şimdiki Polatlı ilçemizin yakınındaki o zamanki adıyla Gordion'dur.

Büyük İskender çıktığı doğu servüveninde ilk durağı Anadolu... Burada türlü savaşlar, kıyımlar, yıkımlardan sonra Gordion'a gelir.

Uygarlıklar, insanlar, söylenceler, yaşantılar, gelenekler, görenekler birbirine karışmış. Karışıkça mayalanmış. Onca insan ne olmuş, nerelere gitmiş. Ozanda hep soruyor:

" Diyelim ki koca İskender gelip geçti buralardan,
ve de Gordion'da bir kılıç darbesiyle çözüp kördüğümünü
boyunduruğun, acem illerinde hind'e sarkıp, zebun düşüp
ısıtmadan, sinekten, ölüp giden koca İskender-i zülkarneyn
Diyelim ki kesip biçti, yakıp yıktı,
kesip biçmek, yakıp yıkmak kuraldandır. Kesip biçti
yakapı yıktı, persli, pürslü erkeklerin cümlesin, ve de urup
başlarını, bağlayuban kolların, alup, gidüp
acemistan üzerinden hind illerine, mısır'a ve de
peki ama payatyam
ya o dilber persli pürslü
ya o psldya'lı, litya'lı, likya'lı, günbalı, asma dalı
kızları, kadınları n'ettiler?
birer öpücük de mi almadılar o kiraz dudaklarından
o çiçek kokulu yanaklarından ve o
misket elması göğüslerinden?
bak nasıl gülüyor dağ
kanat kanat
yel yell!..." 1

Evet, onca insanlar, onca erkekler, onca kızlar kadınlar...
N'ettiler, ne oldular, nerelere gittiler? Ozan soruyor yanıtı hazır.
Kaynaştılar, karıştılar, ölenlere ağıtlar yakap yeniden çoğaldılar.

Doğanları büyüttüler Kız alıp Kız verdiler.

Anadolu'nun hamuruna katılan maya birikmiş, birbirine karışmış, o gelmiş vurmuş, bu gelmiş kırmış, öbürü gelmiş eklemiş derken birikmiş bu güzelim Anadolu'da.

Yalnız Koca İskender değil gelip geçen buralardan?

Onbinlerce yılın yaşamı, öyküsü göçlerin. Gelenlerin, kalanların,

talanların yağmaların, yıkımların öyküsü. Kısacası insanın, insanlığın, uygarlığın, gelişimin öyküsü.

İşte bu öykü Anadolu. Atar damar gibi gelen kalmış kalan kaynaşmış. Yollar açılmış, krallar geçmiş kervan kervan. Göçler yüklenmiş, ipekler, baharatlar...

Bu yollar tekin değil,

Al bağrına sakla beni

Ferhat dağları ulu bir sevgiyle delmiş

Bu kutsal toprak, bu canı mülke

Sevgiye giden yol güzel

Ülküye giden yol kolay değil...

Sorular sorulara karışıyor, uygarlık uygarlığa. Anlatmak kolay olsa? Ozan da soruyo, geçmişten, hep soruyor: 1

"... Oralarda bir çınar

kimse bilmiyor yaşını artık

geçip gitmiş yaşlanmayı, bir çınar

belki bin belki de beşbin yıllık

unutmuş kimlerden olduğunu

kimlerle geldiğini, bir çınar

nice kıtlık nice kıyım

nice kan nice yıkım, bir çınar

sızlatmıyor yaprağın aynlık

oralarda bir çınar

sanki söz

sanki nakış

Bu savaş ve akınlara

bir de Roma- Bizans halkası eklemiş ve göç çalkantısına katılmıştır. Ozan da bildiği için soruyor:

"... Diyelim ki Roma'lılar taa çıkıp oralardan uzaklardan

günbatısından geldiler taa buralara bizim illere,

kızdılar perslere, helenlere, kurus'a, iskender'e

filan ve de bastılar kılıcı kalkanı zırhı palayı,

ve de başka ne gibi silahları varsa onları,
kestiler biçtiler helenlerin erkeklerini
ve de onlardan öncelerden kalmış
olanbilcümle erkek mahlukatı
kesip biçip helak edip, heykelleri
anıtları, putları, yuvaları
yurtları, talan tulan eyleyip
birbaştan öbürbaşa,
yani bu demek
peki ama sümbulüm
ya onca dilber n'oldu?
onca güzel, onca tatlı o helenli kızları kadınları
ya o persli psidyalı likyalı dilberleri n'ettiler?
Ben bilmez miyim romalıları o zırlı haydutları
canavarları, ellir satırlı hukuk çaçaronlarını
ben bilmez miyim (.....)
Bak nasıl gülüyor su
yeşil yeşil
kulaç kulaç! 1

Bin yıllar etkinliğini sürdüren Bizans Anadolu'da uygarlığa katkılar ve sanata etkinliklerle gelinmiş 1400 lere ve 21 yaşındaki genç FATİH İstanbul'a yeni bir çağın müjdesini verirken yeni göç dalgaları sürüyordu. Biz konuya gelmeden biraz daha gerilere giderek Bizans'la serüvenlere girişen daha önceki bir uygarlıktan söz edelim. Büyük Selçuklu'ların öyküsüne bakalım. Konuya değindiğimizde hemen 1071 tarihini öne sürenler olur. (1)

(1) Konu ilerde Türk- İslâm bireşimi bölümünde ayrıntılı anlatılmıştır. Biz 1071 diye başlayalım peki ondan önceleri? Ya buraya gelinceye kadar sayfa sayfa gördüklerimiz. Daha önceleri, ondanda önceleri, şimdiye kadar sırladığımız bunca uygarlık ve onca insan? Evet onca insan gündeğusu kapısından, gün batısı geçidinden gelmişler ve buradaki halklarla kaynaşmışlar, renk, din, dil, düşünce birleşmiş. Anadolu mozağinde Selçuklu, Osmanlı değil

Anadolu'lu olmuş. Ozan da böyle diyor. Çünkü en güzeli, en gerçeği, en doğruyu onanlar dile getirir. Benim dedelerim dediği Selçuk'lular için söylediği gibi:

*"... diyelim ki selçuklular sürüp gelip taa oralardan,
acemistan üzerinden, gündeğunsundan semerkant'ten,
taşkent'ten, belh'ten, buhara'dan sürüp*

*gelip taa buralara bizim illere, vay hınzır
romalılar, putperestler, haç perestler, musibetler
küffarın kafirler diyerekten
bastılar kılıcı, kalkanı, gürzü, baltayı
satırı, sopayı, kargıyı filan (.....)
Peki ama karafilim
ya o Romalı kumrular n'ettiler?
ya o serçe sekişli
ya o bûlbûl söyleşli
nakış nakış bakışlı
yavruları n'ettiler?
.....
bak nasıl gülüşüyor yıldızlar
takım takım salkım saçak..."*

Hoca Nasreddin'lerin, bu topraklar: Yunus'ların, Baba İshak'ların, bu topraklar: Pir Sultan'ların, Bedreddin'lerin uyanışa yöneldiği, haksızlığa başkaldırdığı topraklar. Bu toprakrak Mustafa Kemal'lerin düşüncelerini mayalandıran, sevecen kılan barışa yönelik topraklar. Burası Anadolu toprağı, Veysel'lerin sevgi yükü, Yunusların candan çağrısını dinleyen yaşayan topraklar. Burada ne üçyüz çadırla bir imparatorluk kurulmuştur ne de üç beş kişiyle savaşlar kazanılmıştır. Eğer arkasında geniş yığınlar halklar yoksa. Türkmen oymakları, ahi örgütleri, temeli sağlam kültürler yoksa. Bu, Osmanlı için de geçerli Selçuk için de Krus için de geçerli İskender için de. Eğer o egemenliğini kabul ettirmek istediği yerdeki halklar yok ise orada başarı da yoktur, süreklilik de. Biz yine konuyu ozanla bitirelim. Bakalım Osmanlı'lar sökün edip Van Gölü yöresinden nerelere at süküp neler yapmışlar biz kerevetine çıkalım. 1

"...

evet dostlar
evet canlar
yoldaşlar

diyelim ki osmanlılar sökün edip van gölü yöresinden at binip kılıç kalkan kuşanıp muş kapısından, toroslar'dan kızılırmak boylarından bu cömert bahçelere ve de bir nice hayran kalıp sol güzel ülkelere, ki ne yahşi işlenmiştir toprağı taşı, vaaay ne değin

güzeldir ki ağacı kuşu, nakış mı nakış oya mı oya dişi mi dişi, vaaay ne ola ki bu beldede hınzır küffarın işi, diyerekten abus abus, dil tutup islam anadan, tel tutup şaman babadan, hamle kılıp bir o yana, ey bre kafir, bir bu yana ey bre zındık ve bir bir devri: ip olgun armutlar gibi burçlarını bizansın kalalarını ve de selçukluların çok bir illerini obalarını ve bir bir devri: ip olgun armutlar gibi hey hey ve de bir nice sahbaz olup başlar urup akınlar düzenleyip peki ama gülüm benim, gülüstanım, cerenim ya selçuklu dilberleri n'ettiler? ya o bizans bahçelerinin nazlı çiçeklerini?

(.....)

bak yine yağmur düştü yüreğimin toraslarına

çal beni taştan taşta ak kısarak!

oralardan

uzaklardan

masal topraklarından

bunca bin yıldan kalan

yaşayıp doğup çoğalıp gelen

o keklik sekişli o .ceylan bakışlı ve o sümbül

kokuşlu, bey kızı, azap dölü, kolları altunlusu,

bilekleri zincirlisi, soylusu, soysuzu, yozu yolsuzu,

bu toprağın güzelleri,

gülüm benim, n'oldular da nerelere gittiler?

su da mı değillerdi içmedin mi havada da mı

değillerdi koklamadın mı, uzumde de, buğdayda da,

balda da değillerdi, yemedin mi,

türküde şarkıda da, isyanda da, göçte de, çağırmadın,

söylemedin, haykırmadın mı?

yok muydu ağıtlarda

ağlamadın mı?

yok muydu acılarda

inlemedin mi?

nere gitti bu anaç toprakların onca dilber onca ceylan

onca ateş onca gül ve onca "evler yıkan beller büken"

kadını kızı?

Ozan oturmuş da sanki bu sorularla bizim demek istediğimizi, anlatmaya çalıştığımızı, bir güzel sözcüklerle, bilimsel bir sav anlatır gibi güzel güzel, tatlı tatlı söylüyor, anlatıyor ve soruyor:

'Bunca, binlerce yıldır buralardaki insanlar, gelenler n'oldu, nereye gitti? Evet n'olacak, kaynaştı oymak oldu, birleşti oba oldu, İsevi ile Musevi, İslamı ve Şamanı karıştı birlik oldu, insan insan, kardeş kardeş yaşamı sürdürdü bu topraklarda. ve sonunda bu oluşan mozaîği bozmaya çalışmışlar.

Çünkü yönetimler bozulmuş:

Selçuklu Yöneticileri sömürmüş Anadolu insanını, Türkleri emir kendi soyudur. Osmanlı Yöneticileri Anadolu insanını, Türkleri sömürmüş kendi soyudur.

En yürek yakanı da

Arap acımasızlarının

çağlar önce Türk illerinde yaptıkları kıyım, yıkım ve bu

kıyımın, yıkımın, ezinci

etkisi, öyküleri, iniltileri

çınıyor Türkmenistan koyaklarında,

Anadolu bozkırında... Mezopotamya ovalarında. O kadar sinmiştir ki havasına dinleyin, duyarsınız çam kozaklarının iniltisinde...

Diyarbakır'da Yemen türküsü söylenir, Kars'ta Antep ağıdı, Ege'de Urumeli ezgileri...

Bütün bunlar o görkemli mozaîğin oluşan cilası, boyası, desenleridir.

OLUŞUM

Sevgili Mavro

Ozan ne güzel sıralamış. Dizeler bir bal peteğinin dizilişi, düzenli yapısı gibi insanı sarıyor, sarmalıyor, mutlandırıyor. Bilgilerle de donatıyor. Tıpkı şu aşağıdaki bilgiler gibi.

Evet sayın yazarımız bak neler diyor. Bizim demeye çalıştıklarımız, düşündüklerimizi o da kendine özgü tatlı diliyle, güzel kalemiyle dile getirmiş:

Anadolu insanların bin yıllarca birliğini , renk renk, buram buram kültür yakınlığının simgeliyordu. Tarihin kötü cilveleri nasıl oldu da karanlık güçlerin, suratları nefret sırtan şeytanlarını saldılar üstümüze. Ayırdılar Koçları Mehmetlerden, Elenileri Ayşelerden.Nasıl geldik oyuna ve halâ

bugün de gelmekteyiz? Oysa kan kardeşi değilse bile süt kardeşiyiz bizler. Anadolu'nun bereketli memelerinden ak sütleri emmedik mi bunca yüzyıl boyunca? Athena, sen yaralıysan ben de yaralıyım. Yıllarca mavi yolculuk yaparım ve dövünürüm bu Ege kıyılarının doğayla uyumlu akışında bir insan boşluğu bulunduğunu gördükçe. İzmir'den aşağı, Çeşme'de, Foça'da, Fethiye, Kalkan'da, Kaş'ta, saymakla bitmez. Dahi nice nice bir zamanlar mamur müreffeh ve mutlu kent ve köylerde insanlar yaşamış ve de en güzel evler, sokaklar, çeşmeler, limanlar kurmuşlar. Topraktan türlü türlü besinler çıkarmasını, elleriyle insana yararlı sanatlar becermesini, denizlerden hoplayan balıklar çıkarmasını başarmışlar. İnançlarına tapınaklar kurmuşlar. Ama o inançlar değişmiş; kimi yerde mabet, kimi yerde kilise, kimi yerde camilerle dile getirmiş bu adamlar olağanüstü bir varlığa duydukları sevgiyi..." (1)

Bu sevgi toprak sevgisi, insan sevgisi, yaşam sevgisi. Anadolu bu sevginin kaynağı, üretimini oluşturduğu yer. Buna göz diken çıkarıcı anamalcılar arada bir bu düzeni bozmaya çalışmışlar TROYA'DA Olduğu gibi KUVAYI MİLLİYE'de olduğu gibi.

Şimdi gel o görkemli Anadolu'nun, hatta dünyanın geçmişinden bugüne kısa bir gezinti yapalım bakalım: "İnsanı kurtaracağım." diyen dinler, önderler, olaylar nasıl bir sonuçla bugünlere geliyor. Nasıl sonuçlanıyor?

".. 1878'de Ruslar Çıldır bölgesini işgal edince Karapapak Türklerinden ÇILDIR'lı Aşık Şenlik şu dörtlükle Celali Kürtlerini

Ruslara karşı direnmeye çağırır:

' Bir kâğıt yazmışım Celali Kürde

O zaman cevaf ver merdoğlu merde

Seksen min pür silah tamam bin yerde,

Yeriyif Kürdistan külli vargelir

Kürtlerin kültürel dünyası, gelenek, görenek, töre ve toplumsal kuralları sistemleşmiş ve yazıya da geçmiştir. Bunların içinde XANE'yi sayabiliriz. Ondan daha ünlü olanı ise MEM-U ZİN destanıdır. 17. Yüzyılda yazılmıştır. Yaşar Kemal MEM-U ZİN için liyada düzeyinde bir destandır diyor."

Troya'dan binlerce yıl sonra dünyada ilk kez çağımızın yayılımcı güçlerine, Troya'nın kutsal toprağında yeniden dur diyerek karşı koyup kazanan ve bu başarısını bir 19 Mayıs günü doğan şafağın parlayan güneşiyle pekiştiren Mustafa Kemal güneşi. Şubbiliyuma'dan Krezüs'e, Krust'tan Alpaslan'a, Kılıcaslan'dan Fatih'e uzanan çizgi oldu. Troya'dan sonra Mustafa Kemal'in karizmatik kişiliğinde noktalanan bu başarı, Anadolu kurtuluşunun, yeniden doğuşun, çağdaş yaşamının mutluluğunu yaşıyor.

İlkçağdaki o görkemli Anadolu'nun yaşamı içinde tanrıların insanlarla iç içe, içli-dışlı, içtenlikli yaşamları ve ilişkileri insana gerçek yaşamın tadını veriyor. Somut olaylar dizisi içinde, tanrılarla insanlara yaşam denilen kavramı bir arada yürütmenin çabasındalar. Aksaklıkların düzeltilmesi için gerekli önlemlerin alınması bunun için de ara sıra sürtüşmeler olsa da, yine de o günün yaşamı tatlı, düzenli daha mutludur. Aradan binlerce yıl geçmiş insanlar o günlerin düşünce ortamından sıyrılmış ve görünmeyen, bilinmeyen güçlerin kölesi olmuşlar. Binlerce yıl ezilmişler, kıyılmışlar. Din adına dinsel tapınaklarda süründürülmüş, öldürülmüş, kıyılara, soykırımlarına uğratılmıştır. Ne adına; din adına, tanrı adına, görünmeyen güçler adına?...

Bu baskı ve kırımlar yer yer büyük karayıkımlara dönüşmüş, toplu kıyımları da birlikte getirmiştir. Bu acıklı soykırımlardan birkaçını şöyle bir anımsayalım:

1. Önce çok tanrılı dinler döneminde Roma'da kölelerin ayaklanması, Spartaküs'ün yönetiminde Roma'yı sarsan olaylar.
2. Yine Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlara yaptığı eziyeti öldürme ve kıyım olayı.
3. İslamda Muaviye ailesinin Hz. Ali'ye ve onun soyuna uyguladığı kıyımlar ve dindeki büyük ayrılıklara neden olan soykırım. O kadar gözü dönmüş ki iktidar hırsına kapılanlar, Peygamber'in soyunu, soykırımına uğratıyorlar.
4. " Ya Azizi Bartolomeus Kıyımı'na ne dersiniz? 23 Ağustos 1572'de Aziz Bartolomeus Yortusu sabahında, Paris'te alarm verildi. Henri'de Navvarre ile Conde 2. prensi dışındaki bütün Protestan soylular öldürüldü.(...) Ölenlerin sayısına ilişkin rakamlar Katolik yanlısının öne sürdüğü 2 bin ile 70 bin arasında değişmektedir..." 1
Amerikalıların büyük Kızılderili uygarlığını yoketmeleri.
5. Hitlerin gazodaları soykırımı bir soyun sonunu getirme hırsı.
6. Ermenilerin soykırım denemeleri
7. En sonundaki de Sivas soykırımı

Bütün bunlar din adına, tanrı adına yapılmıştır.

Oysa bütün dinler; insana, doğaya, canlıya saygıyı, yaşamayı ve sevgiyi öneriyor.

Sonunda tünelin ucu görünmüş aydınlanma çağı başlamıştır. Rönesans ve Reform; insanlara, toplumlara nefes alma ortamı sağlamıştır. Gerçi bugün, bütün insanlık gerek dinsel, gerek düşünsel ve gerekse ekonomik, sosyal ve yaşamsal yönlerden tam bir denge, uyum, ekonomik, tüzel bir düzene kavuşmuş olmamakla birlikte gidiş o yöne doğru.

YÜCELİK

Oturmuş kudretini düşünüyordum
tarifsiz kudretini yaradanın,
sonra vazgeçtim:
' Çözülmez' dedim böyle bir dev sorun.
O anda birden,
çevremde çocuk sesleri duydum.
Bir küçük çocuk soruyordu arkadaşına:
' TANRI HER ŞEYİ YAPABİLİR Mİ?'
Öteki yanıt veriyordu:
- Tabii !
- Acaba, diyordu ilki:
- Bir taş yaratabilir mi Tanrı,
Sonunda kendisinin bile yerinden

kaldıramayacağı: ?'(1)

Piethein (Ç. A. Karatay)

Sevgili Mavro

Benim sevdiklerimi sen de seversin bilirim.

Anadolu'nun aydınlık dönemlerinin en büyük ışığını yakan Hacı Bektaş Pirimizi sen de tanırsın. Şimdi biraz da ondan söz edelim.

Anadolu'nun oluşumunda kültürünün bugünlere ulaşmasında onun etkisini, katkısını anlatmaya çalışacağım.

Ancak; sözü, o Saygıdeğer Bilge'ye getirmeden sana, senin de duyduğun acı, yüzkarası bir bağınazlık ve soykırım olayını biraz anlatmak istiyorum.

Bu olay dört yıl önce 2.Temmuz.1993 de oldu.

Pir Sultan Abdal Derneğinin kültür etkinlikleri için Sivasa giden aydın, ozan, yazar ve bilgelerin uğradığı karayıkımdır. 37 insanımızın acımasız bağınazlarca Tanrı adını yineleyerek cayır cayır yakılışıdır.

Eğer o büyük bilgenin Hacı Bektaş'ın : yolundan sapmasaydık, dediklerini dinleseydik, Büyük Kurtarıcımızın da yolunda yürüseydik gelir miydi bu karayıkım başımıza? Bu; karanlığın aydınlığı boğmasıydı. Bu; din adı altında çıkarıcıların insanları acımadan yoketmesiydi.

18. yüzyılda, Aydınlanma Çağı gelmiş gelişmiş. Biz, "matbaa"yı iki yüzelli yıl beklediğimiz gibi Aydınlanma Çağı'nı da çok beklemişiz. Ancak, yirminci yüzyılın başlarında, bir Mustafa Kemal çıkmış, onu bize sunmuş.

Sunmuş da biz ne yapmışız? Yetmiş yıl geçmiş aradan,
Sivas'ta, sanatçıları diri diri yakmışız! Atatürk
büstünü de kırıp parçalayarak...

Ortaçağ İslam ülkelerinde de böylesi acımasız karanlık oyunlar oynanıyordu. Bunlar hep din adına işleniyor ve papazların, hocaların çıkarları korunuyordu. Bu aymazlıklar, yabanılıklar bin yıldan çok sürdü. Rönesasla, reformla ve Anadolu aydınlanması ile kapandı diyorduk ama daha kıyıda köşede böylesi tortuları kalmış ya da biz buna fırsat vermişiz.

Seni üzmemek istemiyorum. Bu karayıkımları siz de yaşadınız.hem de çok daha uzun yıllar. Daha da karanlık ve acı çılgınlarla Kilise de çok adam yaktı Ortaçağ'da din uğruna!

GIORDANO BRUNO- MIQUEL SERVETO hemen geliyor usuma.

Doğuda ise HALLACI MANSUR...

CASTELLION: " BİR ADAMI YAKMAK BİR DÜŞÜNCEYİ SAVUNMAK DEĞİL, DÜPEDÜZ BİR CİNAYETTİR." diyor. 16.Yüzyılda

CALVIN, Miquel SERVETO'yu yaktırdığında.

O, Ortaçağ İslam ülkesinden de ilginç bir bağnazlık olayının acı bir görüntüsü:

Şiirlerine yansıyan düşünceleri şeriata aykırı görülün-

ce, Memluk Sultanı Nasırüddin Berkukoğlu'nun buyruğu üzerine öldürüldü Nesimi...

Şairin diri diri derisi yüzüldü Halep'te...

Nesimi derisi yüzülünce üryan (çıplak) kalmıştı...

Şiirinde "Ey sevgili, senin yüzünde 'Tanrı yücedir' yazısı vardır, güzelliğine vurulmamın, seni sevmemin nedeni de budur" diyen şair, sözünün bedelini ödedi.

Halk arasındaki söylenceye göre Nesimi, yüzülen derisini hil'at (padişah kaftanı) gibi sırtına alıp Halep'in on iki kapısından birden çıkıp sırrolmuştur.

Beştaşilerin en yüce yedi şairinden biridir, unutulmamıştın anısı, şiirleri, yaşamı...

Arif Nihat Asya, Nesimi için bir rübai yazdı:

Şirin'i Şeyhi, ya Nevai'ye verin,

Çöl lalesi Leylâ'yı Fuzulî'ye verin;
Lakin kapanıp kabrine, dünyada bütün
Hil'atleri üryan Nesimî'ye verin.
Nesimî'ye kefeni çok görenlere karşı Arif Nihat, padi-
şah kaftanını yakıştırıyor şaire...

*Günümüzde yaşanan çoğu olayın gizemi, tarihsel za-
manın mantığında saklıdır...*

15'inci Yüzyıl geride kaldı...

İkinci Binyıl'ın sonuna geldik...

*Ama, Seyyid Nesimî'nin adaşı, Alevi ozan Nesimî Çi-
men de Sivas'ta diri diri yakıldı.*

Neden?

Bilmem ki "neden" diye sormanın gereği var mı?

*Beş yüzyıl arayla iki ozan da aynı nedenle öldürülmüştür; şeriat yobazının
acımasızlığı bir kez daha damgalandı.*

Her iki Nesimî'de insanı sevdikleri için cezalandırıldılar;

Batı'nın ve Doğu'nun karanlık tarihlerinde insanı sevmek,

insana dönmek, insanı amaçlamak kolay olmamıştır;

çünkü dinsel bağnazlı, insana katlanamaz, kulluk üzerine kurulur.

İlhan Selçuk :

Yobaz çetesinin Sivas'ta otuzyedi sanatçıyı ateşe verip yaktığı
günden bu yana . yıl geçti. Yangının yalımları bugün de
yüreğimizi kavuruyor. Genç, çağdaş, laik düşünceli
sanatçılar şimdi Atatürk'ün katında, bizi gözlüyorlar.
Utancımdayım, başımı göğse kaldıramıyorum.

Gün geçtikçe, karanlıklar abanıyor ülkenin üzerine.

Önce takkeler, sonra türbanlar (!) türedi. İmam hatih liseleri,
Kuran kursları şeriatçı kusuyor; bunlar insanları öldürüyor,
yakıyorlar. Şaşıyorum, hani Tanrı "Öldürmeyin!" demişti. Hani
devrim yasaları vardı? Hepten bir ortaçağ yaşıyor ülke...

İşte yine yukarda söylediğim söze geliyoruz.

İnsanlık teknikte çok ilerlemiş, uzayın derinliklerine kol atmış.
Biyolojide GEN bilimi; fizikte usa sığmaz gelişmeler; sosyal
yapıda en gönençli, rahat yaşam, düşünsel yapıda yeni ve
ilginç oluşumlar...

Bütün bunlar yine de iki bin yıl öncesinin o felsefeye, sanata,
aydınlığa ve güzelliğe yer veren o günkü düzeye ulaşmış değil.
O kültürün verdiği aydınlık kavramların, tiyatro arenalarındaki o
aydınlık tartışmaların yerini; dinsel tapınakların, bağnaz, edilgin,
insanın kişiliğini yok sayan yazgı kavramının, tartışmayı

yasaklayan bir düşüncenin sıkıntıları almıştır .Bu nedenle insanlığın kültürel yapısı; bugün bile bir çıkmazın içindedir.. Sosyal yapısıyla, kültürel, ekonomik ve düşünsel yönüyle. Bu çıkmazdan kurtulması için de tüm insanlığın, din kavramını yeni bir felsefi boyutta düşünmesi gerekir.

Sevgili Mavro

Bu güzel mozaik bu sıcak ilişkiler bu sevgi yoğunluğu bizim küçük kasabaya da sinmişti. Ninemin anlattığı o güzelim bin dallı şalların dokunduğu yıllarda, ninemlerle sizinkiler tezgahlarda dokuma yarışları yaparlarmış. Önce bitirene ödül verilir, özendirilmiş.Biz de bahçeler arasında ne yarışlar düzenledik. Helene de katılırdı, Ayşe de bu yarışmalara. Bize istek verirdi. Çalışma isteği, yaşama sevinci verirdi. Biz kardeş gibiydik seninle, Moiz'le de Hasan'la da aynı hamurun yoğurduğu aynı kasabanın yaşamıyla kaynaştırdığı mayadandı toprağımız.

Çoban Mihal kasabanın sığırlarını toplarken sabahları, pencereden gördüğü güzel kızlara takılmadan edemezdi. Ama içlerinden bir sevdiği vardı ki...Yüreğini kavurarak çıkar giderdi kasabanın uzaklarındaki düzlüklere. Öyle ya o bir çobandı. Ağanın kızı ile nasıl evlenebilirdi?

Değirmenci Yorgo ne Pağaç yapardı tatlı maya ile. Değirmene gitmeyi yalnız o güzel sıcak ekmekten yemek için isterdim ben. O Karatepe'nin yukardan aşağı sıralanan üç değirmenin en güzeli seninkiydi.

En yukarda Efendi'nin değirmeni, onun altındaki Mehmet Emmi'nin en aşağıdaki de senin değirmenin.

Bunları sana niye anlatıyorum ki Mavro? Bu toprakların öyküsü anlatmakla bitmez ki; bu insanların güzelliğini görmeyen bilmez ki.

Biz bırakalım hep kendimizden söz etmeyi de biraz da yine o güzel geçmişten o güzel geçmişe yön veren, düzene koyan bilgilerden söz edelim azıcık da...

Evet bilgeler dedik. Bilgeler deyince Anadolu usa gelir. Anadolu deyince de Bir güvercin kılığında gelip dergahını kuran HACI BEKTAŞI VELİ Pirimiz.

Bir dönem etkin olmuş ve sonunda tüm Anadolu'nun kültürünü düzenini, sevgi yoğunluğunu oluşturmuş ve kurduğu sevgi, barış felsefesiyle ülkelere örnek bir okul olmuş.

Onu önce güzel dizelerle karşılayalım, hoşgeldiniz diye...

HACI BEKTAŞ-I VELİ

Buyurmuş pirler piri,
Ulu,

Hacı Bektaş-ı Veli:

"İL'ini koru,
BİL'ini gözet,
Yücelt DİL'ini...

Yüce Hünkâr:

Sen ki Tanrılar katına ulaştıran,
Dergânlarda pişirip olgunlaştıran,
Esriyen Yunus Yunus,
Yürekleri sevgilerle yoğuran.

Bir çift üveyik kalktı,
havalandı dergâhtan.

Yönleri sevgiye,
yaşama çöşkuları.

Pirin çevresinde elpene semah,
İnsanlara,

dostlara,
erenlere ulaştıran.

Bugünün karmaşası,
Birbirinin gırtalağına bastıran,
Dün, senin yüreklere doldurduğun sevgi,
Bugün, öç, hırs, mermi çekirdekleri,
Pusatlar, ikiyüzlü bayağılıklar...

"Her ne arar isen özünde ara
Kudüs'te, Mekk'e'de, Hac'da değildir."
Hacı Bektaş Veli

Dervişler dergâh üzre,
Erenler semah,
Pirimiz se divan.
Pirler, yıldızlardır,
gökadaları,
Sen ki Kutup yıldızı,
Işığından,
çekiminden kurtulamazlar. (1)

“ İncinsen de incitme”
Hacı Bektaş Veli

HACI BEKTAŞ'LI OLMAK

Abdülkadir PAKSOY (2)

Ne kitaplar, ne müzeler, ne de başka bir şey bir uygarlığı tanımaya yetebilir. Özellikle müze gezilerinden sonra bir algılama eksikliği duyarım. Beş duyumla hissedeceğim bir nesneyi görmüş, koklamış da dokunmamış gibi olurum. İlle de gidip o uygarlığın doğup geliştiği yerleri görmeli; o topraklarda yürümeli, havasını solumalı, göğünü se yretmeliyim.

İşte geçen yılın Ağustos ayında da bu eksiklik duygusu içinde dolanıp duruyordum. Ankara'da. Anadolu Medeniyetleri müzesini gezmiştim. Frigya'nın başkenti Gordion'a bir- birbuçuk saat, Kırşehir, Nevşehir yöreliren ise dört-beş saatlik uzaklıkta olduğum halde gidemiyordum! Sıcaklardan, o günlerin karahaberlerinden çok, bu gidememek bunaltıyordu beni.

O günlerde bir sürpriz oldu ve kendimi Hacıbektaş yolculuğunda buluverdim. Artık rahatça gözümü yumup, Frigyalı çobanların kaval seslerini; Tanrıyla bütünleşmek için su gibi şarap içilen o bağbozumu şenliklerini düşleyebildim.

Anadolu'da Hacıbektaş'tan başka bir yerde adı Hac'la başlayan, Veliyle biten birinin heykeli var mıdır? Hiç sanmam. Hacıbektaş'ta

Hacı Bektaş Veli'nin tunçtan bir anıtı var. Gerçek bir sanat yapıtı bu. İnsanları doyuracak kadar yemek çıkar. Demek ki Hacı Bektaş Veli alan değil, verenmiş. Tüketen değil üretenmiş. Ziyaret Tepesi'nden Hacıbektaş ovasını seyrederken, bir zamanlar hep birlikte orak sallayan, kazma vuran, deste toplayan, "yarın yanağından gayri her yerde, her şeyde ortak olan" kaytan bıyıklı erkekleri, buğday tenli kadınları, kızları, binlerce köylüyü görür, duyar gibi oluyorum.

Kimileri Türklerden önceki Anadolu uygarlıklarını görmek istemezler. Sahip çıkmazlar. Türklerin Anadolu'nun eski halklarıyla karışıp kaynaştıklarını kabul etmeye yanaşmazlar. Böyle düşünenlere derim ki

gidin Hacıbektaş'ı görün. Hacı Bektaş Veli ile tanışın! Ne kadar yanıldığınızı anlayacaksınız.

Dedebağı'nda, doluları (=rakı kedeherini) avuçlarımıza alıp, ellerimizin dış yüzlerini birbirine değdirerek "can cana" derken Dionysos'la birlikte binlerce bakha'yı gördüm. Hacı Bektaş Veli'nin kucağında uysal uysal duran geyik ve arslana bakarken Orpheus'un gizemli çalgısını duydum. Hangi birini yazayım? Post, iki ağızlı balta, kazan, teslim taşı... binlerce yıl öncesine gittim Anadolu'nun. Efes'te, Halikarnas'ta, Bergama'da nasıl Binlerce yıllık Anadolu tarihi solunuyorsa,

Hacıbektaş'ta da yedi yüz yıllık değil, yedi bin yıllık tarihimizi soludum. Evet, bugünkü Anadolu insanı tüm Anadolu uygarlıklarının kültürlerinin çocuğu, torunudur; mirasçısıdır. Bununla gurur duyulmalıdır.

Hacı Bektaş söylenceleri ise apayrı renklerde. Kardeşlik, barış, sevgi, dostluk, insancılık, hayvan ve bitki sevgisiyle dolduruyor içinizi Güvercin donunda Anadolu'ya gelen o, domuza bile işkence edilmesinden yana olmayan o, kıtlıkta Hristiyan keşişe buğday veren o, düşmanına sevgiyle yaklaşan o... Sevdim Hacı Bektaş Veli'yi. Şu günlerde ne çok gereksinmemiz var ona!

GERÇEKLERDEN ÜÇ KESİT

I

Dergahtaki canlar, hızlı bir çalışma uyumu içinde koşturuyorlar. tarıma tarlaya gidecekler essalatta (erkenden) kalkmış öküzlerin yemini, arabasını, koşumunu, kendi noksanlarını tamamlamanın ıvecenliği içinde. Arada bir coşkuyla söz atmalar, şakalaşmalar, tatlı gülüşmeler..

Esnaftakimi arkadan sökün etti. Debbağı, nalbantı, neccarı, demircisi, satıcısı, bakırcısı hepsi de sabah çorbalarını içmiş. sağlıklı bir koşturmanın gönencini yaşıyorlar. Analar da daha öncede kalmış eşlerini, yoldaşlarını yolcu ettikten sonra ocağa yönelmişler. Aş pişecek, suğran olacak, hamur yoğrulacak, kömbeler hazırlanacak. Çünkü akşama Semah var, konuklar var

cem var. Pirimiz erenler sabah karanlığında çıktığı çevre gezisinden dönüyor. Denetimden mutlu döndüğü hızlı hızlı çektiği tesbihinden belli oluyor. Çocuklar; boylarına, huylarına, yaşlarına-başlarına göre kimi kızlar; ananın tezgah başına, kimi oğlanlar babanın yanına çarşıya, yardıma, okuma çağında olanlar dergahta erenlerin okuma odasında toplanmış. Bebeler, ana kucağının sıcaklığında sevgiyi emiyorlar. Daha az ileride de bahçe çitlerinin kıyısında oyuna dalmışlar. Çevrede tek gürültü kaynağı bunların koşturmaları bir de ağaçlara tünüyen kuşların dinlendirici cıvıltıları, çevrenin gizemini arttırıyor, coşkulu bir hava veriyor

. Sığır yoluna koyulmuş, davar sürüleri gecedен örüm yayılımını sürdürmekte az sonra, kuşlukla sağıma gelecek, gelinlik kızlar, ardıc kovaları hazırlanmışlar, kınalı elleriyle sağıma hazırlanıyorlar.

II

Okulda sabah yoklaması başlamış. Gençlik coşkusuyla koşturanlar, gülüşüp şakalaşanlar. Nöbetçiler değişiyor. Yemekhanede sabah çorbasının hazırlığı bitmiş. Tarım kesimine ayrılanlar, tarlalara, bağlara, bahçelere dağılıyorlar. Sabah ziliyle kalkıp temizliklerini yapan öğrenciler, okulun geniş alanında toplanıyorlar. Hazırlıklarını tamamlayanlar, mandolin, akordian ve öteki çalgılarının ayarını düzeltmiş komutla alandaki dönüşümlü oyun başlıyor. Bütün birokul kenetlenmiş. bir gökadası hızı ve bir derviş coşkusuyla dönüyor, dönüyorlar. Erzurum başbarından başlayan dönüşler

Sivas ağırlamasıyla sürüyor. Egenin Zeybekleriyle coşkuya varıyor. Beden, ruh ve kültür kaynaşması, bir bütünleşme içinde süren bu coşku yemek saatiyle son buluyor. Yemekten sonraki dinlenme sırasında geçlerin sohbeti, coşkusu, konuşması, tasası, kaygısı tam bir uyum içinde ders ziliyle birlikte sınıflara, yeni bir dünyaya yöneliyorlar. Her ders coşkulu, tartışmalı, zevkli, yararlı ve de etkin, bilimsel düzeyde sürüyor. Tarlaya gidenler de buluştukları öğle yemeğindeki coşku içinde uygulamalarını, nöbet değişimi tenbihleri, uyarıları, önerileri bir çırpıda anlatılır ve nöbet kümeye dönüşür.

Bir günün yorgun ama mutlu geçen akşamı. Yemekten sonra yine coşkuya dönüşen gece izlenceleri. Bugün başka Enstitülerden eğitimci, yönetici ve öğrenci konuklar da var. Onların da onuruna saz, söz ve tiyatro gösterisi. Bir de 17 Nisan Köy Ensttülerinin Kuruluş yıldönümü onurunca C. Başkut'un Öğretmen piyesi oynanıyor.

III

Handan bozma bir bina ivedilikle alınan bir kararla oluşturulduğu düzensiz yapılaşmasında anlaşılıyor. Sabah toplantısı çocuklar ellerinde çantaları, dokunsan yıkılacak sanılan zayıf çelimsiz, başları sıkı sıkı örtülmüş küçük kız çocukları. Çekingen, durgun edilgin bir hava. Sessizce sınıflara giren öğretmenler de bu sessizliği sürdürdüler. Burada amme cüzü. Gazeli yorumu, hiç bir anlam veremedikleri başka dilden anlamsız dualar ve hocanın gülmeyen yüzüyle sığ açıklamaları. Burada; çağdaşlığa, gerçeğe, anayasaya, hatta dinin kendi buyruklarına, özüne felsefesine aykırı, ters, us dışı uygulamalar bu derslerde sürer. İmamlık caiz olmayan İslam'da kız çocukları imam okullarında. Sayıları da korkunç boyutlarda. Bu çağda şeriat özlemi güden çıkarıcıların maşaları da bu zavallı çocuklar ve onların bilinçsiz anneleri, babaları.

"Biz ilhamımızı yaşamdan alıyoruz" diyen büyük devrimcimize karşın, bu okullarda şeriat andı içirilip: (Gaipen)

" Gökten gelen sesler"e çağrı çıkaran kuşakları çağdaşlık aldatmacasıyla yetiştiriyoruz.

BİR TUTAM MENEVŞE

Anadolu'ya ister güvercin kılığında girsin, ister arslan, pars, kaplan gücünde gelsin. İsterse ceylan güzelliğinde görünsün. Girmiş ve fethetmiş gönülleri bir yüce derviş ve bir ulu bilge olarak.

Ama öyle topla, tüfekte, pusatlarla, bombalarla al ile avlamamış. Yaralı bir ceylanı korur gibi, atmacanın yavrularını sakınır gibi titremiş üstüne bütün oylumun obanını oymağın ve bütün insanların.

Hatta canlı cansız tüm varlıkların

Gelmiş ama pir gelmiş. Gelmiş dergâhlar kurmuş. Bilgelerle, ozanlarla donatmış dostlar toplantısını.

Tekkeler oluşturmuş; İŞE, AŞA, BARIŞA yönelik uğraş vermiş.

Devinmiş, gönenmiş, gönendirmiş tüm insanları, halkını sevgiyle basmış bağrına.

Erenler dergahı demiş her koyakta her düzlükte tekkeler açmış. Denetlemiş oylumunu oymağını. Düşmanına kök söstürmüş. Kötülere karşı iyilik kılıcıyla savaşmış. Dostuna huu dedirmiş. Merhabayla kalkmış sevgiyle yaklaşmış, coskuyla kucaklamış herkesi.

İL'ini gözet demiş. Koru toprağını, oymağını

BİL'ini yücelt demiş. Oku, okudukça çoğalırsın.

Bilge ol ki gönenesin. Bilgi üstündür her yerde, her durumda demiş.

DİL'ini koru demiş. Dil açar gönül kapısını. Dille varırsın

sevgiye, sevgiliye. Dilini sev, dilleri de...

Sevgi domur domur filizlenmiş dille.

İnsanı insan kılan özelliklerin başında gelen DİL demiş Korkut Atam'ın çığırından yürümüş, erenler dergahını kurmuş, Gönüllere yerleşmiş Hacı Bektaş dedirtmiş.

Bu yol yücelere yönelmiş Hacı Bektaş yoludur.

Mozağin üstüne cilalar döktürmüş, yağurmuş kaynaştırmış bu toprağın mayasını.

Erenler dergahında sofralar açmış

Bitmemiş; kepçe kepçe, tüm obaya yetirmiş.

Bir yanda Azeri söyler ozanımız Kafkas dağlarının güney eteklerinde, Bir yanda Rumeli türküleri çalar sazımız, Balkan Dağları'nın doğu yamaçlarında. Bir yanda Sıksara başında horan teper uşaklar, bir yanda diz vura vura Zeybeğe durur kızanlar...

Bunlar bizimkilerdir. Bunlar bu mozağin bugüne gelen desenleri güzellikleridir.

Bugün bu yurttan bir KORKUT ATA varsa, Şaman babanın izinden gelen Bir Anadolu, İÖUN'undan kalan THALES'İ, HOMEROS'UN İLYADA'sı varsa bütün bunların yitmeden bugüne ulaşması, karmaşanın birleşime dönüşmesi Hacı Bektaş sıcaklığındandır. Bir Yunus Sevgisi, bir Karacaoğlan dili varsa bu da Hacı Bektaş bilgeliğindendir.

İşte o dergâhların, tekkelerin, dervişlerin içtenlikli özverisi çalışması, üretmesi yaratması sonucudur. Bunu da sağlayan onun o yüce gönül gücü, sevgi yoğunluğu ve saygınlığıdır.

Bu; Hacı Bektaş'ı Veli'dir.

Onun filizlendirdiği dallar, yapraklarla kök salan bu koca çınarın filizlerinden Şeyh Bedreddin'ler oluşmuş, Baba İshaklar, Pir Sultan'lar yetişmiş, Yunuslar gelmiş dal dal dillenmiş. Mevlana'da hoşgörünün gülleri, Hacı Bayram Veli'de bülbüleri sakımış, Mustafa Kemal filiziyle ülke kurtulmuş yağısından yabanından yeniden yeniden kuşaklar oluşmuş, bugünlere getirmiş.

Bugün de yol eyliyor yeni güzellikleri evliyalar cenneti gibi Güzel Anadolu'm

*

*

Dergah arı kovanı gibi işte uğraşta. Gün tepeyi dolanmak üzere Dinlenmenin tam zamanı. Şimdi işçiler gelecek, aşçılar gelecek, erenler gelecek.

Dostlar; oylum, oymak insanlar gelecek. Ocakta odun harlı, kazanda bulgur kararlı, birazdan pilava duracak. Hoşafklar kaynatılmış kilerin serinliğinde bekletiliyor.

MAVRO ' SU-MOLZ'i-HASAN'ı-ALİ'Sİ-ELİF'i-ELENİ'Sİ-SUSAN'ı-HELENA'SI
Bir güzel sofrayı donatacak.

Dergâh çevresinde sanki bir arı kovanı. Ocak oda koşulmuş. Kazanlarda sevgi kaynıyor. Elif Gelin hamuru mayalamış. Aşk ile oturmuş bazlamaya.

Sacda bazlamalar; Elif Gelinin yanaklarındaki ince benler gibi kızarak pişmeye durdu. Yığıldı, birikti hazırlandı sofraya.

Ormanda ağaçlar, bozkırda çayırlar bahar kokularını yayıyor çevreye. Toprak kösnül bir hazla uyanıyor. Çaylar, dereler yedi çınar yaylasının coşkusuyla kar suyunun berraklığı içinde coşkuyla kıvrıla kıvrıla akıyor. Hızır'la İlyas binlerce yıl süren bir eski kültürün söylencesiyle yine birleşiyor. Toprağa, tohumla, bolluğa doğurganlığı hazır. Odlar parlamış, kazanlar kaynamış, sofralar donanmış erenler, durmuş semaha...

Halay başı kim çeker? Ceylan gözlü Türkmen kızları, gelinlikler gelin, adayları, bıyıkları yeni terlemiş ürkek ceylan örneği oğul-uşak... Bu coşku selinde kenetlenmiş halayın titreşimiyle sevgi tomurcukları saçıyor. Mayalıyor sevgi tohumlarını.

Sofralar kurulmuş. Keşkekler, aşureler, hoşafılar, meyveler bolluk, gönenç içinde. Bazlamalar Elif Gelinin pamuk elleriyle bir güzel yığılmış sofranın ortasına. Yenmiş içilmiş, karınlar doymuş, umutlar oluşmuş.

Dedem Korkut Ata geleneği dualar okunacak pirlar piri Hacı Bektaş demine gülbanklar çekilecek. Huuu diyerek duaya kalkan eller, dergâh şeyhinin gözlerine bakıyor.

Birden kalktı güvercinler havalandı. Sesler bıçak gibi kesildi.

Eller kalktı duaya:

Okuyanı, dinleyeni, seveni, sevileni, çalışanı,

Sofralarda bekleyeni, yolda yolcuyu, evde konuğu, yatakta sayrıyı Yokluk çemberinden geçirmeye.

Erenlere bel bağlayan, dil bağlayan, gönül bağlayanlar yokluk görmeye.

Yürek yüreğe sevgi çemberiyle kenetlenenlere yağdı ugramaya.

Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin. yiyeceklere yarasın. Hazırlayanların elleri gönensin. Çalışanların gücü artsın. Yiyeceğin yüreğine can, damarına kan olsun Karnı gibi gönlüde doysun. Yüreği umutla dolsun.

Ağacı kurdu kuşu dinledi duayı, insanı, hayvanı dinledi duayı, konuğu, komşusu, aççısı, işçisi dinledi duayı. El verdi, gönül verdi canlar, Hacı Bektaş demine EYVALLAH dediler...

Burası mozaik dedik. Korkut Atam'ın Kars kapılarından İon'ya kıyılarına dek uzanan, biraz Hitit, biraz Şaman hepsinin karışımı Bir Anadolu ve orada karışıp, karmaşan bir Anadolu insanı. Hitit'i Frigyasıyla, İonu, Urartusuyla, Selçuklusu Osmanlısıyla, Alevisi sünnisiyle Türkü, Kürdü, Lazı, Çerkezi, Rumu Ermenisi, Musevisiyle.

O gün Kars kapılarında yayla yolunda KORKUT ATA'M gelmiş ferman eylemiş BOY BOYLAYIP SOY SOYLAMIŞ

Uzaktan çok uzaklardan ŞAMAN Törenini yakın eylemiş getirmiş yaylasına, Önasya'nın THALES'in bilge sesiyle harman eylemiş, gönül çizgisiyle.

Dili dile katmış, kültürleri yaşama. Homeros'u dinlemiş bin yıllar ezber eylemiş, bellemiş belleğine kazımış. Yollamış Hacı Bektaş bilgeyi yayla düzüne, Nemrut Gölünden esinlenen ZEUS'A.

Binboğa Dağlarında Uzun yaylaya, Göreme'den İon'a. On bin yılın karmaşı, karmaşası geçmişi, geleceği hepsi bugünkü yaşama durmuş. Kaz Dağının dorukları Tanrıları barındırmış. Bu gün bile çam kozaklarının iniltisinde Troya savaş türkülerinin ezgisidir çağrılan. (İda) Kaz Dağ'nın gökemli çam yamaçlarında dinlerseniz o ezgilerin acı iniltilerini duyarsınız.

Kop'tan İda'ya, Kars'tan Göreme'ye sesleri uğulduyor tarihin. Bazan da acı ama savaş karmaşasının sesleri geliyor. At kişnemelerinden yorgun nal seslerine

Önceleri Krus'un orduları gelmiş iki ırmak arası Mezopotamya'dan Pers fırtınası esmiş, Ege kıyılarına kadar taş üstünde taş komamıştı.

Sonra İskender gelmiş bu kez de. Görkemli Balkan toprağından kalkmış gelmiş. Yakıp yıkmış Krus gibi., ama; yapmış, onarmış da. Tiyatrolar, kitaplıklar kurmuş. Sonra Roma karayıkımı, Bizans kıyımı... Derken Haçlılar serüveninin acı rüzgarları esmiş yeniden Anadolu'nun dingin yaşamı üzerinde. Bir karışmış ki Anadolu 200 Yıl. Gövde üstünde baş komamış estirmiş sam yelleri. Toprağı çorak eylemiş, insanı kırmış geçirmiş. Ama toprak domur domur,

doğurgan. İnsan ise kırılmakla bitmiyor. Yeniden yeniden, filizlenip yaşama duruyor. Kybele'ler doğurgan Yunusların gölgesinde Bilgelerin tekkesinde yeniden yeniden güveriyor dal dal yeşiriyor ve de yeşiriyor Hacı Bektaş'ın kişiliğinde...

Aradan nice yüz yıllar geçmiş, ülke ülkeyle, insan insanla barışmış, kültür kültüre, dil dile karışmış. Günümüze yaklaştıkça yine bir karmaşa dönemi başlamış.

Önceki gibi bölüm bölüm dengeli ayırım yerine şimdi bir varsıllar sınıfı oluşmuş. 18. Yüzyıl yabanıl anamalcılığın oluşturduğu bu hırs, batının Ronesans ve Reformuyla da uyanınca Doğuya, Anadolu'ya göz koymuş. Doğudaki gelişmekte olan oylumları oymakları birbirine düşürmüştü. Önce büyük birimleri yoketme savaşımına girmiş çağımızdaki birinci, ikinci dünya savaşları bu acı reçetenin sonuçlarıdır. Şimdi de küçük birimleri birbirine düşürme sevdasında bu acımasız anamalcı yabanıl para babaları.

Kürt, Ermeni, Rum, Musevi, Türk, Çerkez diye onları bir çıkmaza itmenin planlarıyla uğraşmakta.

İşte Anadolu yine soyluluğuyla, mozaikliğiyle, eskiten getirdiği yüce kültürüyle bu oyuna gelmemiş .

Soylu Anadolu anası Zübeyde Hanım; nitelikli geniyle oluşan o büyük insanı, dünyanın tek önderi, bütün dünya büyüklerinin gıpta ile, kıskançlıkla örnek almaya çalıştıkları MUSTAFA KEMAL'in anası. Doğurmuş bu toprağın mayasından mayaladığı o güzel insanı salıvermiş Hacı Bektaş dergahına, okutmuş, gönendirmiş ve sonunda bu çıkarıcıların ipliğin pazara çıkarmasını bilmiş.*

Şimdi 77 yıldan beri bu güzel ülkede, bu pırıl pırıl mozaik oluşturan Anadolu'da O güzel insanın bize bıraktıklarını, Hacı Bektaş'tan alıp bize emanet ettiklerini korumaya çalışıyoruz.

Başarabilecek miyiz ?

Başarmamış olmaz !

Asıl Adalet
İnsanlarda tek sıcak kanun
üzümden şarap yapmalarıdır.
kömürden ateş yapmaları
öpücüklerden insan yapmalarıdır.
insanlarda tek zorlu kanun
savaşlara yoksulluğa karşı
kendilerin ayakta tutmaları
ölüme karşı yarışmalarıdır
insanlarda tek güzel kanun
suyu ışık yapmaları
düşü gerçek yapmaları
düşmanı kardeş yapmalarıdır
hep var olan kanunlardır bunlar
bir çocukcağızın ta yüreğinden
başlar
yayılır genişler uzar gider
ta akla kadar

Paul Eluard'

AK ELLER

Sevgili Mavro

Umutsuz mu bitiyor sayfalar? Değil, bu; büyük bir atılımın, bir hızlı kalkınmanın sancılarıdır. Kısacası bir kaşrı devrimdir. Ancak etkin güçler ayakta, gençler, uyanık. Bunlar; böylesi gel-gitler, her dönemde her zaman olmuştur. Her gel-git eyleminin sonucu şafak aydınlığıdır.

Bu gibi kırırtılar bize hız verir, yüreklerimize coşku, ellerimize güç verir. Ellerim deyince, AK ELLER neler yapıyor, yaratıyor, neler diyor:

AK ELLER (1)

El ele tutulmalı,
Sarılmalı kol kola,
kenetlenmeli.
Kybeleler döllenmiştir sevdayan
Toprak tohumu,
ağaç çağlaya durmuştur,
dergâh semaha
Ambarlar dolu,
beleli beşikler,

Kiler; anabacının,
güldürmüştür yüzünü.
Gelinler hizmette
İmece gibi töre.
Elif gelin yaktı odu,
oturdu bazlamaya
Al kınalı eller,
mayaladı ak hamuru.
Al benekli bazlama,
canlara şölenlere...
Bu eller bizim
Ak kağıda,
kara yazı yazanlar
Silenler ak alnını.
Başığı demetle,
ham demiri emekle
Türkmen kızı sevdıyla,
bağrına basan eller.
Bu eller; sevdaya, şafağa, barışa hüü
Duaya kalkanda,
başını okşadığında bebelerin
Öpülesi ellerin kutsandığında
Bu eller: çeliğe nakış nakış,
toprağı domur domur
Uğruna can baş koyan öpülesi eller
Kavgaya kalktığında, hak yoluna insanca
Pir Sultan yumruğuyla hüü diyen eller

Sevgili Mavro

' Ellerim ki hakka uzanan' diyen bilgenin öpülesi ellerinden tutuyorum. Bin yıl öncesinin, iki bin yıl öncesinin bilgisi gibi. çağlar içinde uzanan eller kenetleniyor insanın yüreğinde sevgiyle. Ellerimle koymuş gibi buluyorum süre içindeki yaşamı, kavgayı, sevgiyi.

' ELLERİM Kİ HAKKA UZANAN' nasır nasır, ellerim ki saf, çocuklar yumruk yumruk. Ellerim ki güçlü, haklı, kaya gibi sağlam. Eller ki uğruna ölümlere gidilen. Kavgada pusat, tarlada hasat

ocakta aş kaynatan, örse çekiç sallayan. Bu eller miydi doğuran, üreten, kutsanan Yontuyu mermer mermer, resimde palet palet yetenek...

Özgürlük denince de bayraklaşan bu eller...

Hamuru ekmek ekmek, demiri çelik çelik, yaşamı yürek yürek, kavgayı direnç direnç çağları bölüm bölüm, insanı kuşak kuşak ayakta tutan eller. Benim kutsal, saygın bir varlık olan insanımın, işçimin ellerinde teknik, çiftçinin ellerinde altın başak, kalem tutan ellerde bilgiler oluşturan.

Ozanlarımız da eller üzerine neler neler dememişler ki
En önce Sevgili Nazım Ustamız.

Ona; kıt görüşlü politikacı ve sığ kafalı yetkililer bir hiç yoluna yıllar yılı karanlık zindanlarda nefes aldırmadılar. O umutsuz günlerde bile onu; dışarda günlük güneşlik açıklıktaki insanlara moral aşılayan yiğitliği içinde görüyoruz. Sevgili karısına yazdığı moral aşılayan mektup. Bura da yine eller gündemde:

“... Fakat
emin ol ki sevgili
zavallı bir çingenenin
kıllı siyah bir örümceğe benzeyen eli
geçirecekse eğer
ipi boğazıma,
korkuyu görmek için
boşuna bakacaklar NAZIMA..”

Nazım usta bu.. Sıradan bir eli, hatta kıllı kara bir örümceğe benzeyen bir eli. Sanatsal bir anlatımla, şiirsel güzelliğin doruğunda sesleniyor bizlere. Onu acımasızca yıllar yılı zindanlarda çürüttük. Bugün de 21. Yüzyıla girerken ülkemizin cezaevlerinde ak elleri kelepçeli yazarlarım yatıyor. Utanıyorum. Yalnız cezaevleri değil, savaşlar, kavgalar, karmaşada da eller yine gündemde: Biraz da Kurtuluş Savaşını anımsatan dizeler:

Z. Hüsnü Taray da değinmiş ellere: (Kaynak Der.1948)

“.. Onlar baş bozumuna gider gibi
ellerinde sıcaklığı karılarının
dudaklarında vatan türküleri
ve dağınık saçlarında rüzgâr

çekip gittiler katar katar. ..”

Oysa bu eller özgürlüğe, güzelliğe açılmalı, sevgiye yönelik olmalı ki umutsuzluğa yer kalmasin.

Sevgili Mavro

Senin ellerin de kutsaldır, benim ellerim gibi, bu kutsal eller dünyanın ilk ateşini yakan, ilk çingiyı tutuşturan eller değil mi? Prometheus'un elleri değil miydi ilk ateşi tutuşturan, bağışlayan insana

Ozan da böyle diyor:

“ Ellerimde döndü dünyanın ilk tekerleği
İlk ateşti, ilk sözüm şu ellerimdi..”

Elleri ki en yalın aynalarda, Elif Elif saçlarını tarayan.

Eller ki en yoğun kavgalarda çıra çakmak tetik çeken, başkaldıran,

Kilimi desen desen, halıyı ilmik ilmik işleyen, kirmenle sabır sabır ördüren

Bu eller ki sağatmanın sayrılık ipliğini, titremeden yüreğine geçiren, kavuşturan sağlığına

Bu eller; el sallayan gurbet üstüne. Düşünürken, yazarken, yaratırken...

Bu eller ki kucak açan konuğuna dostuna. Yolcusuna yürek yürek el sallayan

Devrimcinin elleri daha bir başka güzellik yiğitlik...

İşte Büyük Anadolu Devrimcilerinden Şeyh Bedreddin'e seslenen ozanın dedikleri:

“.. Tanrı'ya uzatır gibi açıyorum

sana uzanan ilmeğe ellerimi.

Ellerim ki hakka açılan

uzatılan sevgiye

dualara yönelen.

Ellerim ki devrimin yumruğu

kalemi fermanların

Ellerim ki halka uzanan.

Toprakla kutsallaşıp

sevgiyle kucaklaşan

Sana açıyorum ellerimi

*kalemle onurlanan.
Sana açıyorum ellerimi
usla yetenek kazanan
Bütün kapılarını açar gibi
devrimler tarihinin,
Sana açıyorum ellerimi
geçmiş geleceğe bağlayan.
Sana açıyorum ellerimi
geleceği insan sıcaklığıyla kaynaştıran
Bilimi sevgiyle kutsallaştıran. ..."*

Zeki Büyüktanır.

Buradan kütür kütür devrim seslerini yansıtırken öte yandan
çocuksu duygularla bebeğe seslenen ozan da ne tatlı söylüyor:

".. SENİN DUDAKLARIN PEMBE ELLERİN BEYAZ

AL TUT ELLERİMİ BEBEK TUT BİRAZ. Sayın Külebi ellerin
boğum boğum güzelliğini sergiliyor ..."

Cahit Külebi.

" NE GÜZEL İNSAN YÜZÜ
ELMACIK KEMİĞİ VE ON PARMAK.."

O parmaklar sabır sabır kozasını örер yaşamın. Ama bazı da
acemice beceriksiz eller de yok değil Özellikle sanatçısının
ağzından:

" ZAVALLI ELİM, ACEMİ ELİM, SOL ELİM ."

(Orhan Veli)

Tekerlemesiyle bu tatlı gülücüğü biraz mayhoşlandırıyorsa da
öte yandan Ahmed Arif ustamız:

".. ELLERİM DELİ HOYRAT
ELLERİM SONSUZ YANGIN
ELLERİM OYY ALARGA ."

Diye gümbür gümbür ses getiriyor.

Savaşın korkunçluğu, kavganın zorluğu, çalışmanın dirençli
yükü bütün bunların yanında bir de sevgiyle açılan eller var ki:

(*) Ayşe Neriman Tezer : Cumhuriyet kitap eki sayı :379

“.. VE DELİ BİR GİZİLETİM KARANLIĞININ
CAN PAZARLARINDA
KORKUNUN YAPIŞ YAPIŞ ELLERİ
DOLAŞIRKEN YÜZÜMDE
KUŞKU YABAN KILARKEN BİZİ
SANA SEVGİYİ ANLATACAĞIM.”

Ayan Enacar

Bu eller miydi kerpiç kerpiç karan çamuru, yoğuran kayaları
Bu eller miydi öpülesi yumruk yumruk kınalı çiçek buketi gibi.
Bu eller miydi bebeğe adım adım, bu eller miydi çocuğa yudum
yudum

Bu eller miydi ekmeği bölüm bölüm bismillahla çoğaltan
Kanları damla damla toprağa, yürekleri coşku coşku sevgiye
Bu eller miydi açan çiçeğe solan tomurcuğa damla damla su veren
Can veren menevşeye, nergize, karanfile
Bu eller:

Dün: Saban demiriyle hasada duran eller
pusatla yağı kovalayan, kılıçla kalkanla can alan.

Yüzyıllarca nice canları, can pazarında sona erdiren ellerdi.

Bugün de: Bir yandan bir düğmeye basıldığında, yedi dünyayı
yokedecek acımasız bomba yığınlarını devinime geçiren, öte
yanda; bilgisayar klavyelerinde insan yaşamının, yaşam gizinin
derinliklerini öğrenmeye çalışan eller.

Süre ikinciler için çalışıyor.

Yakan yıkan değil, yapan yaratan, sevilen, öpülesi eller
çoğalıyor, dağılıyor yeryüzüne bilge bilge

Bu eller miydi DİNO'nun resimlere yarattığı kutsanan eller ?

çizgi çizgi, renk renk

bu eller miydi ?

Bu eller miydi; kitabı kutsallıkla

çekici ustalıkla

başığı saygınlıkla tutan eller?

bu eller miydi ?

Bu eller miydi ?

Bu eller ki.....

“... O eller, ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini
ve Kemeraltı'nda Fotika'nın memesini
aynı emniyette tutar.”

(NAZIM HİKMET-KUVAYI MİLLİYE)

Bu ellerimle yarattım ben bütün uygarlığı.
Bu ellerimle yücelttim bütün tapınaklarını Tanrıların
Zigguratlar'ı, Partenonları, Katedralleri ben yarattım, bu ellerle
de çıkardım doruklara.

Ayasofyaların yüce kubbeleri benim ellerimle, Sinan'ın yüce minareleri benim ellerimle gökyüzüne yükseliyor. Kubbeler sivri sivri sevgiye, yürek sıcaklığına kavuşan birleşen ellerle oluşuyor. Bu ellerdi toprağı kerpiç kerpiç evleri dam dam Anadoluda sıcak bir yürekle yuva yuva sıralayan Köy Köy oba oba...

Bu mozaikle oluşan, uygarlık hamurunun mayalandığı güzel topraklarda domur domur yediveren karanfiller, güller, nergizler, menekşeler. Bunlarla, ellerde buket buket, yüreklere sevgi tomurcukları sunuluyor.

Sunulan bu çiçekleri oluşturan bütün oluşumları ben yarattım. Tanrı'yı ben yarattım. Yüce bir yaratılış kavramı olarak- Sevgiyi ben yarattım, yürek sıcaklığının erişilmez kutsallığını yaratılış kavramının potasında yoğurmak için.

Ben yarattım kini, nefreti, öç ve kıskançlık duygularını da saldırgan insanın kişiliğinde

Ama onuru, erdemi, güzellikleri ve sevgiyi de ben yarattım bu güzel topraklarda...

Sevgili Mavro

Konuyu çok mu uzattık, sıkıldın mı? Oysa diyecek daha o kadar çok söz vardı ki ?... Ancak sözü tadında bırakmak gerek Seninle biz eski iki dostuz. Bu dostluğumuz sürüyor, sürecektir de...

Biz seninle on bin yılı geçkin bir süreden beri tüm Ege yöresinin Anadolu'nun gelmiş geçmiş bütün uygarlıklarının sahibiyiz. Taa Hitit kabartmalarından Nemrut Dağları'ndaki Urartu yontularına, Frigye labirentlerinden (dolangaçlarından) Haran Ovasındaki yıkıntılara.

Baş Tanrı Zeus'tan Afrodite yontularına, Meryem Ana'dan Mevlana Türbesine, Ayasofya'dan Süleymaniye'ye, Gevher Nesibe, Külliyesi'nden Selimiye'ye, Eyüp Sultan'dan Aya İrini'ye, Efes Harabelerinden Selçuklu Çeşmesine Kadifekale'den Sard Sinagogu'na, Mitolojik bir hazine olan NİÖBE (ağlayan kaya) ve Kybele kabartmasından Libya Kral mezarlarına, Sümela

Manastırın'dan Sard yıkıntılarına, nice cami, medrese, kervansaray kalıntılarına ve yüzlerce görkemli tiyatro kalıntılarına, kitaplık külliyelerinden ANIT-TEPE'ye kadar Anadolu kokan bu kalıntılar bizimdir, övünç kaynağımızdır. Geçmişimiz, özlemimiz ve geleceğimizdir. (x) Kültürümüz, görüşümüz zenginliğimizdir. Genlerimize işlemiştir bu toprağın sevgisi, güzelliği, zenginliği...

Yontuda dünyanın en beğenilen yontularının yapıldığı yer. Müzikte, tarihte, şiirde, yazında, bilimde, felsefede en öndedir ve her işin, eylemin, güzelliğin ilki burada yaratılmıştır.

ŞİİRİN BABASI : HOMEROS
BİLİMİN BABASI : TAHELES
TARİHEN BABASI : HERODOT
TIBBIN BABASI : HİPOKRAT
SAYRILIKLAR USTASI : ASKLEPION
KENTÇİLİĞİN BABASI : HIPPODANOS

Ayrıca:

Heraklitos

Anaksimandros

Anaksimenes

Pitagoras

Demokritos

Anaksaqoras ve daha niceleri

Bunlar Anadolu'nun yarattığı değerlerden sadece birkaçı.

Öyleyse gel bu güzel ülkenin oturduğumuz, bu toprakların bir de geçmişini belgeleyen tapusunu üstümüme geçirelim. Evet tapusun alalım.

Konu : Yazın dünyamızın gelişimi ve batıdan etkilenme. Bunu nedenleri sonuçları anlamında bir program. Programı bağlarken Prof. söz aldı:

".. BİR ZAMANLAR ANADOLU BİR MOZAIK KÜLTÜR DENİYORDU. AYDINLARIMIZ

BUNDA YANILIYORLAR." diye bir tümce ile gözündeki at gözlüğünün bulanık görüntüsü içinde görüşlerini açıkladı. Bu Prof. sanlı kişiye konu ile ilgili yanıtımızı TÜRK İSLAM BİREŞİMİ bölümünde yerimizin olanakları oranında vermeye çalıştık. Burada da bir tümce ile yanıtlayalım:

*' Yukardaki saydıklarımızı yok sayıyor, mozağin renklerini beğenmiyorsa alsın kıl heybesini, o "Bireşimi" kuracağı yere gitsin. **

SEVGİ BAĞI ANADOLUNUN TAPUSU

Bu tapunun bir öyküsü var. Bu öykü, ilkçağın destanlar dönemi olayları gibi çağımızın en ilginç öyküsü.

Bu öyküyü yaratan, bu ülkeyi, bu ülkenin düzenini, geçmişten getirdiklerini ve geleceğini bize teslim eden Büyük Devrimcimiz Mustafa Kemal Atatürk'e, o büyük insana minnetlerimizi sunmak...

İşte bilge yazar da bunu yapmış bu tapunun öyküsünü almış kaleme birlikte izleyelim

"... Atatürk'ün Anadolu'nun Tapusu'nu aramaktaki 'Yüce İsteği' yine yüce bir kuşkuyla dayanıyordu: Batılılar, mütareke yıllarında,

Osmanlı İmparatorluğu'nun yorgun durumundan yararlanarak Anadolu topraklarını ivedilikle aralarında bölüşmüşler: Bu topraklar aslında bizimdi. Sizler 1071 yılından beri buradasınız diyerek Anadolu'ya sahip çıkmışlardı. Atatürk, bu duruma çok üzölmekle birlikte içindeki acıyı kahramanca bastırarak, Haydarpaşa garı'nda düşman gemilerine karşı, yanındakile: 'Geldikleri gibi giderler' demişti. (...) Atatürk'ün yoğun çalışmaları arasında çok önem verdiği amaçlarından birinin de Eti'lerin (Hititleri) Türk asıllı olup olmadığının belirlenmesiydi. Atatürk bu amaçla kitaplar okuyor, Tarih, dil Kurultayları topluyor, Anadolu'da arkeoloji kazıları yapılmasını istiyordu. Yine bu amaçla, Ankara'da bir fakölte kurmuş, bu fakölteyi, özellikle, Sümeroloji, Hititoloji, Sinoloji, Hindoloji, Arkeoloji, hatta Antropoloji bölümleriyle donatarak komşu ölkelerin tarihlerinden, kaynaklarından yararlanıp, Türk Dili, Türk Tarihi üzerinde izler bulmaya, bilgiler toplamaya çalışıyordu. Yine bu amaçla Türk Tarih, Türk Dili Kurumlarını düzenleyebilmek için, özel masraflarından esirgediği parasını, bir bankada biriktirerek bu kurumlara bağışlıyordu. (...) Hitit'lerin Türk asıllı olduklarının en büyük kanıtı da kendi sözleri, kendi savlarıdır. (...) Türk kavimlerinde 'Boy Boylamak-Soy Soylamak' geleneği vardı. Nitekim

Kas'lar da 'Biz Guzarlar= (oğuz'larız) demekle, soylarını, eski çoğul ekiyle 'Guzar'ar' diye belirtmektedirler ve Sümer'lerin, Hitit'lerin de akrabaları olduklarını açıklamaktadırlar. (....)

Atarük'ün yüce sezgisi doğrultusunda, Anadolu'nun Eski Tapusu işte bulunmuştur. Bu duruma göre tapunun özellikleri şöyledir.

- 1- Hititler aslında Kussara kavmidir, bu kavim de Türk asıllıdır.
- 2- Hitit'ler Anadolu'ya Hint-İran- Hindigus yörelerinden gelmişlerdir. Aynı yörelerde bugün, Kuşşara'lar, Hazara'lar oturmaktadır.
- 3- Hititler, pek çok türk asıllı kavimler gibi Farsça konuşup, Farsça yazmışlardır.

Hitit'lere oldukça ters düşen yerli halk, Proto Hatti'ler büyük olasılıkla Türk dili kullanıyorlardı.

Anadolu'nun tapusu, aranmalıydı, bulunmalıydı. Atatürk Türklüğe o kadar inanmıştı ki mutlaka böyle bir belge, böyle bir kanıt vardı.

O'na göre Eski Tapu bulunmalıydı. Anadolu'da eski Uygarlık sahipleri, Türk olarak var olmalıydı. İşte böyle bir inaçla bilimsel araştırmalara koyulunca ESKİ ANADOLU TAPUSU bulundu. Böylece, özellikle Anadolu'nun eski çağlardan günümüze uzanan başlıca sorunları çözülmüş bulunuyor.

Görülüyor ki koskoca İlkçağ tarihin, baştan başa Türk'lerin etkileri, varlıkları doldurmaktadır. bu etki, bu varlık Sümer'lerden başlayıp, son Hitit bireyine kadar sürmektedir. Bu bakımlardan, araştırmalar ışığında, gerekli katkılar yapılarak, başta Türk Tarihi olmak üzere, İran Tarihi, Arap Tarihleri yeniden gözden geçirilmelidir.*

Anıtkabir giriş yolu'nu bekleyen Hitit Aslanları'nın aslında Türk Aslanları olduğunu bilmek, sonsuz yaşamında, Atatürk'e erinç ve rahmet yağdırır, bizlere de böyle görkemli bir geçmişe dayalı aydınlık gelecek sağlar. 19 Mayıs'la kurtuluşumuzu, ulusal bütünlük ve varlığımızı sağlayan Atatürk'e şükranlar sunarız...)

Bu topraklar; Partenonlardan Zevs sunağına, tiyatri sahnelerinden bağbozumu şenliklerine, dinsel tapınaklardan, sosyal yaşama değin içten bir coşku yaşamaktadır. Bu yaşamı sürdüren, bu topraklarda yaşayan, konuşan, gülen, ağlayan, düşünen, seven, sevilen insan hep umutla yaşadı ve mutlu öldü.

Tarihin bile belirleyemediği günlerden beri çağlar boyu o insanlar da evlenmiş. Çocukları olmuş. Bu toprakların havasında nefes almış torunlara kavuşmuş, kaynaşmışlar bizim gibi...

Yaşlılarına bakmış, yaşlılarını korumuş kollamışlar. Kimsesizleri gözetmiş, sevmiş, yüceltmişler. Yoksullara yardım, varsıllara saygın davranışlarla sürdürmüşler yaşamalarını.

Sevmişler oylum oymak insanlarını, birbirlerini. Sevmişler dolunaylarda yan yana, yanak yanağa. Yeşil otlar korunakları, çam kozalakları barınakları olmuş. Bir Kızılderili'nin o dingin sevgi yüklü yüreği gibi, bir Afrika'lı Karaderili'nin ak yüreğiyle sevdalısına sarılıp sarmalanması gibi. Bir Çinli'nin içten gülüşü gibi, tıpkı bizim gibi; el ele, gönül gönüle. Murat alıp murat vermişler.

Sosyal, ekin sel yapıları, eylemleri, sergiledikleri ekin sel

(*) Prof Dr. Vecihe HATİBOĞLU 19 Mayıs ve Anadolu'nun Tapusu: Cumhuriyet Gazetesi: 19 Mayıs 1984.

oluşumlar, sürmüş yaşam boyu yüzyıllarca...

Sofokles'in bir oyununu oynarken sahnedeki oyuncular, büyülemişler dinleyenleri. Dinleyicilerse sanki bir yürek olmuş sanatçıları izliyor nefesleri kesilmiş. Oyun doruğa çıkan bir sevgi yoğunluğu içinde biter. Ozan sonu bir şiirle noktalar. Şiire bütün güzelliklerin tonlarını vererek, güzel bir yorumla seslendirir sanatçı ozan:

" KİM ERMİŞSE YÜCE MUTLULUĞUNA
BİR DOST İLE DOST OLMANIN."

(Şiller)

Sonra birden bire 3500 kişi bir alkış tufanıyla taş basamakları sanki sarsar. Sanatçı ayakta alkışlanır ve de yürekten. Tıpkı bugünkü gibi. Ve o büyük insan Betoven yattığı yerden her ne kadar kulakları duymasa da bütün bir varlığı eti kemiği engin ruhuyla dinleyip mutlanıyordur bugünkü gibi

Havanın bulutlu olduğu günlerde onlar da yağmur beklemiş. bu verimli toprakların sarı buğday başakları bir başka güzellikte, bollukta. Bazan hüzünlenmiş, bazan ekin tarlalarındaki sarı başakların su beklentisine bakarak ZEUS'A seslenmişler:

' TOPRAĞIN KÖSNÜL BEKLENTİSİNİ GÖRMÜYÖR MUSUN EY ZEUS ?

YAĞMUR BULUTLARINI TUTUP DURUYORSUN OLİMPUS'UN
TEPESİNDE."

Böyle mi seslendiler acaba? Yağmur duasına çıkan insanları anımsatıyorlar. Tıpkı bugünkü gibi

Günlük güneşlik günlerde çocuklarını parklara, bahçelere hatta kırlara götürdüler. Zümrüt yeşilliklerin bugünkünden alabildiğine çok olduğu o çağlarda kırlar daha bir güzelliklerle donanmış. Kır çiçeklerinin rengarenk güzellikleri, burun titreten kokuları ve yeşilliklerin insanı saran dinlendirici renkleri... Yeşilin her tonu serilmiş yamaca doğru. Gençler koşup oynuyor, çocuklar kendi aralarında yaşlılar, bahçe çitlerinin onarımı, tarla bakımı işlerindeki ağır aksak çalışmalarını sürdürmekte. Bebele analarının kucağında. Kimi memeye saldırmış kimi de beyaz elleriyle, beşiğinin kenarına kadar uzanan çiçeği koparıp ağzına götürmenin hazzını yaşıyor. Tıpkı bugünkü ozanın duyduğu haz gibi:

*" Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin
Benim doğduğum köyler de güzeldi
Sen de anlat doğduğun yerleri anlat biraz..."*

(CAHİT KÜLEBİ)

Bu topraklar oylum oylum güzellik, bu topraklar oymak oymak insanlık. Bu topraklar Tanrılar'ın insanlarla kaynaştığı, insanların doğayla sarmaştığı, yaşamın güzellikle, mutlulukla, umutla buluştuğu yarımada

Sevgili MAVRO, çok mu kitabı oldu. Beğenmesen de elimden gelen dilimin döndüğü bu kadar. Bunu diyebildim. Anlatamadım tam gerçeğini ve gerçek güzelliklerini ama içimden gelenleri dedim. Sevdim, sevenleri de sevdim, seni de. Bu toprakların mayasında sevgi tohumu var. At bir tutam, yoğur potada, serpiştir toprağa, tohum saçar gibi bak ne güzellikler fışkırıyor, bu çirkinliklere bulanık dünyaya...

SEVGİLİ MAVRO

Anadolu başka yere benzemez demiştik. Bir başka sevgi yoğunluğu vardır bu toprağın. Bu yoğunluğu oluşturan etmen de geçmişinin çok uzun, karışımının çok zengin oluşudur. Bunun içinde sevgi de yoğun bir ağırlık taşır.

Seninle sohbete başlamamızın nedeni küçük bir yolculuktaki güzel bir ağacın, bir çam ağacının verdiği esin kaynağı idi. O görkemli ağaç, eskiliğiyle, görkemiyle, güzelliğiyle, verimliliğiyle sanki Anadolu'nun küçük bir örneği gibiydi. İçime akıttığı sıcaklıktan da belli değil mi?

Oradan çıktık yola bir gezinti yaptık. Konuştuk, halleştik, dertleştik, Acı tatlı anılar anlattık. Savaşlardan, sayrılıklardan, barışlardan, güzelliklerden, uygarlıklardan, sevgi tomurcuklarıyla yeşermiş insan topluluklarından söz ettik.

Bu Anadolu için diyeceklerini üç beş sayfa ile tam anlatamazsın.

Biz de uzatmadan kısa kesip tadında bırakalım.

Sözün sonunu da bu ülkenin yaratıcısına, en büyük kahramanına ve en büyük insanına saygı ile bağlayalım, ne dersin?

Sevgili ozanımız Nazım Usta., Anadolu eyleminin öyküsünü destanlaştırmıştı. ANADOLU KURTULUŞ SAVAŞI DESTANI

(Kuvayı Milliye) diye

O destanın sonunda şöyle der:

“.. Biliyoruz ki layığıınca olmadı bu kitap,
Türk halkı bağışlasın bizi, ...”

Nazım Hikmet

Biz de diyoruz ki yüreğimizden gelen buydu. gücümüzün sınırı bu. Anadolu'ya layık bir anlatım değildi bu. Özellikle O Büyük devrimcimize hiç layık değildi ama elimizden geleni sunduk.

Sen ey Kutsanmış toprağında ANIT-TEPE'de yatan BÜYÜK insan ATATÜRK

Bu mozaik, bu güzel yurt senin sayende kurtuldu bu yüce yere geldi. Daha da gelecek senin emanet ettiğin saygın geçler sayesinde

Sen bizim geçmişimizsin vazgeçemediğimiz, yüce mi yüce

Sen bizim geleceğimizsin umut, güzellik dolu

Sen bizim sevdiğimizisin yürek yürek.

Sen bizim bir tane varlığımızsın MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Sen sofralarımızda domur domur buğday ekmeği, acı tuz ve su.

Taralarımızda bereket, fabrikalarımızda insanımızın enerjisinin

Onur, erdem, bilgelik seninle geldi bu ülkeye böyle de gidiyor geleceğe.

İzinde gidiyoruz, mutluyuz, umutluyuz.

Bazı çatlak sesler gelecektir. O Çatlak sesler bizim devnim ve çabalarımızın da bir işaretidir.

Ellerimizde her gün yüzlerce binlerce buketler karanfiller güller ve daha nice dağ çiçekleri, kır menekşeleri senin güzel otağın ANITTEPE'ye akın akın gidiyorlar yerlisi, yabancı, düşmanı. Senin düşmanın yoktur ki Atam. Sen ancak sevilirsin. Çünkü sen bir kahramansın. Sen Anadolusun. Sen bizim kalbimizsin kutsal ve de saygın, Sen bizim biricik varlığımız ATAMIZSIN.

Bu gönülde bu sevdâ, bu yürekte bu coşku bu ülkede bu insan oldukça, senorada erinç içinde, bizler de mutlu umutlar içinde yaşayacağınız. seni de yaşatacağız sonsuza dek... Çünkü bu

(*) 10 Ağustos 1997 Pazar günü Tv/ 2 de DİLİMİZ EDEBİYATIMIZ konusunda programı yöneten bir Prof. ve iki de yardımcısı vardı.

toprak sen yattıkca bağrında daha da kutsallaştı. Bu toprağa ve
sana gönül dolusu sevgi, yürekte MERHABA

*

*

“ Hanlar Hanı beylik verdi taht verdi.

Dedem Korkut geldi BOY BOYLADI SOY SOYLADI

Hani dediğim bey erenler yiğitler, dünya benim diyenler,
ecel aldı, yer gizledi, Ölümlü dünya kime kaldı.

Hayır dileyelim Hanım :

YERLİ KARA DAĞLARIN YIKILMASIN

GÖLGELİCE KABA AĞACIN KESİLMESİN GÜÇLÜ TANRI SENİ NÄMERDE
MUHTAÇ ETMESİN.”

s i z l e r i n d e

Yapıtı bitirirken yaşlanmış bir kalemdense
genç yazarların elinden noktalanmasını
uygun buldum.

SOYLAMIŞ OZAN, NE SOYLAMIŞ?

Korkut Ata !

Ululardan ulu, cümle ozanların piri Korkut Ata!

Bilgili, görgülü Korkut Ata !

Meded umdum senden,

İşimi sen onar!

Yiğidime sen ad ver.

Ulu kaynıma eriştir beni,

Umay korusun yiğidimi!

Sen acı; oğlu, kızı olmayanlara.

Al otağa kondur beni !

Kurda kuşa selâm eyle;

Acıtmasın yiğidimi!

Bir atım var;

At demezem ben ona,

Kardaşımdan yeğ, kardaştır bana!

Yazın yaylalarda, kışın kışlaklarda

Sen koru onu Korkut Ata!

Bırak da;

Yer tanuğ, gök tanuğu olsun;

Menüm canım senün canına kurban olsun ! (*)

(*) Burcu Boyacı Manisa Anadolu Lisesi

(*) Dede Korkut masalları : Varlık Yayınları

BELGELER

Ahmed Arif	Hasretinden Prangalar eskittim
Akarsu Bedia	Cumhuriyet Gazetesi 26. Temmuz.1997
Akdağ Mustafa	Osmanlı'da Karmaşa (Suhde Ayaklanmaları)
Arsel İlhan	Aydın 'AYDIN'
Akurgal Ekrem	Anadolu Uygarıkları (11-268-88)
Bertold Breht	İlhan Selçuk : Cumhuriyet Gazetesi (10 Mayıs 1973) Birkiye Atıla Cumhuriyet 20 mart 1997
Bolulu Osman	Damar Dergisi sayı: 75
Böğün Hasan	ABD Belgelerinde Türk Ordusu 1980-1988 Cumhuriyet Gazetesi 18 Temmuz.1997
Burchard- Sonja Brentjes	İbn-i Sina (Avicenna) Çev: Oğuz Özgül Pencere yayınları İst: 1979
Büyüktanır Zeki	Sevgim Söze Özüm Size Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve teknik eki sayı 533- 390
Carl Sagan (Prof.)	Kozmoz (Evrenin ve Yaşamın sırları Çev: Reşit Aşçıoğlu İaltın kitapları Yay. İst 1982
Coşturoğlu Mustafa	Damar Dergisi sayı: 15
Cüceloğlu Doğan	Canlıların geçmişine açılan tunel Cumhuriyet İlim ve Teknik Eki: 212/4
Çiğ Muazzez İlmiye	Sümer Uygırlığı
Çotuksöken Yusuf	Atatürk Antolojisi İnkılap- Aka Kitabevi İst.1982 Dido Sotiriyu Benden Selam Söyle Anadolu'ya Çeviren Attila Tokatla 12.Baskı alan yayıncılık İstanbul 1996
Dündar Ali	Aydın olmak ya da gaza gelmek Çağdaş Türk Dili dergisi
Erdöl Mir'at	Küçük kitap (Türk Yunan Dostluğu Özken Matbaacılık İzmir 1994
Eyüboğlu Bedri Rahmi	Kültür Bakanlığı yayınları
Eyüboğlu Sabahattin	Mavi ve Kara sf. II Denemeler Çağdaş Yayınları
Prof. Dr. Gökberk Macit	Aydınlanma felsefesi Devrimler Çağdaş Yayınları Cumhuriyet Kitap Eki Sf.86
Göğüş Zeynep	Mutluluğun peşinde öylesine: Sabah Gaz. 20.7.1997
Hançerlioğlu Orhan	İslam İnançları sözlüğü Remzi Kitabevi 1984
Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu	(Anadolu'nun Tapusu) Cumhuriyet Gaz. 19.5.1984
Hasan Hüseyin	Ağlasun Ayşafağı : Bilgi Yayınevi
Halikarnas Balıkcısı	Bütün Eserleri Bilgi yayınevi 1981
" "	Anadolu Tanrıları " " 1981
Homeros	İlyada - Odiseius
James D Watson	İkili Sarmal DNA yapı çözümünün öyküsü çeviren Alev Serin : Yazko Yayınları

- Prof. Dr. Kışlalı Ahmet Taner : Cumhuriyet Gazetesi Ağustos 1997
- Kurt Yıldırım : Barışın Adı Mutluluk (Şiir)
- Mahlon B. Hoagland: Hayatın Kökleri çeviren Alev Serin- Şen Güven Yazko Yayınları say.25
- Mardosyan Miğirdiç Gavur Mahallesi (4.Baskı) öyküler Aras Yayıncılık İst. 1995
- Martin Belrnal - Blak Klasik uygarlığın Afroasiatik Kökleri Bilim ve Utopya dergisi Mart/ 1996 çeviren : Özcan Buze
- Meram Ali Kemal : Osmanlı'da Padişah Anaları Dönüşüm yayınları İst. 1997
- Murat Ural Cumhuriyet Gazetesi (Traugot Fuchs) (O burayı çok sevmiştii)
- Mustafa Kemal Atatürk :Söylev
- Nazım Hikmet : Şeyh Bedreddin Destanı
- Neruda Pablo : Muzaffer Halk (Şiir)
- Öztelli Cahit :Yunus Emre Sf. 70
- Paksoy Abdulkadir : Hacı Bektaşlı Olmak Cumhuriyet Gaz. 15.8.1990
- Perinçe Doğu: Kemalizm ve Din II (Kaynak Yayınları)
- Sümer Necdet Prof. Dr.: Cumhuriyet Gaz. 23.Mart. 1997 Anadolu Aydınlanması ve felsefe
- Seyirci Musa : Adala Yıllığı Cumhuriyet Gaz. ek No: 390
- Seatlee : Amerika Beyaz Saraydaki reise yazılan mektup
- Şatıroğlu Veyssel: Dostlar Beni Hatırlasın (Şiir)
- Top Yavuz : Cumhuriyet Gaz. Temmuz /1997
- Torkom İstepanyan : Bir sürgün Ermeninin Annelere duyurusu Cumhuriyet Gazetesi 12 Ağustos 1983
- Turgay Tuna: Ali'den Aleko'ya Dimitri'den Aziz'e Cumhuriyet Dergi 13.7.1997
- Uğurlu Hikmet: Cumhuriyet Gazetesi 26 Ekim 1996 Yunan Mucizesi üzerine bir mektup
- Yannis Ritros: Halkevleri Dergisi
- Yarman Tolga: Akıl Evren bilincinin gerisinde Cumhuriyet Bilim Teknik eki sayı: 277/12
- Zelyut Rıza: Osmanlı'da karşı düşünceler

**ZEKİ BÜYÜKTANIR'IN YAPITLARI
YAYIMLANMIŞ OLANLAR**

1- İnsan Sevgi Anadolu	(I.II. Baskılar) İnceleme
2- Yazın Dünyamızın
Kutsal Kitabı İlyada	İnceleme
3- Yunus Emre	Oyun
4- Kurtuluşa Giden Yol	(Kuvayı Milliye Destanı)
Dizin-Şiir
5- Mustafa Kemal Şafağı	Dizin
6- Şeyh Bedreddin Destanı	(I. II. Baskılar) Dizin
7- Pir Sultan Abdal Destanı	(I. II. Baskılar) Dizin
8- Sevgim Söze Özüm Size	Dizin
9- Tilgarimo	Hitit Destanı
(I.II. Baskılar) Dizin
10- Dilimiz ve Hasan Hüseyin	Yerel Sözcükler Sözlüğü
11- Türkçe Tapınma	(I. Baskı) İnceleme
12- 1923 Aydınlanması	İnceleme
13- Baba İshak Destanı	Dizin

YAYIMLANMAYA HAZIR OLANLAR

1-Telgraflarla Devrim Yaratan Önder
Mustafa Kemal Atatürk	İnceleme
2- Karne Kuşağı (1940'lı yıllar)	Anı-İnceleme
3- Laiklik	İnceleme
4- Yazarın Yazgısı	Denemeler
5- Sivas Çılgılığı (Madımak Acıları)	Oyun
6- Hasan Hüseyin (Dizelerinden Derleme)	Oyun
7- Prometheus	Oyun
8- Kuvayı Milliye	Oyun
9- Pir Sultan Abdal	Oyun
10- Baba İshak	Oyun
11- Timur	Oyun
12- Ömer Hayyam ve Sabbah	Oyun
13- Savaş Yorgunu	Oyun
14-Kurtuluş (Anadolu Destanı)	Destan-Dizin
15-Ahmed Arif (B.Pekçolak, V.Gültaş, Z.Bütüktanır) İnceleme	
16-Şeyh Bedreddin'den Esintiler	Dizin

Zeki Büyüktanır Sivas Madımak faciasından kurtulduktan sonra 13 yapıtı yayımlanmıştır.

Ayrıca; Cumhuriyet Gazetesi - KEMALİZM - DİNDE REFORM - FORUM - DÖNEM - ÇAĞRI - NİTELİK- DÖNEMEÇ - ANADOLU - ŞAFAK (Yunanistan) - BİRTUR - GERÇEK SANAT - PİR SULTAN ABDAL - ÇALI - MİNERVA - AYDINLIK - BİLİM VE ÜTOPYA - AYDINCA- ÇAĞDAŞ TÜRK DİLİ - PROMETE - YENİ BİÇEM - İZMİR İZMİR - BALIKESİR BARO - MÜDAFAA-I HUKUK - BEŞPARMAK -TÖMER ANADİLİ - DAMAR - AĞIN - AYKIRI SANAT - PAPIRÜS -ULUSAL AKADEMİK - KIYI - TÜRK DİLİ DERGİSİ VE ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DERNEĞİ dergilerinde araştırmaları ve yazıları sürmektedir.

İnceleme, destan, şiir, oyun, deneme türünde basılmış yapıtların yanında basılmayı bekleyen yapıtlarıyla yazınsal yaşamını sürdürmektedir.

1930 GÜRÜN doğumlu, evli, iki çocuklu. 26 yıllık eğitim hizmet-lerinden sonra emekli olmuştur. (1976 yılında) Öğretmenliğiyle birlikte uzun yıllar, İzmir Yeni Asır Gazetesi'nde, "EĞİTİM VE ÇOCUK SAYFASI" yönetimini sürdürmüştür.

Çeşitli sanatsal dergilerde araştırma ve inceleme yazıları (destan, şiir, oyun, deneme türünde) sürmektedir.

Nedendir bilmem, Anadolu sözcüğü usumda sevgiyi çağırıştırır her zaman.

Bu çağrışımında Anadolu insanının engin hoşgörüsünün ve coşkun sevgisinin büyük etkisi olsa gerek.

Sevgili öğretmenim için de Anadolu, sevgi demektir. Ve bunu yapıtlarıyla gözler önüne sermek ister.

*Anadolu konusunu ele alan bir yapıtına: **İnsan sevgi Anadolu** adını verisi boşuna değildi.*

O coşkun sevgilerin, engin hoşgörü ortamında yaşandığı güzel Anadolu kasabasında edindiği kazanımlarını bir vefa borcunu ödemeye sadakatıyla dillendirir yapıtlarında.

Elinizdeki yapıt -SİZ DE BENİM GİBİ DUYUMSUYORSANIZ EĞER- sevgi ve Anadolu sözcüklerinin sıkı ilişkisini serecek gözlerinizin önüne.

Okuyun; siz de ANADOLU = SEVGİ diyeceksiniz.

Birsen PEKÇOLAK

Yobaza, bagna, kötüye öyle alıştırmışlar ki bizi, bana tekrar insan olduğumu öğretti. Sanırım öteki insanlara da insanlık dersi öğretecek, aydınlığa kavuşturacak bu yapıt.

Umutum var 'umut'a karşı.

Eminim, dünyanın her yöresinden kardeş olmak için, *insan* olmak için koşup gelecekler; Mavro da, Helena da, Ayşe de, Tom da, Mary de,..... Renkler birleşecek, eller kavuşacak, yürekler birbirine daha da bağlanacak. Belki de din, hoşgörü ve sevgi olacak; Olmalıdır da.

Halaylar çekilecek, horonlar tepilecek, sirtakiler oynanacak. Bu yapıtla bana bir kez daha umudu ve sevgiyi öğrettiniz. Anadoluyu ne kadar sevdiğimi ve ne kadar *Anadolulu* olduğumu gösterdiniz bir kez daha sevgili öğretmenim.

Pelin GÜNER

Tutkulu bir Anadolu sevdalısı sevgili ağabeyim Zeki BÜYÜKTANIR bin yılların ötesinden gelen çeşitli kültür ve uygarlıkların harman olduğu Anadolu mozaiğini ve bu bağlamda tüm insanların kardeşliğini anlatmayı kendine uğraş edinmiş. Bu yapıtı ile de, 17 Ağustos deprem felaketinin ardından Ege'nin iki yakası arasında esen barış ve kardeşlik rüzgarlarına önemli katkı sağlayacağını umarım

Tahir BÜYÜKTANIR

Büyük bir Anadolu sevgisi ve Atatürk hayranlığıyla dolu yüreğini bir kültür birikimiyle birleştirmiş BÜYÜKTANIR. Anadolu uygarlığının Yunan uygarlıktan ayrı bir uygarlık olduğunu iddia eden Cevat ŞAKİR Usta'nın izinden giderek eserlerinde Anadolu kültürünü yaratan ve bugüne taşıyan öncü insanları destanlaştırmıştır. Bunun yanında BÜYÜKTANIR'ın belkide en büyük özelliği köstek vurulmaya çalışılan Atatürkçülüğü, genç kuşaklara taşımaya, yaşamının ideali haline getirmesi; bu sorumluluğu omuzlarında taşıyarak unutturulmaya çalışılan tarihi, doğurgan kalemıyla günümüz gençliğine aktarmasıdır. Bu çabasını yılmadan sürdüren BÜYÜKTANIR'ı hayranlıkla izliyoruz.

Cahit KIRIŞ